

LEVELEK DIÁKJAIMHOZ.

A MŰVELT IFJÚ

ÍRTA
DR TÓTH TIHAMÉR

BUDAPEST.
A SZERZŐ KIADÁSA

Ennek a könyvnek beszerzése az Országos Ifjúsági Irodalmi Tanács 2,1924. sz. rendelete értelmében az ország valamennyi iskolájára kötelező.

KI KÖVETKEZIK SZÓLÁSRA?

A magyar parlament folyosóján 1920 november 13.-án élesen szólaltak meg a csengők, melyek az ülés kezdetét szokták jelezni.

Napirend: a trianoni béke törvénybeiktatása.

A magyar nemzetgyűlés elnöke elfogódott hangon jelenti a Háznak, hogy a külügyi bizottság előadója kíván szólani.

Az előadó feláll s az alábbi nyilatkozatot olvassa fel: »A nemzetgyűlés, midőn a trianoni békeszerződés törvénybeiktatását elhatározza, az isteni igazság színe előtt és az emberiség lelkiismeretéhez fordulva kimondja, hogy ezt a békeokmányt valótlan adatokon alapulóknak, igazságtalannak és az emberiség közös érdekeibe ütközőnek tartja hogy ez nem a tények és érdekek kétoldalú megvitatásának és ebből eredő megegyezésnek eredménye, hanem egyoldalú, idegen akarat reánk való erőszakolása hogy a nemzetgyűlés tehát csupán ennek az ellenállhatatlan kényszernek engedve járul annak ratifikálásához hogy e tényével nem róhat kötelességeket azokra a területekre, amelyek benne nincsenek képviselve és nem szűnik meg abban bízni, hogy a ma uralkodó szenvedélyek lecsillapodásával beálló jobb belátás utat fog nyújtani a békekötés neve alatt elkövetett igazságtalanságok jóvátételéhez...«

Mint koporsóra hulló rögök tompa dübörgése,

oly félelmetesen boronganak végig a szavak a parlament csúcsos ívei alatt. Az előadó hangja fátyolos szava elcsuklik, a végső mondatnál kibuggyan szeméből a könny s csak nagy erőfeszítéssel tudja kierőszakolni magából utolsó szavait: »Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában...« A nemzetgyűlés tagjai mint egy ember állanak fel, a karok esküre emelkednek s felcsattan az eskü: »Hiszünk, hiszünk!« A fojtogatóan nyomasztó hangulatot az elnök erőltetett gyorsasággal igyekszik megtörni, minden ok nélkül, hiszen síri csend volt!, megrázza a csengőt és mint máskor is szokta — talán nem is tudatosan — feladja a szokásos kérdést: »Ki következik szólásra!«

És ekkor ... ekkor ... — legalább is könnyes szemem fátyolán át úgy rémlett előttem — az utolsó padsorból, valahonnan az egyik ajtót elzáró nehéz vörös függöny mögül előlép egy nyúlánk magyar ifjú. Lehet vagy tizenhat éves. Homloka nyílt. Gerince acélos. Szeme töretlen fényű. Feje magasba szegzett.

Végigmegy a padsorok között s mielőtt a képviselők felocsúdnának, már ott is áll a terem közepén. Mint sebre kiöntött enyhe balzsam, úgy árad az ifjú üde, tiszta hangja, mikor megnyitja ajkát a figyelő csendben:

„ Tisztelt Nemzetgyűlés! Édes Magyar Hazám!

Most szólásra én következem! Én, a magyar ifjúság! Én, aki a jövő vagyok! Nekem titokzatos szent küldetésem, hogy a veszni indult nagy ügynek legyek fölkent bajnoka. Rendeltem az Élet

és én élni akarok. Ellenségek sakálordításába, hiénák üvöltésébe, a megnemértés szörnyű elhagyatottságába belekiáltom jogomat: a magyar ifjúság jogát az élethez!

A Kárpátoktól le az Aldunáig
 Egy bős üvöltés, egy vad zivatar!
 Szétszórt hajával, véres homlokával
 ÁH a viharban maga a magyar.
 Ha nem születtem volna is magyarnak,
 E néphez állanék ezennel én,
 Mert elhagyott, mert legelhagyottabb
 Minden népek közt a föld kerekén.   Petőfi.

Ti, apáink, el tudtátok veszíteni az ezeréves örökséget. Most rajtunk a sor, hogy visszaszerezzük azt! Ti, jó uraim, törvénné emeltétek hazánk haldoklását – hiszen meg kellett tennetek, most aztán szólásra mi következünk!

Mi, az a magyar ifjúság, amely a tépett zászló és füstölgő romok fölött a keresztény erkölcsből fogja kifakasztani az új életenergiák feltörését, nagy hitet s acélos akaratot. Mi, magyar ifjúság, amelynek ereiben a tiszta élet tüze majd felgyújtja a második ezerév fáklyáját. Mi következünk szólásra, magyar ifjúság, amelynek hótiszta homlokán újra felszivárványol majd a megalázott magyar becsület.

Mi következünk szólásra, magyar ifjúság, amelynek áldozatkész életéből fefoghatatlan lendülettel csap ég felé a magyar föltámadás húsvéti pírja!

A mi szemünk fénye nem kialvó mécses, hanem felhőket megdördítő villámsugár. A mi vérünk nem elpocsékolt fiatal erő, hanem munkára paskoló eleven tűz-zuhatag. A mi munkaszeretetünk nem a régi kényelem többé, hanem a szebb jövő kicsikarásának dacos harcosa.

Melegen érző szívünk együtt vergődik a szenvedő hazával, együtt jajong a lánccravert magyar reményekkel, együtt zokog a jajtalan magyar ajkak-kai. Tudnivágyó lelkünk majd sokat fog tanulni a hazáért. Acélos izmunk majd fog építeni. Tiszta saszemünk majd meglátja a jobb jövőndő most még ködös útját. Törhetetlen akaratunk majd kicsikarja a történelemtől a második magyar ezeresztendőt, hogy ha múltunkban nincs is öröm, jövőnkben legyen remény!

Mi ígérjük, édes jó uraim, hogy ilyenek leszünk. Ilyen lesz a jövő magyar ifjúsága! Es akkor, meglássák, munkánk nyomán virulni indulnak újra a szent magyar trikolor megfakult színei! Meglássák, meg lesz bennünk az erő, hogy amit a felnőtt magyarok nem bírtak megtartani, a fiatalok visszaszerezzék, hogy amit a párisi öregek határokul kifirkalmaztak, azt a *művelt és jellemes magyar ifjak széttépjék* s hogy azt a »békét«, amelyet aláírtak Trianonban, átváltoztassuk *tria non*-ra, ami annyit jelent, hogy: *nem! nem! soha!*”

Az ifjú itt eltűnt, de szavának ezüstös csilingelése nyomán a síri figyelő csend áhítatában új életre kelt a megkínzott magyar hazának jövőjébe vetett hitünk.

Édes fiam! Akarsz-e ilyen *kiművelt és jellemes magyar ifjúvá válni*? Akarsz-e a magyar haza *reménysége* lenni? Olvasd el ezt a két könyvet: *A művelt ifjú-t* s *A jellemes ifjú-t* és tartsd meg, amit bennük olvasol.

Mert ilyen magyar ifjúságért, szegény magyar hazánk egyetlen reménységéért írtam mindkét könyvet!

A MŰVELT IFJÚ.

»Tam Marte, quam Minerva!« »Bátran
is, de ésszel is!«
Erős légy, csak kemény ne!
»Good clothes open all dores « »Jó
modor előtt minden ajtó megnyílik.«

JÓ MODOR.

Az emberek érintkezését, társalgását, viselkedését pontosan meghatározott illemszabályok írják elő. Ezek a műveltségi szabályok évszázadok alatt alakultak ki s azokon senkinek sem szabad magát túltennie. Vannak köztük olyanok, amelyek egyenesen vallási motívumokból fakadtak, mások a felebaráti szeretet célszerű megvalósításai s bár csak külső cselekedeteknek látszanak is, akárhányszor a belső, erkölcsi törvények megtartását is elősegítik. Mindez ép elegendő ok arra, hogy a műveltségi szabályokat mindnyájan pontosan megtartsuk.

Az udvariassági szabályok a felebaráti szeretet alkalmazásai, – az embereket okos módon közelebb – de nem túlközel – hozzák egymáshoz. Persze csak akkor van értelmük, ha igazak, szívből jövek s nem csak magunkra erőltetettek, ha nem túlzottak, mesterkéltek, hanem természetesen könnyedek.

Ezek az előírások az egész életet szabályozzák;

járásunkat, kelésünket, üdvözlést, írást, társalgást, játékot, mulatságot, táplálkozást, munkát, viselkedést a szülőkkal, föllebbvalókkal, nőekkel szemben stb.

Aki a századok óta kialakult udvariassági formákon túlteszi magát, annak élete a művelt emberek közt lehetetlenné válik. Aki pl. vendégeit hálóingben fogadná, aki gallér és nyakkendő nélkül menne társaságba, aki papucsban megy az utcán stb., arról – a legjobb esetben is – azt mondják, hogy műveletlen, de az sincs kizárva, hogy az emberek az ilyen viselkedésben komoly sértést látnak. Mégpedig joggal.

Az angolokról s amerikaiakról közismert, hogy kissé félvállról veszik az illemszabályokat, de mi azt nem tehetjük. Egy amerikai generálisról mondják, hogy, mikor a pápánál kihallgatáson volt, így szólította meg: »How do you do, Sire?« »Hogy van, Uram?« Nos hát ezt az udvariatlanságot még egy kedélyes amerikainak sem szabad magának megengedni, nekünk európaiaknak pedig határozottan sokkal inkább kell vigyázni az udvariasság betartására.

Műveltségedet járásod s ülésed, beszéded és kézmozdulatod, tekinteted és nevetésed, viselkedésed az asztalnál, utcán, társaságban, ruhád rendbeszedettsége s kezed tisztasága stb. mind egyaránt elárulják.

De az illemszabályok betartása még nem a teljes műveltség. Ez mind lehet értéktelen, merő külsőség is, ha nincs mögötte megfelelő lélek! *Az igazi udvariasság tiszta jellemből s a szív jóságából fakad;* pusztán külsőségekkel nem lehet azt eltanulni. Ha az illem mellett nincs meg a jellem is, a merő külső illemmel még lehet valaki váltóhamisító is s

bizony a simára vasait elegáns ruha – sajnos – sokszor romlott lelket takar. A méz alatt méreg, szép almában fereg. És ha már a kettő közül választani kellene, hát én bizony kevésbé szeretnék egy asztalhoz ülni azzal a sikkasztóval, aki a rákot kifogástalan eleganciával tudja enni, mint azzal a romlatlan lelkű emberrel, aki – Uram bocsá! – a kést a szájához viszi. Már én csak a francia mondással tartok: *La beauté sans vertu esi un fleur sans parfum.* »A szépség erény nélkül, virág illat nélkül«. Viszont a kívül egyszerű kagyló is rejthet gyöngyöt s az érdes és durva kvarc is aranyat.

De hát nem is kell a kettő között választani! Legyen minden magyar fiú becsületos lelkű, acélos jellemű, – de emellett művelt, udvarias, ügyes ifjú!

ILLEM ÉS JELLEM.

Sokszor komoly gondolkozású ifjak is modortalanokká keserednek, mikor látják, hogy a külső finomság, elegancia és szépség leple sok emberben mennyi bűnt és jellemtelenséget takar. Pedig nem a külső udvariassági forma a hibás itt, hanem a tartalmatlan lélek, mely a formák mögül előásít. Az illem és jellem ugyanis nemcsak szavakban hasonlítanak, hanem van köztük némi okozati összefüggés is. Hiszen aki rossz kedvén erőt tud venni mások kedvéért, aki elnéző mások hibáival szemben, aki segít társai szorult helyzetén, arra nemcsak azt lehet mondani, hogy udvarias volt, hanem azt is, hogy egyúttal saját jellemén is dolgozott. Aki igazán művelt és udvarias, nemcsak Sások előtt, másokkal szemben az, hanem akkor

is, ha senki sem látja, ha egyedül van is, mert nála az illem a jellemből fakad s nemcsak magára erőszakolt külső máz. Az ilyen fiú nem csámcsog és nem szürcsöli a levest akkor sem, ha egyedül étkezik s nem tud maszatos arccal maradni akkor sem, ha pusztán nyaral, vagy erdőben cserkész-táborozik is és »senki sem látja«. *Stanley*-ről, a nagy Afrika-kutatóról olvastam, hogy az őserdőben is, ahol heteken át nem találkozott művelt emberrel, mindennap megborotválkozott. Meg akarta ezzel önmagát tisztelni.

Az udvariassági szabályok vaserővel köteleznek, azokat áthágni nem szabad. És ez nagyon jól van így. Az ember úgyis önző s könnyen elnéző önmagával szemben, az, ifjak leginkább! Az emberi érintkezés elvadulása s az önző ösztönök szóhozjutása ellen, meg a követelő »én« elcsitítására nagyon jó eszköz az illemkódex.

Ezek után meg fogod érteni, hogy miért keli jól elsajátítaniok a fiúknak a művelt modort. És pedig annak nemcsak külső szabályait, hanem elsősorban a szabályokat létrehozó igazi művelt lelkületet is! Légy tehát fiam *mindig kedves, figyelmes s minél udvariasabb* szülédhez, testvéreidhez, barátaidhoz, tanáraidhoz, ismerőseidhez, a munkásokhoz – és még ellenségeidhez is, ha ilyenek is lennének! Sőt mindig légy udvarias önmagadhoz is!

AZ UDVARIAS FIÚ.

Udvariasság, előzékenység, kedves modor értékes kincse az ifjúnak, mely nemcsak művelt lelkületre vall, hanem egyszersmind az életben is döntőleg befolyásolja érvénye-

sülését, előhaladását. Amint a műveletlen, fegyelmeződen durva fiúkat nem szeretik már diáktársai sem, úgy a durva, udvariatlan felnőtteket is kizárja magából később a társadalom.

Az udvariasság az kicsiben, ami nagyban a felebaráti szeretet. Épen azért, mert az udvariasság az

olaj a társadalom gépezetében, hogy annak működése súrlódás és csikorgás nélkül történhessék, azért meg kell annak nyilvánulnia a mindennapi élet ezernyi kis apróságaiban. Sok figyelem s elnézés kell mások iránt, sok önmegtagadás magunk iránt. »A cserkész másokkal szemben gyengéd, magával szemben szigorú«

– követeli nagyon helyesen az 5. cserkész-törvény, *Chesterfield* gróf nagyszerűen írja le fiának az udvariasság főszabályát: »Úgy

bánj mákkal, mint ahogy te szeretnéd, hogy veled bánjanak, a tetszésnek ez a legbiztosabb módja, mit ismerek. Pontosan figyeld meg, mi tetszik neked másokon, talán nekik is tetszeni fog ugyanaz

Az udvariasságnak mindenki hasznát látja. Nem kerül semmibe és mégis mindent meg lehet rajta venni.

Paroi douce et t'nain au bonnet
Ne coûte rien et bon est.

mondta IV. Henrik, »kedves szó és köszöntés néni kerül semmibe, de nagyon hasznos.« Az udvarias ifjú bárhová kerüljön, mindjárt megnyeri magának az embereket, mert az udvariasság oly viiágnyelv, amelyet mindenki megért. Bármennyire különösnek vagy kényelmetlennek tűnjék is fel előtted egyik-másik illemszabály, azon sem szabad magadat túltenned. A művelt társadalom az érintkezésben egész külön szertartáskönyvet használ; aki tehát oda akar tartozni, annak azt meg kell tartania.

Akárhány jóeszű, okos, tanult ember csak azért nem tud az életben érvényesülni, mert ügyetlen, faragatlan modorú. Szomorúan kell látnia, mint szorul háttérbe olyanok mögött, akik tehetségre s jellemre talán jóval kevesebbet érnek, azonban finom modorukkal mindenkit meghódítanak. A jó modor sokszor az egész életsorsnak eldöntőjévé válik. Értsd meg jól fiam: nem azt akarom, hogy a magyar ifjak kikent-kifent ficsúrok, folyton korzózó kakaduk, parfümös divatbábok, talpnyaló lakájok s örökké bókoló üres fejek legyenek! Világért sem! De viszont ne legyenek maszatos cigány-purdék s útszéli duhaj legények sem! E két véglet közt áll az én eszményem: *a kedves, előzékeny, tanult, szerény, talpraesett, életrevaló magyar ifjúság.*

Akármi lesz is belőled, bármily pályára mégy,

az emberekkel sokat kell majd érintkezned. Már pedig az érintkezés szabályait megtanulni nem könnyű feladat. Persze legkönnyebb annak a fiúnak, akinek módja van otthon, a családi otthonban elsajátítani a művelt modor szabályait. De azért nem kell és nem is szabad lemondania erről annak sem, aki egyszerűbb családból származik. Ha megvan hozzá az akarata és éles megfigyelőképessége, művelt ifjakkal tartott barátsága által is megszerezheti magának a műveltség szükséges külső kellékeit. Figyeld meg jól társaságban azokat az embereket, akiket nagyra becsülsz, mint viselkednek, vedd össze saját modoroddal s aztán igyekezzél példaképed szerint alakulni. Épen az a sajátosága a művelt modor szabályainak és az adja meg az értékét is, hogy azokra az emberiség legelőkelőbbjei egymástól függetlenül jöttek rá szerte a világon és évezredek emberi gyakorlat szentesítette azokat. Az igazi műveltséghez szükséges *lelki* finomság elsajátítása aztán úgymint minden fiúnak saját egyéni lelki munkájától függ. »Civilizáció«, »kultúra« még nem jelent műveltséget. Az igazi műveltséghez lelki finomság és ideális jellem is szükséges.

AZ ÚRI FIÚ.

Nagy a kísértés a jobbsorsú, előkelőbb származású fiúkra, hogy szegényebb, egyszerűbb társaikat lenézzék. Vigyázz fiam! Ez nemcsak nem keresztény, hanem még nem is művelt viselkedés. A felebaráti szeretet és művelt modor mellett saját jövőd érdeke is azt tanácsolja, hogy az egyszerűbb ifjaktól se húzódozzál. Bármily gazdag fiú volnál s bármily előkelő állásba kerülsz az életben, hasznodra lesz, ha a »nem nemes«,

»nem milliárdos« emberek életével, gondolkodásmódjával is ismerős vagy.

Különben is a keresztény gondolkodású fiú szemében minden jellemes ifjú nemes. Akinek lelkére a hatalmas Isten örömmel tud nézni, azt neked sincs jogod megvetni. Akinek születésénél fogva kiváltságosabb helyzet vagy nagyobb jólét jutott, annak több a kötelessége is. *Noblesse oblige!* tartja a francia mondás, a nemesség, a rang sok mindenre kötelez. Neked, ha úri családból szármáztál, sokkal finomabbnak, kedvesebbnek, előzékenyebbnek, áldozatkészebbnek stb. kell lenned, mint sok anyagi gonddal küzködő, szegényebb társadnak. Társadalmi osztálykülönbségek mindig voltak s lesznek is az emberek között; ez egész emberi dolog. Az emberek ma is szívesen elismerik a születési arisztokrácia felsőbbségét; csak azután ez is viselkedjék méltóan megkülönböztett helyzetéhez!

Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által
Őse családodnak, s a haza áldani fog.

/Vörösmarty/

Az előkelő ifjú, aki szegényebb, egyszerűbb sorsú társát lenézi nem »úri fiú«, nem is »művelt fiú«, hanem gőgös, öntelt, beképzelt értéktelenség.

Tehát nem a finom ruha teszi az úri fiút? Nem az új sárgacipő? Nem az elegáns nyakkendő s a brillantinos hajfrizura?

Bizony nem!

Előttem csak egy úri fiú van. Úri fiú az, aki úr! Ura önmagának. Ura kölsőleg is, belsőleg is.

Igen, külsőleg is rendbeszedett, nem elhanyagolt. Némelyik fiú azt mondja: »Hiszen ez csak külsőség, az nem fontos, a belső a fő!« Igaz, csak kül-

sőség, de a külső a belsőnek tükröződése. Mondd csak; el tudnád képzelni az Úr Jézust piszkos, szakadt ruhában járkálni s így tanítani, mint tette például Diogenes? Pedig ugye, már csak az Úr ugyancsak a belső lelkületet hangoztatta! Fegyelmezett magatartás, figyelmesség, udvariasság tehát hozzátartoznak az úriassághoz.

De persze aztán elsősorban rendbeszedett úr légy bensőleg! Légy rendbeszedett gondolataidban is! Jaj, ha a fiúk leírnák csak egy este is mindazt a gondolatot, amely aznap átvillant fejedben! A haszontalan, ostoba, különös, bűnös gondolatoknak micsoda ijesztő zagyvaléka kerülne napvilágra! Hát nincs itt úr, aki parancsoljon a fejedben? Mi lesz a sereggel, ahol mindenki azt teszi, amit akar?

TÁRSASÁGBAN.

Minden ember társas lény, rászorul tehát más emberek társaságára. A jó társaság növeli az emberismeretet, tapintatosságot, finom modort, előzékenységet, ügyes felfogást. A fiatal emberek azonkívül még azért is rászorulnak a társaságra, hogy belejöjjenek a társadalmi érintkezés szabályaiba, mert hiszen később a legkülönbözőbb állásban mindenféle társadalmi osztályhoz tartozó emberekkel kell majd érintkezniök.

Nemes gondolkozású emberek közt, jó társaságtan mindnyájan nemesebbekké válunk. Itt aztán nyisd ki a szemedet s figyeld meg jól, mit tesznek s amit tesznek, hogyan teszik s mi az, amit nem tesznek. És ne gondold, hogy a »jó társaság«, amelyet keresned kell, okvetlenül gazdag fiúk s elő-

kelő emberek társasága, okos, művelt és jellemes emberek mindenütt jó társaságot jelentenek, ha egyszerűbb is a ruhájuk s talán kevesebb is a pénzük.

Abból az ifjúból, aki soha művelt társaságban nem volt, bizony, ha előbb-utóbb – mondjuk az egyetem évek alatt – odakerül, rettenetesen komikus figura lesz. Egész biztos, hogy amikor belép a szobába, ahol annyi idegen arc és teljesen szokatlán légkör fogadja, megbotlik a szőnyegben. Biztosan oda ül le, ahová nem kellene s leejti a kalapját. Mert persze bevitte magával. Amíg azt felveszi, leesik a sétatálcája. No végre felvette ezt is! Hozzák a teát. Megégeti a száját, a csészéj csörömpölve hull a földre, a tea meg végigdől a fehér nadrágján. Jaj, jön a hideg felvágott. A kést, villát egész másképp tartja, mint a többiek. A poharába ivásközben beleköhög s ezzel a két szomszédját jól végigspricceli. Közben nagyokat prüszköl és csak utána keresgéli zsebkendőjét . . . Megengedem: ez mind nem bűn, nem becsületbeli dolog, csak szörnyen kellemetlen műveletlenség, amellyel a világ legfényesebb tehetségét is tönkre lehet tenni. Fontos dolog tehát, hogy kell a fiúknak is művelt társaságba járniok s csak örülhetsz, ha alkalmad nyílik igazán úri felfogású, kifogástalan társaid családjához járni.

A túlzástól azonban itt is óvjak. Jellem és tehetség a magányban fejlődnek igazán, aki tehát *túlsókat* jár a társaságba, átlagemberré lesz, fényleni vágyik s könnyelmű felfogáshoz szokik. Főleg a pesti felsős diákok helyes fejlődését fenyegeti az a mai divat, hogy túlsókat mennek társaságba, hetenkint 2-3-szor is zsúrba, ahol éjfélig folyik a tánc. Még ha teljesen kifogástalan is a társaságuk, nem-

csak tanulásukon fog a sok elvesztett idő meglátszani, hanem felfogásukat, gondolkodásukat is felületessé fogja tenni a tömérdek felszínes s értéktelen zsűr-beszélgetés. Ily értelemben igaza van a német mondásnak: *Gemeinschaft macht gemein.*

MIRŐL BESZÉLGESS?

ezekben nehéz feladat eltalálni a témát, melyről a társaságban beszélni lehet s a hangot, ahogy azt meg kell tenni. De ez inkább csak először nehéz, komoly gondolkodású ifjaknak eddigi tanulmányaik s olvasmányaik mindig fognak adni annyi beszédanyagot, hogy ne kelljen hasonló műveltségű ifjak társaságában unatkozniok.

Arra azonban vigyázz, hogy »szép idő van« és »esetbe nálatok is az éjjel?« kérdésekkel ne kezd a társalgást, ez nagy gondolatszegénység jele volna. Azt sem kell minden látogatásnál megkérdezni, hogy »hogya szolgál b. egészsége?« Azt azonban minden családban, mellyel találkozol, eljád, hogy örömben örömet, gyászukban részvétedet kifejezzed.

Ne légy pletykahordó! Senkihez sem illik ez, de legkevésbé férfiakhoz s komoly ifjakhoz. Mások bizalmas családi ügyeiről, egyéni életük eseményeiről, még ha értesültél is azokról, titok gyanánt hallgass.

Az ízléstelen, sikamlós társalgás mindig a mélyebb műveltség hiányára vall. Szóról-szóra igaza van nagy *Wesselényinknek*, mikor fájdalmasan megállapítja: »Némely kör tagjai a lovaglás,

vadászai s pipa tárgyaiból kifogyván, leöleendő idejük hézagait kikapós, darabos tréfákkal s fajtalan beszédekkel pótolják ízlésfűszerezte elmésség helyett!«

Ne beszéljess olyasmiről, ami a jelenlevők valamelyikét sértheti. Itt nemcsak arra gondolok, hogy másokat kigúnyolni, akár testi bajok, akár ügyetlenség, akár szegénység miatt, a legnagyobb neveletlenség, hanem gondolok arra is, hogy egymás »heccelése«, »ugratása« sem alkalmas a felebaráti szeretet ápolására. Kopasz fejről, hamis fogakról, sántításról s hebegésről akkor sem illik viccelődni, ha senki sincs a társaságban, akire az vonatkoznék. Mit tudod, nincs-e ott valaki, akinek valamelyik kedves hozzátartozója szenved egyik-másik hiányban.

Azt az elrontott magyarságot meg, azt a »jargont« tűzzel-vassal kellene kiirtani, amely főleg pesti diákjaik nyelvjárásába – sajnos – befészkelte magát. Mintha hátamon fát vágnának, úgy nyilallik magyar lelkembe a szomorúság, mikor tősgyökeres magyar fiúk, no és a lányok még inkább!, könnyelmű léhaságukban telerakják magyar beszédüket jargonsággal, például oly fajtaival: hogy ez a fiú milyen »cuki«, a tanár úr milyen »nem guszta«, hogy milyen »zrí« volt az iskolában s hogy Jancsinak milyen »mázlija« van, hogy mindez csak »maszi«, amelynek nem kell »bedőlni«, »erre föl« hiába beszélsz, nem fogok »rá bukni«, »irtó szép«... Brr!!!

Izgalmas vagy undort keltő eseményekről, betegségekéről csak szükség esetén, ha t. i. valami komoly célod van ezzel,, beszélhetsz. Uralkodjál magadon, ha ásitás kerülget s igyekezzél elfojtani. Ha mégsem sikerül, tenyereddel okvetlenül takard el a szádat.

Köhögésnél, tüsszentésnél zsebkendőt tarts arcod elé. Ne lélegezz szuszogva. Egyáltalán sok apró neveletlenség környezi meg azt, aki nem vigyáz magára: leskelődés, mások beszélgetésének kihallgatása, surkozódás társaságban, hintázás a széken, körömrágás, ajtóbecsapás stb.

Nem illik unalmas arcát mutatni, mikor a másik beszél. Nem illik beleszólni, hogy ezt már hallottad, még ha tényleg úgy volna is. Főleg idősebeknél fordul elő, hogy emlékezőtehetségük gyöngülése folytán többször elmondanak valamit. Mindegy! Udvariatlan figyelmeztetéseket nem szabad megengedned.

Ha új vendég érkezik, bár már épen menni akartál is, nem szabad rögtön távoznod, sértés volna az újonnan jöltre.

Ha valami kérdést nem jól értettél meg, nem illik egyszerűen ráförmedni az illetőre, hogy »mi?«, »mit mondtál?«, – hanem udvariasan körülírni: »Kérlek, nem értettem világosan, amit az előbb kérdeztél«. Magasrangúakhoz nem szabad kérdést intézned. Viszont ha ők kérdeznek, válaszod ne legyen rövid »igen« vagy »nem«, hanem, ha csak egy szóval válaszolsz, tedd hozzá rangjukat is: »Igen, méltóságos uram«. »Kérem, kegyelmes grófnő, a legnagyobb örömmel«. »Sajnos, méltóságos aszszonyom, nem áll módomban« stb. Gyakrabban közbeszúrhatod a beszédedbe a »kérlek«, »parancsolj« szavakat is. Más beszédebe nem illik közbevágni, várd meg, míg befejezi szavait. Ha véletlenül egyszerre ketten kezdetek beszélni, »pardont« mondasz és »tessék«-kel átadva a szót a másiknak abba-hagyod saját mondatodat.

Igyekezzél minél hamarább leszokni egyes diák-

kifejezésekről, melyekkel a kisgyermek szokták beszédüket teleszurkálni: »izé«, »hát barátom«, »aszongya«, »szépen«, »ilyen fiatal« stb. Ne beszélj magadról" az első helyen, tehát nem: »ott voltunk én, Pali és Laci«, hanem: »Pali, Laci és én«. Sohse beszélj túlhangosan, kiabálva. Nézz mindig szemébe, akivel beszélsz, de ne menj oly közel hozzá, hogy lehelleded arcát érje.

Társaságban nem szabad kettőnek-háromnak suttogva összebújni, mert az a gyanú, hogy a többiek *szólják* meg, *sem olyan nyelven beszélni*, amelyet a többiek nem értenek. Viszont ha két embert halkan látsz beszélni egymással, menj el és ne hallgatódzál a beszédük után. Ne hencegij azzal, hogy folyton idegen szavakat keversz beszédedbe, csak hogy minél tanultabbnak lássanak. De viszont az sem illik, hogy nyilvánosan kijavíts másokat, ha azok talán rosszul ejtették ki vagy helytelenül használták az idegen szavakat.

LEÁNYOK KÖZÖTT.

ovagias területünk leginkább kiviláglik abból, hogy hogyan viselkedünk a női társaságban.

Mindenekelőtt is vigyázz arra, hogy középiskolás korodban ne járj *túl sokat* női társaságba. Ha a fejlődő fiú folyton leány társaságban forog, ez károsan fog visszahatni egyénisége kialakulására. Több nőiesség, leányosság, érzelgősség lesz benne, mint amennyit egy férfiú-jellemnek felmutatnia szabad. Az örökös leány társaság egyébként is sok fölösleges zavaró képzetet és gondolatot zaklatna

bele fantáziádba épen oly korban, amikor – a gyors testi fejlődés idején – minden ifjúnak anélkül is éveken át tartó kemény harcot kell vívnia a szellem diadaláért az ébredező ösztönök joggal követélései ellen.

A női társaság felkeresését azonban csak kor» látozni akarom számodra s nem végleg eltiltani. Nemeslelkű leányok társasága annyi nevelő hatással lehet a fiúk lelkére, hogy bizonyára hasznát veszed lelkileg is, ha a maga idején résztveszel abban. Sőt érdekes tapasztalat, hogy a fiúkra egy-egy jó barátjuk édesanyja oly kitűnő nevelő hatással lehet, amely nagyszerűen egészíti ki még saját édesanyjuk nevelői munkáját is.

Persze szeretném, ha minden ifjú viselkedése a leányok között oly lovagias idealizmust lehelne, aminő a nagyszerű középkori keresztény lovagokat jellemezte. És ha a mai léha korszellem alaposan kikezdte is ezt a nemes gondolkodást, rólad, fiam, rendületlenül hiszem, hogy a régi legendás magyar hírnévnek és becsületnek őrzője vagy és bár talán ellenkező példákat látsz is egyes modern ficsúrok részéről, te nem engedsz abból a nemes nőtiszteletből, amely még a kultúra alacsony fokán álló pogány magyarokat is mindig ékesítette.

Ki mily finomsággal, tapintattal, lélekből fakadó udvariassággal, s nemcsak az etikett mázával, viselkedik a nőkkel szemben, ezzel elárulja egész műveltségét, jellemét, értékét. Soha, se zsúron, se bálban, semmiféle alkalommal meg ne feledkezz arról, amit itt írok: *Művelt ember mindig oly tiszteletet érez és mutat a nők iránt, amelyet ő maga is elvár édesanyja, vagy nővére számára mások részéről.*

MÉG NÉHANY TUDNIVALÓ.

ehová kopogtatás nélkül nem szabad belépned. Ha azonban kétszeri kopogásra sem kapsz választ, nem kell tovább várnod: nyugodtan benyithatsz. Kopogásra »tessék«-kel, vagy »szabad«-dal válaszolj és ne használd a diákos »bújj be!« invitálást, mert nem tudod, hogy nem osztályfőnököd vagy más föllebbvalód fog-e »bebújni.«

A kalapot és kabátot ugyanarra a fogásra akaszd.

Ha nem találsz otthon barátodat, vagy ismerősödet, sok dolgot el lehet az illető lakásán hagyott s egyik sarkán behajtott névjeggyel is intézni. Ilyen esetekben bizonyos megállapított betűket írunk a névjegyre, amelyek jelzik, hogy miért kerestük az illetőt. Ezek a jelek: *p. f.* /pour féliciter = gratulálni akartam, hogy mihez, az illető úgysis tudja, pl. kitüntetéshez, eljegyzéshez, kinevezéshez stb./ *p. c.*, /pour condoléance == részvételem akartam nyilvánítani., *p. r.* /pour remercier == meg akartam köszönni a gratulációdát, részvételedet stb., *p. p. c.* /pour prendre congé = el akartam búcsúzni, mielőtt elutazom., Más jelzés nem használatos. Azt csak az egyszeri zsidó tette meg, hogy *p. X*-et írt névjegyére, s mikor megkérdezték, mit akart ezzel jelezni, azt felelte: pin xund /ich bin gesund.

Ne menj látogatóba rossz időben, minden családban vannak órák, amelyekben nincsenek vendégfogadásra elkészülve, és ne maradj kelleténél tovább. A társalgás hangjából könnyen ki lehet venni, hogy most már ideje a távozásnak. Mikor a vendéglátó háziúr a társalgásban egy pillanatra elhallgat, azt jelenti, hogy mehetünk. Ilyenkor illik nekikészülnöd. Ha aztán van még ideje az illető-

nek, úgyis marasztal. Viszont még ennek a marasztalásnak hangjából is ki kell érezni, hogy komoly-e az, vagy csak udvariasság, amelyet nem szabad komolyan venni. Néha bizony a vendég» látó, kinek sürgős ügyei volnának, nagy kínokat áll ki órákhosszat nyugodtan elüldögélő vendége miatt.

Ahol még nem voltál látogatóban, oda nem mehetsz mindjárt étkezésre is, hanem ha ilyen helyre kapsz meghívót, okvetlenül vizitelj előbb a családnál. A meghívást vagy elfogadod, vagy nem, de határozatlan választ adnod s ezzel a háziasszonyt zavarban tartanod, nem szabad.

A vonaton nem kell okvetlenül köszönnöd, mikor a fülkébe lépsz, bár a fiataloktól ezt szívesen veszik s nem is árt, ha megteszed. Az azonban hozzátartozik az udvariassághoz, hogy idősebbeknek s nőknek helyet adjunk, vagy ha van elég hely, hát jobb helyet, pl. az ablaknál, idegenek előtt családi ügyeinkről hangosan ne beszéljünk, ha valami ügyetlenséget követtünk el, pl. a kocsi-rázás következtében hozzáütöttünk a másikhöz stb., bocsánatot kérjünk.

Ha valakivel együtt mégy az utcán, a nőket és a magasabb állású férfit jobb oldalod mellett kísérd kivéve, ha a járda keskeny és ezáltal a járda szélére kerülne az illető, ilyenkor a fal mellé engedd, bárha te kerülsz is ezzel a jobbjaára.

Utcán egymásnak hangosan átszólni az egyik járdáról a másikra, barátodnak utánakiáltani, pizszegni, vagy füttyülni, emeletre felbeszélni, mind nem illik. A köszönés teljes kalaplevegéssel történjék s nem elég a kalap szélét megbiccenteni, még pedig ha jobbodon megy el az illető, bal kézzel, ha balodon, jobb kézzel veszed le a kalapot

hogy arcodat el ne takarjad. Nézz szemébe annak, akit köszöntéssel üdvözölsz. A köszönést nem fogadni nagy sértés. Ha valakit, akivel együtt mégy, köszöntenek, neked is fogadnod kell, még ha nem is ismered a köszönőt.

Asztalra kalapot, csomagot tenni nem illik. De felkönyökölni, feltámaszkodni sem!

TÁPLÁLKOZÁSOD.

Holytonos égés az élet: a szervezetben elég a táplálék. A test az új anyagot, mellyel az elhasználtat pótolja, emésztéssel veszi fel, dolgozza át magába. A még teljesen ki nem fejlett testnek, tehát az ifjúnak több táplálékra van szüksége, mint a már teljesen felnőtt embernek. Ez azonban korántsem menti az olyan fiúkat, akiknek egyetlen foglalkozásuk az evés, istenük a has s akik annyit tömnek magukba, hogy valósággal »agyoneszik« magukat.

Túlságos táplálkozás túlsók munkát ad a gyomornak s beleknek és beteggé teheti a szervezetet. *Pone gulae metas, ut sit tibi longior aetas,* – figyelmeztet egy régi mondás, »fékezd meg mohó falánkságodat, hogy tovább élhess«. Kell, hogy a főétkezések előtt éhséget érezzünk; ilyenkor pihennek az emésztő szervek. Ha mindig dolgoztatod azokat, idő előtt elkopnak. Tehát csak addig egyél, amíg éhes vagy. S ne tömjed magad, mint a hízó libát szokták. *Ede, ut vivas; non vivis, ut edas;* »azért eszel, hogy élhess, de nem azért élsz, hogy egyél«. Ne a gyomrod legyen tehát úr fölötted. Te parancsolj neki s ne ő neked.

Már ezért is tartsd meg pontosan a böjtöket, melyeket vallásod előír, *ezáltal* akaratodat is *edzed*, meg egészségednek is használsz vele.

Némelyik fiú rettentőket eszik, nem is eszik, hanem fal. Sokszor és sokat! »Hogy nőjjenek!« »Hogy erősödjem!« »Hogy beteg ne legyek!« stb. Pedig a túlságos táplálkozás nemcsak szellemüket lustítja el s teszi alkalmatlanná minden komoly munkára, hanem egészségüknek is árt. Aki túlsokat eszik, idő előtt elhasználja szervezetét, amint hamarabb elromlik az a kazán is, melyet állandóan túlfűtenek. Ellenben »aki keveset eszik, sokat eszik«, mert hosszabb ideig eszik.

Az étel az a testnek, ami a szén a kazánnak: mozgásban tartja a gépezetet. A felhasználható táplálható anyagokat a test kiszedi az ételből s azokkal pótolja az élet által folyton fogyasztott szervezet hiányait, az elhasznált anyagokat.

De a gépnek nemcsak szénre van szüksége, hogy járhasson, hanem kenőolajra is. Az emberi szervezet sem éri be pusztán a zsír-, fehérje- és szénhidrátmennyiséggel, hanem olajat is keres az élelvi cikkekben. Ezek nem föltétlenül szükségesek a szervezet életbentartásához, sőt akárhányszor arra veszélyesek is lehetnek, de bizonyos ideig képesek az idegek s agyvelő felizgatásával a *szervezetet* fokozott tevékenységre serkenteni. A perzsák s egyiptomiak hasisa, a kínaiak ópiuma, a törökök dohányja, az amerikaiak kóka=levele, ennek kivonata a kokain,, az ázsiaiak mérges»gomba-párlata, mind ilyen izgatószer.

Minél elpuhultabb az ember, minél kevésbé él szabályozott életet, annál több izgatószerre van szüksége. Az éhes gyomor nem kíván fűszert az

ételhez, élvezi anélkül is, komoly munkában eltöltött nap után kitűnő élvezet maga a pihenés is. A kifáradt szervezetet igazában csak a jó táplálkozás s alvás üdíti fel. Aki éhgyomorral elszí egy cìgarettát s csodálattal mondja: »íme, nem vagyok már éhes«, aki éjjeli tanulása közben, mikor szeme már csaknem leragad, megiszik egy feketekávé: »nagyszerű, mily jól fog megint a fejem!«, – csak önmagát csapja be. Ha a ló fáradt is, az ostorcsapás után mégis csak nekierölködik, ha tested fáradt is, az izgatószeres után ép úgy nekiszalad mint az ostorozott ló, de annál fáradtabb lesz, mihelyt a hatás elmúlt. Amint a szegény konfiis-ló is bágyadtan ballag, mihelyt nem érzi hátán az ostort. Minél inkább hozzászokott valaki ezekhez az izgatószeresekhez, annál nagyobb adagokra van *szüksége* belőlük, hogy később is, előidézzék az idegek fokozott munkáját, de viszont *ezáltal* annál erősebben aláássák az egészséget. Fáradtság, álmoság, kedvetlenség, később munkaképtelenség, akaratgyengesség járnak a mértéktelen élvezeti cikkek nyomában.

Különösen csínyján bánj az izgatószeresekkel, aminek pl. a túlsók fűszer, sok tea, kávé. Az alkoholt és dohányt itt külön nem is említem, hogy azok mennyit ártanak az ifjaknak, olvastad a »Ne igyál!« és »Dohányzol?« c. könyveimben.,

HOGYAN KELL ENNI?

át már nyugodtan enni sem hagyják az embert? Még az étkezésnek is vannak szabályai?« – kérdezi elkeseredve valamelyik Maszatos Pali, aki a tíz ujjával eddig egész nyugodtan »elétkezgett«.

Pedig csak örülnünk kell, hogy szigorú társa» dalmi szabályok öröködnék a helyes étkezési mód felett is, mert nem az emberek bosszantására találta ki 'azokat, hanem arra, hogy a *szellem uralmát* még ennél a merőben állati tevékenységnél is biztosítani tudjuk. A sertésnek az ólban nincsenek étkezési szabályai,- de aki ember akar maradni, annak kell, hogy legyenek. Ha közelebbről vizsgáljuk ezeket az előírásokat, soknál rájövünk, hogy azok a táplálkozási ösztön fékentartására valók. Nézz csak egy példát. Miért nem szabad pl. a levest szűr-csölni s miért nem szabad csámcsogni? Azért, hogy akármit ízlik is valami, ne merülj el fülíg az élvezetbe s ne feledkezz meg arról, hogy ember vagy és nem csak állat.

A fegyelmezettség talán sehol annyira nem tűnik ki, mint az asztalnál. Gondolj csak az ószövetségi *Gedeonra*, aki 10.000 katonájával indult a harcba, útközben vizet értek s a szomjas hadsereg neki-vágta magát az ivásnak, úgy habzsolta a vizet, mint a kutyák. Haza is zavarta Gedeon valameny-nyit! Mit is kezdett volna azokkal, akik ennyire nem tudnak uralkodni magukon! Csak azt a 300-at tartotta meg, akik – habár éppen olyan szomjasak voltak, mint a többiek – mégis nagy önfegyelemmel hajoltak le a víz fölé s tenyerükkel nyugodtan merítették belőle.

Az önuralom nemcsak a társas érintkezésben kötelez, hanem az asztalnál is. Sőt éppen az egyszerű mindennapi szükségletek rendezett kielégítésénél lehet a testet meggyőzni arról, hogy bennünk igenis a lélek uralkodik. Csak az étkezési szabályok betartásával tudunk lelket vinni ebbe a különben állati cselekedetünkbe és azt az állati színvonalról felemelni.

Ilyen gondolatok közt olvasd el tehát azt a néhány fontosabb étkezési szabályt, melyet itt leírok részre.

Legfontosabb *az evőeszközök helyes használata!* A kanalat úgy fogjuk, hogy hüvelyk ujjunk felül, a kést és villát úgy, hogy alul kerüljön. Mindhárom evőeszközt azonban *minél könnyedebben* fogd. Tehát nem úgy, mint egy súlyzót, hanem inkább mint a ceruzát. Lehetőleg végén fogni, tehát minél messzebb a kés pengéjétől s a villa hegyétől. Evőeszközöket vagy a tányért használat előtt az asztalkendőbe megtörölni nagy sértés a háziasszonyra. Szürcsölni, csámcsogni, tányérral zörögni, villával ügyetlenül nyikorogni a tányéron, egyáltalában zajjal enni nem illik. Figyeld csak meg: minél előkelőbb helyen vagyunk, annál nagyobb csendben történik az étkezés.

Legtöbbször a villát kell használni, a késsel csak vágni szabad, a kenyeret azonban törjük s nem vágjuk, de a kést a *szájba vinni, szóval késsel enni soha sem szabad!* Sőt ha valamit pusztán villával feldarabolhatsz, kocsonya, vagdalthús, tészta stb., ott a vágáshoz ne használj kést. E célból szabad még kis kenyérdarabot is bal kezébe venni, s azzal leszorítani a húst, mialatt jobboldal a villával dolgozol. Ha a kést s villát együtt használod, jobboldal van a kés, balkézben a villa.

Nem szabad előre apróra feldarabolni az ételt mohóság jele volna, hanem csak egy kis darabkát szabad levágni, amennyire egy falathoz épen szükséged van. Ha olyan ételt hoznának, melyről nem tudod, hogyan kell belőle venni vagy hogyan elfogyasztani, nézz csendesen magad körül, hogyan teszik azt mások.

Addig ne igyál, míg az ételt teljesen le nem nyel-

ted. Az asztalkendőt terítsd magad elé. Ne prüsskölj az asztal felé, s ha zsebkendőre van szükséged, fordulj el kissé az asztaltól. Ha befejezted az étkezést, a kést s villát tedd keresztben a tányérra. Előbb azonban nem szabad felkelni az asztaltól, míg a háziasszony nem tette azt. Az ételt kritizálni soha sem szabad. Sőt ha valami baj volna is, légy vagy hajszál a levesben stb., észrevétlenül kell eltávolítani, s nem szabad mással is közölni ezt, nehogy annak is elvedd az étvágyát,

Válogatni soha sem szabad. Jó lesz ehhez minél kisebb korodban hozzászoktatni magad. Alig van olyan étel, amelytől az egészséges ember beteg lenne. Lehet, hogy nem ízlik valami, de ezt az ellenszenvet is le lehet győzni, s ha kevesebbet is, de ebből is kell enned. Ez nagyszerű akaraterősítő eszköz! Persze, ha valaki gyomorbajos vagy beteg, akkor más a helyzet. Egészséges ifjúnak azonban válogatnia soha sem szabad. Önmegtágadásra jó alkalom, ha olyasmit is megeszel, ami talán nem nagyon ízlett.

Ne légy tehát válogatós! Ezt nemcsak a mai szomorú viszonyokért mondom, amikor bizony úgysem lehetne a fiúk ínye után igazodni, hanem azért is, mert hasznos akaratgyakorlást vége:z, aki mindent megeszik, amit elébe tesznek. Ha néha talán nem is ízlik valami, csak edd meg nyugodtan, s ha olykor-olykor kozmás ételt tálalna fel édes anyád, weld le hősiesen, egyetlen megjegyzés nélkül. Gyomrod nem lesz tőle beteg, de akaratod föltétlenül erősebb.

A főszabály az étkezésnél – ismétlem – *a fegyelmezettség és az önmérséklés*. Nagyon vigyázz, hogy ne a gyomrod legyen életed irányítója, s ne azt a szervedet tekintsd legértékesebb

kincsednek, amely ellen Menenius Agrippa példabeszéde szerint a többi tagok fellázadtak.

VENDÉGSÉGBEN.

 vendég és a vendéglátó házigazda között különösen sok udvariassági szabály alakult ki a századok folyamán, sőt alighanem ez a viszony volt legelső formája minden udvariasságnak, mert a vendégjogot s a vendégek tiszteletét, a vihar által üldözött idegen s az elcsigázott ellenség befogadását még a primitív kultúrájú népek is ismerik és gyakorolják.

Ha művelt családhoz vendégségbe mégy, megkülönböztetett figyelmességgel fogadnak. A házigazda, ha már maga nem is mehet eléd az állomásra, valakit küld fogadásodra, s ő maga a kapunál vár rád. Barátsággal üdvözl és bevezet a kijelölt szobádba: »Kérlek, rendelkez, érezd jól magadat, mintha otthon volnál«. A vendégnek azonban korántsem szabad mindezt szórul-szóra venni, s rendelkeznie »mintha otthon volna«. Ellenkezőleg: kötelessége a háziaknak minél kevesebb munkát s költséget okozni, és oly csendesesen s feltűnés nélkül járni-kelni, mintha nem is volna ottan.

Az udvarias gazda sokszor kínál az asztalnál, de azért nem kell ám mindannyiszor venedd a tálból. Ahol a háziasszony maga főz, illik megdicsérni az ebédet, de viszont nem illik ezt a dicséretet valószínűséggel kipróbálni a vendégből. Bármily jól essék is a töltöttkáposzta, vagy paprikáscsirke, soha nem illik mértéktelenül falni belőle, de legkevésbé vendégségben. Vannak emberek, akik ha vendégségbe hivatalosak, előtte két napig böjtölnek, hogy annál

többet bírjanak enni ottan. Te azonban annak a régi perzsa uralkodónak tanácsát fogadd meg, aki fiát figyelmeztette, hogy ne menjen lakomára nagyon éhesen, nehogy a mértéktelen falás megkísértse. Bizony ebben a tekintetben nem egyszer láthat az ember kevésbé épületes jeleneteket. Nézz csak végig egy »potya« ebédet, amelyet más fizetett ki: micsoda falás folyik ott jól öltözött emberek között is! Nézd csak egy házibál buffet-szobáját, ahol ingyen lehet falatozni: mint tör ki sok résztvevőből a mohó habzsolás és kapzsiság. Pedig az ételben s italban való mohóság, a potyának ez a kapzsi szeretete igen szegényes gondolkodást s üres lelket árul el. Nem is szólva arról, mikor távozás előtt a vendégek teletömik zsebüket édességekkel, mert hiszen »úgyis megennék a cselédek«.

RUHÁZKODÁSOD.

Lelki megmozdulásunk testi elváltozással is jár s a belső lelki folyamat külsőségeiben is meg szokott nyilvánulni, mert az ember nem csak lélek, hanem test is. Így tehát, ha nem is egészében, de részben igaza van a latin közmondásnak: *Est fades testis, quales intrinsicus estis*, – azaz: »arcotok elárulja, milyenek vagytok lelketekben«.

A művelt ifjú külseje, ruházata, testi tisztasága is legyen jele a bensejében otthonos rendnek, Fegyelmezett gondolkodásnak, lelki tisztaságnak. Valahányszor elhanyagolt külsejű, piszkos cipőjű, maszatos arcú, gyászkeretes körmű, borzas fejű, zsírfoltos ruhájú diák kerül elé, nem tehetek róla, de mindig az jár eszemben, hogy ennek a lel-

kében is mennyi rendetlenség lehet, sőt talán sok szemét és piszok is!

Fektesz tehát kellő súlyt már a kellemes külső megjelenésre is. Persze nem értem ezalatt a divathajhászást, mesterséges kozmetikai operációkat az arcodon stb. és korántsem azt ajánlom ezzel, hogy a diákok parfümözzék, örökké cicomázzák magukat, s manikűrözzék kezüket. Hanem értem ezalatt *tested és ruhád tisztántartását.*

Különösen szeretném e helyen olyan fiúk figyelmét felhívni, akik egyszerűbb családokból származnak, de barátjaik, tanulmányaik révén magasabb társadalmi osztályokkal kerülnek érintkezésbe és maguk is többre akarják vinni az életben. Ezeknek a fiúknak a társaságban és az érvényesülésben nemcsak ügyetlenebb mozdulataik lesznek hátrányukra, hanem sokszor ruhájuk szaga is, az a bizonyos »szegény szag«, amellyel annál könnyebben átítatódnak, mert egész életüket túl tömött szobában, rossz levegőben, dohos ágyban és izzadt ruhában töltik. Az úri társaság nagyon könnyen elfintorítja orrát erre a »szegény szagra«, és most az egyszer igaza is van. Mert nem a szegény embert ítéli el ezzel, hanem annak egészségre s szépérzékre egyaránt káros, ferde szokásait, melyekért a szegénységet csak részben lehet felelőssé tenni. Aki gyakran mosdik, vagy teljesen megfürdik, főleg szabadban napfénynél, aki ruháit sokszor rakja ki szellőzni, s fehérneműt lehetőleg gyakran vált, a tiszta fehérnemű majdnem felér a fürdéssel, nem lesz kellemetlen a legelőkelőbb társaságban sem – még ha lakatosinas, vagy boltossegéd lenne is, s nem diák. Míg enélkül lehetsz akármilyen jó tanuló, a művelt társaságból folyton kinéznek.

A testi tisztaság nemcsak az egészségre fontos, hanem az esztétikára is. A piszkos kezű, elhanyagolt fogú, borzashajú, kócos diák éppen nem kelt kellemes hatást. A ruhánál nem az a fő, hogy lehetőleg új legyen, – erre nem mindenkinek telik, de arra már minden fiú vigyázhat, hogy ha régi is az öltözete, sőt ha foltozott is, legalább ne legyen pecsétés, lyukas, zsiros, sáros, poros.

Ne csak a gallérod és kézelőd legyen mindig tiszta, hanem minden alsó- és felső ruhád is. Mosakodjál minél többször, ebéd előtt moss kezet, fürödj s végy tiszta fehérneműt, ahányszor csak teheted. A fogmosás sem privát passzió, hanem nagyon fontos követelménye az egészség ápolásának. Akinek rossz a foga, gyomorhajóssá lesz mert nem rágja meg jól az ételt. Minden étkezés után tisztítsd meg a fogad között az ételmaredektól. De fogpiszkálóval! S nem tüvel, szöggel vagy *éles tárggyal mely leszedné a fogak zománcát!* Minden este lefekvés előtt fogkefével és egyszerű Heider-fogporral, hetenként egyszer pedig szódabikarbónával jól keféld végig kívül-belül mindkét fogsorodat. Használhatsz másféle fogkrémet is, de a fent ajánlott a legolcsóbb s nem rosszabb, mint a többiek.

Persze beleeshetnek a fiúk a másik végletbe is, amikor meg nevetséges divatmajmok lesznek belőlük. Egy szellemes francia azt mondta, hogy a »bolondok találják ki a divatot és az okosak utánozzák.« Ismétlem: mindig tiszta testtel s tiszta ruhában, – ez a legszebb divat. Nem tehetek róla, de nagyon üresnek tartom azt az ifjút, aki semmi más értéket nem tud felfedezni magában, mint hogy magára aggatja egy divatkereskedés egész kirakatát. Fontold meg *Széchenyi*

Ferenc szavait, melyeket fiához, Istvánhoz, a »legnagyobb magyarhoz« intézett: »Ebben szoktak hibázni azon ifjak, kik ruházatukban mintául akarnak szolgálni s valóban annak is képzelik magukat mindaddig, míg őket más, még divatosabb uracsok e térről le nem szorítják, s őket mint valami elvisselt ruhát, félre nem dobják. Való, hogy a szerény visszahúzódás és az illemtudás olyan tulajdonok, melyek manapság ritkán alapozzák meg a szerencsését valakinek, de biztosan állandóan megóvják azt«.

Az udvariasságot, a műveltséget nagyon ajánlottam főntebb, de azt már nem, hogy a spanyol etikettet tanuld be, s úgy járj az utcán, mint egy tánctanár az órája közben. Tisztességes, komoly fiú minden feltűnést kerül ruházkozásában. Nem öltözködik máskép, mint városának többi, hasonló sorban élő ifja. Ha »feszít« a ruháival, látszik, hogy üres lélek, ha meg elhanyagoltságával akar feltűnni, műveletlen.

Bizonyos fokig természetesen te is alkalmazkodhatol korunk józan szokásaihoz. Ma más öltözetben járunk, mint a középkorban, és világos, hogy ma nem mehatsz végig az utcán XVIII. századbeli viseletben. Hanem amitől óvni akarlak, az a férfiatlan piperézés, divatmajmolás, parfümözés, manikürözés, amellyel manapság sok felsőosztályos diák »hódítani« akar. Az ilyenekből lesznek a tipikus zsúrfiúk.

Hogy kik azok a zsúrfiúk?!

Bemutatok írásban egy díszpéldányt. Sajnos, valószínűleg eleven kiadásban is rájuk akadsz osztálytársaid között.

A ZSÚRFIÚ.

Nincs nevetségesebb alak a világon, mint egy ficsúr diák, akinek egész élete kimerül a divatlapokból kilesett mozdulatok betanulásában. Az üresfejű zsúrfiún láthatod meg legelrettentőbb módon, mily szánalmas figura fejlődik abból, aki folyton csak a társaságot hajszolja s borzad a könyvtől, tanulástól, csendes önműveléstől.

Először is sértő és bántó a zsúrfiú végnélküli fecsegése. Folyton csak ő beszél s lehetőleg folyton magáról, kalandjairól, hőstetteiről. A beszédre, társalgásra is állított fel az emberiség bizonyos szabályokat, amelyeket a művelt fiúnak nem szabad átlépnie. Szó sincs róla, lehet valaki unalmas azért is, mert alig szólal meg, de a két veszély közül – t. i. hogy sokat hallgat vagy fecseg valaki – okvetlenül az utóbbi a komolyabb. Aki túlsokat hallgat, lehet, hogy ügyetlen a társalgásban, tehát még nem biztos, hogy szerénységből hallgat, de aki túlsokat beszél, egész biztos, hogy hiúságból beszél. Az okos fiú, főleg idősebbek társaságában, inkább figyelmesen hallgat s ezáltal sok tapasztalatot gyűjt a maga számára. Gondold csak el, mily nevetséges hatást kelt egy folyton fecsegő, nagyzó diák komoly, meglett férfiak társaságában!

Az ember úgyis könnyen megittasul saját hangjától. Önmagunkat hallani édes, de veszélyes élvezet. Aki okosan hallgat, arra várakozóan néznek az emberek, a fecsegő azonban az első ötpercben elrontja hírnevét. Mert a hiúság, oly ravaszul ejti meg, hogy észre sem veszi, mennyi ostobaságot s kedvezőtlen epizódot beszél el saját életéből. Hogy mennyi vagyonod van s évenként mennyi a ruhaszámlád, hány korsó sört tudsz egy ülőhelyzetben

meginni s melyik gróf a legjobb barátod, melyik miniszter a keresztpapád, hány hold földje van a nagybácsidnak és hogyan nyaraltál Földváron, persze a jámborok azt hiszik, hogy Balatonföldváron, pedig csak Tiszaföldváron, stb., ilyesmikkel és ezer hasonló dologgal hősködni, igazán nem műveltség jele, hanem a hirtelen meggazdagodott s feicsepere-deft emberek betegsége.

Kiválóan illik az ilyen zsúrfiúra az a gondolat, amelyet már nem tudom, melyik német írónál olvashatunk: Isten azért teremtette hozzánk íghasonlóbbá a majmot, hogy lássuk, mivé leszünk, ha csak testi életet élünk s lelki igényeink nincsenek.

Kein Tier so häszfich, wie die Affen,
Kein Tier so ähnlich uns geschaffen.

A zsúrfiú társalgásának legnagyobb része örökös viccmondásokban merül ki. Páratlan eleganciával ül a kis vendégfotelben s könnyed hanyagsággal szemére csíptetett monoklija mögül csak úgy géppuskázza a »szellemességek« árját. Folyton vicclapokat olvas, nem csoda, ha ilyenekkel van telve az esze. Ahol megjelenik, vége minden komoly eszmecsérének. Pedig hát *qui fait rire, ne se fait pas estimer*; aki folyton viccel, azt az embert nem sokra értékeljük.

Nincs tárgy, amelyhez nem tudna hozzászólni. Meg kell hagyni: kitűnő gyorsasággal beszél. Agyonbeszél mindenkit. Mellette ugyan senki szóhoz nem jut! Mondatai végén elnyeli a pontot is és ha nincs újabb gondolata, hát nevetséges semmiségeket mond addig egyfolytában, míg újra eszébe jut valami, amivel folytathatja. Elbeszél óraszámra a kutya farkáról is. Szinte beleittasodik saját hangjába s míg más józan emberben egyik *gondolat* kelti

fel a másikat, nála egyik szó szüli a másikat. Pedig társai egyáltalán nem szeretik, nyelvétől félnek ugyan, de ha nincs köztük, alaposan kivégzik maguk között.

Egyetlen kiválósága az a vakmerőség, amellyel minden elképzelhető témához azonnal hozzászól.

S mily fölényes megvető gesztusokkal tudja kísérni »fejtegetéseit!« Mintha ő ültette volna az égen a fias-tyúkot s mintha ő vezetné a kaszác-sillagot. A régiek szerinte persze mind buták voltak, az iskolai tantárgyak szerinte mind hülyeségek, a hittan meg egyenesen gyermekmese.

És jaj annak, akit nyelvére vesz! Nincs a világon még egy olyan szigorú kritikus, mint az a tizenöt-tizenhat éves ifjú, aki bíráló ösztönére nem akar féket rakni. Hiú, mint egy borbélyegény. Nem jó neki semmi és nem elég okos előtte senki. A kávé nem elég édes reggel, uzsonnakor meg túlédés. Az eső mindig olyankor jön, amikor éppen a napnak kellene sütnie. Az algebra olyan »irtó butaság« és még hozzá a tanár – »az a zsarnok« – oly szigorúan követeli. És ez a könyv

olyan »örületes szamárság« és az a fiú olyan »szörnyen paraszt« és így tovább végeszakadatlanul.

És milyen ragadós ez a betegség! Csak az egyik fiú kezdjen el kritizálni, az egész társaság utána megy. Miért? Maguk sem tudják, A falu alatt egyik komondor ugatni kezd, nosza, a félfalu kvaszai vele muzsikálnak. De hát mi baj van? Semmi! Csak az egyik elkezdte.

Persze arról hiába beszélne ac ilyen ifjúnak, hogy a hallgatás lehet néha kötelesség is s nem szabad mindent kifecsegni, Ha valaki komoly titkot bízott reád, becsülettel kell azt megőrizned! »Te, valami rém érdekeset mondok, de csak neked! Alább ne add!« A zsúrfiú tíznek-húsznak elmondja: »csak neked!«

»De hisz ez nem olyan baj! – gondolod. Micsoda fontos titkot tudhat egy ifjú?« Lehet, hogy nem is maga a titok anyaga fontos, hanem az, hogy nem gyakorolja magát az önuralomban. Vájjon megtudná-e ez a fecsegő ifjú őrizni a hadi titkot, ha az ellenség fogságába kerülne s ott faggatnák őt? Alig hiszem. Hát még mit szólnál ahhoz az ifjúhoz, aki jóbarátja volt egy másiknak és egymás lelkébe bizalmasan bepillantottak, aztán valami miatt elhidegült af barátság és most régi barátja titkait elárulja! Pfu! Pedig – sajnos – néni a levegőből gondoltam ki ezt az esetet.

Különbén az ilyen fecsegőt úgyis utoléri büntetése: az, hogy végül senki sem veszi őt komolyan. Úgy jár, mint a spártaiak előtt jártak egy ország követei. A spártaiak, máskép lakónok, nem szerették hosszú fecsegéssel tölteni az időt, mindenre ügyes, lakonikus, választ adtak. Egyszer egy idegen követ kért tőlük segílyt az ellenség ellen, de olyan hosszasan fecsegett előttük, hogy a beszéd végén

a spártai tanács nagy mérgesen így utasította el a kérést: »A beszéd elejét már elfelejtettük, azért a végét meg nem értettük«.)

ATYÁDAT S ANYÁDAT TISZTELJED.

gazán művelt ifjú nemcsak idegenek előtt fegyelmezett s nemcsak idegenekkel szemben, udvarias, hanem elsősorban otthon, szülői-vei, testvéreivel, sőt a cselédekkel szemben is. Az igazi gentleman kivétel nélkül minden emberre kiterjeszti lovagias viselkedését.

Ezt hangoztatni épen nem tartom fölöslegesnek, mert vannak fiúk, akik azt hiszik, hogy az udvarias viselkedéshez nagy idegen társaság kell s akik míg osztálytársaik leánytestvéreivel szemben majd el»olvadnak az udvariasságtól, ugyanakkor saját húgaikkal szemben kiállhatatlanul szeszélyesek, idegen emberek iránt kedvesek, de a cselédekkel otthon durvák. Sőt akárhány ifjú – főleg az úgynevezett »kamaszkorban« – még szüleivel szemben is dacos, mogorva, szeszélyes, feleselgető. Hiába öltözködik az ilyen a legújabb divat szerint, ez mind a műveltség hiánya nála. Azt mondják a kolibriről, hogy oly finom ügyességgel tud az ágak között ugrálni, hogy nem rezzen meg egyetlen levél sem, nem ér hozzájuk. Az igazán művelt fiú is oly kedves, szelíd mindig, hogy senkit sem bánt meg. Sem idegeneket, de sem az otthoniakat!

Az igazi udvariasság, tulajdonképpen a szűk családi körben mutatkozik meg legjobban. Nem tagadómba családi udvariasság igen nehéz feladat és sajnos, még oly előkelő körökben is vétenek ellene, ahol az idegenekkel szemben a leggondosabban ügyelnek minden illemszabály betartására.

Kisebb testvéreidet nem arra adta a jó Isten, hogy basáskodj felettük s rajtuk töltsd ki haragodat a délelőtti szekunda miatt. Milyen kedves látvány, mikor a testvérek nemcsak szeretettel megférnek, hanem kedvesen udvariasak is egymással szemben!

Nos és szüleid?! Csak gondolkozz el egyszer komolyan afőlött, mennyi lelki gondba s anyagi kiadásba kerültél már eddig kiskorod óta nekik s még mennyibe fogsz ezután kerülni! Ha komoly beteg voltál, ki virrasztott álmatlanul betegágyad felett? Ha bármire szükséged volt, kitől kaptad? Ha bármi bajod volt, ki vigasztalt?

Tudom, talán egyetlen fiú sem durcáskodik meg-gondoltán az édesanyjával,- de azért ha csak hirte-fenségből, könnyelműségből is megszomorítottad szülőidet, jusson eszedbe *Petőfi* figyelmeztetése:

S, anyádat, ezt az édes, jó anyát,
 Óh Pistikém szeresd, tiszteld, imádd!
 Mi ő nekünk, azt el nem mondhatom,
 Mert nincs rá szó, nincs rá fogalom,
 De megmutatná a nagy veszteség,
 Ha elszólítná tőlünk őt az ég!

Aristoteles, a nemes görög bölcselő szerint, három iránt nem lehetünk soha eléggé háládatosak: Isten, szülőink s tanítóink iránt. Szomorú jelenség, hogy a fiúk rendszeren abban a korban hidegednek el szülőik iránt – legalább külső viselkedésük szerint – és lesznek zárkózottakká, titkolózókká, bizalmatlanokká, amelyben leginkább rászorulnának egy tapasztalt kéz vezetésére: a serdülés korában, a 14.-16. év körül. Makacsul fejükbe veszik, hogy a szülők parancsa, no meg az iskoláé annál inkább, szabad fejlődésüket, önállóságukat, egyéniségüket – s tudom is én még miyüket – veszélyezteti. Pedig minél

dacosabban húznak ujjat a szülőkkel s tanárokkal, annál kevésbé lesznek önállóak s egyéniségek, mert annál erősebben kerülnek nagyhangú társaik frázisainak befolyása alá. *Boldog az az ifjú, akinek szülei előtt nincs takargatni valója!*

Légy hát minél kedvesebb szülédhez! A »jó reggelt édesanyám!« kívánságodtól kezdve egész napon át, egész addig, míg lefekvés előtt utoljára csókolosz kezet nekik. Soha egy dacos vagy hirtelen szót vissza ne szólj, minden szavukat azonnal tedd meg. Ha távol kell tőlük nevelkedned, ne csak akkor íj levelet, ha pénzre van szükséged. S főleg imádkozzál sokat értük, akiknek – szegényeknek – a nagy kenyérgondok közt talán erre sem jut elég idejük.

»AZ ÖREGEM.«

Még egy különös dologra figyelmeztetek itt: Soha ne resteldd, hogy szüleid szeretnek téged. Még egy VI.-os diákot is szabad szeretniök a szülőknek!

Tudod miért mondom ezt? Egy ízben cserkész-táborot látogattak meg a szülők s az egyik atya a találkozás nagy örömében szeretetei simogatta meg fiát. A fiú ijedten kapta vissza a fejét: »De apám! Ne gyerekeskedjen!« Szegény fiú, azt hitte, hogy ezzel tekintélyt szerez magának a többiek előtt. S ugyanakkor egy árva fiú szomorodott szívvel nézte, hogy neki mért nincs senkije, aki megsimogasa.

Die Hand, die segnet und ordnet und pflegt,
Das Herz, das liebt und leidet und trägt,
Wird erst erkannt, wenn in düst'rer Gruft
Den Mutternamen die Sehnsucht ruft.

/Weber: Herbstblätter./

»Tegnap hazamegyek, hát elém áll a »faterom« és elkezd dumálni, hogy hol kőszáltam. Alig hagyta abba az öreg, akkor meg rákezde a »muter«, de már ezt nem bírtam tovább hallgatni« – mesélte egy VII.-es diák fölényes mosolygással a többieknek.

De ezt már én sem tudtam tovább hallgatni! Micsoda ostoba léhaság, mily üres lélek, mily nagy-zási mánia kiabál ki ennek a fiúnak szavaiból! És minden fiúból, aki a többiek előtt restéi az »édes apám«-ról s »édes anyám«-ról beszélni, neki az csak az »öregem« meg a »muterom«. És ugyanaz a véleményem egyéb tekintély lekicsinyléséről is. Csak hallani kell, micsoda óriási zshivajjal támadnak egyes felsősök arra a szerencsétlen társukra, aki azt meri mondani: »Tudjátok, az igazgató úr...« Igazgató úr? Hahaha! Te spicli! A »diri«, nem az igazgató úr!, Üres fejüknek ez szörnyen imponál, hogy már nem »igazgató úr«, csak úgy egyszerűen s röviden »diri«. És persze, hogy nem »osztályfőnök úr«, hanem csak «az öreg»,

De mikor nem értenek meg a szüleim – mondd –, mit csináljak ilyenkor?

Hát tényleg lehetséges, hogy az ifjút saját szülei sem értik meg? Elismerem: lehetséges. Ha szüleid egyszerűbb emberek, akik maguk nem végeztek annyi iskolát, mint te, látókörod, gondolatvilágod egész más lesz, mint az övéké s talán nem sok dologról tudsz velük elbeszélgetni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy tanultságod megfosszon az irántuk tartozó gyermeki kegyelettől. A gyermeki szívnek akkor is kimondhatatlanul hálásnak kell maradnia, ha az ifjú ész talán többet tud is, mint amennyit a szülők tanultak.

Még ha egész egyszerű szüleid volnának is és te sokkal többet tudnál náluk iskoláid révén, – vajjon

nincs-e nekik hasonlíthatatlanul több élettapasztalata-
tuk? És nincs-e fejükön Istentől adott méltóságuk
láthatatlan koronája?

A legnagyobbik, melyet ismerek,
A jó anyának képe. Egy anya
Sajáti közt szeretve és szeretvén –
Oly látomány, oly szent kép én előttem,
Amely előtt isteni áhítat,
S érzéssel állok s inkább tisztelek,
Mint a világnak minden koronáit. /Garay/

Mikor *X. Pius*t püspökké tették, személyesen akarta a hírt édesanyjával közölni. »Nézd anyám, micsoda szép gyűrűt kaptam«, szólott hozzá kedvesen s mutatta neki az értékes briliáns püspökgyűrűt, melyet a trevisoi papnevelő intézet ajándékozott neki. Az anya reszkető kezével végigsimítja a gyűrűt s utána megmutatja ráncos kezén a szerény kis eljegyzési gyűrűt: »Nézd fiam, ezen gyűrű nélkül neked most nem volna az a szép püspökgyűrűd sem.« S a jövőendő pápa nagy szeretettel csókolta meg egyszerű, őszhajú édesanyját.

Az is igaz, hogy a fejlődő évek küzdelmeiben álló ifjakat, úgy a 14.-16. év körül, még a tanult szülők sem tudják mindig megérteni. Aggódva látják, hogy a szófogadó, csendes, szorgalmas kisdiaákból ezekben az években mily érzékenykedő, szelles, magabazárkózó ifjú fejlődött. Pedig ez nem végleges megállapodás, csak átmeneti kor nálad. Szüléidet lelked mélyén most is ép úgy szereted, mint azelőtt, csak nem mutatod. De igyekezzél, hogy ennek az átmeneti időnek szeszélyei se tudjanak árkot vonni közéd és szüleid közé. Még akkor sem, ha túlszigorúaknak látszanának is veled szemben. Légy meggyőződve, hogy csak javadat akarják

olyankor is, midőn egy-egy tilalmukat talán keseredett szívvel veszed tudomásul.

Az igazi műveltségnek különben is egyik igen kedves jele a hála. *Légy hálás!* Erre figyelmeztetnem annál inkább kell, mert a köszönet, a hála, sajnos, az ifjak közt sokszor ismeretlen fogalom. Ajándékot, figyelmességet szívesen fogadnak, de ezekért hálásak lenni nem szoktak. A hálás lelkiület finom, alázatos gondolkodás jele, míg a hálátlanság gögből és műveletlenségből fakad. Tényleg közönséges, durva gondolkodás kell ahhoz, hogy valaki megfélelkezzen az elnyert jótettekről. Amint némelyik fiú olyan megindítóan tud imádkozni, ha bajban van, de a vett segítségért soha köszönetet nem mond Istennek, épúgy szívesen teszi zsebre az ajándékokat szüleitől és kéri a számtanmagyarázatot a társától, de szülei s tanárai munkáját csak örökös kritizálással vagy gúnnyal tudja viszonzni. *Dixeris ingratum, dixisti omne maiam*, – tartja egy régi latin mondás, »akit hálátlannak nevezel, arról minden rosszat elmondtál«. Hálátlan fiú – műveletlen fiú!

Az amerikaiak minden évben külön ünnepet (*the mothers day*, »az anyák napja«, szentelnek az anyai szeretet érzésének ápolására, amely napon – bárhol legyenek – élő vagy megholt anyjukról megemlékeznek. Még az európai harctérre áthozott katonáik is mind kitűzték e napon uniformisukra vörös virágjukat, a szeretet jelét. Te, fiam, tarts lelkedben mindennap anyák napját s adj hálát Istennek, hogy tanulásban elfáradt homlokodat még szerető szüleid keblére hajthatod. Figyelmes, kedves, engedelmes viselkedéssel köszönd meg Istennek, hogy él még édesanyád s nem kell még a költővel mondanod:

Fölkerestem drága sírját,
 S odaérve földre hulltam,
 Hideg márvány-keresztjére
 Csókjaim közt ráborultam. /Tóth Kálmán/

Nem tudok fiúra nagyobb dicséretet, mint amit a harctéren hősi halált halt egyik ifjú gyászjelentésében olvastam: »Az egyetlen szomorúság, melyet nekünk fiunk egész életében okozott, halála volt«.

A BARÁTKOZÁS.

Egy régi görög bölcs megírta már, hogy »az ember társas lény«. Nem szeret magában élni, társakat, barátokat keres.

Persze hogy barátot keres magának a diák is!

És ebben még nem is volna baj. Hiszen a jóbarát megbecsülhetetlen kincs, kinek elmondhatunk mindent, akihez egészen bizalmasak lehetünk, aki megosztja velünk örömeinket és bánatunkat.

A jó barát legszebb dicséretét a Szentírásban találhatod meg. »Ha barátot szeresz, próba után szerezd és ne higj könnyen neki«. »A hív barát erős oltalom és aki ilyet talál, kincset talál. A hív baráthoz semmi sem hasonlítható és nem méltó az arany és ezüst értéke az ő hűségének jóvoltához«. /Jézus Sir. 6,7. 14,15./

A baj csak ott kezdődik, hogy a jó barát mellett rosszat is ismer a történelem, olyan barátkozást is, melynek egész életre kiható káros következményei vannak. Es a veszély épen abban áll, hogy a rosszra mindig inkább hajlik az ember természete, mint a jóra. Á rosszak igen ügyes csábítók s az ifjú könnyen léphet hatásuk alatt olyan útra, amely-

ról észre sem veszi, hogy romlásba vezet. Aki a farkasok közt él, előbb-utóbb megtanul üvölni.

Legelső elved legyen tehát e téren: »Aki nem barátja a jó Istennek, hogyan lehetne az az én barátom?« Már *Cicero* megírta, hogy aki előtt a vallás és az erkölcs nem szent eszmények, az nem méltó barátságunkra: »Nam maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam«. *Laelius XXII.* Lelki finomság nélkül keletkezhet cimboraság, kompánia, banda vagy nem tudom mi, de semmi áron sem tisztességes barátság.

Ne köss tehát barátságot jellemtelen, könnyelmű fiúval. *Surgit origo mali de pravo saepe sodali*, »a rossz barát bukásodnak kezdete lehet«. Barátaid *hozzád* hasonló jelleműek vagy nálad jobbak legyenek. Mert inkább jobb egyedül lenned, mintkönynyelmű ifjak társaságában. Mondd meg, kikkel barátkozol és én megmondom, ki vagy. Aki jóbarátja egy naplopónak, bizony maga is az; s aki sülve-főve van egy léha társával, maga is azzá válik. Ne állj szóba olyannal, aki bűnös tetteivel kérkedik' előtted. Jusson ilyenkor eszedbe a nagy *Széchenyi István* mondása: »Gyöngesség, hiba halandótól elválhatatlan, de azokkal kérkedni az elromlottság legmélyebb lépcsője.«

KI A JÓ BARÁT?

is fiúk szerint jóbarát az, aki sűg a felelésnél, segít a dolgozatírásnál s ad egy harapást a tízóraiából.

De ha komolyabb ésszel gondolkozol a barátságról, rájössz *Cicero* meghatározásának igazára: »Haec igitur prima lex amicitiae sancitur, ut ab amicitis

honesta petamus, amicorum causa honesta faciamus«. Laelius XII, A barátság legelső törvénye tehát szerinte az, hogy barátainktól csak olyasmit kérjünk, ami erkölcsileg megengedett dolog s mi is csak olyasmit tegyünk az ő kedvükért.

Jó barátod tehát csak az lehet, akinek ugyanolyan komoly, nemes elvei vannak, mint neked, s aki ugyanolyan magasztos eszményekért lelkesedik, mint te. Aki veled szemben akkor is őszinte, ha az fáj neked, s akivel az együttlét jobbá s tanúitabbá tesz. Mert »barátság« alatt mindig nemes viszonyt értünk.

Cicero szerint a jóbarát »alter ego«, második énünk, Horatius szerint »animae dimidium«, lelkern fele. Aristoteles szerint a barátok egy lélek két testben. *Felebarátod* mindenki, de *egészen* barátod csak az, aki veled egy gondolkozású, veled örvend és szomorkodik, bajodban segít, kitart melletted végig s hibáidra figyelmeztet. Az ilyennek társaságában úgy érzi magát az ember, mintha verőfényes napsugárban sütkéreznék, vagy magas hegy csúcsári szívná telitüdővel az éltető friss levegőt.

De épen azért, mert olyan sokat kívánunk meg a jóbaráttól, *nem könnyű igazi jóbarátra szert tenni!* Már egy egyiptomi papyruson olvashatjuk ezt a panaszt: »Ma már nincs szeretetre érdemes jóbarát. Egy sincs köztük hű, nem találok egy szívet, melyre bizalommal hajthatnám fejemet.« Íme, már 4000 évvel ezelőtt sem volt gyakori az igazi jóbarát!

Ne add tehát senkinek túlságosan könnyen a jóbarát-címet. Némelyik fiú két percnyi beszélgetés után »jóbarátja« lesz egész idegen, soha nem látott s természetesen nem is ismert fiúknak. Holott fő-

szabály, hogy mielőtt bizalmas barátoddá fogadnál valakit, előbb ismerd meg lelkét, gondolkozásmódját. *Fide cut vide!* »Jól nézd meg, kibem bízol!«

Némelyik fiú egyre-másra osztogatja ezt a ki-tüntetést: »Ja, ő volt ott? Ó, hiszen ő jó barátom!« – »Igen? Hogy hívják?« – »Azt nem tudom.«

Ne köss barátságot hirtelen. Alaposan fontold meg, mielőtt kimondod valakire a nagyszerű szót: »ez az én barátom«. »Senkit ne nevezs barátodnak, – tartja egy közmondás – mielőtt egy véka sót meg nem ettél vele.« Nos hát egy véka sót ugyancsak sokáig fogyaszt el az ember, s ha ezt a szabályt szóról szóra betartanók, alig volna barátunk. De viszont elég világosan figyelmeztet ez a mondás arra, hogy nem szabad könnyen kötni barátságokat.

Ne ítélj az után, milyen szép a másíknak arca, mily elegáns a ruhája s mily gazdag a papája. *Szegény* külső alatt is doboghat jellemes szív, és viszont szép arc és elegáns ruha is takarhat értéktelen, üres lelket. Igyekezzél tisztába jönni a másíknak jó és rossz tulajdonságaival. Az igazi nemesség a szív jóságában, a kifogástalan jellem» ben áll.

Az igazi barátság tűzpróbája a balsors. Az az igazi barát, aki kitart akkor is melletted, ha csapás ért, ha szomorú vagy, ha bánt valami. „Die Tat allein beweist der Liebe Kraft.«, Goethe., *Amicus certus in re incerta cernitur*, tartja egy latin szójáték. A Szentírás pedig így szól: »Minden időben szeret, aki barátod és az atyafi a nyomorúságban próbáltatik meg«. /Péld. 17, 17./

Mi most már feladatod?

*Beccsüld meg társaidat s igyekezzél őket meg-
érteni.*

Két feladat. Egyik sem könnyű.

Becsüld meg őket. Ez kezdete minden igaz barátságoknak. Bármily szegény avagy ügyetlen legyen, bármennyire kevésbé »csinos fiú« – mindegy, csak jólelkű legyen! Épúgy joga van az élethez, mint neked. Mutasd ki iránta becsülésedet üdvözlésedben s beszédedben egyaránt.

De ez még nem elég. Igyekezzél megérteni is őt! Amit mond, helyesen értsd. Ne felelj rögtön, ha úgy hiszed, hogy megsértett, törekedjél a külső látszaton áttörni, s a dolog igazi lényegébe hatolni. Még ha azt hinnéd is, hogy most megsértett, akkor is előbb megkérded: »Nézd, kérlek, te ezt meg ezt mondtad. Talán nem jól értettem. Mondd, mit gondoltál "alatta?"« Ez illik a művelt lélekhez.

»VIGYÁZAT! TÖRÉKENY!«

barátságoknak nagy ellensége a túlságos érzékenység. Főleg az önző ifjú érzékeny túlságosan. Nem lehet vele tréfát csinálni, alig lehet szólni hozzá, mindenben megsértődik. Emellett azonban neki minden szabad. Különösen jaj a kisebb testvéreinek! Valóságos zsarnok felettük.

Testünket maga Isten teremtette érzékennyé, ez a tulajdonság egészségünknek hatalmas védelmezője, mert azonnal fájdalmat jelez, mihelyt káros hatásnak van a test kitéve. Figyelmeztet, hogy védekezzünk. A test érzékenysége azonban elfajulhat túlérzékenységgé, orvosi nyelven: hyperaesthesia, és ez már baj, mert ott is fájdalmat jelez, ahol különben rendes körülmények között semmit sem éreznénk.

A léleknek is megvan az a mérlegelő készsége, hogy a kívülről jövő benyomások között válogasson: javamra lesz-e ez nekem vagy káromra. Ha azonban ítéletében túlságosan érzékennyé válik, gyanakvó, játékrontó, minden kicsinységért neheztelő lelkiület fejlődik ki belőle. Hogy a nagyobb fiúk oly sok kellemetlenséget okoznak otthon, ennek egyik oka szintén túlzott érzékenysé-
gük. Az önérzetet helytelenül értelmezik, minden figyelmeztetést zokonvesznek, s ha valamihez nem kapnak engedélyt, mindjárt elkeserednek stb.

Olyan érzékeny némelyik fiú, mint a giliszta, bármily gyengéden érnek hozzá, mindjárt mérgesen összekuporodik. Sőt még ha *jót* akarsz is vele tenni s szépen felemeled az útból, hogy el ne tapossad, még akkor is kapálózik, húzódozik!

Ha nem küzdesz ez ellen a betegség ellen, sok kellemetlen helyzetbe sodorhat későbbi életed folyamán. Ne láss tehát sértést minden ártatlan tréfában, ne sértődj meg minden jókedvű játékon. Sőt még ha úgy gondolnád is, hogy valaki tényleg udvariatlan volt *hozzád*, akkor is egyetlen helyes módja az elintézésnek nem az, hogy félreállsz s elmorogsz magadban egy negyedórát, hanem hogy nyugodtan odamégy az illetőhöz és megkérdesz, mit akart mondani. Sokszor csodálkozva fogod látni, hogy mennyire csalódtál, mikor az illető eljárásában rosszindulatot

véltél látni. Ha az emberek megfontolnák, hogy saját túlgyors ítéletük gyakrabban okoz félreértést, mint mások célzatos rosszakarata, bizony sok veszekedés, mérgeiődés, széthúzás elmaradna a világból.

Láttatok már nagy faládát, amelyben *üveget* vagy porcellánt szállítanak a vasúton. Mi van ráfestve nagy feltűnő betűkkel? »*Vigyázat! Törékeny!* No hát, az oknélkül érzékenykedő, játékrontó, *egyérté*rtést bontó fiút kis kerek talpra kellene állítani, mint a fakatonákat szokták és aztán ilyen cédulát kellene akasztani nyakába! *A folyton megsértődő és sértegető fiú nem társaságba való!* »*A méchant chien-court lien!*« a harapós kutyára rövid láncot kell verni.

»**Ő KEZDTE!**«

Persze a legtöbb veszekedésnél a fiúk megtalálják a mentségnek látszó magyarázatot: »Kérem, nem én vagyok a hibás! Ő kezdte!« Még ha »ő kezdte« volna is, akkor sem lett volna szabad elvesztened önuralmadat, mert ezzel azonnal lesülyedsz te is a támadó fél szenvedélyektől fűtött világába. Ha mérges embernek te is mérgesen felelsz vissza, minden elejtett szavad egy'egy elvetett mesebeli sárkányfog lesz, amelyből új meg új veszekedő szörnyetegek fognak kinőni. Aztán azt is lásd be, hogy az emberi nézeteltéréseket s összeütközéseket addig nem lehet elintézni, amíg mindig csak »ő kezdte« és »ő a hibás«. Bármilyen összetűzésed volt is, bármint meg lennél is győződve, hogy »ő kezdte«, mégis te is tarts egy kis számadást: nem voltál-e *te is* legalább részben oka az összetűzésnek? Talán nem is készakarva, talán

nem is gondoltad, hogy ez lesz belőle, de íme, az emberek még ezen is fennakadnak, jövőre erre is jobban vigyázok! – Ez az igazi önnevelés s tanulás tapasztalatainkból!

»De hát mindent zsebre vigyáznak?« – kérded. »Mindent szó nélkül eltűrnek?« Nem. Nem kell mindent szó nélkül tűrni. Az Úr Jézus sem tűrt mindent szó nélkül. Megfelelt Ő is, de – lebilincselően nyugodt méltósággal felelt! Mikor kihallgatása alatt arcul ütötték, mily fenséges nyugodtsággal mondta bánatalmazóinak: »Ha rosszul szólottam, bizonyítsd be, ha pedig nem, miért bántasz?« Mily „megragadó példája a fenséges önuralomnak! Örök példa nekünk a védekezésre. Szabad védekezni, szabad felelni a támadásra, de nem ökölrel, nem pofonnal, nem visszasértéssel. Ez mind nem védekezés, hanem önmagunk lealacsonyítása a támadó alantas színvonalára. Ugye, mikor vívsz, bármily erősét vágsz is kardoddal, mindig vigyázol, hogy nyugodt s szilárd állásodat el ne veszítsd, a test súlypontjával túlságosan előre ne dőlj, – különben kikapsz. Ugye, mikor kötelet húztok, mennyire erőlködtök, hogy át ne húzzanak a másik pártra. Nos hát, aki a sértegetőt visszasértegeti, heveskedik, verekszik, az nem hogy védené magát, hanem elvesztette maga alól a biztos talajt s áthúzták a másik pártra: ép oly alacsony lelkű lett, mint sértője.

»ÖRÖK HARAG S MAGÁZÁS.«

Némelyik fiút igazán bámulom a ródlizás köz-
Mily ügyességgel kormányozza át
szánját a legveszélyesebb fordulónál is,
hogy sziklába ne ütközzék! Bárcsak ezt az ügyes-
séget tudná elsajátítani a társaival való érintkezés-

ben is. Mennyi sok felesleges civódás, sértegetés, veszekedés szikláját lehetne ügyesen kikerülni, ha akarata oly pontosan fogadna neki szót, mint a ródii kormánya! Bármily tüzes is a természeted, bármily nagy a nézetkülönbség kettőtök közt, ha uralkodói magadon, férfiú voltál! Ha pofozkódol, ha szitkozódol, ha méregbe gurulsz, gyenge akaratú báb vagy. Marakodás – kutyaszokás.

Kis gyermekek egy fél almán is összevesznek és fogvicsorgatva válnak el egymástól: »Én sem szólok tehozzád, te se szóljál énhozzám, örök harag s magázás!« Azt ugyan sohasem tudtam megérteni, hogyan *lesz ez a magázás*, ha soha nem szólnak egymáshoz, de azt meg még kevésbé értem, hogy még hosszú nadrágos ifjak is képesek villámló szemekkel egymásnak menni fél almánál is hitványabb semmiséggért. Azaz hogy mégis csak értem. A nadrágjuk hosszú, de önuralmuk s akaraterejük rövid. Kisebb mint némelyik pólyás babáé!

»TE MAAARHA!«

Ma az emberek idege annyira elhasználódott s felcsigázódott, annyira zaklatott életet élünk, hogy bizony nem csoda, ha a villamoson, gyűléseken s mindenütt, ahol nagy tömeg van együtt, sokszor elvesztik higgadtságukat és ilyenkor épen nem épületesen beszélgetnek egymással. A felnőttek e türelmetlenségét sem mentem ugyan, de azt már igazán nem tudom szó nélkül hagyni, mikor ifjak marakodnak össze s adják egymásnak a szebbnél szebb díszjelzőket. Az ő idegüket az élet még nem kezdte ki, náluk a veszekedés és csúfolódás legnagyobb részt csak az *önuralom*

hiányából ered. Mikor a kapus beengedi a gólt pedig szegény *igazán védte*, ahogy csak tudta,, két-három fiú mindjárt kimondja rá az ítéletet: „*Te hü-ü-ülye!*” Vagy ha az egyik párt csatárja véletlenül *hozzáér* a másik fél játékosához, rögtön megkapja a magáét: „*Te ma-a-arha!*”

Az én diákjaimat gyökeres módszerrel szoktattam le ezekről a könnyelmű kiszólásokról. Mikor az első »maarhát« hallottam, csak annyit szoltam neki: »Kérlek, tudod, hogy drága ma a nyomda, ne osztogasd hát olyan könnyen a névjegyeidet!« Ettől kezdve, ha valaki elszólta magát, a többiek kórusban kiáltották: »Névjegy! Névjegy!«, s ezután egyre ritkább lett a névjegyosztogatás.

Különben egy higgadt ifjú ugyancsak megszégyenítette egy ilyen hebehurgya társát. Az emeletről jöttek le az iskolában s a lépcsőn a tolongásban véletlenül hozzáütődött. Mint a villám pattant ki a hirtelen fiúból az ilyenkor egész természetesnek tartott szelíd kifejezés: »Marha«. S mit tett a másik? Pofonvágta? Nem. Hidegvérrel kezét nyújtotta az ismeretlen fiúnak, kissé meghajtotta magát, mint bemutatkozáskor szokás s nyugodtan így szolt: »Én meg Fehér Kálmán vagyok!«

Ez is meggondolja míg még egyszer »marházik!«

A barátságos, szelíd hang a jó nevelésnek, finom lelkületnek és férfias önuralomnak jele, nem pedig – ahogy a diáktársadalom gondolja – gyöngegségé. Aki nem káromkodik, nem »marházik«, az is megmondhatja véleményét, kifejtheti rosszalálását, csak nem durván.

Hogy a legkeményebb igazságokat is meg lehet mondani az embereknek, csak a hang legyen elfogadható, arra érdekes példa *Harun al Raschid* bagdadi kalifa esete. Egy éjjel azt álmodta, hogy

minden foga kihullott. »Mit jelenthet ez a különös álom?« – kérdezte egy álomfejtőtől. Ez így felelt: »Az álom azt jelenti, hogy még életedben elpusztul minden rokonod«. Harun ai Raschid éktelen dühbe gurult e magyarázaton s szívat veretett az álomfejtőre: »Ó te értetlen és tudatlan ember, ki vagy te, hogy ilyesmiket merészelsz mondani? Ha rokonaim előbb halnak meg, mint én, hát mi örööm lesz még e világon?« Másik álomfejtőt parancsolt elő. Az meg így szólt: »Az álom, melyet az igazhitűek feje álmodott, azt jelenti, hogy a Kalifa sokkal tovább fog élni, mint rokonai s hogy az ő élete sokkal hosszabb lesz, mint azoké«. A kalifának tetszett a megfejtés és száz aranyat adott az embernek. Pedig a tartalma ugyanaz volt, *csak a hangja volt más.*

Különösen serdülőkorban levő 14-16 éves fiúk gondolják, hogy durva, utcai kiszólásokkal férfiaságukat, bátorságukat mutatják be. Pedig nem erő jele az, hanem nevetlenség, ízléstelenség s az önuralom hiánya. Az udvarias szó épen nem kerül többbe, mint a durva, nevetlen társalgás! Miért nem törekszünk tehát arra, hogy udvarias viselkedéssel örömet okozzunk amúgy is eléggé küzködő embertársainknak?

FICESAPONISADDARAJJAUJJÉ!!!

Ha mérges vagy, ne szólj semmit. Legalább is pár pillanatig várj a felelettel. Csak addig, ameddig *Julias Caesar* várt, ki ha mérges volt, felelet előtt 20-ig számolt magában, s meglátod, egész másképp, sokkal szelídebben fogsz felelni, mint az első pillanat fölhevültségében tetted volna.

Mily önuralma volt annak a görög bölcsnek, aki így szólt kártevő inasához: »Most megvertelek volna, ha nem lettem volna mérges!«

Nos és mit szólnak a káromkodásról, ámit némelyik fiú a rossz környezet hatása alatt szintén megtanul? Káromkodó diák! Végtelenül szomorú látvány. Az ember azt hinné, hogy ilyen nincs is. A káromkodás nemcsak jellembe ütköző nevetlenség, hanem súlyos bűn is. A káromkodás akaratgyengeség jele. Senkihez sem illik, legkevésbé művelt emberhez. Aki káromkodik, csak azt mutatja, mennyire nem tud magának parancsolni.

»De kérem, mikor annyira felmérgecsenek! Múszáj valamit mondani, mert megpukkadok mérgecsben!« És még ha így volna is! Még ha nagyon felmérgecs is valaki és haragodban kipattansz, akkor is mondj ki nagy mennydörgés közt – ha ezzel enyhítesz magadon – legalább valami közömbös szót, *de Istent ne bánts!* Ha azt hiszed, hogy mérgecsen könnyíteni kell, hát nem bánom, dörög el nagy dühösen, hogy „*batrahomüomachta*”- ez a béka-egér-harc neve görögül, de ne káromkodjál. Vagy ha még ez is rövid, hát mondjad, hogy „*ficesapónisaddarajjaujjé* /a német katonák, akik a kárpáti harctérre utaztak, így olvasták »Füzesabony-Sátoraljaújhely« nevé/ de ne káromkodjál!

Aki nem tud uralkodni magán, az elárulta, hogy nem úr otthon a saját házában. A dühös ember önmagát alázza le, tehát más hibáját önmagán bősztulja meg.

Nem mondom, hogy túlzásba vigyük s mesterkéltté tegyük az udvariasságot. Ha valaki lábodra lép, nem vagy köteles azt mondani neki: »Barátorn, ez volt életem legkedvesebb pillanata, « de viszont nem szabad lemarháznod sem. Ha a másik

tévesen beszél, akkor se mondd neki: »Nem igaz!« és még kevésbé, hogy »hazudsz!« hanem inkább: »Kérlek, állításod téves.« »Te túlságosan függetleníted magadat a tényektől.« Így is ugynazt mondtad, mint a »nem igaz«-zal, de ugye mennyire udvariasabb formában! *C'est le ton, qui fait la musique*, azaz lehet kemény igazságot is megmondani illő, művelt hangon. Egyáltalában minél jobb nevelésű valaki, annál csendesebb, nyugodtabb s azon van, hogy ki ne jöjjön sodrából. Légy erős, csak kemény ne! Lehet virgácsot is úgy átadni, hogy arany füstbe burkoljuk és selyemszalaggal kötjük át.

»DE OLYAN IDEGES VAGYOK!«

ok ifjú persze igen könnyen kimenti érzékenykedését, durvaságát is. »De kérem, én olyan ideges vagyok!«

Hát hiszen szó sincs róla, bizonyos fokig az átöröklés hatalma alatt állunk s lehet, hogy már szüleinktől gyöngé idegeket örököltünk. Legtöbbször azonban csak nevelatlenség és semmi más, ami füledbe beszéli, hogy ideges vagy, hogy ezt meg azt a természetet örökölted, tehát nem változtathatsz rajta.

Mária Antóniáról az jegyezték fel, hogy mikor a vérpadra ment s véletlenül a hóhérnak lábára lépett, még ott is azt mondta: »Ezer bocsánat, uram, nem szándékosan tettem«. Pedig a vérpadon már csak szabad idegesnek lenni!

Különben van a németnek egy jó tanácsa: Ne kapkodj soha, ne lustálkodj soha s nem leszel ideges soha. *Haste nie, raste nie, bekommst du keine Neurasthenie!*

És ha mégis elragadott a hév s megsértettél valakit, tudj azonnal bocsánatot kérni. Némelyik fiú, miután belátta hirtelenkedését, napokig, hetekig el-kínlódik magában, nem *tudja* elszánni magát a bocsánatkérésre. »Csak nem alázhatom meg magamat!« Mily helytelenül gondolkozik. Tévedni emberi dolog s hiba, de tévedésünket jóvátenni erény, és nincs szebb látvány, mint mikor az ember bocsánatot kér vagy ad.

Bizony csak inkább mondd: tapintatlan voltam, goromba voltam, de nem – ideges vagyok!

Általában a nyugodt hang mindig az előkelőségnek jele. És az igazságé is. »Aki haragszik, nincs igaza«. Nagyon vigyázz tehát szavaidra, ha bármiről vitatkozni kezdesz. Csak nyugodtan, higgadtan. Akárhány jó barát képes vitatkozás közben halálosan összeveszni csak azért, mert érveik hiányát tüdővel, arcjátékkal s gesztusokkal igyekeztek pótolni. A durvaság nem idegesség. Míg viszont nyugodt válasszal sok haragnak elejét lehet venni, *tollitur ira gravis, si est responsio suavis*.

Mily nagy áldás, aki tud hallgatni, mikor mérges! Aki mérges, rendesen olyat mond, amil hamar megbán. *Xenokratest* sokan csúfolták, de ő nem felelt. »Azért hallgatok – monda –, mert már sokszor megbántam, ha gúnyszavakra válaszoltam, de még soha nem bántam meg, hogy hallgattam.«

Hasonlókép nem idegesség, hanem felületesség, ha valaki állandóan felsőfokú jelzőkkel beszél. Pedig az ifjak erre könnyen hajlanak. Előttük csak két faja van az embereknek. »Na, ez óriási marha!« – ez az egyik, és »tyű, barátom, ez ám a lángész!« – ez a másik. A fiatal leányok előtt meg a fiatal emberek vagy »istenien kedvesek«

vagy »kiálthatatlanul utálatosak«. Figyeld csak meg ezzel szemben, hogy komoly emberek mily ritkán beszélnek felsőfokban és sohasem mondják, hogy ez meg az »óriási szép«, »szörnyen okos«, »rettenetesen ostoba« stb.

A MEGGONDOLT IFJÚ.

fiatalságnak egyik fő hibája a meggondolatlanság. Szavaiban, gondolataiban egykettőre készen van az ítélettel. Alig beszélt még pár percig valakivel, már kimondja föllebbezhetetlen szentenciáját: »Barátom, ez a fiú valóságos lángész!« Esetleg: »No hallod, ez a fiú óriási hólyag.«

Ha ez a felületes és hirtelen ítélkezés együtt jár is a fiatal korral, mégis arra kell törekedned, hogy ebben is neveld magad, s ezáltal évről-évre megfontoltabbá válj. A fiúk ítélete rendszeren nagyon felületes, merő külsőségekből fakad, mikor egyik társukra kimondják, hogy oly »kedves«, a másik ellenben annyira »unszimpatikus«. Aki jól szórakoztatott téged, az »kedves«, de hát biztos vagy abban hogy *lelke, becsülete, jelleme is rendben van* annak a kedves fiúnak? És míg gondolkodását ki nem ismerted, hogyan fogadhatod benső barátoddá? És viszont annak az »unszimpatikus« fiúnak lelke lehet, hogy tiszta gyémánt, csak nem tudtál annak mélyére leszállani.

No és azután a fiúk *beszédei* és ítéletei! Vigyázol-e fiam, hogy szavad mindig szíinigaz legyen? És hogy ne hamarkodd el véleményed nyilvánítását? És hogy ne sérts senkit? És, ha valakinek más véleménye van, tudod-e azt is nyugodtan végighallgatni?

Egy bécsi diákkal történt az alábbi eset. Megy Bécsben a Ringen, egyszercsak előtte nagy népcsődület támad. Valami zuhanást hall a tömegben. »Micsoda részeg disznó lehet ez már megint?«, szólal meg az ifjú, miközben befurakodik a nézők közé. És mit lát? Édesapját szélütés érte, ő fekszik a földön. Ezt maga az ifjú beszélte el s hozzá tette: »Azóta gondolhatjátok, mennyire vigyázok minden szavamra s ítéletemre!« íme, a Teremtő csodálatos bölcsesége nem hiába kettős zárral, kettős fallal vette körül a nyelvet – előbb az ajak, aztán a fogak – mintegy jelezve ezzel, hogy alaposan fontoljuk meg, mielőtt kimondunk valamit.

Jaj, némelyik fiúnak oly nehéz lakatot tenni a szájára! Mint a megvadult hegyi patak, úgy ömlik ajkáról a szó, amelynek persze annál kevesebb a magva.

»Mutasd csak a nyelved, fiacskám«, – mondja az orvos, ránéz s megmondja, hogy beteg-e a fiú, vagy nem. »Szólalj csak meg fiacskám, – mondom én, – s megmondom, beteg-e a lelked, vagy nem.«

Aki sokat beszél, rendszeren hiúságból beszél, mert hiszen beszédének legfőbb tárgya saját maga. A nyugodt, szerény ítélet mindig jobban illik az ifjúhoz, mint a túlságos öntudattói duzzadó ilyen ítélezések elevenek és holtak fölött: »Te ebben hatökör vagy! Halvány segédfogalmad sincs az egészről! No de ilyen butákat mondani!« Ilyen világfölelyes megállapításokat annál könnyebben tesznek a fiúk, minél kevesebbet tudnak önmaguk. Magas orr, üres fej. Ki minél többet tanul, annál megilletődöttebben veszi észre, hogy az emberi tudomány területe beláthatatlanul nagy és ő ebből mily ijesztően keveset tud. Az ilyen nem fog türelmetlenül kiabálni ítéleteivel, hanem szerényen úgy fog beszélni, mint

Franklin Benjámín, a nagy feltaláló; »Azt hiszem, a dolog így áll«, »úgy látszik, ha nem csalódom, ez így van«, vagy: »ezekből én még ezt a következtetést nem vonnám le« . . .

Különösen jó lesz, ha 14.-16. éved körül, az ú. n. »kamaszkorban«, fokozottan vigyázol megjelenésedre, szavaidra, gesztusaidra. Roppant esetlenek s kiállhatatlanok tudnak ilyenkor a fiúk lenni! Sok még ki sem nyitja száját, vagy talán még nem is látjuk a fiút, és már tudjuk, mily neveletlen. Mikor hazaérkezik, csak úgy reng a ház, úgy becsapja az ajtót, végigcsörtet a szobán s levágja a könyvcsomót, hogy csak úgy repülnek a lapok szerteszt. Nos és ha megszólal! Micsoda lárma! Mily kiabálás 100 méterről a társa után! És szegény háziak! Mennyit zaklatja, bosszantja őket! Ha már igazán semmikép sem tud zajt csapni, hát elkezd dudálni egy dallamot s az asztalon üti hozzá a kíséretet a vonalzóval. Sőt akárhányszor kellemetlenül összetűz a szoba bútoraival is és a csikorgó széket, vagy a kezéből kicsúszó szappant becsületsértő kifejezések árjával halmozza el. Aztán csak hallanád azokat az ágyúlövéseket, ahogy este a cipőjét szép csendben földrezuhintja, a kettőt legalább is öt méterre egymástól. És látnád a költői rendet, amint ruháit szanasztét hányja lefekvéskor! Ha esernyővel megy az utcán egy tucat embert okvetlenül besároz a végével. Vicceket mond, de nem nevet azokon senki, csak ő maga, persze ő aztán hahotázik tíz helyett is s beszéde közben úgy ordít, mintha az egész társaság süket lenne.

Pedig nem rossz fiú, szegény. Csak elfelejti, hogy lábujjhegyet is adott neki a jó Isten, és hogy ami az ő fülének angyali melódia, másnak esetleg idegbomlasztó dörömbölés.

HOGYAN BÁNJ A CSELÉDEKKEL?

Talán semmiből könnyebben nem lehet megismerni, hogy valaki tényleg lelkiileg is művelt-e, vagy csak külsőleg kentev be magát a civilizáció mázával, mint abból, hogyan bánik alantosaival, a szolgálkkal s cselédekkel. Bizony e tekintetben sok »úri fiú« nem állana ki a próbát, szeszélyesen, követelő hangon parancsolgatnak, lenézően beszélnek a cselédekkel.

Mióta csak a kereszténység megvan, ez a bánásmód sohasem volt szép, nem illett sohasem, de legkevésbé illik korunk demokratikus világába. *A szolgál és cseléd épúgy ember, mint az a gögös fiú, aki neki durván parancsolgat; ép oly halhatatlan lelke van!* Az igazán művelt ember igyekszik finom modorával is megkönnyíteni sorsát és elvenni keserű ízét ételéből annak az embertársának, akinek szegényebb születése miatt kiszolgálásunkra kell vállalkoznia. Nem adja fel úri mivoltát, sőt igazi úri gondolkozást árul el tehát az az ifjú, aki a cseléddel is szépen beszél, »kérem, legyen szíves tegye ezt meg ezt«, aki tányérváltásnál feltűnés nélkül segít neki stb. És ne szegyeid megköszönni is szolgálatát annak, aki kényelmedről oly egyhangú és sivár munka árán gondoskodik.

Az igazán művelt fiú a cseléddel szemben is szelíd és udvarias. Jusson csak eszedbe, úgyis mily nehéz sorsa van neki, még ha te nem is keserítéd őt. Mily címen illet meg téged az a kiváltság, hogy hozzád egészen hasonló embertársad a te szolgálatodra álljon s a cipődet tisztítsa? De ha már így van a dolog, legalább tapintatos parancsolási módoddal igyekezz sorsát elviselhetőbbé tenni. Hidd el, nem vesztesz méltóságodból, ha a cseléd-

nek is megköszönöd, mikor a pohár vizet *behozza* számodra. Az a hang, ahogyan az emberek cse-
lédjeikkel, az őket kiszolgáló embertársaikkal bán-
nak, s ahogyan róluk beszélnek, jobban tanús-
kodhat az igazi művelt lélekről, mint bármely ki-
öltözöttség és manikűrös kéz.

Azon sem árt ám el-elgondolkodnod, hogy ha
annyian dolgoznak érted, csak hogy mentve légy a
fizikai munkától, mennyire kötelességed az *így* nyert
időt tényleg szellemi fejlődésed előmozdítására s nem
élvezet-hajhászásra vagy lustálkodásra használni.

A NEVETÉS.

elkünk fegyelmezetségének meg kell nyilván-
nunia minden apróságban, még a nevetés-
ben is. A nevetés igen egészséges dolog, fel-
frissíti a vérkeringést, s a kedélyt felvidámítja. Ezért
örülök, ha a fiúk mindig jókedvűek. De csak mikor
ennek ideje van! Aki olyankor is nevet, mikor komoly-
nak kellene lennie, arra a pesti fiúk azt mondják, hogy
»üljön fel a 83-as villamosra, de ne utazzék a Húvös-
völgyig«. /E vonalon van közben t. i. a Lipótmező./
Jól teszed tehát, ha nevető-izmaidat is igyekszel
teljesen hatalmadba keríteni, s gyakorlód magadat,
hogy tudsz-e néha bohókás dolgokon nem nevetni.
Igen hasznos tehát »farkasszemet nézni«. Két
fiú mereven egymás szemébe néz, de nem szabad
elnevetniök magukat. Bizony, nehéz lesz megállani.
De mily előny, ha meg tudod tenni! Hány diák-
nak lett már komoly baja, mert óráküzben, mikor a
tanár úr épen a legfeszültebb csendben magyarázta,
hogy az egyenlőszárú derékszögű háromszögben a
befogók négyzetének összege egyenlő az átfogó négy-
zetével, hirtelen eszébe jutott valami furcsa gon-

dolat, vagy a szomszédja súgott valamit fülébe s ő hangosan elnevette magát. Beírták az osztálykönyvbe, osztályfőnöki megrovást kapott, pedig dehogy akart szegény felnevetni! Csak nem tanult meg parancsolni nevető-izmainak!

És mily hasznát veszed ennek az önuralomnak akkor is, ha véletlenül olyan társaságba kerülnél, készakarva, tudom, nem mégy ilyenbe, ahol sikamlós, kétértelmű viccek fölött röhögnek, nem »nevetnek«, mert a nevetés az ember tulajdonsága, a piszokban fürdés meg a sertésé, és ha nem is tudnál eltávozni közülök, megmerevedett, soha el nem mosolyodó arcod eleven tiltakozás lesz a malackodó társalgás ellen. Mily imponáló erő, ha valaki parancsolni tud nevető izmainak!

Egyáltalában a víg társaságban lehet mindenkit legjobban kiismerni. Nézd meg, kit mivel lehet mulattatni, ki min nevet legszívesebben s ki mivel mulattatja a társaságot és már tisztában is vagy az illető értékével. *Goethe* helyesen tartottad »Az emberek semmivel jobban nem jellemzik magukat, mint azzal, hogy mit találnak nevetségesnek.« Még ha a madár járkál is, akkor is látszik rajta, hogy szárnya van, oly kecsesen, könnyedén lépked, neked is bármily jó kedved legyen, lássék meg viselkedéseden, hogy művelt, fegyelmezett lelked most sem veszítette el benned uralmát.

»ÉDES SZÜLEIM ...«

Az egyszeri diákról mondják, hogy írni akart haza de semmi okos gondolat nem jutott eszébe, hát megírta hírhedtté vált levelét, mely így kezdődik: »Édes Szüleim! Fájnak a füleim. A szekundák nagyok, én meg majd meg-

fagyok . . . « stb. Nos, nem valami szellemes sorok!

A levélírásnak is megvan a maga sajátos művészete. És pedig itt nemcsak a külső technikai szabályokra gondolok, hogy pl. margót kell hagyni a sorok végén is, a lap alján is, hanem arra a finom érzékre, hogy érzelmeink kifejezéséhez a helyes szavakat s kifejezéseket ügyesen eltaláljuk. A levélben még jobban kell vigyázni minden kifejezésünkre, mint az élő beszédben, mert a beszédben a különféle hangárnyalat eloszlatja azokat a félreértéseket, amelyeket az esetleg helytelenül választott kifejezések okozhatnak, a levélben azonban nincs a szavaknak tónusuk. Gyakorold tehát magad ebben is, és próbálj leveleket fogalmazni finom, udvarias hangon a legkülönbözőbb esetekre, pl. hogyan írnál, ha valakinek kérését meg kell tagadnod, valakit egy komoly hibájára kell figyelmeztetned, vagy valaki meggyanúsított és védekezel, vagy betegen fekvő társadnak gratulálsz születésnapjára, barátodat vigasztalod atyja halála után, vagy valaki haragszik rád s békülni akarsz stb.

A levél olyan legyen, hogy mikor a címzett elolvassa, megnyerő képet nyerjen írójáról. Tehát hangjában kedves, udvarias, kiállításában tiszta, nem maszatos. Toldott-foldott sorokkal, törléssel, javítással küldeni levelet sértés. Nyílt levelezőlapon nem szabad bizalmas dolgokról vagy olyasmiről írni, aminek tartalma kellemetlen lehet a címzettre. Minden levélre dátumot s kelteztést írni! Ezt a legtöbb ifjú elfelejti.

A megszólítás és befejezés sok levélírónak okoz nehézséget. Egészen természetes, hogy másképp kell szülőidet, barátaidat megszólítani, mint egy hatóságot, vagy föllebbvalóidat. A király címe: Felsőleges Uram! Az uralkodó család tagjaié: Fenséges

Uram! Fenséges Asszonyom! A hercegprimásé: Eminenciás,vagy: Kegyelmes, Uram! Levélben: Főmagasságú és Főtisztelendő Herceg, Primás Úr! Nagyméltóságú,vagy: Kegyelmes Uram!, vagy: Excellenciás Uram!, a miniszter, a tisztek altábornagytól fölfelé, a v. b. t. t.-ok, a nagykövetek, a Kúria s a közigazgatási bíróság elnöke. Méltóságos: püspök, gróf, báró, ezredes, vezérőrnagy, III.-V. fizetési osztályú államhivatalnokok, udv. tanácsos, főispán és a különféle újabb keletű főtanácsosok. Nagyságos címet ma már minden diplomás embernek megadnak.

AZ EGÉSZSÉG ÁPOLÁSA.

Az isteni gondviselés minden emberi élet elc nagy feladatot tűzött. Ennek betöltéséhez nemcsak szellemi fejlettségre, hanem testi egészségre is szükségünk van. Az egészség kitűnő eszköz céljaink eléréséhez, az okos ifjú tehát vigyáz egészségére, megbecsüli és ápolja azt. Teljesen pogány felfogás volna ugyan azt tartani, hogy az egészség a legnagyobb jó a világon, de mégis a komoly gondolkodás is kétségkívül értékes földi kincset lát az egészségben. Ezért nem lehet közömbös, ha valaki saját hibájából elveszti egészségét, azt az eszközt, amely nemes földi kötelességeinek betöltésénél segítségére lett volna. Persze másrészt az sem illenék az ifjúhoz, hogy gondjainak legfőbb s egyetlen tárgya folyton csak az egészsége legyen.

Nyugodt és mértékletes életmód, állandó, csendes, szelíd jókedv a legjobb orvosai, fentartói az egészségnek, mint az alábbi kis vers is mondja:

Drei Ärzte gibt es allbekannt,
 Die besten auf und ab im Land:
 Das ist der Doktor Ruhigblut,
 Herr Haiternasz und Wohlgemut.
 Wer übt, was dies Kollegium rät,
 Wird niemals sterben oder spät.

/Weber./

Az alvásról nem hiába írja *Schiller*, hogy az »die beste Speise an des Lebens Mahl.«

Értéke tényleg megbecsülhetetlen. Az élethez épúgy szükséges, mint a táplálék. Új erőt ad, ha a fárasztó napi munka után kimerültünk. Alvás közben a szervezet kiveti magából azt a mérges, kóros anyagot, amelyet a testi s szellemi munka mint salakot hagyott maga után bennünk s amely a fáradtság érzetét okozza. Egyúttal – mint azt a mély lélekezés is elárulja – alvás alatt több oxigént is vesz fel a szervezet. A szabadban, vagy legalább is tiszta levegőjű szobában töltött alvás ezért üdítőbb. Minél magasabb az ágy, annál jobb levegőt kapsz, mert az egészségre ártalmas szén-sav – súlyosabb lévén a levegőnél – a talaj felé süllyed, Földön hálni ezért sem egészséges.

Ifjúnak 8-9 óra alvásra van szüksége naponta. Kis gyermekeknek még többre. Legüdítőbb az éjfél előtti alvás, ha ezt megrövidítetted, az éjfél utáni már teljesen ki nem pótolja. Nagyon okatlanul tennéd tehát, ha délután elpocsékolt idődet az éjszakai alvás rovására pótolnád ki. »Az a nemzet, – mondja egy neves író – amely 10 órakor aludni menne, hamarosan legyőzné a többieket.« Lefekvés előtt készülni kell a pihenésre is. Tehát 1–2 órával előtte már ne egyél s ne igyál semmi izgatót, kávé, teát, se nehéz, izgató munkát ne végezz. Vacsora után legjobb kissé elbeszélgetni,

majd lefekvés előtt lelkünket is elpihentetni megnyugtató esti imában s lelkiismeret vizsgálatban.

Ágyad sima legyen, ne gödrös, inkább kémé» nyebb, mint túl puha,- a takaró könnyű s ne túl meleg. Reggel ébren-ne heverj az ágyban. Lusta, fázós, elpuhult leszel tőle. Az ágyban heverés elveszi az éjszakai alvás üdítő, frissítő hatását. Jel-szavad legyen: *Korán ágyba, s korán ki az ágyból!*

EDZETT TEST.

regiek mondása: »*mens sana in corpore sano*«, »ép testben ép lélek« bizonyára sokkal ismertebb előtted, semhogy most olvasnád először. Arra azonban én is szeretném felhívni figyelmedet, hogy az egészséges, edzett test nemcsak a földi hivatás betöltésében segít, hanem az ifjú lélek is könnyebben alakul ki jellemessé és marad erős az edzett, gyakorlatoztatott ruganyos testben, mint a lusta, elpuhult, zsíros hústömegben. A lelki tisztaság biztosításának – főleg serdülő korodtól, 13.-14. évtől kezdve – nem utolsó eszköze az sem, ha mindennap jól kiveszed részedet testi munkából, tornából is. Az az ifjú, aki mindennap jól kifárasztja nemcsak eszét, hanem testét is, nem lesz annyi bűnkísértésnek kitéve, mint a lusta, tétlen ifjú. Az elkapatott, elkényeztetett, folyton becézett és étellel túltömött test persze hogy vérszemet kap! Úr akar lenni, parancsol, követelődzik s az érzéki kísértések pergőtüzével rohamozza meg a szegény lelket. Házi ellenség a test, friss a rosszra, jóra rest. Ha azonban alaposan megtáncoltatod azt az éhes farkast, ha mindennap jól megrázod, kinyújtod, megropogtatod,

össze-vissza hajlítod, szóval: megtornáztatod, meglásd, hogy alábbhagy szemérmetlen követelőzései. A történelemből is tanuljuk, hogy egészséges, erős nemzetek mindig nagy súlyt helyeztek polgáraitak testi megedzésére. Ahol az edzettséget ellágyulás, nőies puhaság váltotta fel, ott egészség és kultúra egyformán hamarosan sülyedni kezdett.

De hát mi is az az edzettség?

A testnek az a képessége, hogy erős – főleg ellentétes – hatásokat, ingereket, érzéseket el tud viselni az egészség kára nélkül. Leginkább az idő és hőmérséklet változásával szemben tűnik ez ki. Aki edzett, meleg szobából hideg levegőre léphet és nem fázik meg. Nedves, ködös, szeles időt épúgy elvisel, mint a májusi napfényt. Véredényei a szükség szerint tágulnak vagy összehúzódnak, több vagy kevesebb vért visznek a testrészekbe és ezáltal mindig megtartani igyekeznek a szervezet természetes melegét. *Az edzett, ifjú test benső melege jobban véd a meghűléstől, mint a legvastagabb prémabunda.* Hasonlóan az edzettséghez tartozik nagyobb fáradtság, éhség, szomjúság elviselése. Aki tud mosolyogni, pedig fáj a foga, akit kisebb betegség és fáradtság le nem tör, hanem győz felettük, az edzett fiú. Aki nem anyámasszony katonája, aki nem hajszolja folyton az Ígyenc ételleket, aki nem hever a párnák közt reggel ébren, aki testét tudja a lélek uralma alatt tartani, az edzett fiú.

»De mikor én olyan beteges vagyok! Tehetek én arról, hogy így születtem? . . .« – így panaszkodik sok fiú. Ebben a panaszban tévedés van. Nevezetesen az, mintha egészségünk – legalább is jórésztben – nem tőlünk függene. Hiszen kétségkívül igaz, hogy aki szüleitől gyenge szervezetet

örökölt, abból sohasem lesz cirkuszi díjbirkózó. De hát nem is ez a célunk, mikor edzettségéről beszélünk!

Sok ifjú nem gondolja meg, mily fontos az egészségre a *friss levegő*. Mert, ha ezt tudná, nem volna ideálja a kávéházak füstös terme, s nem várná oly sóváran az érettségit csak azért, hogy ő is órák hosszat kérődzhessék a mások által elrontott kávéházi levegőn. Az egészség ápolásánál igen fontos a jó vérkeringés. Ehhez pedig jó levegő kell, Csak szellőztess tehát bátran szobádban, inkább legyen levegőd kissé hűvösebb, de friss, mint meleg, de elhasznált. Főleg a hálószobában! Hűvösben, nem hidegben, sokkal mélyebb – tehát egészségesebb – az alvás is. Tanulás közben néhányszor állj fel s tégy lábujjra állva oly karmozdulatokat, mintha úszni akarnál, ezzel kinyújtod a fáradt gerincet s friss oxigént viszel a tüdődbe. Utána könnyebbé lesz a munka.

Hacsak teheted, minél többet tartózkodj szabadban. Sétálj, de ne a korzón, hanem a szabadban, udvaron, kertben, mezőn, erdőn. Szabad levegőn aztán végy néhányszor jó *hosszú, mély* lélekzetet az orron át, miközben két karodat emeld *lassan* hátrafelé rézsútosan s állj közben lábujjhegyre, mintha nőni akarnál. Ezt a gyakorlatot tanulás közben is végezheted néhányszor, ha sokáig kell egyfolytában dolgoznod. Így azokba a tüdősejtekbe is jut levegő, amelyek a rendes, kis lélekzetvételeknél munkán kívül esnek s így könnyen elsatnyulnak. A tüdőcsúcsokat azért támadja meg könnyen a veszedelmes betegség, a tüdőcsúcsshurut, mert azokba a rendes napi csendes lélekzetvételnél nem jut el a levegő, s így gyengébben tudnak ellenállni a fertőzésnek,

Tanulás közben ne görnyedj, hanem egyenesen ülj /megint erős akarat keli ehhez is!/. Némelyik fiú valósággal púposná lesz, mert senki nem figyelmeztette. A görbe ülésel összenyomod tüdődet.

Nagyon okosan teszed, ha minden reggel, felkelés után 10-15 percig szabadgyakorlatokat végzesz. Lehetőleg ne a hálószobában, hanem egy másikban, ahol nem aludtak az éjjel s friss a levegő, tavasztól őszig lehet hálószobádban is nyitott ablaknál. Gyakorlatozás után mosd le magad előző estétől szobában állott vízzel, jól erősíti idegzetedet.

A tornázás elhanyagolásán kívül sok egyéb apró mulasztás van, amelyet a fiúk egészségük ellen elkövetnek s amelyért később szomorúan kell megfizetniök. Szoktál-e rendszeresen mosdani? Alaposan, lehetőleg derékig minden reggel! Mosod-e fogadat minden lefekvés előtt? Késő éjjeli erőltetett olvasásokkal nem rontod-e szemedet? Nem eszel-e össze-vissza, amikor kedved szottyan, s nem csak a rendes meghatározott időben? Mozogsz-e eleget? Sétálsz-e, játszol-e szabadban, vagy folyton csak szobádban ülsz? Ezek elmulasztása mind apróság, de együttes hatásuk aláássa egészségedet, gyöngévé, esetlenné tesz, megfoszt ellenállóképességedtől a betegségekkel szemben.

Csak nézz körül a világban, s gyakran fogod látni, mint dolgoznak a mai emberek saját egészségük ellen, néha túlfeszített munkával is, de szászor inkább féktelen mulatozással, kicsapongó életmóddal. Egyetlen egy komolyabb erkölcsi elbukás, egyetlen erkölcstelen bűn úgy tönkretetheti az egészséget, hogy egész élet penitenciája nem tudja helyreállítani! Erről részletesebben itt nem írok, de szeretném, ha minden nagyobb fiú elolvasná.

amit e tárgyról »A tiszta férfiúság« c. könyvemben írtam.,

**»SZABADBA FIÚK,
A NAP ARCA NEVET!«**

Különösen is meg akarok emlékezni a pihenés s felüdülés egyik legkitűnőbb módjáról: a szabadban tett sétákról. Mindig szomorúság ömlik el lelkemen, mikor látom, hogy nagyobb városok, vagy a főváros füstös, romlott levegőjű kávéházaiban ifjak is lopják a napot s szívják a füstös levegőt. Szegény, félrevezetett ifjúság, mely a férfiaság jelét abban látja, hogy ők már kávéházba járnak!

Pedig a szabadban tett sétáknak páratlan jó hatásuk van nemcsak a testi egészségre, hanem a szellem frissességére is. A beszédes erdő, a kristályos patak, a mosolygó arcú nap, kergetőző pillángók, nyíló virágok, a zöld rét, a dalos madársereg mind-mind felüdítőleg, elpihentetőleg hat a munkában elfáradt idegekre. Sétaközben nemcsak barátainkkal tudunk bizalmasabbak lenni, hanem gondolataink Istenhez is sokkal melegebben, frissebben emelkednek. Isten kezenyomát itt lehet a legszebben meg látni. Nem véletlen dolog tehát, hanem egész természetes, hogy az emberek a legszebb erdei sétahelyekre, egy -egy tisztásra kis kápolnákat, Mária-képet, vagy keresztet szoktak állítani. A Schwarzwaldi erdőben ez áll az egyik kereszten:

Im schönen Tempel der Natur
Siehst du des groszen Gottes Spur.
Willst du Ihn noch gröszer, ehn,
So bleib bei seinem Kreuze stehn.

Az egyik fiú növényt gyűjt, a másik rovarokat, a harmadik ásványt. Egyik szeret leülni a csacsogó csermely partján s ott tanulja leckéjét, a másik ügyes rajzvázlatokat készít stb. Annak a fiúnak, aki szereti a természetet, a lelkülete bizonyára finomabb, mint a folyton bálozóé, korzózóé vagy mulatozóé.

Igaza van a cserkész»indulónak:

Szabadba fiúk, a nap arca nevet,
Ott pezsdül a friss, tüzes élet!
Járjuk be mezőt meg a rengeteget,
Szabad ott a szabadban a lélek.
Ott szemben, szívben tiszta láng,
S az Isten arca néz le ránk,
Lehelletén ott megterem
Erő, szabadság, győzelem.

Emlékszem, mily mély megrendüléssel álltam egyszer a Magas Tátra elhagyatott sziklái közt a főséges csöndben. Már elhagytam a nagy tarpataki vízesést is, oly magasan voltam, hogy nem nőtt már fa sem körülöttem, csak néhány zerge ugrált a kopasz köveken. Jobbra-balra meredek sziklák, mint őrzői ennek a szent csendnek. Az élet. lármájából parányi nesz sem hatolt ide fel. Beburkolt mindent a néma csend. Alig mertem emelni lábamat, hogy zaj ne üssek. Lelkemen végigsuhant az örökkévalóság., lehelete s térdem akaratlanul is meghajlott az Örökkévaló előtt. A csendben az Isten szava oly hangosan szól.

Sven Hédin, a világhírű utazó írja, hogy amikor a tibeti fensíkon felfedezett két rettentő hegyóriás közé beszorítva egy hegyi tavat, az örökkévalóság szent csöndje annyira megrendítette, hogy könnyes szemmel térdelt le imádni a végtelen Istent. A szabad természetben egyedüli hallgatásban s

elmélkedésben töltött percek nagyszerűen érlelik az ember lelkét. Itt születnek a hatalmas nagy gleccserek, itt gyülemlenek a folyókat, tengereket tápláló bő vizek, de itt a csendben akad rá az ember is saját lelkére s gyűjti lelki erőit. A nagy lelkek úgy szerették mindig a csendet, mint növény a

friss harmatot. Aki nem tud önmagával is elfoglalkozni, aki mindig társaság után szalad, az üres lélek. Viszont az esti imának s önmagunkba mélyedésnek áldott percei a lélekérésnek legértékesebb pillanatai. A méhek sem dolgoznak, csak csendben.

Érdekes: csak az tud szépen beszélni, aki sokat tud hallgatni, csendben ülni, azaz saját gondolatai-

ba elmerülni. Nagy gondolkodók mindig szívesen merültek önmagukba. Es a nagy rendalapítók, Szent Benedek, Assisi szent Ferenc, Loyolai szent Ignác stb. mindnyájan ezért juttatnak a hallgatásnak, csendnek oly nagy szerepet szerzetük életmódjában. Szeresd te is a csendet. Nem azt mondom, hogy zárkózott légy s barátságtalan és ne játszd vidáman. Dehogy! Majd lehetsz komoly felnőtt korodban. Csak azt szeretném, hogy minden este lefekvés előtt néhány pillanatot szentelj magadnak, lelked megvizsgálásának s a meleg, buzgó imádságnak is.

A TESTI MUNKA.

Óakaratumk akárhányszor csődöt mond az erőtlen test, vérszegény idegrendszer miatt.

Testi egészséged ápolását tehát lelki szempontból s jellemed arányos fejlődése szempontjából is fontosnak tartsad. Akit hivatása – mint téged is – a könyvekhez, a szellemi munkához köt, gondoskadjon arról, hogy szabadidejében némi testi munkát is végezzen. A testedzésnek egyik kitűnő módja a testi munka.

De a fizikai munkát – egy kis favágás, kaipalás, kertészkedés, ásás, faragás, lombfűrészezés stb. – nemcsak emiatt ajánlom. Kitűnő eszköz az a lélek felfrissítésére is. Míg a kéz dolgozik, megpihen az agy. *Newton* nagy kedvvel forgatta a kalapácsot, vésőt, fejszét is. *Watt* és *Stephenson* már kiskorukban szerettek kézimunkával foglalkozni. *Deák Ferenc* szívesen faragott, *Jókai Mór* esztergályozott. Az igazi »kalokagathia« – amit a régi

görögök sürgettek – azaz a szép és jó egyesítése, a test és lélek teljes egészsége csak akkor valósul meg, ha a munkának mindkét fajtát, a testi és a lelki munkát is folytatjuk.

Különben is minél több dologhoz értesz, annál könnyebben boldogulsz az életben s annál jobban tudod majd mások munkáját értékelni. Próbáld csak ki, mily jóleső érzés az ha szabad időben egy ügyes kis szekrénykét tudsz összeácsolni, mádárkalitkát lombfűrészezni, néhány fadorongot felaprítani vagy – ha alkalmad van – kissé aratni, kapálni stb., de mindezt úgy, hogy tényleg hasznos munkát végezz s ne csak pizsmogj.

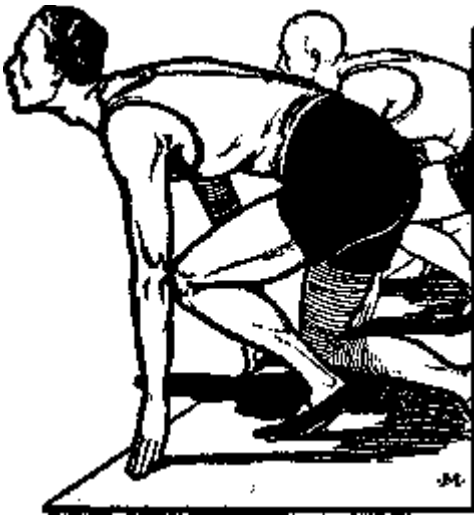
A testi munkának sokféle áldását fogod érezni: karod erősebb s ügyesebb lesz, idegeid s izmaid erősödnek, szemmértéked, szépérzéked fejlődik. így érthető, hogy régen a királyok is megtanították fiaikat egyik-másik mesterségre s ma a cserkészek is egész kis műhelyeket rendeznek be, hol asztalos, könyvkötő, esztergályos stb. munkában gyakorolják magukat.

SPORT.

ajnos azonban a mai tanulók életmódja úgy alakult, hogy az iskolai étellel alig lehet egy-egy mesterség, kézimunka gyakorlását is összekötni. így fejlődött ki aztán köztük a sport különféle ága, amely tulajdonképpen a mindenkinek szükséges testi munkát van hivatva köztük pótolni. *A sportnak tehát a testi munka egészségfejlesztő szerepét kell betöltenie.* Ezzel már meg is húztam azokat a határokat, amelyeket a józan spórtolásnál szemelőtt kell tartanod.

A sportolás célja tehát nem lehet egyik vagy másik végtagunknak túlzott kifejllesztése, hanem az egész izom- és idegrendszer gyors, hajlékony összmunkájának, acélosságának, ruganyosságának előmozdítása. Éppen ezért elsősorban azokat a sportokat gyakorold, amelyeket szabadban lehet folytatni, mint pl. gyaloglás erdőben s hegyen, sízés, ródlizás, korcsolyázás, evezés, úszás, fürdés, tenni-

szezés, biciklizés, futás, céllövés, vívás, svéd-torna, sőt ideszámíthatom a sok járkálással s edzéssel összekapcsolt vadászatot is.

A sportolás értéke nemcsak az azzal összekötött testi mozgásban áll, hanem sokkal inkább az azzal járó akarterősítésben, energiakifejtésben, a kitűzött cél elérésére összpontosított akarterőben, önlegyőzésben, kitartásban, bátorságban. Az az ifjú, aki

józanul sportol, már külső megjelenésében is bizonyos imponáló, lovagias fellépést fog elárulni. Szeme fényes, testtartása egyenes, járása ruganyos. Ez a fiatal test aztán, amely hideget, meleget, munkát s fáradságot pompásan tud tűrni s amelyet esztelen bűnök el nem gyöngítenek, tényleg nem ellensége, terhe a léleknek, hanem nemes akaratának nagyszerű végrehajtója.

AZ IZOMHŐS.

Mint tehát láthatod, a helyes testápolást sokra becsülöm s a lélek erőinek harmonikus megnyilatkozása szempontjából is fontosnak tartom. Nem tudom szó nélkül nézni, ha egészséges fiúk tétlenül ülnek a sarokban s nem törődnek testük edzésével. De viszont talán sehol oly könynyen nem esnek túlzásba a fiúk, mint épen a sport terén. És főleg ma ezen a téren hihetetlen végletek ejtik hatalmukba a diákság egy részét.

Hány fiút ismerek, akinek egyetlen ideálja az izmos ököl s a feszülő malacka a karon! Hány fiút, akinek úgyszólván egyetlen olvasmánya a »Nemzeti Sport«, egyetlen vágya a futballmeccsen résztvenni, egyetlen gondja, hogy vajjon holnap az UTE legyőzi-e a MAC-ot. Semmi más nem érdekli, semmi másra nincs ideje. Éjjelenként ijedten riadnak fel szülei, hogy micsoda szörnyű ismeretlen betegség kínozhatja szegény csemetéjüket, aki álmában folyton azt kiabálja: »Pfuj, bíró! Pfuj, bíró!« Tízpercek alatt a legjobb barátok azon pofozkodnak össze az osztályban, hogy a tegnapi mérkőzésen az MTK centerje szabályosan »stószolta-e« az FTC balösszekötőjét, vagy alattomosai »kente.«

Laci: »Csak kérlek, ne dumálj nekem! Az egész szabályos »stósz« volt.« *Pali:* »Az »stósz« volt? Hát vak vagy? Égett az egész MTK és akkor a jobbösszekötő durván kenni kezdett.« *Laci:* »Nohát, ilyen butákat beszélni! Igenis, az FTC kent! Meg különben is az utolsó gól »ofszájd«ból volt.« *Pali:* »Mit? Azt mered mondani, hogy »ofszájd« volt?! Pfuj! Szegyeid magad!« *Laci:* »Azért is »ofszájd« volt! A bíró meg volt" vesztegetve!« *Pali:* »Kérlek szépen, úgy váglak képen, hogy ott maradsz a széken! « – és ezzel épen kezdődnek a katedra előtt a pótmérkőzés, ha abban a pillanatban be nem nyit az algebra-tanár úr.

Vannak diákok, akiknek sejtelmük sincs arról, hogy ki volt Assisi Szent Ferenc vagy N. Sándor, Murillo, vagy Velasquez, mikor adták ki az aranybullát, vagy ki találta fel az első gőzgépet, – azt azonban álmutból felébresztve is hiba nélkül elfűjják, hogy hány centiméter a magasugrás országos rekordja, ki lőtte a három év előtti döntő-mérkőzésen az FTC negyedik gólját, hány számolásig feküdt a boxbajnok a végleges leütés előtt, sőt talán azt is, hogy mit evett vacsorára s milyen színű harisnyát hord a húsz év előtti olimpiász rúdugró-győztesének nagypapája.

Nem is szólok most arról a mindenképen elítélendő szokásról, hogy ezek a nagy sportfiúk aztán ~ minden miniszteri tiltás ellenére is – belekerülnek a felnőttek sportegyesületeibe s egy-egy mérkőzést követő lakomán együtt mulatnak a felnőtt atlétákkal. Az ilyen sportolás a lelki elromlásnak egyik legbiztosabb útja.

Ezt nevezem káros sporttúlzásnak. Azt, amikor az izomerőt valaki a legelső ideálok közé emeli, s elfeledi, hogy *a testedzés csak eszköz s nem cél*; nem cél, mely önmagában elég, hanem eszköz,

melynek feladata a lélek működését elősegíteni s nem elnyomni. A diákok sportolásának célja nem lehet gladiátorokat és profi-futballisíákat kiképezni. A testedzésre mindenesetre hasznos dolog a sport, de csak akkor lesz igazi értéke, ha az előiskolája egy mélyen szántó lelki edzésnek. Legyen kemény izmod, de te meg légy kemény önmagáddal szemben: rendetlen vágyaiddal, elpuhult önszereteteddel, örökös élvezethajhászással szemben! Mert aki magához gyengéd s nagyon könyörületes, az a kísértésben biztosan elbukik.

EGÉSZSÉGES IFJÚ – VAGYATLÉTA?

me, a sportolásnak is vannak tehát veszélyei. A legfőbb veszélye az, hogy az ifjak igen könnyen összetévesztik az egészséget az izomerővel, holott a kettőnek egymáshoz vajmi kevés köze van.

Mi az egészség? Jó vérkeringés, jó emésztés, erős ellenálló képesség a hőmérséklet változásával szemben, arányosan fejlett testrészek, de nem ám bokszbajnokság vagy birkózómesterség!

A sport túlhajtásától tehát mindenképen óvni szeretnék. A leghíresebb birkózóbajnok lehet gyöngge egészségű, s a közepes testi erejű tudósnak is lehet kitűnő egészsége. Egy hús- és izomtömeg, amely eszik és trénirozik, hogy ritka erőkifejtésre legyen képes (amit egyébként minden tisztességes ökör jobban el tud végezni), épen nem ideálom, sőt egyáltalán emberi vonás sincs rajta. A túlhajtott sportból nemcsak testi megerőltetés s betegség, (szív- és idegbajok) erednek, hanem durvaság, nyersség, hiúság mellett főképp az a veszélyes gondolkozás is,

amely az izomerőt fölébe helyezi a lelki nemességnek, szellemi ideáloknak s az akarat erőnek. Pedig nézz csak körül a világtörténelemben: *az igazi hősök mindig az akarat hősei, s az igazi győzelmeket sohasem izommal vívtak ki.* Elvész az a nép, amelynek ifjúsága a boxbajnok ökleit vagy a futóbajnokok vastag lábizmait többre becsülné egy Edison szorgalmas munkájánál, Marconi szelleménél, vagy egy Munkácsi ecsetjénél. A pogányok előtt a testképzés öncél volt. Keresztény ifjúhoz azonban nem illenék ez a gondolkodás. Előtte a testgyakorlás fontos azért, hogy a lélek az egészséges testben alkalmas eszközt nyerjen magasztos munkájához. Egyébként, hogy az embernek nem az izomerő adja meg világfölnyét, arra mindjárt rájöhetsz. Ugyan mutasd meg azt a boxvilágbajnokot, aki »leütné« egy gorillát! Ugyan hol az a legelső futó, aki elhagyja a lovat futásban? A majom ügyesebben tornászik, az elefánt nagyobb súlyokat emel, a hal jobban úszik, a párduc jobban ugrik, mint akármelyik világbajnok ember. Hát hogyan lehet büszke egy ember olyasmire, amiben az állatok is fölmúlják: az izomerőre! Nos, és ha az ember a lovat és gorillát és tigrist és oroszlánt mégis le tudja győzni, ugye nem izmával, hanem *egyedül lelki fölnyével* képes erre! Tehát sportolj, de – ne ész nélkül!

A JÁTÉK.

Ezért tartom károsnak, ha az ifjak a sportolást öncélnak tekintik, a rekordállítáért üzik és a sport kedvéért elhanyagolják az egészség másik kitűnő előmozdítóját, a játékot. A játékban is épügy edződik a test, mint a sportban,

de a lélek meg határozottan erősebben felüdül, mint a sportban.

»Játszani? Ojjé! Szeretünk mi játszani! Mit tetszik szólni a futballhoz?« – vág közbe bizonyára nem egy olvasóm, akinek sokszor kellett szülei vagy tanárjai részéről rosszalólag hallania, hogy csak futballt ne játszá!l, mert az durva játék. Ezek aztán most ravaszul pislognak reám. »No most mi lesz? Ha azt feleli, hogy nem szabad futballozni, minden fiú földhöz csapja ezt a könyvet s nem olvassa tovább, ha meg megengedi, akkor meg a felnőttekkel, papákkal, tanárokkal gyűlik meg a baja.«

Pedig látod, fiam, hiába ravaszkodsz. Mégis csak igyekszem helyesen megfelelni a fogas kérdésre. A futball – még ha nem is jár lábtöréssel – kétségkívül durva játék, és nagyon könnyen gorombaságra, durvaságra ragadja a fiúkat. A cserkészcsapatok pl. nem szívesen engedik meg a futballozást, és ez helyes is. Kitűnő más játékokkal, pl. méta, kiszorító, vagy még inkább a rendkívül érdekes és mozgalmas »harcserű«, máskép: »számcsata«, igen jól lehet pótolni a futballt. Minthogy azonban kellő akaraterővel, önuralommal le lehet győzni hátrányait, önmagukon uralkodni tudó fiúknak nem tiltanám el. Ha önuralommal játsszák, jó akaratnevelő játék lehet. Az én diákjaim is futballoznak, s öröm nézni, mint küzködnek a hirtelenkedés, a részrehajlás, egy-egy kitörni akaró hirtelen megjegyzés vagy durva kifejezés ellen.

Egyáltalában mindig tartsd szem előtt, hogy a játék nemcsak felüdülés, hanem kitűnő alkalom a jellemnevelésre is. Rengeteg kísértés leselkedik ott reád, hogy hazudj, hogy önző légy, hogy durvít légy és ahányszor ezt legyőzöd, annyiszor dolgozol lelked szebbétételén. Ha a labdával eltaláltak, van-e

erőd bevallani s nem letagadni próbálni? Ha gól volt, szó nélkül elismerni s nem negyedóraig vitatkozni. Nem mindig önzően magadnak kaparítani a labdát, hanem játszani engedni a gyengébbeket is. Fegyelmezett összjátékkal a csapatért dolgozni s nem saját hiúságodat keresni. Ha a másik csapat nyer, nem irigykedve keseregni, hanem együtt örülni velük. A kisebbekre, ügyetlenebbekre nem vadul törni. Aki elhibáz valamit, le nem »marházni«. Íme, mennyi alkalom, az erős akarat megnyilatkozására s az igazi, művelt lélek kifejlesztésére!

De a testgyakorlást s a játékot nemcsak mint az egészség előmozdítóját, nemcsak mint tanulás utáni felüdülést ajánlom. A test ügyességében, a tagok pontos munkájában, az izmok engedelmességében még többet is látok. Látom azt, amit a régi görögök is *elsősorban* kerestek gimnasztikájukban (<sajnos, a mai sportolók erről alig tudnak valamit): a szellem uralmát az anyag fölött, az akarat tökéletes parancsolását a tagok fölött, a test besorozását a testfölötti élet számára. Mindig az emberi léleknek diadalát ünneplem, mikor látom, hogy az ügyesen tornázó fiúk testének minden porcikája, minden izmuk, minden mozdulatuk mily fürge készséggel fogad szót a parancsoló léleknek.

Persze azért a módjával folytatott testgyakorlásnál is légy megfontolt, higgadt és előrelátó. Sokan fizettek már rá szeleskedésükre. Ne csak lépcsőkön ne rohanj lefelé 3-4 fokot egyszerre «sérvet kaphatsz!», hanem egyébként is vigyázz, hogy minden ugrásnál lábujjhegyre ess s amint a földet érinti lábujjad, mindjárt térdet hajlíts! A futball-labda »fejelésétől« könnyen kaphatsz dadogást, az erőltetett gyakorlaktól szívbajt, s a játék után azonnal megivott hideg víztől tüdőgyulladást.

Mikor *Wellington*, aki Waterloonál Napóleont legyőzte, öreg korában meglátogatta a harrowi kollégium játszótereit, s eszébe jutott vidám játék közt eltelt ifjúsága, büszkén mondta: »Itt, ezen a téren vertem meg Napóleont«. Azaz mikor itt játszottam, sportoltam, akkor fejlődött ki bennem az önuralom, a tetterő, az erős akarat. Szeretném tehát, fiam, ha a testedzésről te is ily helyesen gondolkoznál. A tornát, a sportot, a játékot, a kirándulást *lélekkel kell megtölteni*. Én magam is örülök, mikor nyílegyenes sorban, feszülő mellkassal állnak a fiúk és oly »stramm«-ul kihúzzák magukat, mint egy póznaszál. De ez a feszes testtartás csak kezdete legyen a férfias méltóságnak, csak úgy értékes az, ha külső jelképe a belső feszes helytállásnak és »stramm« nekifeszülésnek minden szenvedély, önző vágy, állatias ösztön ellen. Külső egyenes, állás, de belső erős akarat is, edzett izmok, de edzett lélek is – íme a helyes testedzés ideálja!

Játsszál és sportolj tehát, de ne légy rabjuk azoknak, s a tanulást, olvasást, önművelést el ne hagyj ezek kedvéért. Mert, ha felnőttél, senki sem fogja többé kérdezni, hogy hány úszóversenyben nyertél, és sehol nem dicsekedhetsz azzal, hogy hány méterre dobod a diszkoszt, hanem bizony aszerint értékelnek, hogy mennyit tanultál, mennyire művelted szellemedet, s mennyit tudtál eszedbe elraktározni az emberi tudás óriási tárházából.

Szabad idődben azonban szeresd a játékot s a túlzásba nem vitt sportot. Annak a fiúnak, aki nem szeret játszani, nemcsak a háta lesz görbe, hanem gondolatai is görbék, koravének lesznek, testi ügyességben hátramarad s nem vállhat kellően edzetté sem. Ne resteld, ha ügyetlenebb vagy is, ha gyengébb szervezetű, félénkebb természetű vagy is, mint

társaid. Csak bátran, állj be a játékba. És ne sértődj meg lépten=nyomon. Az olyan fiú nem való emberek közé, aki a játékban minden öt percben felhúzza az orrát, hogy ő »így meg úgy, nem játszik tovább«. Az én ideálom az olyan fiú, akinek izma pattan az erőtlől, szeme sugárzik az örömtől, arca kacag a vidámságtól – *mikor játszik*; de komoly és összeszedett, kitartó és szorgalmas, – *mikor tanul*, »Mikor fiatal diák voltam Parisban, forró vágyat éreztem, hogy szentté és tökéletessé legyek« – írja magáról az előkelő családból származó *Szalézi Sz. Ferenc*. Tényleg, szentül is, élt, s amellet táncolni tanult, vívott és lovagolt. Ó, ha a magyar diákok is szerencsésen össze tudnák egyeztetni e kettőt: *bűn nélküli tiszta lélek s vidám jókedv, mulatság és játék!*

VILÁGÍTÓ LELKEK.

gyelmedet fölhívom még itt egy jelentéktelennek látszó apróságra: tartsd magadat mindig egyenesen! Mikor az ember lelke szomorú, mit tesz a teste? Összezsugorodik, összehörnyed. S ha jó kedvünk van? Ugye akkor mennyire kihúzzuk magunkat! Nos hát: húzd ki jól magadat mindig s talán könnyebben lesz jó kedved is. *Egyenesre azt a hátgerincét! Ki a mellet! Magasba a fejet! A homlokot neki a napsugar-nak! A vállat hátra szorítani!*

Hanem persze emellet aztán *bensőleg* is kiegyenesedni! Hát ez meg mi? Nézd: a test szívesen össze akar bicsaklani és mint nehéz, lomha tömeg súlyosodik öntudatunkra. Azért tehát ezt a nyomást *bensőleg* is ellensúlyozni s jókedvűnek, dalosnak, vidámnak, napsugaras lelkűnek lenni!

Világító léleknek lenni!

Világító lélek? Ilyen is van? Ó igen. Még pedig megmérhetetlen kincse ez a családnak, társaságnak, emberiségnek.

Északamerikában van egy érdekes növény: az éjjeli gyertya, *oenothera biennis*, amelynek halvány Sárga virága nappal elnyeli a fõraktározza a fényt, az éj sötétjében aztán kisugározza, hogy az éjjeli lepkék megtalálják virágcsészéje mélyén az édes, üdítõ mézet. Ilyen világító lelkek azok az emberek, akik a napot, örömet, szeretetet, kedveséget felhalmozzák lelkükben és készletben tartják maguk és mások számára. Egy jókedvű, kedves, mindig szófogadó, udvarias fiú mennyi örömet, - nap-sugarat áraszt szét a családban! Fõleg légy különösen is figyelmes, szolgálatkész, ha látod, hogy szüléidet valami bántja, szomorítja, ha gondokkal küzködnek. Te légy a család felvidámító napja, daloló madárkája. Légy világító lélek számukra az élet-küzdelem éjében.

»Életünk égõ szövethozzá hasonló, mely majd lassabban, majd sebesebben, de szüntelen fogy. Boldog, ki midõn létének e mulandóságára gondol, azzal vigasztalhatja magát, hogy sokaknak világított.«
/Eötvös J. br./

A TANULÓ IFJÚ.

„Strenge, die sich selbst bezwingt,
Schafft im Leben, was gelingt.“

/Schlegel./

„Ujjából tudományt egy ember sem szopott,
Hová mit sem tettél, kincset ne keress ott.“

/Czuczor./

„Amit fiatalkorodban nem gyűjtöttél.
hogyan találnád meg öregségedben?“

/Jézus Sír. 25, 5./

RÉZBŐRŰEK MAGYARORSZÁGON.

Hát ez már igazán hihetetlen ám: »Réz«
bőrűek Magyarországon?« Engem nem
lehet becsapni, – mondod erre.

Várj csak egy kissé! Nemcsak Magyarországon
élnek rézbőrűek, hanem be fogom bizonyítani, hogy
a ti iskolátokban is vannak. Sőt még jó lesz, ha
a végén nem kell magadat is közéjük soroznod!

Olvastál, ugye, arról, hogy a rézbőrűek meny-
nyíre irtóznak a munkától. Inkább kiirtatják magú-
kat, mintsem dolgozzanak. Egy nép munkátlansága
a kihalás biztos jele.

Hát egy pusztulásnak indult népfajnál még csak
érthető ez, de magyar diákoknál?! Pedig sokat közülük
ijesztő lustaság kerít hatalmába. Renyhék, tétlenek,
kedvetlenek, soha nem lelkesednek, semmi iránt nem

érdeklődnek, mintha csak célul tűzték volna ki maguknak, hogy úgy éljék át életüket, hogy minél kevesebbet kelljen gondolkodniuk.

Mindent tanulni kell, tehát a tanulást is meg kell tanulni, és sok fiúnak épen az az átká, – amit csak a felső osztályokban, vagy az egyetemen vesz észre, – hogy kisebb korában nem tanult meg helyesen tanulni.

Hiába, a tanulás nem könnyű dolog! És bizony nagy tévedésben vannak, akik azt hiszik, hogy a tanulást és szórakozást össze lehet kapcsolni. Hi« szén nem mondom, van fiú, akinek »a tanulás is játék«. Dehát igazán eredményes munka sohasem lehet játék. Aki a munkát nagy ravaszkodva megtudja fosztani fáradtságos jellegétől, az elvette annak sikerét is. A tanuláshoz tetterővel s kitartó erőfeszítéssel kell hozzákényszeríteni természetűn» ket. Az állati természet – megengedem – sokkal szívesebben nyújtózkodnék ebéd után a díványon, vagy rúgná a labdát a mezőn, s bizony imponáló akarat kell ahhoz, hogy kényelmeskedő lustaságunkat állandó pontossággal oda tudjuk kényszeríteni a tanuló asztal mellé. *Állandó pontossággal*, S nemcsak a néhanapján nekilobbanó tanulási roham« mai, amely elfogja itt-ott még a rendezetlen akaratú s fegyelmezetlen gondolkozású ifjút is.

Teljesen igaza van *Carlyle*-nek, a nagy angol gondolkozónak: »A leggyöngébb élőlény is, ha tehetségét egy irányban összpontosítja, tud valamit véghezvinni, míg másfelől a legerősebb is, ha tehet« ségét szétforgácsolja, vajmi kevésé boldogulhat.«

A TANULÁS MŰVÉSZETE.

Bizony a tanulás művészet. Mielőtt tehát tanulnál valamit, azzal kell előbb tisztában lenned, hogyan is kell tanulni.

Érdekes, hogy az iskolában mily sokat kell a diáknak tanulnia, de alig hallja valamikor is, hogy hát mi is a tanulásnak módja. Hogyan kell észszerűen, okosan tanulnia, hogy fáradsága eredményes, de azért – amennyire csak lehet – minél könnyebb is legyen.

Kétségtelen, hogy a tanulás mindig nehéz s komoly munka marad. »Hogyan tanulok meg játszva franciául?« »Hogyan tanulok meg angolul 6 óra alatt?« – ilyen s hasonló könyvcímek csak becsapásra valók. Remélem, te okosabb vagy, mint az a kényes kisasszony, aki a nyelvmestert csak oly föltétellel akarta megfogadni, hogy nyelvtani szabályokkal, igeragozással és szavak betanulásával nem fogja gyötörni. De ha a tanulás mindig veritékes munka is, lehet azért azt okkal-móddal mégis enyhíteni. A tanulást sok apró, ügyes fogással lehet megkönnyíteni. És bizony manapság annyi mindent követelnek az ifjaktól, hogy igyekezned kell a gazdaságos, erőt kímélő tanulás technikáját is elsajátítani.

Legelső követelmény a jó tanuláshoz az, hogy *figyelmesen tanulj*. Oly erősen figyelj oda, amennyire csak tudsz. A nagy tudósokról azt tartják az emberek, hogy roppant szórakozottak. Tényleg, első pillanatra egyes tetteiket szórakozottságnak lehetne nevezni. Pedig korántsem azok. A tudósok tulajdonképen nem szórakozottak, hanem ellenkezőleg, rendkívül erősen figyelnek, de csak egy dologra, kedvenc tárgyukra. Oly erősen figyelnek s elgondolkoznak ezen az egy témájukon, hogy az utcán

esetleg elüti őket a villamos, mert az egész külvilágról semmi tudomást nem vesznek. Persze az utcára ilyen figyelemmel nem ajánlatos kimenni!, Közönségesen ezt szórakozottságnak nevezzük ugyan, de az ilyen szórakozottság a tudásban tulajdonképpen nagy figyelem és erény, s nem olyan szórakozottság, amelyet meg szabadna rónunk. Az elítélendő szórakozottság az, ha valaki a beszédjében össze-vissza zavar mindenfélét, ha rábíznak valamit és ő elfelejti, ha belefog valamibe, de gyöngé beferezni s mindig új meg új dologhoz kapkod, ha irtózik a gondolkodástól stb. Tehát láthatod, hogy a szórakozottságnak két fajtája van.

De akkor kétféle a figyelem is. Szeretném, ha a magyar ifjak mindkettőben kitűnnének.

Mikor szellemileg dolgozunk, csak úgy jutunk valamire, ha minden figyelmünket arra *az egyetlen feladatra összpontosítjuk*; – ez a figyelem egyik fajtája. De nézd csak a kereskedőt, annak mily másképp kell figyelnie! Kedvesen fogadni a vevőt, azonnal rátalálni a polcon a keresett árucikorra, azt pontosan kimérni, az árát kiszámítani, a fizetett pénzt megolvasni – és mindezt gyorsan, ügyesen. Ez a figyelem másik neve: lehetőleg *minél több dologra ügyelni*. Az életben mindkét figyelemre szükségünk van s az viszi legtöbbszörre aki mindkettőben gyakorolja magát. Aki tehát tanul, ne lásjon, halljon, gondoljon semmit a könyvén kívül, aki meg az utcán jár, társaságban van, utazik, az lásjon, halljon, tapasztaljon minél többet!

A figyelemben is lehet magadat gyakorolni. Némelyik diák azon panaszkodik, hogy nincs egész csendes szobájuk, ahol nyugodtan tanulhatna. Az erős akarat itt is győzni képes. Sőt kísérletek alapján egyenesen arra jöttek rá, hogy az ember még

jobban tud figyelni, ha közben kisebb, persze nem túl erős, zajt vagy más zavaró körülményt kell leküzdenie. Éppen mert tudjuk, hogy valami állandóan zavarni fog, ilyenkor annál mélyebben merülünk el gondolatainkba. Ez a küzdés, melyet a figyelem összeszedettségéért folytatunk, kitűnően edzi akaratainkat is. Akinek gyöngé az akarata, az például nem tud a szabadban tanulni, pedig mily egészséges az!, mert a lomb susogására, madár dalára mindjárt elszórakozik. Ha kertetek van, próbálkozzál hát hozzászokni a szabadban-tanuláshoz. Egy kis gyakorlattal meg tudod majd őrizni ott is figyelmedet.

Egyéb kis apróságokkal is gyakorolhatod emlékező és megfigyelőképességedet. Próbáld például kezdet s lábdat ellenkező irányban forgatni, vagy: jobb kezeddal $\frac{2}{4}$ taktust ütni: le, föl, le, föl s ugyanazon időben bal kezeddal $\frac{3}{4}$ -et háromszög alakban, vagy: jobb kézzel $\frac{4}{4}$ taktust s a ballal ugyanakkor szintén $\frac{4}{4}$ -et, de más alakban. Vagy például játsszál valamit zongorán kottáról, de ugyanakkor mondj el fejből egy verset, vagy könnyebb szorzást végezz el fejből stb. Ilyen kis gyakorlatokkal eléred, hogy figyelmed ügyesen és gyorsan fog alkalmazkodni. Manapság sok olyan pálya van, ahol egyszerre sok mindenre kell figyelni tudni.

»TUDTAM, CSAK ELFELEJTETTEM!«

kis diákok, ha nem sikerül felelésük, így próbálják magukat kimenteni: »Kérem, tanár úr, tudtam, csak elfelejtettem! ...« Sokszor bizony nem más ez a mentegetődzés, mint a lustáknak gyáva hazugsága, bizony az

»ipse« nem tudta soha a dolgot, mert nem is tanult előtte való délután. De azért nem mindig hazugság ez. Tényleg vannak emberek, akik igen feledékenyek, túlhamar felejtnek. Némelyik fiú feje olyan, mint a lyukas hordó; hiába önti bele a tudományt, egy-kettőre kifolyik belőle. De az ilyeneket sem lehet mindjárt felmenteni a felelősség alól, mert a *feledékenység, szórakozottság, olyan baj, amelyet nagymértékben lehet gyógyítani.* Csak attól függ, dolgozik-e az illető kellő kitartással és ügyességgel emlékezőtehetsége erősítésén. Sok ilyen »tud« tam, de elfelejtetem« fiú a legapróbb részletességgel emlékszik olyan könyv tartalmára, amely őt roppantul érdekli, mondjuk például egy jó kiadós, zamatos Mister Herkulesére. Mi^t bizonyít ez a tény? Azt, hogy mégis van nekik emlékezetük, csak szorgalmuk, türelmük, kitartásuk nincs,

Az ókor legnevesebb matematikusáról s fizikusáról, *Archimedesről* beszélük, hogy mialatt Kr. e. 212-ben Syracusát ostromolta Marcellus római vezér, ő nyugodtan dolgozott otthon nehéz számtani feladatokon. A rómaiak már berontottak a városba, s ő mindezt nem vette észre. Egyik katona hozzá is beszaladt; Archimedes ott ült kertjében s mindenféle mértani figurákat rajzolt a földre. A nagy ostrom lármája, kiabálása, felfordulása közt nyugodtan számolt s minderről nem is vett tudomást. Sőt mikor a katona betört hozzá, azt is alig vette észre s csak úgy önkéntelenül, anélkül, hogy szemét felemelte volna, rászólt: »Ne kavard össze köreimet!«

»Hej, ha én ilyen figyelmesen tudnék dolgozni!« sóhajt fel sok fiú ennek hallatára. Pedig Archimedesről kitűnően eltanulhatjuk a figyelmes munka két főtulajdonságát. Először is igyekezett nem venni

tudomást a külső zavaró körülményekről, másodszőr pedig csodálatos fegyelmezettséggel szedte össze lelki erőit, hogy most ebben az órában *egyedül és kizárólag* a matematika törvényeivel fog foglalkozni. Csak ezekkel és semmi mással!

Már pedig ez az utóbbi még fontosabb az előbbinél is. Némelyik fiúnak hiába van csendes tanulószobája, mert fegyelmezetien fantáziája ezerfelé kalandozik a tanulás alatt. Ezzel szemben aki gondolatait csupán csak arra az egy dologra összpontosítja, amellyel épen most foglalkozik, sokkal viágosabban fogja látni a tanulandó anyagot, nem marad csak a felületen, hanem behatol annak mélyébe is, s ha felelésre kerül a sor, nem fog a táblánál ijedt arccal levegő után kapkodni, hogy »tanár úr kérem, tudtam, de elfelejttem.

Tanulás közben tehát semmi másra ne gondolj. *Pluribus intentus, minor est ad singula sensus*, »minél több dologra figyelünk, egyre annál kevesebb figyelem jut«. Aki egyszerre két nyulat zavar, ne csodálkozzék, ha egyiket sem fogja el.

A FELEJTÉS MŰVÉSZETE.

hiszont lehetnek az életben oly esetek is, mikor meg jó volna valamit felejtteni tudni s valamire nem figyelni. Nem lesz tehát felesleges, ha az emlékezés után néhány szót hallasz a Felejtés művészetéről is.

Mondjuk, nagy csapás ért. Meghalt valaki roko-
naid, talán épen édes szüleid közül, vagy jó barátodat vesztetted el. A fájdalom, mint sötét varjú, nyomaskodik lelkedre, megbénítja életerődet, komórrá tesz. Hogyan lehet ilyenkor felejtteni? Persze nem egészen elfeledkezni a kedves halotról, hiszen imáidban sokat emlékezzél meg róla, de mégis torn» pítani a sajtó fájdalmat.

Vagy hát ha csak kisebb szomorúság ért is, például félreismertek s méltatlanul megaláztak, rossz bizonyítványt kaptál, pedig mindig szorgalmasan tanultál, nagyon készültél valami kedvenc tervedre, pl. utazás, kirándulás, s az utolsó pillanatban nem engedtek el stb. Mit tégy ilyenkor? Hogyan lehet felejtteni?

A kevésbbé finomlelkű emberek tragikusan oldják meg a kérdést: bánatukat »búfelejtő« alkoholba, mámorba ölik, bizony oly orvosság ez, mely rász« szabb a betegségnél. Pedig az emlékezésnek fönt ismertett szabálya teljesen kitűnő orvosság lehetne itt is. Egyszerre az ember csak egy dologgal tud teljes odaadással foglalkozni, hogy tehát az a szomorú eset ne ülj meg teljesen lelkedet, *foglalkozzál komoly odaadással valami más feladattal.* A munka, főleg az olyan munka, amellyel máson segítünk, nagyszerű búfelejtő orvosság. Különösen látjuk ezt gyászoló édesanyákon, akik meghalt gyermeküket vigasztalanul siratják, de mihelyt szegény, ron-

gyos gyermekek részére dolgozni, varrni s harisnyát ötni kezdenek, élesen nyilaló fájdalmuk szelíd szomorúsággá enyhül. Érdekes olvasmánnyal, komoly munkával még fogfájást, kisebb betegséget is el lehet felejteni.

Fiam, tanuld meg minél fiatalabb korodban a nagy művészetet, hogyan lehet az elkedvetlenítő, lesújtó benyomások és élmények gondolatköréből hősi lendülettel kiszabadítanod magadat. Persze külön mondanom sem kell, hogy ez csak annak sikerül, akinek a lelke rendben van Isten előtt s így minden megpróbáltatásban bizalommal hajthatja homlokát a mennyei Atya kezébe e szavakkal: »Atyám, ne az én akaratom legyen meg, hanem a tiéd.«

DIVIDE ET IMPERA.

Ujabb követelménye a jó tanulásnak, hogy a lélektan szabályai szerint tanulj. Hát ez mi? A kérdést példával világítom meg. Bizonyára látogattál már kiállításokat, képtárakat, múzeumokat. Végigsietél a termeken, mindent megtekinttéél, mikor aztán kijöttél a múzeumból, fejed szédült, fáradt voltál s nem győztél eleget csodálkozni, hogy mily kevés látott dologra emlékezel vissza.

Hol itt a hiba?

Nem volt jó a módszered. Meg kellett volna állanod a gyűjtemény egyik vagy másik értékesebb része előtt, azt alaposan megnézni, aztán kicsit pihenni s időt adni, hogy benyomásaid lecsillapodjanak, meghiggadjanak, aztán tovább menni egy másik értékes csoporthoz, megint pihenni s ha módodban van, többször eljönni s nem egy látogatásra falni fel mindent. így majd tisztán fogsz rá emlékezni,

mit láttál, mert még ma is áll a régiek jelszava: *Divide et impera*, osszad részekre a dolgokat, így hatalmadba veheted azokat!

Az új képzetek hozzácsoatlásának a régiekhez s azok feldolgozásának, azaz a képzettársításnak bizonyos időre van szüksége. Minden legkisebb szellemi munkánk, tehát az új képzetek, benyomások szerzése is, az idegek munkájával, rezgésével jár. Már most: időt kell engednünk ahhoz, hogy az előbbi érzékeléssel járó idegrezgés lecsillapodjék s a szerzett új benyomások gyökeret eressenek, hajszálfinom pókhálószállukkal bekapcsolódjanak régebbi képzeteink közé. Ha azonban mindjárt újabb meg újabb benyomások túlgyorsan kopogtatnák a lélekben, megzavarják az előbbieknél már-már gyökeret verő leülepedését. Innen van, hogy a túlgyors olvasás miatt némelyik fiú már egy év múlva sem emlékszik arra, hogy mit olvasott ebben vagy abban a könyvben, mások ellenben felnőtt korukban is nagyszerűen el tudják mondani diák-olvasmányaik tartalmát.

Tanulás közben tehát ne kapkodj, hanem *nyugodt türelemmel foglalkozzál egy tárggyal addig, míg el nem készültél belőle*. Először is: *festina lente*, lassan járj, tovább érsz. Aztán: *non multa, sed multum*, ne sokfélét, hanem sokat tanulj. Ami« nek épen nekiültél, azt aztán figyelmesen, alaposan végezd,- amit ma tanulsz, *vesd* össze azzal, amit már eddig tanultál és próbálkozzál, hogy ennek az összehasonlításnak segítségével nem tudnál-e olyasmire is rájönni, amiről eddig még nem is tanultál. Ebbe az *alapos* tanulásba azonban »bele kell jönni«, bele kell dolgozni az agyvelő működését ebbe az irányba. Ez a »svungbajövés« bizonyos időbekerül. Ebből láthatod tehát, hogy az a diák,

aki kapkodva tanul, egyik percben számtant, »jaj de unalmas, nézzük a latint«, de ez is nehéz, »kezdem talán a történelemmel«, mennyi időt s fáradtságot pocsékol hiába.

Ezért ismétlem újra: Ne kapkodj a tanulásban! Egyik tantárgyról a másiknak tanulására ne menj hirtelen, tarts valami kis átmenetet. Minden egyes szak különös irányban veszi igénybe szellemi munkánkat s míg ezzel foglalkozunk, egész tevékenységünk ebben az irányban dolgozik. Ha külsőleg abba is hagyod ennek a tárgynak tanulását, agyadban még tovább folyik a tevékenység ebben az irányban. Engedj tehát néhány pillanatot arra, hogy ez az előbbi idegrezgés lecsillapodjék s a szerzett új tudás leülepedjék benned. Föl s alá járva néhány lépést, gondolkodjál a tanultakon; azok ilyenkor higgadnak le benned maradandó tudássá. S csak néhány percnyi pihentetés után vedd elő a következő új tárgyat.

Aki pl. fél órán keresztül francia szavakat tanul nagy buzgalommal s betévén a szótárt rögtön utána algebrai levezetéseket igyekszik tanulni, ne csodálkozzék, ha a tanult francia szavak egyrésze kiesik emlékezetéből. De ugyancsak nem sok marad meg a jövőre annak a diáknak a fejében sem, aki egész évi lustaságát az év utolsó hetében lázas munkával akarja behozni.

Most már azt is tudod, miért könnyebb s hasznosabb az olyan könyveket olvasni, amelyekben az oldalakon több apró bekezdés van, mint az olyanokat, amelyekben a szöveg oldalakon át megszakítatlanul egymásba folyik. Azért, mert mialatt az egyes bekezdések végéről, ahol a sor nincs egész végig kitöltve betűvel, szemed átsiklik az új bekezdésre, azalatt az agy önkéntelenül is némi kis

pihenőhöz jut, s ez már elég ahhoz, hogy a szerzett képzetek gyökéresztése legalább is megkezdődjék. Ezért találsz pl. a »Levelek Diákjaimhoz« valamennyi könyvében is majd minden oldalon apró kis fejezeteket új címekkel, ezeknél akarva-nem akarva is meg kell állanod s ezzel már megkönnyíted az olvasott új anyag gyökéresztését.

Minél inkább leülepedik bennünk az újonnan tanult anyag, úgy, hogy mindjárt újabbak nem zavarják a csendes meghiggadást, annál biztosabban megszerzett s annál tovább megőrzött kincsünké válik az. Ezért ajánlatos az egyes tárgyak betanulása közt – mint fönt mondtam – rövid átmeneti szünetet tartani, hogy azalatt az új anyag bennünk gyökeret verjen. De innen van az is, hogy amit este tanultunk – talán nehezebben, mint reggel –, mégis jobban megmarad emlékezetünkben. Mert a reggel tanult anyagot a nap ezernyi új benyomása zavarja a gyökéresztésben, viszont az esti tanulást az éjszakai pihenés követi, amely alatt az új anyag nyugodtan sajátunkká válhat.

Ezzel a magyarázattal érdekes fény vetődik még arra a régi diák-stikiüre is, mikor a fiúk nem tanulják meg egész jól a leckét, hanem éjjel a párna alá teszik a könyvet abban a reményben, hogy holnapra a lecke jól a fejükbe megy. Mennyi alapja van ennek az – annyi diák által igaznak óhajtott "" reménynek? Valami igazság tényleg van benne: aki a leckéjével foglalkozik álmában is, abban a megtanult anyag még jobban meggyökeresedik. „Persze csak a megtanult lecke! Aki nappal nem tanult, az akár egész könyvtárat is hiába rak a feje alá.

Jól teszed tehát, ha – főleg a nehezebb tárgyú könyveknél – a bekezdések végén rövid pihenőt

tartasz s elgondolkozol, mit is olvastál ebben a részben. A nagyobb fejezetek végén meg okvetlenül szaladj át gondolatban az olvasott rész tartalmán. Most érhető már az iskolai tíz-perceknek jelentősége is. Nemcsak arra valók azok, hogy felfrissüljetez, hanem arra is, hogy az előző óra tárgyának eredménye kissé leülepedjék s ne azonnal jöjjenek egy egészen más természetű tárgy benyomásai.

Persze mégis csak legkönnyebb olyan tárgyra figyelni, amelyik különösen is érdekel és amelyben sok gyakorlatot is szereztél, Ilyenkor nincs szükség semmi külső mesterkedésre, hogy figyelni tudjunk. Figyelünk önkéntelenül is. Hogy az ilyen figyelem mily csodás dolgokat eredményezhet, példa rá *Mozart* esete, aki 14 éves korában a római Sixtina-kápolnában egyszer hallotta *Aliegrí híres »Miserere«-jét*, amelynek kottáját féltve dugdosták a nyilvánosság elől, s *Mozart* az előadás után emlékezetből lekottázta az egész darabot! Ugyancsak óriási figyelem kell a sakkmesternek is, mikor 20-24 játszmát egyszerre vezet 10-12 órán keresztül is sakkasztala nélkül! Gondold csak el, mily hihetetlen emlékezet-torna kell ahhoz, hogy 64 mezőbe elhelyezkedő 32 sakk-figura állását *több játékban egyszerre* fejben tudja tartani! A túlzásba nem vitt sakkozással te is erősítheted emlékezetet. Tehát a sakkozás nem felüdülés, hanem bizony fárasztó munka! De módjával játszva jó ész-torna.,

Tarts rendet a tanulásban s ezzel már sok időt takarítottál meg. Csak már azáltal is, hogy iskola«ból jöve könyveidet s füzeteket nem csapod a sarokba, hanem rendben helyre teszed, máris öt percet nyertél a tanulásához, mert *ebéa* után nem kell a lim-lomból előkeresgéined. Ha többféle munkád van, *mindig a legnehezebbet végezd el előbb, a*

többi aztán könnyen fog menni. Először azt tanuld, amihez legkevésbé van kedved. Ilyenkor még friss az eszed, mégis csak jobban elvégzed ezt a nehéz munkát. Vannak könnyebb napok, amelyekre nem kell annyit készülnöd, mint más napokra, ilyenkor – amiből lehet – készülj már harmadnapra is, hogy lehetőleg minden délutánra egyformán jusson a tanulandó anyagból. Különösen igyekezzél túllenni minden olyan munkán, mely határidőhöz van kötve. Ennek halogatása sok zavart, nyugtalanságot okoz gondolataidban. Ne halaszd holnapra, amit ma eí tudsz végezni. Pl, a hétfői leckét már lehetőleg szombat délután tanuld meg, így sokkal nyugodtabb és hasznosabb vasárnapod lesz.

Der rechte Mann begleicht sein Soll
An jedem Tage ganz und voll., Weber.,

Az elhalasztott munka olyan, mint a ki nem fizetett adósság: nem tudsz nyugton lenni miatta. Viszont az elvégzett munka után nyugodt a pihenés.

Annak a házi feladatnak, annak a magyar-dolgozaf[g]j] ügyis készen kell lennie. Mennyivel okosabb, ha elkészíted a lehető legkorábban s *így* nyugodtan várhatod a beadás idejét! Míg ha örökké odázgatód elkészítését, mint fekete felhő üli meg gondolataidat és végre is az utolsó éjszaka nyugtalan idegességgel csapod össze úgy-ahogy a feladatodat. Hidd el, így sem dolgoztál kevesebbet, mint rendes, pontos társad, de mindenesetre kisebb értékű munkát végeztél, Az elodázott kötelesség bosszút áll rajtad s nyugtalanít.

Erst mach dein' Sach!
Dann scherz' und lach'!

Caegátról nagyszerű dicséretet mond Lucianus a

»Marsalia««ban,II. 657.„: »Nil actum credens, dum quid superesset agendum«_f »ha még bármi teendője hátra volt, azt tartotta, hogy még semmit sem végzett el«.

»AZ AZ ÁTKOZOTT MEMORITER!«

os, Lacika, hogy ízlik a gimnázium? – kérdezik karácsonykor a falura hazaérkező kis diákok. »Nagyszerű, minden jól menne, csak az az átkozott memoriter ne volna« – keseredik neki Laci pajtás. És bizony sok diákszív keserve sűrűsödik ebben a kifakadásban.

Pedig »memoriter« nélkül, vagyis a memoria, az emlékezet gyakorlatoztatása nélkül nincs művelődés, nincs tanulás. Bizony könyv nélkül, szóról-szóra kell tudni nemcsak a verseket vagy a »memoriter« szöveget, hanem a nyelvtani szabályokat, a történeti évszámokat, a földrajzi adatokat, a geometriai képleteket, a fizikai törvényeket stb.

Hanem azért mégse ijedj meg! Ügyes módszerrel lehet ám a könyv nélküli tanulást is megkönnyíteni, így pl. sokat segíthet rajtad az úgynevezett *helyi memoria*, ami abban áll, hogy nem csak a szöveget igyekszel »bevágni«, hanem azt is megjegyzed, hogy a könyv s a lap melyik helyén s mily betűkkel van nyomva az a szöveg. Sőt még jobb, ha lehetőleg minél több különös sajátos apróságot *megjegyzesz*. Pl. itt egy kép van, ott vastagbetus cím, itt meg én húztam alá vörös ceruzával. Hol is áll ez a *szöveg*? Ja, igen, fent, az oldal tetején – alól – a középén ~ a jegyzetben. Sokszor, ha csak a helyét tudod is, mindjárt eszedbe jut maga a szöveg is, A felmondásnál aztán az

eszedbe *idézed ezeket az* apróságokat, ezek meg a szöveget *hozzák* könnyebben emlékezetedbe. Ezért sokkal nehezebb vizsgára más könyvből készülni. Még ha teljesen ugyanaz a kiadás is, de nem úgy van kijegyezve, mint a saját könyved.

A betanulás legelső főkelléke aztán, hogy *értsed is* a betanulandó anyagot. Tehát akár szószerint betanulandó szöveg legyen ez, »memoriter«, akár csak magát a lényegét kelljen tudnod, legelső teendőd az, hogy egyszer végigolvasod az egész fejezetet vagy verset, vagy egyéb szöveget. Ha meg idegen szöveg betanulásáról van szó, előbb fordítsd le jól érthetően. Olyan szöveget betanulni, melyet nem értesz, bizony rosszabb a fogfájásnál. A betanuláshoz csak akkor szabad hozzákezdeni, ha már jól érted a teljes szöveget.

Most aztán ha szóról-szóra betanulandó szöveggel van dolgod, akkor is ne két-három szót tanulj egy *szerre*, hanem *összefüggő* mondatrészeket, ha meg verset tanulsz, akkor is *összefüggő* mondatokat s ne verssorokat! Tehát: figyelmesen elolvasod a mondatot, minden szót s szótagot tisztán kiejtesz, becsukod a könyvet, sőt jó, ha még szemedet is, és tisztán, lassan próbálsz elmondani. Lehet, hogy nem megy, akkor újra ugyanúgy elolvasni, újra elpróbálni, ahányszor csak kell. A második mondatba csak akkor szabad belefogni, ha az első már *kifogástalanul* megy. A másodikat ugyanígy megtanulod, de ha már tudod, most elpróbálsz az elsőt és másodikat együtt. Most jön a harmadik mondat, először magában, aztán az elsővel s másodikkal együtt. Így a munka mindenesetre könnyebb, mint ha egész bekezdéseket kezdesz el fennhangon tíz-tizenkétszer egymásután énekelni, hadarni, darálni, kiabálni s mégsem marad meg a szöveg fejedben.

Tehát mondatot mondat után tanulj. Így menj végig a szövegen s lépcsőről-lépcsőre haladva mégis csak feljutsz az emeletre.

Vagy itt van pl.: a dolgozatkészítés, vagy beszédrekesztés. Sok fiú egyik fogalmazványt a másik után dobja el s rengeteg időt veszít el, mert terv nélkül vág bele a munkába. Úgy kell abba kezdeni, mint a csatába a hadvezér. A legelső feladat világosan látni: mi a kidolgozandó tárgy? A hadvezér előbb áttekinti a helyzetet, elmélyed az előőrsök jelentéseibe s miután a körülményeket lehetőleg jól ismeri, csak akkor állítja fel seregét. Te se csinálj előbb bevezetést, beosztást s vázlatot, hanem előbb írd le minden főbb gondolatot, amit csak ismersz a tárgyról s olvass új dolgokat is hozzá. Minél többet foglalkozol a tárggyal, minél jobban elmerülsz benne s beleéled magad, annál gyorsabban támadnak gondolataid. Valósággal özönével jönnek. Innen érthető, miért jobb sokkal az olyan dolgozat vagy beszéd, amelyen napokon át törtük fejünket, mint amelyet az utolsó órában csaptunk össze., És csak most, mikor már papíron *ott rajzik* előtted a *tömegek* gondolat, csak most kezdjed rendezgetni, csoportosítani azokat. Beosztás, vázlat most már szinte érett gyümölcs gyanánt hull ki lelkedből. Lesz olyan is a feljegyzett gondolatok között, amelyet nem használhatsz, vedd ki bátran, nem baj. Marad elég hasznavehető is, Csak fésüld meg jól az »impurum«-ot, a fogalmazványt, csak törülj benne bátran. Minél többször átolvasod, annál kerekdedebbé, annál finomabb stílusúvá lesz.

Saepe stilum vertas, »sokszor fordítsd meg a stílusodat«, figyelmeztet helyesen egy latin mondás. A görögök s rómaiak kezdetben finom viaszréteggel bevont táblákra »stílus«-sal, hegyes vasdarabbal

írtak, ha aztán valamit törölniük kellett, a stílusvesszőt a másik, lapos végére fordították s azzal eltörölték a téves írást. Te is »gyakran fordítsd meg a stílusodat«, azaz javíts, törölj az első fogalmazványon.

NE CSAK ÉSSZEL TANULJ!

gyakran hallod a közmondást: »Többet ésszel, mint erővel!« Hát bizonyára csodálkőzni fogsz, hogy most meg azt mondom: »Ne csak ésszel tanulj!« Persze azzal is! Az a legfőbb! De ne *csak* ésszel! Hát még mivel? Kézzel, lábbal, szemmel, szájjal, füllel...

No ezt már igazán nem érted! Pedig figyelj csak ide.

Az embert a jó Isten úgy teremtette, hogy test és lélek szerves *egységbe* olvad benne, még pedig oly szoros egységbe, hogy nincs a léleknek egyetlen tevékenysége, amelyhez nem kellene igénybe vennie a test munkáját is. A lélek a művész, a test az eszköz, eszköz nélkül egyetlen művész sem tud dolgozni. A test és lélek együtt dolgoznak, ha *lelkem* szomorú, *testemtől* kölcsönzi a könnyeket, ha *lelkem* víg, *arcom* gömbölyödik mosolygósra síb. Még az egészen pillanatnyi gondolatunk is agyvelőnk atomjainak rezgésével jár.

Már most ha ez *így* van már a rövidke gondolatoknál is, megértheted, mennyivel inkább igénybeveszi a testet a komoly, odaadó szellemi munka, a tanulás, innen a *testi* fáradtság is a *szellemi* munka után,

Most jön aztán egy érdekes megállapítás. A szellemi munka nemcsak mozgásba hozza idegeinket, hanem bizonyos tekintetben fordítva, is áll a

dolog: az izmok s idegek bizonyos mozgása, bizonyos helyzete s munkája viszont könnyebbé teszi a szellemi munkát. Erős érzelmek mozgásba hozzák a szervezetet s viszont a szervezet erős mozgása bizonyos érzelmeket kelt bennünk.

Példából mindjárt megérted a dolgot. Ha valaki dühös, ugye, arca eltorzul, nagyokat kiált s keze ökölbe szorul. Viszont, ha egy nyugodt ember kezét mérgeesen ökölbe szorítja, s eltorzult arccal ordítózni kezd, könnyen méregbe gurul, pedig semmi oka sincs rá! Aki haragszik, annak hangosabban ver a szíve, megfeszülnek izmai s egész teste remeg. De

ez a felizgatott test meg újra visszahat az érzelmekre s még inkább fokozza a haragot. Ez a nagyobb harag meg ismét tovább tüzei a testet. Az ember egyre erősebben »belelovalja« magát a méregbe. Aki nagyon haragszik, üljön le s haragjának legalább fele mindjárt elpárolog. Mert ülés közben az izmok feszültsége kienged, s ezzel a harag tüze is alább száll.

Figyeld csak meg a fenti képet. Mikor valami nagyon érdekeset hallgatnak, vagy olvasnak a fiúk, mint feszül meg arcukon minden izom, »feszült figyelem«. Mint fojtják vissza léleketüket! Mint hajolnak előre tágra meresztett szemekkel! Mikor aztán vége az

elbeszélésnek, mélyet lélekzenek; s arcuk feszült« sége szemmelláthatólag felenged. Íme, mennyire igénybeveheti a szellemi munka a testet!

Már most, hogy az elmondottakból mi következik, arra talán magad is rájössz. Tanulás közben igyekezzél lehetőleg *minél több érzékedet foglalkoztatni azzal* a tárggyal, amelyet meg kell tanulnod. Annál könnyebben és tartósabban tanulsz meg valamit, minél több érzéked szerepelt tanulás közben. Íme, azért könnyebb fenhangon tanulni, mint halkán, mert ilyenkor nemcsak az eszed dolgozik, hanem a hallásod is. Sőt azáltal, hogy ajkad a gondolatoknak megfelelő izommozgásokat végez, még jobban mélyíti, erősíti magukat a gondolatokat is, mint ahogy fönt a dühös emberről említettem. Így már három eszközzel tanulsz: eszeddel, füleddel, ajkaddal.

Fenhangon azonban csak a kis diák tanulhat, akinek kevés a leckéje. Sok leckéhez bizony nem futja az időből, sem tudónk nem bírná. Mégis mit csináljunk ilyenkor? Vagy mit csináljon akár az a kis diák is, aki internátusban többedmagával tanul egy teremben s nem szabad hangosan tanulnia? Azért még ők is segítségül vehetik ezt a lélektani törvényt. Tanuljanak halkán vagy egész kis susogással, úgy, hogy ne zavarják a szomszédjukat,, de tanulás közben *ajkukkal formálják ki* hang nélkül a mondatokat. Egészen úgy, mintha beszélőnek, csak a tudóból ne adjanak levegőt a hanghoz. Miközben izmaik ezt a mozgást végzik, tudásuk jobban megrögződik. Idegen szavakat s szóról-szóra megtanulandó »memoriter«-t vagy verset persze mégis csak legjobb hangosan tanulni.

Hasonlóképp nagyon ajánlom, hogy az előadás alatt is úgy figyelj, hogy minden kérdést, minden

feleletet s magyarázatot hangtalanul mondj el magadban. Lehet azt oly ügyességgel végezni, hogy nemcsak nem suttogsz, hanem külsőleg még ajkaidon sem látszik semmi mozgás, s mégis az idegek mozgatása által maradandóbbá tetted szellemi munkádat.

SZEMLÉLTETŐ TANULÁS.

okokat könnyít tehát munkádon ez a szabály: tanulás közben minél több érzékkel dolgozni! Sőt a gyakorlati életben is hasznát veheted ennek a szabálynak. Mondjuk például nagy társaságba kerülsz, ahol egymásután tíz ismeretlen embert mutatnak be neked. A nevüket persze azonnal el is felejtetted. Pedig ha meg akarod jegyezni, a bemutatkozás alatt csak ismételd halkán magadban nevüket. Vagy például valahol érdekes előadást hallgatsz s néhány fontos nevet vagy számot akarsz abból megjegyezni, de nincs nálad papír s ceruza. Mit tégy? *Tégy* valamit s ne *csak* gondoldj. Mondd ki is, halkán magadban, a neveket s számokat, sőt rajzold le újaddal azokat a levegőben magad elé. Mikor aztán otthon le akarod írni az adatokat, örömmel látod, hogy a tett mennyivel mélyebb nyomokat hagy emlékezetedben, mint a pusztán hallott szó!

Mostani tanulásmódunk, de meg az egész élet is, újságok, könyvek, emberekkel való érintkezés, túlságosan a szavakra történő emlékezésre hagyatkozik. Pedig, ha a tanulandó anyagot a szavakon kívül képekkel is nem igyekszünk rögzíteni, nem csoda, ha hamar el is felejtjük.

Mikor földrajzot tanulsz, okvetlenül térkép legyen

előtted, mennyivel könnyebb így! Sőt még jobb, ha közben magad is letérképezed a feladott anyagot, nem baj, bármily primitív lesz is az a rajz. A történelemnél készíts mindenféle csoportosításokat, táblázatokat. A mértannál készíts rajzokat, testeket. Vagy csak próbáld ki például, meddig kell fenhangon szavalnod, hogy ennek vagy annak a virágnak hány kehelylevele, hány porzója stb. van, holott ha kezvedbe vennéd azt a virágot, már' t. i. amelyikhez könnyen hozzáférhetsz, és pontosan végignéznéd kívül-belül, mennyivel könnyebben maradna meg fejedben a tanulandó anyag! Minek tanulnál élettelen szavakat, mikor a színtelen s érdeklődést megőző szavak helyett kezvedbe veheted az eleven színes valóságot! Mily kínlódás pusztán könyvből bevágni, hogy »a kígyószisz virágjának csészéje öt sallangra van hasítva, a pártából öt, különböző hosszú porzó és egy, a porzóknál hosszabb kétágú bibeszál áll ki«: – míg viszont mily egyszerű a dolog, ha kezvedbe veszed, a virágot és darabokra szeded tanulás közben, És mennyivel nehezebb pusztán könyvből megtanulni, hogy a kockának 6 lapja, 8 sarka és 12 éle van, mint ha tény leg kezvedbe is veszel egy kockát és lapját, sarkát, élet alaposan végigtapogatod,

A RITMUS.

ilyen könnyen megy az a verstanulás! És milyen utálatosan nehéz azt a latin memoritert beszédni!« – kiált fel nem egy elkeseredett diák. De már nem sokan tudnák megmagyarázni, hogy hát mi is ennek az oka, miért könnyebb a kötött szöveget, a verset megtanulni,

mint a prózát? Pedig érdemes ám ezen is elgondolkodni. Mert ha rájövünk, mindjárt könnyebben, kevesebb energia elhasználásával, tehát gazdaságosabban fogunk tudni tanulni.

Most fogsz ám valami érdekeset hallani! Láttál-e már kovácsot munka közben? Bizonyára feltűnt, mily nagyszerűen pattogó ritmusokat ver ki kalapácsával az üllőn. Súlyos csapásokat suhogtat az izzó vasra, közben-közben azonban boszorkányos gyorsasággal egész futamokat ver ki apró ütésekkel a vas mellett az üllőn, majd meg újra a tüzes vasra sújtja a nehéz ütésekkel. »Miért játszik ez a kovács?« – kérdezted talán magadban, de választ adni nem tudtál. Tudod miért játszik? Miért veri ki ezeket a ritmikus hangokat? Mert ritmussal könnyebben megy a munka.

Láttál-e már ügyes lovaglókát? Vagy talán magad is tudsz ilyen szépen lovagolni? Oly ügyesen, mintha előre-hátra hintáznál az üggető lovon. Miért szalad *így* a ló? Mert a ritmus megkönnyíti a munkáját. Ezért himbálódzik a teve is menet közben, ezért kevésbé fárasztó az embereknek is a gyaloglás, ha csapatban, egyszerre, azaz ritmusra, s nem össze-vissza lépnek, ezért könnyebb az evezősnek is, ha többen egyszerre húzzák a lapátot, mintha egyenkint, ritmus nélkül stb.

Hát íme, ezért könnyebb a ritmikus szöveget is megtanulni. Sőt annyira könnyű, hogy kis diákok nemcsak a betanulásnál élnek segítségével, hanem a felmondásnál is, és akkor is ritmikusán »éneklik« a verset, amikor értelmesen, hangsúlyozva kellene elmondaniok. Erről persze le kell szokni! Míg a ritmus által egyrészt erőnket kíméljük, másrészt bizonyos öröm érzete is ébred bennünk, mert a ritmus az élet bármilyen megnyilatkozásában esz-

tétikai élvezetet fakaszt az emberben. Hogy a ritmus mennyire átjárja a legkisebb tevékenységünket is, maga az írás is mutatja, mert hiszen írás közben a tollunkat egész szabályos ütemek szerint, tehát ritmikusan nyomjuk meg, vagy pedig engedünk a nyomásból.

Íme tehát a ritmus nagy, segítség minden munkában, a tanulásban is. Ügyes alkalmazása az energiák lehetőleg minél takarékosabb felhasználásához segít, s azáltal megtanít az értékes titokra, mint lehet erőnket lehetőleg kímélve minél több munkát végezni.

RITMUS A PRÓZÁBAN.

De hát nem csupán verstanulás ám a diákélet! Nem lehetne-e a ritmus segítségét máshol is, prózai, tehát nem ritmikus szöveg tanulásánál is érvényesíteni? Egy kis ügyességgel ezt is lehet. Hogyan? Úgy, hogy igyekszünk legalább a lehetőség szerint a *prózai szövegbe is ritmust vinni*.

Néha már pusztá külsőségek is segíthetnek. Figyeld csak meg: némelyik diák kéz-, fej-, lábmozdulatokkal és taktust verve kíséri még a történelem vagy a hittan tanulását is. Eddig magad sem tudtad volna okát adni, hogy miért könnyebb így. Most már tudod: a ritmus teszi. Tagadhatatlanul könnyítesz ezzel munkádon, bár az is igaz, hogy ezáltal sok komikus mozdulathoz is szokhatol. Még többet könnyít a járkálva, mozogva tanulás. Te is tapasztaltad már, hogy akár a szobában, akár a kertben föl s alá járva mennyivel könnyebb tanulni, főleg szórói-szóra tanulandó szöveget. Főleg idegen sza-

vakat szinte lehetetlenség ülvé tanulni, járkálva sokkal könnyebb. Némelyik fiú egyik kezében a szótárt tartja, s másikkal meg taktust üt hozzá, – így még könnyebb. Magad is kipróbálhatod: mikor már ülvé sokat tanultál, s belefáradtál és nem tudsz tovább figyelni, kelj fel s sétálva tanulj, a lépések ritmusa új erőt ad figyelmednek.

Némi kis ügyeskedéssel prózai szövegbe is lehet ritmust bevinni. Mondjuk például a hét napjait kell németül megtanulnod: Sonntag, Montag stb. Akármily jól megtanultad is, ha kérdik, mi a neve németül a »pénteknek, eleinte bizony el kell indítanod fejedben a verklit, vagyis: »Sonntag, Montag . . . Freitag«, ahá »Freitag«. Ez bizony sok energia-pazarlás! Hogy segíthetsz ritmussal? A vasárnapot vedd egészen külön. Marad hat nap, osszad ezeket két csoportba, az első kezdődik Montaggal, a másik Donnerstaggal. A két kezdő napot jól jegyezd meg. Ha az első csoportból kérdeznek egy napot, csak a »Montag«-on kell elindítani a verklit, ha a másodikból, a »Donnerstag«-on. Mikor meg a hónapok nevét kell tanulnod, ugyanígy beoszthatod azokat négy csoportra az évszakok szerint.

De ott is, ahol az ilyen ritmikus részekreosztás lehetetlen, segíthetsz magadon sok más módon, részint táblázatok összeállításával, részint aláhúzássokkal, rajzzal vagy modellkészítéssel, végül az úgynevezett emlékeztető, mnemotechnikai, szavakkal. Persze, még jobb, ha ezeket a segítő módszereket együttesen is használod.

Mondjuk, hogy az Árpádházi királyokat kell sorban megtanulnod. Osszad be az Árpádok korszakát három részre: a XI., XII., XIII. századra. Minden századból tanuld meg különösen jól, ki

volt az első király. De ne csak könyvből tanuld, hanem amellelt írd is le a három csoportot. Tehát így:

XI. század

Seent István 1001-1038.
 Péter, elősz., 1038-1041.
 Aba Sámuel 1041-1044.
 Péter, másodsor,
 1044-1046.
 I. Endre 1047-1060.
 I. Béla 1060-1063.
 Salamon (1063-1074).
 I. Géza 1074-1077.
 Szent László 1077-1095.

XII. század

Kálmán 1095-1116.
 II. István 1116-1131.
 II. Béla 1131-1141.
 II. Géza 1141 – 1161.
 III. István 1161-1173.
 II. László 1162.
 IV. István 1162-1163.
 III. Béla 1173-1196.

XIII. század

Imre 1196-1204.
 III. László 1205.
 II. Endre 1205-1235.
 IV. Béla 1235-1270.
 V. István 1270-1272.
 IV. László 1272-1290.
 III. Endre 1290-1301.

Mire az írással készen vagy, körülbelül tudod is a sorrendet, főleg ha sikerül mindahárom csoport királyainak kezdőbetűjéből *emlékeztető szót*, vox memorialis, mnemotechnikai szó, összeállítani. Ez alatt olyan mesterségesen gyártott szót értünk, amelynek betűit a megtanulandó nevek kezdőbetűjéből szeded össze. Ha jól megtanultad az anyagot, a felelésnél csak az emlékeztető szó betűire gondolsz s nagyszerűen fog menni a dolog. így lehetne például a kilenc Múza nevének kezdőbetűjét összefoglalnunk ebben a két szóban: *Kethme Tepuc.* /Klio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsichore,

Erato, Polymia, Urania, Calliope/, Vagy: mely hónapokon esett a rómaiaknál az »Idus« a hó 15.-ére? *Milmo, Március, Július, Május, Október*./ Események, nevek egymásutánját nagyon megkönnyíti az ügyes emlékeztető szó. Persze vigyázz, nehogy az emlékeztető szónak *megjegyzése még* nehezebb legyen, mint magáé az anyagé.

Ahol nem lehet könnyen emlékeztető szavakat összeállítani, esetleg rövid versekkel is, rendszeren hexameterekkel vagy distichonnal, segíthetünk magunkon. Például: melyek a zodiakus csillagai?

Kos, bika, ikrek, rák, az oroszlán és arató szűz,
Mérleg után ollós, nyilas és bak, kanna halakkal.

Ugyanaz latinul:

Sunt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo,
Libraque, scorpio, arcitenens, caper, amphora, pisces.

Melyik volt a hét szabad művészet, septem artes liberales,?

Grammatika, /nyelvtan/, Dialectica, /vitatkozástan/, Rhetorica, /ékesszólástan/, Arithmetika, /számтан/, Geometria, /mértan/, Musica, /zene/, Astromomia, /csillagászat/, azaz hexameterben;

Gram - loquitur, *Dia* - vera docet, *Rhe* - verba colorât,
Ar - numerât, *Geo* - pondérât, *Mus* - canit, *As* - colit astra.

Vagy például mikor vannak kántorböjtök?

Post Luciam, Cineres, post Sanctum Pneuma Crucemque,

azaz szt. Luca napját, /dec. 13./ hamvazószerdát, Pünkösödöt és keresztfelmagasztalását, szept. 14., követő szerdán, pénteken és szombaton.

MÉG NÉHÁNY APRÓSÁG.

különösen a történelem tanulásánál fontos, hogy a főeseményekről és a főkorszakokról világos képed, átnézeted legyen s bármit tanulsz, igyekezzél az új anyagot mindjárt beleállítani az általános világtörténelmi helyzetbe is. Mennyire világosabbá teszi pl. világtörténelmi ismereteidet, ha csak rövidke táblázatban is összefoglalod a századok fordulójának legfőbb eseményeit. Pl. így:

100 Kr. u. A kereszténység belépése a régi szellemi világba.

200 » » A kereszténység küzdelme, üldöztetések.

300 » » A kereszténység győzelme.

400 » » A népvándorlás, a germánok erőteljes szereplése,

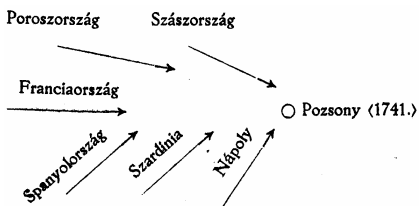
500 » » A gótok pusztulása.

600 » » A frankok megjelenése.

700 » » Mohammedanizmus.

800 » » Nagy Károly ... és így tovább.

Egyébként is, ahol csak valamiképp teheted, tanulás közben írd, rajzolj, készíts vázlatot az anyagról. Említettem fentebb, hogy minél több érzékedet foglalkoztatod, annál könnyebben ragad meg fejedben a dolog. Egy kis találékonysággal sok érdekes segítségre akadhatsz. Pl. hogyan jegyezhetnéd meg, hogy a híres pozsonyi országgyűléskor mely országok támadtak Mária Teréziára? Hát egyszerűen lerajzolod így:

Azzal is sokat segíthetsz emlékezeteden, ha a megtanulandó anyag *legfontosabb részeit aláhúzd*, esetleg fontosságuk szerint különféle *színű* ceruzával is. Hiszen már a nyomtatásban is azért vannak a fejezetek címei vastagabb betűkből s azért van könyvemben is sokszor dült betűvel kiemelve a fontosabb rész. Az erősebb benyomások u. i. jobban emlékezetben maradnak. De csak a legfontosabb részeket emeld *így* ki, mert a túl sok aláhúzás értéktelenné lesz.

Mikor meg összefoglaló ismétlésre, vagy vizsgára készülsz, nézd át alaposan *a tankönyv tartalom-Jegyzékét is*. Alig van diák, aki erre a gondolatra rájönne. Pedig tapasztalni fogod, hogy ha a tartalomjegyzék ügyesen van összeállítva, még megtanulni is érdemes, mindjárt egészen másképp áll előtted az anyag, ha ismered az egyes fejezetek összefüggését, egymásutánját, szóval az egész évi anyag vázát, gerincét.

»Velem az anyukám mindig felmondhatja otthon a leckét, pedig már nem vagyok kisdiaák« – panaszkodik némelyik fiú. Pedig inkább örüljön neki!

Van-e haszna az otthoni leckefelmondásnak? Kétségtelenül. Első eredménye az, hogy ha eddig a fiú csak szemével tanult, most a halló- és beszélszervei is erősíteni fogják a tanult anyag mélyebb meggyökeresedését. De aztán a halk tanulás sokszor be is csap, azt hiszed, nagyszerűen tudod már a leckét, s csak ha hangosan felmondod, akkor jössz rá, hol hiányos még tudásod, hol kell még jobban utánanézned. Persze még jobb, ha alkalmad van osztálytársaddal megbeszélni a másnapi leckét. Így fogod látni, mit nem értesz helyei sen, s ő mit fog fel másként stb. És hanem volna közelben társad, s otthon sem hallgatna meg senki,

akkor se mond) le erről az előnyről. Mondd fel önmagadnak a leckét! Tarts nagyszerű előadást a szabad esés törvényéről *szobád* négy falának, vagy kiáltsd bele tüzes gesztusokkal a kertekben éneklő madarak közé a latin memoritert, hogy »Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra ...!?« Még ennek is meglesz az a hatása, hogy ellenőrzöd magadat, mennyit tudsz.

ÖRÖMMEL TANULJ!

Továbbá fogadd meg még egy tanácsomat: tanulj mindig örömmel! »Persze, hogy örömmel tanuljak! Ha az olyan könnyen menne! De ha egyszer nincs hozzá kedvem! Leülni még csak leülök a könyv elé, de olyan álmosan, fáradtan indul a dolog . . .!« Így panaszkodik sok diák és nem hiszi el, hogy ebben nagyrészt egyedül ő a hibás.

Érdekes tapasztalat, hogy sok ú. n. haszontalan diák van, aki nem tanulja meg a köteles leckéjét, pedig egyébként rendkívül sokat dolgozik. Olvas, tanul, foglalkozik, – de nem a kötelességével. »Szívesen dolgozom én, de azt, ami nekem tetszik!« Pedig minden munka egyformán lehet kedves és ezeknek a fiúknak csak az a hibájuk, hogy nem tudják a kötelességet kedvvé átváltoztatni. Vajjon nem az az okos emberbe, aki *így* gondolkodik: »Ezt meg azt a dolgot okvetlenül meg kell tanulnom, el nem kerülne-tem, no hát akkor *legalább kedvvel teszem!*« Így mindjárt könnyebbé lesz a munka. Rendkívül nagy életbölcsesség rejlik abban, hogy örömmel, önként tegyük meg azt a munkát, vagy vállaljuk el azt a szenvedést, lemondást, amit az emberi élet törvényei szerint úgymint kénytelenek volnánk meg-tenni, elviselni.

Fontold meg tehát a nagy angol író, *Scott Walter* tanácsát: »Legyen jelszavad: Hoc age, teljes erővel tedd, amit *teszel*.. Teendőidhez rögtön láss hozzá, ügyeid elintézése után majd szórazhatsz, de előtte sohasem. Ha egy ezred katonaság elindul, a hátsó csapatok okvetlen összegombolyodnak, mihelyt az előszárny rendetlenül lépdel. Épen így vagyunk foglalkozásunkkal is, ha azt, ami kéznél van, rögtön, egyfolytában s pontosan el nem intézzük, hátunk mögött más teendők halmozódnak egymásra s utoljára úgy összetorlódnak, hogy nincs emberi hatalom, mely a rendet helyreállíthatná.«

Aki örömmel fog a tanuláshoz, a munka nehézségének felét már leküzdötte. Miért? Mert az öröm erősebbé, munkaképesebbé tesz. Lélektani kísérletek u. i. kimutatták, hogy aki örül, annak vérkeringése erőteljesebb, tehát több vér öntözi agyvelejét is. Már pedig tanulás alatt az szükséges, hogy vérünk jól meglocsolja az agyat, mely ilyenkor kemény munkába van fogva, íme, ezért nem egészséges – meg nem is illik! – ebéd alatt olvasni vagy tanulni, mert az emésztésnél máshova kell a vér, nem az agyba., Az erősebb vérhullámok könnyebben elsodorják azokat a mérges váladékokat, amelyek a munka melléktermékei s amelyek bennünk a fáradtság érzetét keltik. Nagy diákok s egyetemisták, ha sürgős munka előtt állanak, érettségi, egyetemi szigorlatok stb., s késő éjjelekig tanulnak, teával, fekete kávéval izgatják magukat, hogy el ne aludjanak. Rosszul teszik. Ezek is elűzik ugyan a fáradtságérzetet, hanem ha valaki erősen igénybeveszi szolgálatukat, bizony alapos bért fizet értük: tönkremehet idegzete. Az öröm jobb izgatószer, rnint a legerősebb fekete kávé! Hiszen néha, mikor

nagy öröm ér, úgy érezzük, mintha villamos-áram szaladgálna bennünk. Már pedig egy tisztalelkű, ideális gondolkozású ifjú életében a kedves kis örömknek oly bővizű forrása fakad mindennap, hogy csak kezét kell utána nyújtania s szürcsölnie a nemes örömket, íme, miért ajánlom, sürgetem, hogy mindig jókedvű, vidám légy! Először persze azért, mert hát kinek arcán viruljon az öröm virága, ha nem az olyan ifjúén, kinek lelke rendben van az Úr Isten előtt?! De aztán légy jókedvű azért is, mert ezzel még tanulásodat is megkönnyíted.

Ne mérlegeld negyedórákon át: tanuljak? ne tanuljak? – hanem örömmel, bátran vágj bele. *Dimidium facti, qui coepit, habet,* »aki megkezdte a munkát, a felén már túl is van«. Némi diák nagy huzavona s nekikészülődés' után lát neki a tanulásnak. Előbb félóráig szidja az iskolát, a másik félórában haditanácsot tart önmagával, hogy hát csakugyan tanuljon-e, és hogy milyen nehéz is lesz a mai lecke, »akárcsak a fogamat húznák«, és hogy mennyire kell majd közben izzadnia, végre is nagynehezen, medvemormogások között felüti az algebrát... És még csodálkozik, hogy »jaj de unalmas! jaj de nem megy!«

A másik fiú meg a tanulás elején meleg, friss imában egy percre Istenhez emeli lelkét, s aztán egy pillanatra elgondolja, miért tanul most. Tanulok, mert erre a tárgyra szükségem lesz az életben, mert engem ez a tárgy különösen is érdekel, mert ezt tudnia kell minden művelt embernek stb. Ha aztán tényleg nem találnál egyetlen kedves vonást sem egyik-másik tárgyban, még akkor is ott marad végső érvül: »Most aztán fogakat össze! Kezet ökölbe! És ha nem ízlik is, azért is tanulok, mert ez k. kötelességem! /A k. itt nem a »kedves«

rövidítése! A kötelességet teljesíteni pedig istenszolgálat!« Próbáld, meg, mennyivel másképp megy az ilyen tanulás! És ha készen vagy egy *nehéz* munkával, mondjuk pl. a magyar dolgozattal, ne bamba ábrázattal állj fel az asztaltól s ne vágd a tollat a padlóra, hanem nyújtózz egy nagyot, *végny* mély lélekzetet s aztán igaz örömmel ejtsd ki e pár szót: Köszönöm Neked, Istenem!

íme, mindkét ifjú dolgozik, de mily óriási a különbség a két diák tanulása között! Az előbbi rabszolga, emez szabad sas. Az előbbi munkája lélektelen, emez lelkiismeretét kapcsolta a dologba. Amaz verítékezve dolgozik, de kedvetlenül s kevés eredménnyel, ez meg könnyebben, kedvvel és föltétlenül maradandóbb hatással.

Egyáltalában minden tetedben kövesd a szép latin mondást: *age, quod agis!* Ha valamit teszel, hát *fektesd bele minden erődet*. Soha semmiben ne elégedj meg felületességgel, félmunkával!

Az órák alatt is figyelj oly erősen, amint csak kitelik tőled, figyelj az első perctől az utolsóig. Még ha tényleg »nem érdekel« is a tárgy, még ha tényleg »oly unalmas is ez az óra« – mindegy, mindenképp tanulhatsz valamit. És hát nézd csak! Az órán úgyis ott kell lenned, elszöknöd nem lehet. Hát akkor már a józan gondolkodás is azt mondja: ha már így is, úgy is itt kell lennem, legalább hasznom legyen belőle! Ha a pad alatt regényt olvasok, vagy elábrándozom a délutáni futball-meccsen, bizony elloptam a drága időt haszon nélkül!

MIKOR TANULJ?

Arról is sokat lehetne vitatkozni, hogy mikor, a nap mely szakában legjobb tanulni. Az egyik fiú azt mondja, hogy legtovább megtartja eszében azt, amit délután vagy estefelé tanult. Viszont a másik arra hivatkozik, hogy reggel kétszer könnyebben fog az esze. Mindkettőnek igaza van: a délutáni tanulás ha nehezebb is, de marandóbb, a reggeli könnyebb, de könnyebben el is párolog. Aki délután tanul, a jövőnek tanul, aki csak reggel, az a napi felelésre tanul. Legjobb tehát, ha *délután vagy este megtanulod a leckét, reggel pedig gyorsan átismétled*. Amit reggel tanulsz, azért megy ki könnyen az eszedből, mert a rákövetkező nap ezernyi új benyomása megzavarja az új anyag gyökéresztését, az esti tanulást követő éjjeli pihenés alatt ellenben az új anyag kitűnően beszüremkedik lelked mélyébe.

Még alig tud olvasni latinul a kis gimnazista, de *ty* szép közmondást már is megtanult, Sőt fűjja is lépten-nyomon nagy elégtétellel: *Plenus venter non stufet libenter*; »teli gyomorral nem lehet tanulni!« És tényleg igaza van a mondásnak. Ebéd után ne feküdj neki azonnal a tanulásnak, de az olvasásnak se! Ilyenkor a vér az emésztéshez kell s kár volna elvonni ettől a munkájától és agyvelődbe dirigálni. Hát mit csinálj ebéd után? Kicsit beszélj, mozogj, játsszál. Félórai pihenő után azonban neki a tanulásnak! De komolyan! Halogatás az idő tolvaja. Azonban az ebéd utáni rögtöni tanulás sem olyan baj, mint az éjszakai. Ettől különösen óvjak.

Ügyetlenül gazdálkodik tehát erejével, aki a délutánt sétával, barátkozással, olvasással, pepecselge-

téssel ellopja s a tanulást estére vagy éjjelre hagyja. Először végezd el kötelező dolgaidat, vagyis a leckét, és ha marad idő, akkor foglalkozz mással is. Vacsora után már lehetőleg ne tanulj. De éjjel meg soha! Ráfizetsz az egészségeddel. A házi magyar-dolgozatot se hagyd az utolsó percre, mert akkor persze körmödre ég a dolog. Egészségtani tény, hogy *az éjfél előtti alvás sokkal többet ér az éjfélutáninál* és az éjfél előtti alvásból elvett órákat kétszer oly hosszú reggeli vagy délelőtti alvás sem pótolja teljesen. Ha tehát tényleg annyi dolgod van is, hogy délutánod sem lenne elég hozzá, pl. vizsga vagy érettségi előtt, akkor is feküdj csak le a rendesen megszokott időben, legjobb, ha este 9 órakor, és inkább reggel kelj fel korábban. Az éjszakába kihúzott munka után nem tudsz oly nyugodtan aludni, amilyen alvás szükséges lenne a teljes kipihenéshez. Ha azt is hinnéd, hogy késő éjjel is »milyen jól fogott az eszed«, ez inkább csak csalódás, a fáradt szervezet könnyen jó munkának veszi ilyenkor az alig közepes teljesítményt is.

Tehát mikor legjobb tanulni? Déután s este megtanulni mindent s az egyes tárgyak közt rövid szünetet tartani, reggel meg gyors ismétléssel felfrissíteni az anyagot. Lefekvés után ágyban azonban se ne olvass; annál kevésbé tanulj. Zavarja nyugodt éjszakádat, gyöngíti idegzetedet.

Megemlítek itt még egy kis apróságot. Ha külön diákszobád van, igyekezzél azt minél kedvesebben berendezni s tarts benne pontos rendet. A diáknak sokat kell tanuló-szobájában tartózkodnia, tehát olyan legyen az, hogy szíves«örömet időzhess benne. Vagy ha nem is volna külön szobád, csak kis íróasztalod, ott is oly rendet tarts, hogy a külső csín első tekintetre elárulja a belső, lelki fe-

gyelmezettségedet. Helyezz tanuló-asztalodra magad elé egy kis feszületet s munkád közben emeld többször gondolataidat a megfeszített Üdvözítőhöz, meglásd, mennyi erősítő energia fakad nyomában! Egy-két cserép virágot is ápolhatnál asztalodon, - a velük törődés finomítja érzelmeidet! »Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.« Mindjárt napsugaras mosoly ömlik el a diák-szobán, ha egy-két cserép virág nyújtogatja nyakacsáját a szelíd lámpafénynél algebratételen verítékező fiú tekintete felé.

»AZ ÉLETNEK TANULUNK!«

Fero, ferre, tuli, latus... fero, ferre, tuli, latus... süsse meg, aki kitalálta – fakad ki akárhány gimnazista, mikor szótárral kezében már félórája járkal fel-alá a szobában és teleharsogja az egész házat a rendhagyó igék coniugációjával. »Micsoda szamárság ilyeneket bevágatni a modern emberekkel! »Non scholae, sed vitae discimus!« Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk, azt mondják. Hát hol a csodában kell ma latin nyelv az életben? És hát még a görög? Minek ilyesmivel terhelni a szegény diák koponyáját? Meg az a rengeteg algebra-képlet! S az a sok levezetés! Hol kell az nekem az életben? Inkább tanítanak repülést, gyárberendezést, kézügyességet, ilyesmiket!«

Nem tudom, fiam, jutott-e már eszedbe ilyen gondolat. De mindenesetre hasznos lesz, ha világosan tudsz ítélni ebben a kérdésben. Mert hiszen csak azt tanuljuk kedvvel és könnyen, aminek célszerűségéről meg vagyunk győződve.

»Az élet számára tanulunk.« Persze. Csakhogy

az az ifjú nagyon gyermekesen gondolkodik, aki azt hiszi, hogy az élethez elég némi gyakorlati ismeret s ügyesség, elég a gépek alkatrészeinek, az anyag vegyülési törvényének, a repülőgép motorjának stb. ismerete. Mert bizony a részletismereteknél sokkalta fontosabb az egész mai emberi tudás általános alapjainak, kifejlődésének s az egyes szakok összefüggésének ismerete. Ahhoz, hogy valaki jó mérnök, jó orvos, jó bíró, jó ügyvéd, jó pap, jó tanár lehessen, persze megfelelő szakismeretek tömegére is van szüksége. Ezt az egyetemen kapja meg. De hogy ezeket a szakismereteket egyáltalában el tudja sajátítani, arra meg a középiskola készít elő és pedig leginkább azokkal az elvont tárgyakkal, amelyekről azt hiszed, hogy »fölsőlegesen kínozzák velük a diák-fejeket«.

Nem tudom, láttál-e már szobrászt munkában. Mielőtt agyagból kikészítené a mintát, előbb az agyagnak esik neki: gyúrja-gyömöszöli, dolgozza, töri, hogy majd ha a komoly munkára, a végleges formákra jön a sor, minél engedelmesebb, hajlékonyabb anyag legyen keze alatt. Mikor iskolába kerülsz, olyan az eszed, szellemi képességed is, mint a szobrász nyers anyaga. A nyolc középiskola tényleg nem ad még véleges formát, a diákok így fejezik ki: »annyi fölsőlegeset tanulunk!«, de nem is ez a főcélja! Hanem az, hogy gyúrja-gyömöszölje, dolgoztassa, tornáztassa eszedet, hogy aztán – majd ha a szaktudományokra megértél – tudj fegyelmetten gondolkozni, tudj könnyen ítéleteket alkotni, szóval tudj eredménnyel tanulni.

Nekünk olyan ifjakra van szükségünk, akik egy-egy kérdés jelentőségét könnyen átlátják, akik gondolataikat rendezni, egymáshoz kapcsolni, egyiket a másikból levezetni tudják, akik tudnak megfelelő

szó-ruházatot adni gondolataikra, akik tudják a mások gondolatmenetét értelmesen kísérni, okoskodásuk esetleges hibáit rögtön fölfedezni, szóval akik tudnak *fegyelmезetten* *gondolkodni*. Azt mindenki látja, nemcsak a diákok, hogy az iskolában tényleg sok mindent tanultok, amire az életben nem lesz szűkségtek. De hát minden tantárgy, még a klasszikus nyelvek s a matematika is – a diákoknak két legnagyobb réme – meg a középiskola valamennyi többi tárgya is éppen ezt a fegyelmезett gondolkodási készséget fejlesztik bennetek. A középiskolának azt fogod köszönni, hogy szellemi munka végzésére megtanított.

ÉSZTORNA.

Erdemesnek tartom megemlíteni, hogy még a vallástan is – melynek pedig első célja lelkek nevelése – nagyban segíti gondolkodásod kifejlődését. A felső osztályok hittanóráin ugye mennyit dolgoztok észbeli, filozófiai érvekkel, mily kemény észbeli tornákkal jöttök rá a végtelen Isten tulajdonságaira, mint okoskodtok, hogy micsoda titokzatos tulajdonságai vannak az emberi léleknek, mint vizsgáljátok az erkölcsi világ örök törvényeit, mennyi történelmi kritikával, mennyi okoskodással, bizonyítgatással, kutatással állapítjátok meg pl. a szentírási szöveg romlatlanságát, szava-hihetőségét stb. Es mikor a legnehezebb – mert legelvontabb – vallási igazságokat helyes formában kifejezni tanuljátok, vájjon nem kifejezésbeli készségeket nevelitek-e ezzel is? Íme, a vallástan tanításának is – amely legelsősorban a léleknevelés szolgálatában áll – szintén megvan az általános, észbeli alapokat fejlesztő hatása is.

Nos és a matematika? Mit tagadjam, tény az, hogy vannak e téren a fiúk közt tehetségek, akik előtt ez a tárgy játék, és vannak határozott anti-talentumok, akiknek bizony nagy kint jelent a számtanóra.

Ez utóbbiak aztán minden példa végén, amelyet megoldani nem tudtak, keservesen törnek ki: »Soha az életben nem lesz arra szükségem, hogy mennyi az a $\sin a \cdot \cos \beta + \cos a \cdot \sin \beta$, és mégis ezzel kínoznak éveken át!« Pedig még ha kínzás volt is reád a számtanóra, egészen biztos, hogy az a sok fejtörés, szellemi tornázás és akaratkifejtés, amelyet nyolc éven át a számtanra fordítottál, igen nagy mértékben élesítette eszedet s következtető-képességedet, rendezte gondolkozásmódodat. És ez az eredmény megmarad benned az *egész* életre akkor is, amikor már tényleg elfelejtetted, hogy a mértani haladvány η tagjának összege mennyi! Az egyes tételeket elfelejtetted, de megtanultál fegyelmezetten gondolkozni, – s ez volt a cél.

A pontos tanulás akaratunkat is edzi. »Olyan érthetetlen ez ez algebra?!« »Olyan nehéz ez a Cicero?!« – mindegy, – menj neki! Minél kitartóbban küzködsz, birkózol velük, annál inkább fokozod akaraterődet, mint a mágnes ereje is nő, ha lassan« kint új meg új kis terhet akasztunk reá. »Nos jó, hát algebrát kell tanulni! De latint? És görögöt? Ugyan minek tömik az ember fejét ilyen holt nyelvekkel?« – kérdi sok diák.

De nemcsak diák, hanem sok felnőtt is. Nemcsak a kis diák szidja a latint. Erős hangok törnek ellene a modern élet zsidvasárjából is, a jó öreg klasszikusok – akik oly nyugodtan ültek gimnáziumainkban emberemlékezet óta – nyugtalanodva ütik fel fejüket a furcsán kiabáló hangra:

»Angolt kell tanítani! Meg franciát! Meg fizikát! Meg algebrát!... De latint? Görögöt? Ugyan minek?«

LATINT? GÖRÖGÖT?

Legelsősorban már az is gyanússá teszi a nagy latinellenes hadakozást, hogy épen azok követelik a latin eltörlését leghangosabban, akik nemcsak a latinnal, hanem egész multunkkal, régi művelődésünk szerves folytatásával s a keresztény lelkülettel is szakítani akarnak. Szinte azt kell hinnünk, hogy a klasszikusokat nem a modern nyelvtanítás kedvéért – hiszen a kettő igen szépen megfér –, hanem azért szeretnék haláira ítélni, mert a legtöbb klasszikus művében található mély életbölcseiség és komoly erkölcsi felfogás könnyen Istenhez vezetheti az olvasót. Amint pl. a tévelygő fiatal Szent Ágostont is Ciceró »Hortensius«-ának olvasása vezette vissza Istenhez.

A klasszikusok tanulmányozása ma is egyrészt jellemképző tartalmuk miatt fontos és elengedhetetlen. Könyveikből, a költészet s történetbölcséi e remekeiből, az ideális értékek becslését, igazi életbölcseiséget tanul az ifjú s ez által nemesedik érzelmi világa, erősödik akarata. A későbbi nemzetek minden nagy költője, bölcselője, történetírója, államférfia a klasszikusokhoz járt tanulni. Befolyásuk alól nem tudott szabadulni a legmodernebb kor sem. Lehet-e ma is jogász, aki nem ismeri az »Institutiók«-at s a »Pandekta«-kat? Dolgozhat-e nyelvész tudományosan bármily nyelvszakon, ha latinul s görögül nem tanult? Lehet-e olyan bölcselő, aki nem ismeri Platót, Aristotelest, Senecát?

»Jó, – mondja valaki. Fontos a tartalom. De

hát nem lehetne-e ezzel a tartalommal magyar fordításban megismerkedni? Minek ahhoz az eredeti latin vagy görög szövegen izzadni s vérrel verítkezni?»

És itt jutunk el a régi nyelvek tanulásának másik céljához. Mikor a latin nyelvtannak mesterien felépített szabályait kell betanulnod, vagy valamelyik klasszikus írónak remekművét fordítanod, persze alig jut eszébe, hogy az abban lefektetett tömérdek logikai törvény, összefüggés, gondolkodásra s öntevékenységre serkentő megjegyzés mily iskolázó hatással van egész szellemedre, A rendhagyó coniugatiót tényleg elfelejtet, de későbbi – egyetemi – tanulmányaidban s még aztán is mindig jótékonyan fogod érezni annak a szellemi tornázásnak hasznát, amelybe azok elsajátítása valaha került. Ebben a tekintetben meglepő tapasztalatokat tesznek az egyetemi tanárok: a gimnáziumból kikerülő egyetemi hallgatók könnyebben s mélyebben fogják fel az egyetemi tárgyakat – még a természettudományokat is! –, mint a volt realisták. Oka ennek az, hogy a gimnáziumban a latin és a görög órák szellemi tornáin felfogó és gondolkodó képességük jobban kifinomodott. Miközben Demosthenest olvasták, kinek minden szava, mint kilőtt nyíl, talál, miközben olvasták Tacitus lapidáris rövidségét, Ciceronak kitűnő logikával felépített beszédeit, Plato párbeszédeit, Homeros egyszerű s mégis főséges előadását, Julius Caesar szónoklatait, Sallustius remek stílusát, Vergilius nagyszerű hasonlatait s miközben egy-egy nehezebb mondat magyarrá-fordításán izzadtak, mintha valami gyémántbányában dolgoztak volna. Mindebből reájuk is csak ragadt valami, szellemük hajlékonyabb, nyelvbeli kifejezési képességük fokozottabb lett.

Elismerem és nagyon jól tudom, hogy a rendhagyó görög igékre igazán nem lesz az életben szükséged, de ha ezeket rég elfeledted is, megmarad benned az erős akarat és munkabírás, amelyet a görög igék keserves tanulása közben nagyszerűen acéloztál. Erre pedig az életben elsősorban lesz szükséged.

A gondolkozóképesség gyakorlására, az összefogó, átnézettél bíró gondolkodás fejlesztésére alig van alkalmasabb eszköz, mint a régi nyelvekből történő fordítás. Mikor a fiatal magyar ész egy latin vagy görög szörnyűhosszú mondat fordításával vívódik, hogy azt könnyen gördülő, folyékony magyar mondatokkal adja vissza, minden egyes ablativus absolutus sikeres felbontásával, minden consecutio temporum helyes meglátásával, a szétdobált szórend felfedezésével, eszét, észrevevő képességét, figyelmét, ítéletét kitűnően erősítette.

Ezekután magad is kitalálhatod, mint vélekedem a »puskákrol«. Nem ítélem el teljesen a nyomtatott magyar fordításnak – a »puskának« – használatát, de ezt sohasem szabad segítségül használnod fordítás közben, mert ezzel lustasághoz s könnyelmű felületességhez szoktatod magad, hanem csak fordítás után ellenőrzés céljából. Aki puskából fordít, nagyon megcsalja magát, mert meghiusítja az idegen nyelvek tanulásának egyik fő célját, az ész nagy tornája alól – ez a fordítás – kihozza magát s képmutatóan munkát színlel, mikor nem is dolgozik. Légy meggyőződve, hogy egyetlen veritékezve, de saját küzködéssel lefordított mondat, még ha nem is pontos talán, többet csiszolt értelmeden, mint a legszebben fordított puskából bevágott egész oldalak.

Éppen azért lehetőleg ne használj »puskát.« Nem

mondom: ha semmiképpen sem bírsz egy mondat«
tal megbirkózni, hát végső kétségbeesésben elő«
szedheted. De előbb csak próbálkozz magad, és
izzadj és igyekezz és keresd az értelmét, mert
ebben a veritékes küzködésben fejlődik legjobban
gondolkodási képességed. Ha aztán megvan a mon-»
dat értelme, önellenőrzés céljából – no nem bá-
nom – megnézheted a puskában is. De csak utó-
lagosan és sohasem kényelem kedvéért!

Hanem ezeknek a holt-nyelveknek tanulása még
egy újabb szempontból sem fölösleges. Mai kultúr-
életünket is még alaposan átítatja a régi klasszikusok
nyelve. Az orvostudomány nyelve ma is latin.
Jogásznak is sok szüksége van latinra, papnak meg
leginkább. Latin nyelvvel a világ minden táján meg-
értenek a tudósok. Bizonyára tudod, hogy a ma-
gyár kultúrát évszázadokon át mennyire keresztül-
járta a régi klasszikusok szelleme. Régi törvényeink
latinul készültek és nagyapáink is tudtak még latinul
beszélni. A görög és latin kultúrán épült egész mai
műveltségünk, tehát a görög s latin nyelv az a
kapu, amelyen át kell mennie annak, aki mai civi-
lizációnkat teljesen ismerni akarja.

»Hát nem lehet valaki kitűnő mérnök latin nélkül?«
– kérdezed. De igen. Lehet. Hanem azért mindig
érezni fogja, hogy a műveltségéből valami hiányzik.
A művelt társaság nyelve ma is még annyira telítve
van latin, sőt görög szavakkal, hogy igen sokszor
bajod *lesz* a közönségesen használt szavak jelenté-»
sével is, ha nem tanultál latint s görögöt. Csak
egyetlen példát akarok felhozni erre, megemlítek
egy pár »a« betűvel kezdődő *görög* szót, amelyek
a mai magyar közbeszédben még mindig használa-
tosak. Csodálkozva fogod látni, menyi görög szóval
van tele még a mai nyelvünk is. Íme:

Aëronautika /léghajózástan/ aforizma /rövid velős mondat/ agónia /haláltusa/ akadémia /tudós társaság/ aklimatizálódni /meghonosodni hozzászokni/ alfa /a a dolog kezdete/ alfabéta /abc / allegória /képletes beszéd/ amazon /harcias nő/ ambrózia /istenek eledele/ amphitheátrum ókori színpódium/ amfora /korsó/ analizál /elemez/ analóg /hasonló/ anarchia /fejetlenség/ anatómia /bonctan/ anekdota /adoma/ anomália /rendellenesség/ anonym /névtelen/ anorganikus /szervetlen/ antagonizmus /ellentét/ anthológia /versszemelvények/ antipatia /ellenszenv/ anthropologia /embertan/ apátia /érezstelenség/ apodiktikus /határozott biztos/ apokrif /nem hiteles koholt/ apológia /védelem/ aposztata /hitehagyott/ aposztróf /hiányjel/ aposztrófál /megszólít/ apoteózis /megdicsőülés/ archaizmus /régieség/ architektonikus /építészeti/ arisztokráta /főnemes/ aritmetika /számtan/ aroma /zamat/ aszkéta /önmegtagadó/ asztma /nehéz lélekzés/ asztrológia /csillagjósolás/ asztronómia /csillagászat/ atléta /sportember/ atmoszféra /légkör/ atom /a testek legkisebb része/ autobiográfia /önéletrajz/ autochton /benszülött/ autodidakta aki tanító nélkül szerzett műveltséget autogram /kézírás/ autokráta /kényúr/ automata /önmagától működő gép/ automobil /géperejű kocsik/ autonómia /önkormányzat/ axióma /alaptétel/.

Íme, csak az »a«-val kezdődő görög szavak, amelyeket minden művelt embernek ismernie kell, akár tanult görögöt, akár nem! Mi lenne, ha az egész abcén így végigmennénk! Hát még ha a ma is használatos latin szavakat is elsorolnám!

»NIX DÁJCS?«

ersze, ha elismerjük is a klasszikus nyelvek fontosságát, korántsem jelent ez annyit, mintha szabadna a modern nyelveket megvetnünk. Minden művelt embernek szüksége van idegen nyelvekre és tulajdonképpen nem is lehet

jogosan műveltnek nevezni azt, aki saját anyanyelvén kívül más nyelven nem ért. Ha nem is beszél, de értse legalább a nyomtatott szöveget.

Valaha, amikor magyar nyelvünket féltő gonddal kellett dédelgetni, hogy a sokáig elhanyagolt palánta sudárba szökkenjen, akkor támadt a magyarok ajkán egy büszkélkedő kijelentés. Akárki akármilyen nyelven szólt *hozzánk*, kidüllesztettük mellünket s nagy büszkén vágtuk ki: *Nix dájcs!*, ami azt akarta jelenteni, hogy nem tudok németül, de másképp sem, csak magyarul. Ma azonban más világ járja. Gyönyörű nyelvünk pompás virágzásba borult s nincs oka szégyenkezni a világnak egyetlen más nyelve mellett sem. Tehát az idegen nyelvek tanulásától nem kell anyanyelvünk fejlődését félteni.

Természetesen legelső kötelességed alapos becsületességgel megtanulni jól magyarul. Emellett azonban föltétlenül szükséged lesz más, idegen nyelvre is, sőt sajtóságos helyzetünk következtében művelt magyar embernek alig számíthat, aki a magyaron kívül még két más európai nyelven nem tudja magát megértetni. Igaza van a latin közmondásnak: *Quoi linguas calles, toi homines vales*, »annál többet érsz, minél több nyelvet ismersz«.

De ne hidd ám, mintha azért buzdítanálak nyelv-tanulásra, hogy tudásodat lépten-nyomon fitogtasd a társaságban. A magyar nyelvvel országunk határain túl – sajnos – nem boldogulsz, – bárhová utazol, idegen nyelvre szorulsz. De ha nem is lesz módodban külföldi utazásokat tenni, akkor is bármilyen pályára lépsz is, szaktudásodat idegen nyelvek ismerete nélkül továbbfejleszteni alig lehet. Magyar nyelvű tudományos irodalmunk – épen a magyar nyelven megjelenő könyveknek korlátozott elterjedési képessége miatt – oly sovány, hogy pap

és mérnök, orvos és tanár, bíró és politikus egyaránt külföldi könyvek és folyóiratok után kénytelen nyúlni, ha diplomája megszerzése után is a haladó tudomány színvonalán akar maradni. Egyes szaktudományokban pedig, pl. theologia, geológia, astronomia, vegyészet stb., úgyszólván mozdulni sem lehet idegen nyelvek ismerete nélkül.

Íme, ha tehát el is tekintünk attól a rengeteg kincstől, amelyet egy idegen nyelv megtanulása útján az illető nép szépirodalmának megközelíthetése tár elénk, pusztán tudományos tekintetből is szükség van idegen nyelvre.

MILY NYELVET TANULJ?

álunk elsősorban a német nyelvre lesz szükséged. Ha ebben már meglehetősen otthon vagy, tanulj angolt vagy franciát, vagy ha a megszállott magyar területeken akarsz működni, a most ottan uraskodó ország nyelvét is. -

»De nincs módomban, hogy nyelvtanárt fizethessek!« -, mentegeti magát sok ifjú. Pedig a nyelvtanulás nincs tanárhoz kötve. Persze, beszélni nem tanulhatsz meg másképp, mint élőszóval történő tanításból, de nem is kell okvetlenül ezt kitűznöd célul. Az életben aligha lesz szükséged arra, hogy itthon angolul vagy franciául kelljen beszélned, hanem annál inkább rászorulsz arra, hogy a nyomtatott szöveget megértsed, aztán meg levelezni tudj azon a nyelven. Ennyit pedig nyelvtanár nélkül is pompásan elérhetsz pusztán könyvből. *Nem a nyelvtanár dönt tehát, hanem a szorgalom és kitarítás.*

De hát sokszor bizony éppen itt a hiba. A fiúk

nagy lelkesedéssel kezdenek bele egy nyelvbe: »Je vais, tu vas, il va, nous allons, vous allez, ils vont«.. . csak úgy visszhangzik tanulásuktól a ház! De két hét múlva megint minden csendes. A francia nyelvtant por lepi... Elment a kedvük. Nincs kitartásuk. »Hiába! Ha Parisban élnék egy hónapot, nagyszerűen megtanulnék franciául. De így? Nem lehet...« – így gondolják.

Pedig lehet, csak bírd – türelemmel! Itt is igaz: *Per aspera ad astra!* Kemény munkával lehet csak előrejutni. És igazak Czuczor sorai:

»Ujjából tudományt egy ember sem szopott,
Hová mitsém tettél, kincset ne keress ott!«

Nyelveket legkönnyebben fiatal korban lehet tanulni, az idősebbek esze már kevésbé fogékony erre a feladatra. Hát, ha csak alkalmad nyílik, tanulj idegen modern nyelvet a középiskolában kötelező mértéken túl is. A gimnázium németét vagy a reáliskola németét és franciáját tanuld jobban, mint az iskola megkövetelné, tanuld a szünidőben is, olvasgass könnyű szöveget ezeken a nyelveken és meglásd, kitartó szorgalmaddal sokra viszed akkor is, ha nem tarthatsz külön nyelvmestert magadnak. Magad szorgalmából nem tanulsz meg ugyan jól beszélni, de neked nem is ez a fő, hanem hogy mindent megérts.

HOGYAN TANULJ NYELVEKET?

nyelvtanulás kezdetben tényleg elég száraz munka, folyton nyelvtani szabályokat s új meg új szavakat bevágni nem kellems feladat. Lehet azonban ezt a munkát is részben könnyíteni, részben pedig érdekesebbé tenni,

Mivel lehet megkönnyíteni a szavak tanulását? Azokkal az apró fogásokkal, amelyekről fõntebb szó volt. Fõntebb már mondtam: ne csak ésszel tanulj, hanem minél több érzékkel! Elõször is szavakat betanulni legjobb hangosan. De igyekezzél itt is lehetõleg ne csak szavakat betanulni, hanem a dolgokat, amelyeket a szavak jelentenek – ha csak Tehet – kicsinyben lerajzolni a szõszedetedbe, s úgy melléírni a szót. Vagy amelyik szónál lehet, kísérd kézmozdulattal a tanulást. Mikor pl. németben tanulsz: »der Schmetterling«, a pillangó, mialatt kimondod a német szót, végezz karoddal szárnyaló mozdulatot. »Felvenni« franciául »prendre« – s közben vedd fel a ceruzát, »remettre« vissza« tenni s tedd vissza, »lancer« dobni – s dobj el egy labdát, »frapper« kopogni – menj az ajtóhoz s kopogtass. Mikor német mellékneveket tanulsz, a keziddel mutogasd magadnak, hogy ez a »grosz«, ez a »klein«, ez »breit«, ez »schmal«, ez »hoch«, ez »tief«. Vagy pl. mily nagy munka csak ésszel betanulni, hogy melyik praepositio mit jelent a franciában, viszont mennyivel könnyebb, ha odaállsz az asztal elé, s keziddel mutogatod, hogy ez »devant«, az meg »dériére«, hogy ez »à gauche«, az meg »à droite«, ez »sur«, az meg »sous« stb.

Csak okoskodjál, gondolkozzál minél többet még a szótanulás közben is. így rájössz, hogy azáltal is könnyebbé teheted munkádat, ha hangutánzást találsz az illetõ idegen szó és a jelzett fogalom közt, pl. a franciában »coq« = kakas, kukorékolás, »rompre« = törni, kiérezni belõle a lármát, zajt, melyet a törés okoz, »rire« == nevetni, kiérezni: hihihí!, »le reproche« = szemrehányás, kiérezni a komolyságot, »la pomme« == az alma, olyan hangon

szól, mint a földre zuhanó érett alma. Keresd azt is, nem hasonlítóé a magyar szóhoz is az az idegen szó, a latinban pl. templum == templom, schola = iskola, hora = óra, capo – kappan, sapo = szappan, a franciában »lancer« = dobni, a »lándzsa« kiejtéséhez hasonlít. Vagy az ellentétből is megjegyezheted, pl. a latin »comis« nem annyit jelent, hogy »komisz«, hanem ellenkezőleg: nyájas, szíves, barátságos. íme, csak egy kicsit dolgoztasd meg eszedet és sok szónál fogsz ilyféle érdekes hasonlóságokat fölfedezni. Ezeket aztán a szószedettedben is jegyezd fel a szavak mellé.

Különösen megkönnyíti a nyelvtanulást egy *másik rokonnyelv* ismerete. Aki latinul tud már valamit, franciául vagy olaszul sokkal könnyebben tanul, a német meg az angol tanulásban segít. Az ilyenek jól teszik, ha angol tanuláshoz német nyelvű nyelvtant használnak, vagy pl. a francia szavak mellé nem magyarul, hanem latinul írják a jelentéseket. Nézd csak pl., hogy annak, aki latinul valamit tud, mennyivel könnyebb ezeket a francia szavakat latin, mint magyar jelentéssel megtanulni: douleur = dolor, couleur = color, l'homme = homo, main = manus, pain = panis, aile = ala, heure == hora, soeur = soror, tempête = tempestas, fenêtre == fenestra, donner = donare, saluer = satutare, aimer = amare stb. Az egész francia nyelvcsalád telve van ilyen hasonlóságokkal. De hasonlítanak az angol és német szavak is, pl. father == Vater, name = Name, come = kommen, give = geben, bread = Brot, man == Mann, fruit = Frucht, mother == Mutter, stb. Persze a szószedetből mindkét oszlopot kölcsönösen is tanuld meg, azaz takard be a francia oldalt s próbáld felelni franciául a magyar szavakra,

majd takard be a magyar oldalt s felelj magyarul a francia szavakra.

Ugyancsak könnyebbé lesz a tanulás, ha a hasonló hangzású, vagy hasonló jelentésű, egy szócsaládhoz tartozó szavakat, a synonym-szókat, vagy az ellenkező jelentésűeket együttesen, egymás mellett tanulod. Így pl. ha előfordul a »le poisson« = hal, mindjárt tanuld meg mellé ezeket is: »le poison« = mérég, »la boisson« = ital. Sőt még könnyebb lesz, ha egy kis mondatot tudsz e szavakból alakítani, mint pl.: »Le poisson sans boisson est un poison«. Vagy mondjuk a latin »mittere« igét tanulod. Mittere = küldeni. Mindjárt tanuld meg a származék-szavait is: missio = küldetés, missionarius == küldött, missa == mise. Az ellentétre példa: grandis = nagy, s mindjárt mellé írod: parvus = kicsiny, multus = sok, paucus? = kevés.

Sok bajt csinál a magyar diáknál a nemi szabály is. Egyes nyelvtanok versekbe szedik a latin nyelv nemi szabályait s ezzel is megkönnyítik *megjegyzé*" süket. A szöszedetben úgy könnyíthetsz a dolgon, hogy a hímnemű szavakat aláhúzod pl. vörös ceruzával, a nőneműeket kézzel, a semlegeseket pedig aláhúzás nélkül hagyod. Ha aztán átnézed a szavakat, vagy ha csak emlékezetedbe idézed is, mindjárt eszedbe jut nemük is.

Néhány heti kirtató szó- és nyelvtani szabálytanulás után aztán már sokkal érdekesebbé teheted a nyelvtanulást. Igyekezzél minél hamarabb valami könnyű szöveget fordítani. Nem baj, ha dőcögösen megy is és ha folyton szótároznod kell is. A fő az, hogy *minél hamarabb hasznát lássad eddigi munkádnak*. Ez örömet ébreszt, s az öröm további kirtásra buzdít.

Mikor aztán már megy valahogy a fordítás, nagyon helyesen teszed, ha olyan szótárt szerzesz be, amely az idegen szavak jelentését nem magyarul adja, hanem magán az illető nyelven magyarázza. Ezáltal rohamosan fog szókincsed gyarapodni. Franciában igen kitűnő ilyen szótár a »Petit Larousse Illustré«, 5800 képpel!, angolban a szintén illusztrált »Websters Brief International Dictionary«.

Ismétlem; kitartással s szorgalommal nyelvmester nélkül is viheted annyira, hogy bármily nyelven értsed a szöveget s levelezni tudj. Nyelvtanár csak a beszélni tudáshoz kell a helyes kiejtés miatt.

TANULJ ZENÉT!

a csak némi zenei tehetséged van is, helyesen teszed, ha valamiféle zenét is tanulsz; akár hegedülni, akár zongorázni. A zene nemesíti kedélyedet, igen jól betölti szabad idődet s általa a társaságban is gyakran kedves perceket szerezhetsz másoknak. Akik a zenét szeretik, mindenesetre finomabb lelkek. Bár eredetileg az énekről írta a német költő, de épúgy igaz a zenéről is:

»Wo man singt, da lass' dich ruhig nieder:
Böse Leute haben keine Lieder.«

Amint különben már az öreg *Horatius* is megmondta, hogy az ének enyhíti az élet nehéz gondjait: *Minuuntur atrae caimine curae*. Tényleg, a zene valahogy kiemel az egyhangú mindennapiaságból s nemes érzelmeket kelt bennünk. Érezzük magunkban a szépnek, nemesnek, a léleknek uralmát. Főleg áll ez a hegedűre, ahol maga a játszó hozza létre a hangokat is. Nézd csak meg, mily

imponáló lelki készség, szellemi fölény szólal meg a játszóinak munkája nyomán, annak a néma élettelén hegedűnek négy húrján. Valósággal kinyilatkoztatást nyer a lélek szuverén fölénye az anyagi világ fölött.

Csak aztán vigyázz: zenéd s éneked ne legyen leányos érzékenykedés, limonádás szentimentalizmus. A férfiúhoz erős és bátor tett illik, acélos ideálok, napba emelt homlok, tüzes, fénylő szemek.

Aztán van még egy mellékgondolatom is, mikor a zenetanulást ajánlom. A zenetanuláshoz nem közönséges kitartás kell. Ezáltal gyakorolod magad a kitartó munkában is. A fiúknak úgyis egyik nagy hibja, hogy lelkesen kapnak bele minden munkába, azonban csakhamar abbahagyják. A következőes kitartásnak és nem lankadó akaraterőnek kitűnő iskolája tehát a művészetek gyakorlása;

Amit a zenéről mondtam, ugyanígy az egyéb művészeti ágra is, festeni, faragni, lombfűrészeszni, síőjdözni stb.,. Mindez kedvező hatással lehet lelki harmonikus kialakulásodra, ha a művészetben meglátod s megszereted a szépet s harmóniát, könynyebben fordulsz el attól az erkölcsi diszharmóniától is, amit bűnnek nevezünk.

»Eine Brust, wo Sang und Liedcr hausen,
Schliesst immer treu sich vor dem Schlechten zu,«

/Körner./

Nagyon jó, ha a gyorsírást is megtanulod. Az egyetemen, hol sokat kell jegyezned, nagy hasznát fogod venni. De már előbb is sok időt takarítasz meg általa a jegyzetkészítésnél.

AZ OLVASÁS MŰVÉSZETE.

Az olvasás egyik legjobb eszköze az önműlésnek. A gyermek esze olyan, mintegy nagy üres szoba: nincs benne asztal, nincs szék, nincs bútor, s a falakon nincs kép. Tanulással s olvasással, megfigyeléssel s tapasztalással kell a szobádat bebútoroznod, csinosítanod.

Jó könyvekből nagyszerű dolgokat tanulhatsz meg. Az egész csodás nagy világot odavarázsolják eléd minden szépségében, s amit soha valóságban nem fogsz látni, szóban és képben mind odahordják eléd, szomjas tudásvágyod asztalára. A tudomány csodás fölfedezéseit, a művészet es irodalom remekeit, népek régi, ezeréves történetét, vakmerő sarkutazók szenvedéseit, a tenger mélységeinek titokzatos életét, – mindent, mindent föltár előtted a jó olvasmány, mint a táplálék a testre, úgy hat a jó könyv fejlesztően a lélekre. Nem hiába írták (el egy régi könyvtár bejáratára e szavakat; *Nutrimantum animae*, /a lélek tápláléka/; A jó olvasmány hatása felmérhetetlen, bővíti ismereteidet, fejleszti fantáziádat, nemesíti érzelmeidet, ki egészíti iskolai tanulmányaidat, sőt még a diplomás, végzett embert is egyedül ez képesíti arra, hogy tudományszakában vagy hivatásában mindig otthonos tudjon maradni. A könyv megvéd az unalomtól s ezáltal sok büntől is. Ha kísértéseid vannak, csak végy rögtön érdekes könyvet kezudbe, s legtöbbször megszabadulsz tőlük. De ugyancsak olvasással mélyítheted nemcsak tudásodat, hanem vallási életedet is, s ismerheted meg alaposabban vallásod főséges tanait. Épen ezért a *Jó könyv felér a legjobb baráttal*. Mikor néhány oldalt elolvastál belőle, s leteszed magad mellé az asztalra s aztán,

szinte megittasulva a kiáradó nemes gondolatok illatától, elmerengesz magad elé, – az ilyen olvasás egyike a legnemesebb emberi élvezeteknek.

Szeress tehát olvasni. Némelyik fiú valósággal fázik a könyvektől. Annyira felületes, annyira gondolatok nélkül él, annyira a társaság rabja, hogy nem érzi szükségét az olvasásnak. Pedig a jó könyvek olvasása egyike a legméltóbb emberi szórakozásoknak. Aki szereti a könyveket, soha nem fog unatkozni. Ha magában van is, csak benyúl kis könyvtárába és a könyvek révén azonnal az emberi szellem legelső képviselőivel állhat szóba.

De van aztán másik véglet is: mikor valóságos olvasási düh vesz erőt a fiúkon és kielégíthetetlen szomjúsággal nyelik a könyveket, – nem ám az értékeseket, hanem az izgató kalandokat és detektívdrámákat. Csak olvashassanak, csak minél többet, ez a fő! A könyvolvasás kedvéért nem mennek inkább sétára, nem mennek szórakozni, nem mennek idejében aludni s – amit említenem sem – nem mennek tanulni, csak falják, falják, falják a könyveket. Az iskolában óra alatt ezen kalandozik eszük, sőt még éjszakájuk sem nyugodt, álmukban is a könyvek hősei ijesztgetik őket. Nem is kell, ugye, külön mondanom, hogy kötelességed teljesítése előtt, leckéd elvégzése előtt ne olvass. Gyöngé akarát jele, mikor a fiúk így csitítgatják nyugtalankodó lelkiismeretüket: »No, mindjárt! Még csak ezt a pár oldalt! Aztán jöhet az algebra! Sőt akár a görög rendhagyó igék is! Még csak öt percet olvasok...« S az ötből ötven lesz, a rendhagyó igékből semmi sem lesz, viszont a feleletből másnap – szekunda lesz.

Lehetőleg napfénynél olvass és ne mesterséges

világításnál. A nap azonban ne süssön a könyvre. A fény baloldalról jöjjön /így helyezkedjél el főleg írásnál, mert különben tollad árnyat vet/. Szemedet kb. 35-40 cm.-nyire tartsd a szövegtől.

HOGYAN OLVASS?

 helyes könyvolvasás oly művészet, amelyre külön kell megtanítani az embereket. Az olvasás ma már egyre nagyobb arányokban terjed a világon, és ennek csak örülnünk lehet. Jól olvasni azonban nem mindenki tud. Sokan olvasnak, de haszon nélkül, sőt talán egyenesen kárukra. Az olvasmánynak csak akkor van haszna, ha abból először is *minél többet megértesz* és másodszor *minél többet megjegyzesz* magadnak. Először is, tehát olvas *lassan és gondolkozva*. Gyors eső nem sokat használ a termésnek, és gyors olvasás nem használ a művelődésednek. Most már megértheted, miért rosszalom azt az észnélküli könyvfalást, amelyet akárhány diák végez. Ha érdekes könyv kerül *kezébe*, otthagya leckét, munkát, mindent, és neki! Húsz-harminc oldalt is átlapoz, nem átolvas, egy negyed óra alatt, csak-hogy minél hamarább megtudja, mi is történt a főhőssel. Míg az emeletről, hol a könyvtár van, leér a földszintre, a kiváltott könyv felét már »átolvasta.« A végén aztán, annyi rengeteg olvasás után is nagy zűrzavar kavargatja fejében, mindenbe bele-szagolt, de semmihez tisztán nem ért. Persze egy hónap múlva már semmire sem emlékszik a könyvből. Olvass inkább kevesebbet, de figyelmesen, jól átgondolva, inkább többször is olvas figyelmesen egy könyvet, mint rohanva tízet, de ha-

szón nélkül. A gyors olvasás csak időpocsékolás, mert nem tudsz lehatolni a gondolatok mélyére. Jól mondja egy szellemes író: »Az elsiertt és ezért haszontalan olvasáshoz nem elég hosszú egy élet«.

Figyelmesen olvass. Aki ész nélkül rohan az olvasásban, alig látja hasznát. Sohase olvass tehát gondolkodás nélkül, hanem mindig munkával, oda« figyeléssel. *Non multa, sed multum*, »ne spkfeíét, oíwass,, hanem sokat.«, *Nusquam est, qui ubique est*, mondja *Seneca*; »aki mindenütt ott van, sehoí sincs ott« – teljes lélekkel. Olvasd előbb azt, ami szükséges,a kötelező olvasmányok,, aztán ami hasznos s csak harmadsorban, ami kellemes.

Vannak fiúk, kik a könyvekből csak a párbeszédet olvassák el, míg a leíró, elbeszélő részeket gyorsan átlapozzák. Persze, az ilyen olvasás nem egyéb időlopásnál. A legtöbbet éppen a kihagyott oldalakból tanulhatnának. Mit? Leíró készséget, lélektani megfigyelést stb.

Azt is jól teszed, ha barátaiddal eszmét cserélsz az olvasottak fölött. Több ész többet ért s csak ily eszmezsere közben jössz rá egyik-másik gondolatnak helyes értelmezésére.

Ebből ered aztán a helyes olvasás második szabálya: *gondolkozz el az érdemesebb részeknél és jegyezd ki magadnak a szebb mondásokat* Az olvas a leghasznosabban, akinek olvasás közben ceruza és papír van a kezében és mindjárt lejegyezi az érdekesebb gondolatokat, mondásokat, példákat, melyek leginkább megkapták lelkét, fagyon sok érdekes apróságot olvasol csak egy hónap alatt is. Mikor olvasod, persze azt hiszed: »Ez igazán érdekes. Ezt úgysem felejttem el!« Pedig bizony hamar elfelejtet. írv fel hát minden

érdekes dolgot. Igaza van a latin szójátéknak, hogy aki olvas és nem jegyez föl semmit, csak az időt lopja: *Legere et nihil selegere, neçlegere est.*

A »SILVA RERUM.«

tt egy igen hasznos dologra akarnám föl hívni figyelmedet. Talán te is hallottál már szónokokat, vagy olvastál írókat, akik beszédeiket és írásaikat szebbnél-szebb közmondásokkal, apró történeti eseményekkel, érdekes hasonlatokkal oly ügyesen és kifogyhatatlanul tudják élénké és változatossá tenni, hogy szinte álmélkodva kérdezzük, honnan szedik ezek az emberek ezt a rengeteg idézetet és érdekességeit. Pedig a dologban nincs semmi boszorkányság. Az egész az ügyes olvasási mód és szorgalmas kitartás eredménye. Akarsz egykor te is így beszélni, vagy írni? No akkor figyelj ide.

Végy 15-20 ív erős írópapírt, egyelőre elég ennyi,, vágd negyedívekre s a negyedíveket hajtsd kétrét össze. Ha aztán valami szép erkölcsi mondást, életigazságot, nagy férfiak életében utánzásra méltó vonásokat, buzdító történelmi példákat, szép költeményrészt, rövid, eredeti ötleteket, sikerült epigrammákat, megkapó hasonlatokat találsz olvasmányaidban, rögtön csípd el azokat és írd le az egyik negyedívre. Mondjuk például *Vörösmarty* költeményeit olvasod. Nézd csak, *Vörösmarty* olvasása közben miket írhatnál ki magadnak. Ezt a szép distichont olvasod nála:

Két jó van, mi fölött sorsnak nincs semmi hatalma:
Szorgalom és az erény. Földön az, égben ez áld.

/Vörösmarty: G. E. emlékkönyvébe./

Írd le azonnal és a cédula tetejére jegyezd ezt a szót: *Erény*. Ezentúl pedig, lia bármi érdekes dolgot olvasol, ami az erényre vonatkozik, felírod erre a lapra. Mindjárt ideírhatod például Vörösmartynak egy másik versszakát:

Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár, mint özőn,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm,

/Vörösmarty: A merengőhöz/

Ami pedig ebben a versben utána jön, azt már az *igénytelenség*, vagy *megelégedettség* cédulájára írd:

Kinek virág keli, nem hord rózsaberket,
A látnivágyó napba nem tekint,
Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kint,

Vörösmartynak egy másik szép epigrammája az *Isten* cím alá jön:

A természet örök könyvét forgatni ne szűnjél:
Benne az Istennek képe leírva vagon,

A *jóság* cédulára jön az alábbi epigramma:

Szólj, gondolj, tégy jót s minden szó, gondolat és tett
Tiszta tükörként fog visszamosolygani rád.

/Vörösmarty: Emlékkönyvbe./

Lám, egyetlen egy költőnél mennyi remek gondolatot találsz! Pedig még van ezenkívül is bőven nála., Gondold csak el, mily kincsed lesz pár év alatt, ha mindig így, jegyzetelve olvasol. Persze minél több nyelven olvasol, annál könnyebben bővül gyűjteményed is. Idegen szerzőtől átvett szöveget az eredeti nyelven írd le.

A cédulákat aztán rendezd pontosan névsor szerint, hogy hamar rájuk talál) és ezzel megindult az anyaggyűjtemény, a »silva rerum«. Ennek már diákkorodban is hasznát veheted« Hányszor keli valamiről dolgozatot készíteni, amikor így kiáltasz fel: »Ejnye, erről a kérdésről olyan szép gondolatokat olvastam tavaly! Hol is volt az? Melyik könyvben? Nohát már nem jut eszembe!« Ugye, mily jó lett volna kiírni azokat a szép gondolatokat! Szorgalmas munkával, 8-10 évi olvasás után oly értékes gyűjteményhez jutsz így, amelynek alkalomadtán beszéd- vagy tanulmánykészítésnél megbecsülhetetlen hasznát veszed. Főleg ha később, férfikorodban is ugyanígy folytatod az olvasást. Szabad idődben aztán lapozgass gyakran jegyzeteid között, hogy minél inkább sajátoddá tedd a leírt értékes gondolatokat.

De hát nem kerül ez sok időbe? Nem! Két dologra figyelj. Először is jól válasszad meg, mit írsz be a gyűjteményedbe. Csak az igazán értékes gondolatok méltók a följegyzésre. Aztán pedig az olyan könyvekből, melyek sajátjaid, vagy amelyekhez bármikor hozzájuthatsz, nem kell kiírnod a szöveget, ha az hosszú, elég, ha az illető cédulán megjelölöd, hogy ebben és ebben a könyvben ehhez vagy ahhoz a tárgyhöz hol találsz szép gondolatokat.

Minden kiírt szöveg után jelezd pontosan, hogy melyik könyvben és hol található. Csak akkor van igazi erejük az idézeteknek, ha pontosan meg tudod jelölni, honnan vetted. Tehát: a, ki az író, b, mi a könyv címe? c, mikor és hol jelent meg a könyv, d, hányadik oldalon található az idézett hely. Ha költeményből írsz ki részeket, elég a költő neve és a költemény címe. Ha beszédből idézesz, ki mondta, mikor és hol.

A SZÉP MAGYARSÁG.

Férfiessel kapcsolatban még egy fontos dologra szeretném felhívni figyelmedet: *tanulj meg minél szebben magyarul!* Tévednél, ha azzal nyugtatnád magad: »Hiszen tudok én jól magyarul!« Dehogy tudsz! A szép magyarságot ép oly szorgalommal és munkakedvvel lehet csak elsajátítani, mint az idegen nyelveket. Pedig hogy minél szebben tudjunk magyarul, már igazán legelső kötelességünk! Jól fontold meg *Kölcsey* mondását: »Idegen nyelveket tudni szép, a hazait pedig lehetőségig művelni kötelesség. Igyekezned kell nemcsak arra, hogy a *beszéd* hibátlanul zengjen ajkaidról, hanem arra is, hogy kedves hajlékonysággal, gazdag változékonysággal okaidnak s érzelmeidnek akaratodtól függő tolmácsa lehessen.«

Ha észszerűen válogatod meg olvasmányaidat, nagy hasznot merítesz azokból ebből a szempontból is, a szép stílus szempontjából. Csak légy ügyes! Mikor ebben vagy abban a könyvben szép kifejezést, csattanó jelzöt, találó szókapcsolást, hasonlatot stb. találsz, rögtön írd le magadnak egy külön »magyar szótár«-ba. Talán megütközöl ezen, neked eddig csak latin, francia, német és görög szószedeted volt, most még magyar szótárad is legyen! Pedig tényleg így van! Készíts külön füzetet az olvasmányaidból kiírandó szép magyar kifejezések részére és tanuld be azokat épúgy, mint az idegen szavakat szoktad. Nagyszerűen csiszolódik ezáltal magyar stílusbeli készséged. Csak ha a magyar nyelvben soha nem szünöl meg tökéletesíteni magadat, akkor jutsz a szép stílus birtokába. Hogy ez megint új munka? No az! De mit is mond *Horatius*? *Nil sine magno labore vita dedit*

mortalibus, »az élet semmit sem ad a halandóknak nagy erőfeszítések nélkül.«

MIT OLVASS?

Olvasmányaidat három csoportra oszthatod: jellemnevelő, tudományos és szórakoztató könyvekre. Az első csoportba azok a könyvek tartoznak, amelyek komoly vallásos kérdésekkel, az akarat edzésével, önuralommal stb. foglalkoznak, vagy szentek és nagy emberek életét ismertetik. Az ily könyvek olvasása nem könnyű munka, a felületesebb ifjak nem is szívesen birkóznak velük, de *annál hasznosabb*. Te örömmel nyúlj az ily könyvek után, jellemed nevelésének nagy segítő eszköze lehet egy-egy ilyen tárgyú könyv. A második csoportba oly könyveket sorozunk, amelyekből az iskolában nyert ismereteidet egészítheted ki, mint például útleírás, fölfedezések, történelmi és technikai könyvek stb. Ezekre is rászorulsz, ha komolyan akarod magadat minél több oldalról kiművelni. A szórakoztató könyvek csoportjába a regények tartoznak. Az ifjak legszívesebben ezeket olvassák, mert legkevesebb fáradságba kerül. Igaz, hogy a hasznuk is a legkevesebb belőlük. Nem mondom ezzel azt, hogy nem szabad kényelmesen végigdőlni a díványon, és ha bőven van üres idő, pusztán időtöltésből is olvasni. Tudom, hogy még a regényolvasásból is a *jó* regényből!, lehet hasznot meríteni, stílus, emberismeret. Csak attól akarlak óvni, hogy ne légy »regényfaló« fiú, akinek a regényektől nem jut ideje az első és második csoportban említett, sokkal fontosabb könyvek olvasására.

1. A bizonyítványban a hittan az első helyen áll,

sajnos, vannak értéktelen, üres ifjak, akiknek ítéletében a vallás tanulása csak hátul, valahol a rajz és a torna körüli kullog. A heti két hittanórát nehezen végigülni, a vasárnapi misét átszundikálni, az évi négy kötelező gyónáson valahogy átesni – ebből áll egész vallásos életük. Hogy aztán az ilyen ifjúból hideglelkű, vallásilag közönyös férfú válik, lehet-e azon csodálkozni? Nem a tudás visz a hitetlenek táborába, hanem a vallási tudatlanság. Hát csak *érdeklődtél vallásod iránt és olvass*

minél többet róla a hittankönyvön kívül is! A katolikus vallás ihlette Dantét, az adott ecsetet Rafael *kezébe*, az épített dómokat, annak szerzetesei változtatták az őserdőket kultúrhelyekké s a mocsarakat termőföldré, az gyűjtötte össze először a betegeket, az épített menedékhelyet mindenféle nyomorultaknak az elhagyott gyermekektől kezdve a tehetetlen aggastyánokig, fel egész az Alpesek hócsúcsáig, ahol szédületes magasságban tomboló hózivatarban Szent Bernát szerzetesei már ezer éve járnak ma is hatalmas bernáthegyi kutyájukkal és előkaparják a lavina által eltemetett uta-

sokat. Mennyi rengeteg érdekességet olvashatsz ezekről a dolgokról! S minél jobban megismered vallásodat, annál jobban megszereted!

A vallási olvasmányok közt különösképen is szeretném felhívni figyelmedet a *hitvédelmi könyvekre*. Ha diákkorodban talán még nem is sokszor, de később, az egyetemen s az életben bizony gyakran fogsz olyan emberekkel találkozni, akiknek helyes vallásos gondolkodását a szenvedélyek vagy az elfogult előítéletek és téves nézetek elferdítették. A vallási tudatlanságban vergődő lelkek előtt az igazság fényét meggyújtani – kihez illenék jobban, mint hozzád, tanult, művelt ifjúhoz? De persze, ehhez magadnak is sokat kell tanulnod, olvasnod.

A történelem tanúsága szerint a vallás minden időben az emberiség legfontosabb ügyei közé tartozott s odatartozik ma is. Sőt ma – a 20-30 év előtti korhoz képest – mélyebb vallásos élet félreismerhetetlen újjászületésének jeleit látjuk: különösen illő tehát, hogy minél otthonosabb légy ebben a kérdésben. Csak az szeretheti vallását teljes odaadással, aki minél többet tud róla, aki ismeri, mennyi áldás fakadt annak nyomán nemcsak a lelkekre, hanem a tudományra, civilizációra, államokra, népekre, aki olvas azokról a bámulatos intézményekről, melyeket 2000 év alatt létrehozott, aki ismeri hőseit, szentjeit, vértanúit.

Te, fiam, bármily pályára lépsz, műveltséged révén vezetőszerepet fogsz az életben betölteni. Joggal várható tehát tőled, hogy ha a tudomány minden ágából megszerzed az általános műveltséghez szükséges ismereteket, az emberi lélek legszebb megnyilvánulásának, a vallási életnek terén se érd be az iskola által nyújtott alapismeretekkel. A felnőtt, intelligens emberek vallási közönyének első oka az, hogy

vallásukat közelebről nem ismerik és mint a Szentírás oly találóan mondja róluk: »káromolják azt, amit nem is ismernek« /Jud. 10./ Viszont mindig komoly gondolkodás jele, ha egy diák a regények és tudományos könyvek mellett időt tud magának találni arra is, hogy vallásának szépségét részletesebb tanulmányokból és olvasmányokból megismerje. Tehát már most is, de később egyetemi éveidben és felnőtt korodban is – bármint el lennél is foglalva – mindig találj időt oly olvasmányokra, amelyek szent vallásod ismeretébe jobban bevezetnek.

2. A theológia után a *filozófia* legszebb, ága a tudományoknak. A szépirodalom tárgya a szép, de a szép meg a jónak és igaznak tükrözése. Márpedig a filozófia a jó és az igaz megismerésére és a helyes gondolkodásra meg ítéletalkotásra tanít. Ez adja meg az alapot és módszert a többi tudományokhoz is. Nélküle a történelem évszámok s haditettek rendezetlen halmaza lenne s a természettudományi tárgyak és jelenségek zürzavaros jegyzéke. A szónok, a politikus csakúgy rászorul, mint a hitetős. Ez utóbbi legelső sorban.

Nagyobb diákok közt többen vannak is, akik szívesen olvasnak már filozófiai könyveket, bár a bölcséletbe hivatalosan csak a VIII. osztályban kóstolnak bele. De ha valahol, hát itt légy nagyon válogató. Az a fiú, aki Kantot és Nietzschét, Schopenhauert és Hartmannt stb. olvassa, elveszti világos ítélőképességét. Néhány évvel ezelőtt majd mindegyik újság hozta a szomorú hírt, hogy egy derék szülőktől származó 22 éves ifjú agyonlőtte magát. Oka volt: össze-vissza olvasta a hitetlen filozófusokat. Kant, Fichte, Schopenhauer, Hartmann, Darwin, Haeckel, Büchner, Nietzsche, Bölsche az asztalán – s golyó fiatal szívében!

3. *A világ- és hazai történelem* egyes részeit, melyek érdeklődésedet erősebben megkapták, részletes feldolgozásban is tanulmányozzad. A történelemből sok életbölcésességét tanulunk, *historia est magistra vitae*. Ügyvéd, tanár, pap és politikus, bíró és egyéb közéleti pályán működő ember hányszor szorul történelmi adatokra! Annál szerényebb, alázatosabb lesz az ember, minél többet olvas a történelemből, viszont történelmi ismeretek nélkül kis hazájára és saját nyúlfarknyi korára szorítkozik bölcsesége. Korát csak az érti meg helyesen, aki otthonos a régi korok történetében is.

4. Vannak ismét mások, akik különös előszeretettel érdeklődnek *a természettudományok* iránt. A természet csodálatos titkai és főséges törvényei minden komolyan gondolkodó elmét Istenhez vezetnek. Viszont azonban jó tudnod, hōgy a természettudomány mai művelői között sokan vannak, akik azt épen ellenkező célra, a vallásos meggyőződés megrendítésére használják fel. Légy tehát elővigyázatos a természettudományi könyvek megválogatásában! Egészen úgy áll a dolog, mint a XIII. században Aristoteiessel. Az arabok a nagy görög bölcselőnek, Aristotelesnek tanításával akarták a kereszténységet megdönteni, míg aztán két nagy lángelme, Albertus Magnus és Aquinói Szent Tamás ki nem csavarták kezükből ezt a fegyvert s kimutatták, hogy az ókor legnagyobb bölcselő szellemének, Aristotelesnek tanai épen a kereszténységet igazolják, így tesznek a természettudomány mai arabjai is, mikor olyan fegyverrel harcolnak a kereszténység ellen, amely tulajdonképen mellette szólna.

Olvastad-e már pl. *Walter nagyon* érdekes könyveit: »Isten képe a természetben«, továbbá »Egyszáz és kultúra«, vagy *Marosi* »Biológia«-ját, vagy

Hajós »Az élet titkaiból«, vagy *Platz* »Az ember eredése«, »Apológiái vitatkozások«, vagy *Kneller* »A kereszténység és a modern természettudományok úttörői«, *Magdics* »Tanulságosabb fejezetek a természettudományok köréből.« Ezekből látnád, hogy az igazi természettudomány nemhogy támadná a vallás igazságait, hanem ellenkezőleg, segít azokat bebizonyítani,

5. *A világirodalomból* – az ókori klaszikusokon és a német írókon kívül alig tanultok valamit a középiskolában. Pedig ezeken kívül is vannak ám az emberi szélemnek bámulatos alkotásai, a szépirodalom világhírű, páratlan termékei, melyek mindenkor örökbecsű kincsek maradnak. Csak néhányat említek a külföldi szépirodalom termékeiből, a magyarról gondoskodik a középiskola. *Regények*: Wiseman: *Fabiola*. Wallace: *Ben Hur*. Newmann: *Kaliista*. De Waal: *Valeria*, *ſienkiewicz: Quo Vadis?* Manzoni: *A jegyesek*. Épígy illik ismerned a francia *epikából* »La chanson de Roland«ot, Fene» Ion: »Les aventures de Télémaque«, Chateaubriand: »Les martyres«-ét, az angolból Milton: »Paradise lost«-ját, a spanyolból: »Poéma de Cid«-et stb., az olaszból Tasso: *A megszabadított Jeruzsálem*, Milton: *Az elveszett paradicsom*, Dante: *Divina Comedia*. *A drámákból* a francia Corneille, *Le Cid*, Horace, *Cinna*, *Polyeucte*, *Nicomède*, Racine, *Britannicus*, *Esther*, *Athalie*, Molière, *L'avare*, *Les femmes savantes*, *Le misanthrope*, *Le médecin malgré lui*, az angol Shakespeare, *Macbeth*, *Richard III.*, *Caesar*, *Hamlet*, *Coriolan*, *King Lear*, a spanyol, *Calderon* stb. műveit. Ezeket kellene olvasnod. És mégis, ha szétnézel magad körül, csodálkozva látod, hogy ezeket a gyönyörű dolgokat az emberek nem olvassák, mert nem »modern regé-

nyek«. Viszont a napról-napra megjelenő tucat-regényeket fadják csak azért, írtért még friss rajtuk a nyomdafesték. *Emerson*, a nagy amerikai gondolkodó ezzel szemben azt írja: »Ne olvass olyan könyvet, amely egy évnél nem régiebb.« Az értékeien könyvről t, i. egy év múlva már úgysem beszélnek, kár volna idődért. A leghasznosabb könyveket nem a nagy reklám terjeszti, hanem csak bizonyos idő elteltével tudnak behatolni az olvasók széles rétegeibe.

A művészettörténelemből is alig lesz elégséges ismereted, hacsak magad jószántából nem olvasol.

OLVASS-E ÚJSÁGOT?

a már sok fiú olvas napilapot is. Mi a véleményem az újságolvasásról? Hidd el, nem maradsz hátra a műveltségben, ha az újságolvasásra szánt időt más, komolyabb olvasmányra fordítod. Minden életkornak sajátos olvasmányai vannak, az újságot hagyjad csak a felnőtteknek. Nekik is csak szükséges rossz az. Az újság izgató hírei, gyilkosságai, törvényszéki rovata úgy hat a fiatal lélekre, mint a túlmelegen perzselő nap a fiatal palántára: elégeti. Az újság korán éretté teszi s ideáljaitól megfosztja a fiatal olvasót. Pedig az élet komoly harcára a lelkesedés és idealizmus *edzenek*, a lapok annyi piszkot, gyalázatot, bünt kevernek fel, hogy a már meglett férfiú is alig tudja azokat kellően mérlegelni, az életet nem ismerő ifjú lelkén meg egész biztosan káros nyomokat hagynak azok. Az a fiú, aki újságot olvas, a felnőttek szereplését, munkakörét kívánja meg s restelli az ifjúkor örömeit, játékeit. Olyan lesz, mint a tökéletlen,

korán érett gyümölcs. Külső viselkedésében színpadias, mindent lebíráló, elégedetlen, nagy dolgokat lemosolygó. Az újságolvasás oly szükséges rossz, amelyre még a felnőttek is könnyen ráfizetnek. Annyira rabjaivá lesznek a gyorsaságnak s feleletességnek, képzeletüket oly rohanó iramban hordozzák végig naponkint az öt világrész eseményein, hogy minden komoly könyv olvasásatói elmegy a kedvük. Alapos tudást pedig akármilyen szakban csak könyvből szerezhetsz, s nem újságból!

Hogy az újságok mennyi hihetetlenül fölösleges dolgot tartalmaznak és így mennyi drága időt lopnak el az embertől, olyankor jöttem rá, mikor hosszabb külföldi utamról vagy cserkész táborozásról érkeztem haza s 3-4 hétről felhalmozódott újsághalmaz várt reám, Az egész nagy csomóval végeztem alig két óra alatt, holott, ha napról-napra olvassa az ember, naponkint félóráját is igénybe veszi. Persze azokról az emberekről nem is szólok, akik képesek naponkint órákat ülni a kávéházi újságbarrikádok mögött. Hogy ezek nem tudják jobbra használni drága idejüket!

Különben hogy az újságból mily keveset lehet tanulni, arról magad is meggyőződhetsz. Félórai újságolvasás után tedd le a lapot s mondd el, mit olvastál. Csodálkozni fogsz, mily fáradt vagy s mégis mily kevés maradt meg fejedben. Mi az oka? Az, amit fentebb a múzeumok és képtárak ügyetlen látogatóiról írtam. A legkülönbözőbb tárgyak benyomásai egymásután hajszolják egymást s mielőtt az első benyomás gyökeret verhetne, az újabbak már kiverik, megzavarják. Fontos világpolitikai események után humoros cikk, egy költemény, utána rablógyilkosság, aztán mozireklám, aztán napihírek,

aztán hirdetések, – még a végére sem értél a lapnak s fejed már kábult és kifáradt.

Az újságcikkek jórésze többnyire gyorsan készül, a késő éjjeli órákban. Ezekből tehát megbízható, komoly, tudományos ismereteket már csak ezért sem szerezhethetél. Ellenben a felületes újságnyelvvel annál könnyebben elronthatod magyar stílusodat.

MIT NE OLVASS?

Az az ifjú, aki csak valamit is ad jellemére, nem olvas össze-vissza. Aki mindent meg-
eszik, amihez ér, elrontja a gyomrát, s aki
minden könyvet elolvas, ami csak kezébe kerül,
elrontja a – lelkét. Ez pedig ezerszer rosszabb
minden gyomorrontásnál. Különösen vigyáznod kell
napjainkban, amikor az erkölcstelen bűnökkel és
ostoba drámákkal telenyomtatott zugkönyvek és
füzetek úgy burjánoznak a magyar könyvpiacra,
akárcsak eső után a gomba.

A nemes gondolkozású ifjak nem is vesznek
kezükhöz olyan könyvet, amely sérti szent vallásun-
kat, vagy a tiszta erkölcsöket. Ezzel fölizgatnák fan-
táziájukat, megmérgeznék szíveket, gyöngíté-
nek akarataikat, megrontanák irodalmi ízlésüket,
összerombolnák erkölcsüket és ezáltal vallásos életüket is.
Mondanom sem kell tehát, hogy oly könyvet,
mely vallási gondolkodásodat vagy erkölcsi fel-
fogásodat sértené, ne olvass! Hidd el, nem leszel lelki-
leg szegényebb, ha ezeket a sarokba dobod. Az olvas-
mányok befolyása alól senki sem vonhatja ki magát.
Az olvasó többé-kevésbé, tanítványa lesz a könyv
írójának, kedvenc írónk meg egyenesen rabul ejt,
világnézetét, erkölcsi felfogását, cselekedeteit tudat-

lanul is magunkévá tesszük. Egy híres francia író, *Bourget* mondja: »Senki sincs, akinek őszinte lelkiismeretvizsgálat után nem kellene bevallania, hogy ma más ember lenne, ha ezt vagy azt a., könyvet nem olvasta volna.« Fehér ruhával nem fehet a pocsolyán átmenni. Zola nem engedte, hogy saját gyermekei olvassák saját erkölcstelen könyveit. Nietzsche anyja megkérdezte: »Fiam, melyik könyvedet olvassam?« »Anyám – felelte ő –, egyiket se! Nem neked írtam!« Hát ha saját gyermeküknek s anyjoknak nem merték odaadni könyveiket, bizonyára nem méltók azok hozzád sem!, Minden könyv – jó és rossz egyaránt – finom nyomot hagy hátra agy velődön és lelkeseden, amint egy erkölcsileg rossz könyv elolvasása után könynyebben hajlik akaratom a rossz felé, épúgy a jó könyvek erődet fokozzák az ideális élet irányában. Azt különben, hogy hitellenes, vagy erkölcstelen könyveket nem szabad olvasniok, az ifjak könnyen belátják. Csak egy nem megy a kisebbek fejébe: »Miért szidnak annyira a Nick Carterért, meg a Prof. Nick Winterért, meg a Buffalóért, meg a Mister Herculesért /meg a többi ostoba Misterért! – ezt már nem ő mondja!/ mikor ezekben nincs sem hiteliénes dolog, semmi rossz, csak érdekes detektívkalandok, meg sportesemények!« Tényleg, vannak ponyvafüzetek, melyek nem támadják a vállást vagy a jó erkölcsöt, mégsem valók öntudatos ifjak kezébe, mert hihetetlen ostobaságukkal elferdítik az ifjak gondolkozásmódját, csapnivalóan rossz nyelvezetükkel megrontják stílérzéküket, töméntelen gyilkosságaikkal gyengítik felizgatott idegzetükét, és örökös gonosztettek leírásával durvítják finom lelküket. Ennyi ok épen elég arra, hogy értékes idődet ne pocsékold ily ostoba számárságokra.

»DE A MŰVELTSÉG!... «

zzal a szigorú elvvel szemben, amelyet fönt kifejtettem, sok komoly fiúnak támadhat azonban kételye. »Tehát erkölcsi felfogáso-mat sértő könyvet sohase olvassak Igen ám! De mikor nagynevű íróknak is vannak ilyen könyveik és ha én azokat el nem olvasom, elmaradok a művelődésben. A műveltséghez hozzátartozik azok-nak az ismerete is, különben társaságban nem tudok hozzászólni a vitákhoz ...«

Tagadhatatlan, hogy sok komoly gondolkodású ifjú keres kielégítő választ erre a nehézségre. Téve-désük abban van, hogy a műveltség fogalmát egy-oldalúan határozzák meg, Lehetséges, hogy a köny-nyebb fajsúlyú, felületes társaság talán mosolyog, ha be kell vallanod, hogy bizony sem olvastál Anatole Francétól nem olvastál semmit; mert »el-veid nem engedik.« De azonnal megfagy ám arcú-kon a gúnyos mosoly, mihelyt ügyesen át viszed a társalgást más nagynevű írók komoly műveire, amelyeket meg bizonyára ők nem olvastak. A leg-biztosabb védekezés az ilyen léha ítélkezéssel szem-ben az, ha állandóan készenlétben tartod egyik-másik ilyen nevezetes könyvnek megbeszélését s azonnal arra tereled a társalgást.

Mert arról légy meggyőződve, hogy a művelt-séghez nem tartozik a híres írók erkölcstelen könyveinek elolvasása! Nem lehet ugyan letagadni, hogy voltak Istentől nagyszerű tehetséggel megál-dott oly írók is, akik gyönyörű tollúkat nem átal-lották – sajnos – a pocsolyába mártani s az erkölcsi szennyet és piszkot ragyogó stílussal fel-dolgozni. A mérges gomba is sokszor csillogóbb, cifrább, mint az élvezhető. Ha ezeknek az íróknak

vannak kifogástalan tartalmú műveik is, azokat el« olvashatod, de azokat a könyveket, amelyekben piszok kavarog, csak hagyd azoknak, kik lelkük komolyságával leszámoltak. Neked elég a kritikák-ból tudnod, hogy ez vagy az a könyv erkölcstelen tartalmú, nem kell azt magadnak is elolvasnod. Azért, mert nem próbálsz végig saját egyetlen lelkeden ezeknek a könyveknek pusztító mérgeét, még ép oly kevésbé fogsz elmaradni a műveltségben, mint nem marad el pl. a tudományban az, aki megelégszik azzal, hogy csak hírből ismeri a gyógyszer-tár mérgeit, s nem óhajtja azokat mind sorba végigkóstolni.

»DE AZ IGAZSÁG!...«

át ha nem a műveltségért, legalább a tiszta igazság kedvéért kell elolvasnom ezt vagy azt a könyvet! Hadd lássam, hogyan írnak az ellenfél táborában is! Ne tessék féltetni, rajtam úgysem fog az semmit...« Így beszél a másik ifjú. Pedig már abban sincs igaza, hogy a rossz nem fog rajta semmit. Talán tényleg úgy *hiszi*; de mégis úgy. Bámulatosan titokzatos az emberi lélek berendezése. Semmi a világon nem múlik el nyomtalanul, lehet, hogy a rossz könyvek hatása nem lesz tudatossá, világossá benne, de az abból megismert gondolatok a tudat alatt bizony ott lappanganak, s később, néha évek múltán, pl. egy bűnre való kísértésben, azért nem tud megállni, mert évekkal ezelőtt ezt vagy azt az erkölcstelen vagy hitetlen könyvet olvasta. Már a címére sem emlékszik, már azt sem tudná megmondani, mi volt benne és mégis, annak tudatalatti hatása vágja földhöz a kísértésben.

»Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek...«, »vakodjatok a hamis prófétáktól«, figyelmezteti az Úr apostolait, és te mégis mindent olvashatsz? »Nekem nem árt!« Épen csak neked! Másnak árt, csak neked nem? Te erősebb vagy, mint más halandó? Erősebb, mint az apostolok? Neked nem kell óvnod lelkedet a hamis prófétáktól? Nyelj le egy darab cyankálit úgy, hogy bajod ne legyen, öntsd le petróleummal magad s gyújtsd meg úgy, hogy bajod ne legyen – s ha sikerült, akkor jöjj hozzám s mondd: »Nekem nem árt«. Mikor óriási orkán tombol a tengeren, oldj el egy kis szandolint és mondd neki: »Csak aztán el ne merülj!« Mikor mennydörögve gurul le egy óriási lavina s fákat, házakat seper végig, állj elébe és mondd neki: »De hozzám azután ne nyúlj!« Hogy ezt nem tudod megtenni?! Amíg ezt nem tudod megtenni, addig azt sem hiszem, hogy a rossz könyv neked nem árt.

Ami pedig az igazságot illeti, jól tudod, hogy az igazság csak egyféle lehet és ez az egyetlen, rendíthetetlen igazság Krisztus Jézusnál van s az ő egyházában. Hát akkor mit keresnél te igazságot máshol? Mehet-e egy jólelkű fiú olyan társaságba, ahol az apját szidják vagy az anyját piszkolják, vagy otthoni életmódjukat kigúnyolják? Pedig nem ezt teszi-e az, aki olyan könyveket olvas, amelyek vallását támadják s erkölceit gúnyolják?

»De hát hogy erős, szilárd legyen a meggyőződésem, ismernem kell nemcsak a mellette szóló érveket, hanem az ellene felhozott kifogásokat is!« Ugyan, ugyan! Ahhoz, hogy helyes úton járj-e, csak nem kell *bejárnod* előbb a téves utakat is? Elég, ha tudod, hogy *vannak* téves utak is és elég, ha mások megmondják, *melyek azok* a téves utak,

de nem kell magadnak is *végigjárnod* azokat! Hogy rendíthetetlen meggyőződéshez juss, ahhoz – szerinted – ismerned kellene minden hitetlen, hajótörött ember ezernyi csodabogarát, mesterkélt kifogását? Hiszen három emberi élet nem elég ezek elolvasásához! És hidd el nekem, hogy mindazt a kifogást és nehézséget, amelyektől ezek a könyvek hemzsegek, már százszor és százszor teljesen kielégítően megoldották. Ha pedig tényleg az érdekel, hogy mit mond az ellentábor, akkor is oly könyvekből érdeklődj az után, melyekben a feleletet is mindjárt megtalálhatod a felvetett nehézségekre. .Vannak kitűnő hitvédelmi könyvek, amelyekből megismerheted az ellentábor kifogásait is, anélkül, hogy nagy kincsednek, hitednek kárát vallanád.

»DE AZ ÉLET!...«

De hát nekem az élet csak kell ismernem! Mindent tudnom kell, ami ember szívében csak végbemehet! így legalább nem fogok keservesen csalódní az életben ...«

Először is igazi életismeretet nem az úgynevezett modern regényekből meríthetsz. Nem lenét ugyan tagadni, hogy az a sok piszok és erkölcstelenség, amelyet egyes regényírók könyveikben egybehalmoznak, tényleg előfordulhat az emberek életében. De meglesz-e az éltről a szükséges komoly és idealista félfogasod s lesz-e elég erőd végigküzdeni efri mindenkinek nehéz életét, ha regényeidből az a felfogás alakul ki benned, hogy az élet *csupa* piszok, *csupa* gyalázat, *csupa* csalás, hűtlenség és erkölcstelenség?! Igen, ez *is* van az életben, sok is van belőle. De azt nem kell regényekből megismer-

ned. Épen eleget fogsz erről hallani, látni, tapasztalni regények nélkül is. Ezek a regények úgy mutatják be az életet, mintha az csupán *kórház* és örültek háza volna és nyoma sincs bennük az áldozatos szeretetnek s az odaadó lelkiületnek, ami – hála Istennek – még azért ma is bőven fakad a nemes emberek lelkéből.

Azt feleled talán: »A rossz között is lehet jót találni és én csak a jót szedem fel magamba«. Igaz, szemétnben is lehet elszórt búzaszemeket táíáni, de minek kotornál fel ezért a pár szemért egész szemétdombokat,mi által magad is piszkos leszel!,, mikor zsákostól áll előtted a legtisztább búza: a jó könyvek egész halmaza! A méh meg tudja tenni, hogy még a mérges virágból is csak a mézet szívja ki s a mérget otthagyja,- a tapasztalt halász ki tudja szedni a szirtes zátonyok sziklarepedéseiben meghúzódó értékes gyöngyagylókat is, hanem a fiatal lélekre bizony a szép stílusú, de erkölcstelen könyvekből nem méz, csak mérges lehelet árad s miközben ott gyöngyöket akarnál szedni, élted sajkája ronccsá zúzódik az alattomos sziklakon. Merthogy te a rossz könyveket »csak a stílusért és irodalmi szépségeiért olvasod«, így mentegeti magát sok diák,, mán, engedd meg, de nem hiszem el. Nem hiszem. Mert akkor olyan könyveket keresnél, melyek stílusa és szép irodalmi formája teljesen felér a te sikamlós regényeiddel anélkül azonban, hogy azok romboló gondolatai is bennük leselkednének, »Anatole France olyan szellemes francia és olyan szellemes nyelvezete van!« – mondod. Igaz, de emellett hihetetlenül cinikus és maró gúny vitrioljával önt le minden fönséges eszményt, át akkor miért nem olvasod Boudeaux-et vagy Bourget, aki szintén francia, szintén szép stílusú –

csak nem pizskos és nem cinikus? »Renan olyan érdekes elbeszélő, Zola olyan pompás stílussal ír.« Igaz, de Renan lábbal tapossa hitedet és Zola belegyömöszöl a legpizskosabb pocsolyába, – hát akkor miért nem olvasod Sienkiewiczet vagy Manzont, aki ép oly érdekes elbeszélő, vagy miért nem Gárdonyit vagy Herczeget, aki ép oly pompás stílussal ír?

AZ ÍRÓ MEG A RABLÓ.

Kirilof orosz költő írta az alábbi kis mesét. túlvilági ítélőszék elé egyszerre érkezett két meghalt ember lelke: az egyik egy akasztófán kivégzett rablóé volt, a másik egy világszerte ünnepeelt neves íróé, akinek remek stílussal megírt könyvei azonban istentagadással s erkölcsetelenséggel voltak tele. A túlvilágon nincs pártoskodás, nincs mentegetés s bizony mindkettő kemény ítéletet kapott. Roppant vasláncon függött a levegőben két vasüst, – mondja 32 elbeszélés – egyikbe helyezték a rablót, másikba az író s irtózatosan alájuk fűtöttek.

Jöttek-mentek az évtizedek, a két lélek örületes kínokat állott ki. Hanem a rabló üstje alatt egyszer csak kezd ám a tűz alábbhagyni... hamvadni... végre is kialszik: a rabló leszenvedte bűneit. A másik tűz ellenben lángol, lángol, talán még jobban, mint az első napon. »Uram, ez kegyetlenség, ez nem igazság – kiált kínjában az író. Én nem öltem, mint ez az útonálló, nem bitófán végeztek ki. A földön most ünneplik nagy dísszel születésem 100 éves jubileumát és én itt szenvedek!« »Szerencsétlen féreg, te merészelsz szólni? – hallatszott a felelet. Te mered magad összehasonlítani azzal

a másikkal? Az egy embert ölt meg hirtelen haragjában, megbűnhődött érte. De te? Nézd csak azt a VI.-os diákot, aki ott falja titokban a te szemtelen írásaidat, nézd csak mint borul piszkosra könyved nyomán kristálytisza lelke! Még te beszélsz? Nézd csak, 100 évvel születésed után is mennyi ember lelkében oltják ki könyveid a vallás fényes világosságát! Még te beszélsz? Az a rabló csak egyet ölt, de te? Nézd csak az ezernyi-ezer ifjú lelket, akiket mézes-mázos beszédeddel, szép stílűsoddal megbűvöltél és akik könyveid által hitetlenekké, erkölcstelenekké, piszkos lelkűekké lettek és lesznek. Még te beszélsz? A te tüzed sohasem fog kialudni s férged meg nem hal, mert jaj annak, aki csak egyet is megbotránkoztat azok közül, akik Krisztusban hisznek!...«

Ezek után, fiam, nem hogy furcsának, hanem egész természetesnek fogod találni, hogy a kath. egyház – jól ismerve az ártalmas könyvekben rejlő ropant lelki veszélyt ~ külön címjegyzéket állított össze azokról a könyvekről, amelyek olvasása nagy lelki kárral járna, amelyek olvasását tehát híveinek eltiltja. Ennek a címjegyzéknek neve: »Index librorum prohibitorum«, /»Tiltott könyvek jegyzéke«/, vagy röviden *Index*. Amint az állam helyesen cselekszik, mikor a mérget kivonja a szabadforgalomból s nem engedni árulni, csak a gyógyszerárban orvosi rendeltetésre, ha valakinek erre komoly okból szüksége van, épúgy hálásak lehetünk az egyháznak is, hogy a mérget tartalmazó könyvekre rányomja a »Vigyázz! Életveszélyes!« figyelmeztetést és csak külön engedély alapján hagyja hozzányúlni azt, akinek arra komoly okból szüksége van.

Indexe nemcsak a kath. egyháznak van. Az államok is eltiltják a társadalmi rend vagy a társa-

dalmi osztályok, vagy, a katonaság ellen izgató könyveket. Jól is teszik. És hogy az állami cenzúra mennyivel szigorúbb, mint az egyházi, arra érdekes példa Németország esete, hol 12 év alatt a kor-» mány több könyvet tiltott el, mint amennyit az egész világon a kath. egyház az egész XIX. században indexre tett. Pedig ha az állam annyira aggódik alattvalói földi biztonságáért, nem kell-e az egyháznak is aggódnia a lelkek javáért?

Névszerint indexre tett könyv tulajdonképen kevés van. Egy *lelkiismereti index-szabály* kötelez azonban minden katolikus hívőt, hogy semmi olyan könyvet – még ha nem is volna névszerint indexen! –, amelynek tartalma erkölcstelen vagy vallástalan, ne olvassanak. Épígy tiltott könyvek közé tartoznak azok is, amelyek babonát, jövendölést, spiritizmust tanítanak, a párbajt vagy az öngyilkosságot, a szabadkőművességet dicsőítik stb. Tilos az olyan vallásos könyv olvasása is, Szentírás, imakönyv, ájtatossági könyvek,, amelyen nincs rajta a kinyomatáshoz szükséges egyházi engedély „Nihil obstat» és »Imprimatur« szavak,. Ha valamely könyvről gyanúd van, hogy nincs-e indexen, elolvasása előtt kérdezd meg hittanárodat. A legjobb index pedig lelkiismereted legyen: ha az egy könyv elolvasása alatt nyugtalan s szemrehányást tesz neked, ha érzed, hogy az a könyv erkölcsi felfogásodat bántja vagy hitedét sérti, az a könyv – bármi lenne is! – számodra indexen van! Dobd a tűzbe, mielőtt megmérgezné lelkedet. Fiam, légy ebben szigorú, nem bánod meg. Féld az Istent s utána félj attól, aki Őt nem féli.

MILY KÖNYVET VÁSÁROLJ?

Még néhány szót arról is akarok írni, hogy mily könyveket érdemes megvenned. Bizony ez nem utolsó kérdés, főleg a mai drága könyvárak mellett. Minél nehezebb a könyvvásárlás, annál inkább meg kell gondolnod, hogy milyen könyvért adod pénzedet. Csak olyan könyvet vásárolj meg, amelyre többször, szükséged lehet, amelyet érdemes többször is elolvasni. Tehát tudományos vagy jellemnevelő könyvet, gyűjteményes köteteket, lexikont, szótárt. Olyan könyvért azonban, amellyel egyszeri olvasás után végez az ember, kár pénzt adnod. A legtöbb regény ilyen. Lehet elsőrendű érték, de ne adj érte pénzt, hanem váltsad ki – ha kell – könyvtárból. T

Könyveidet, ha csak teheted, köttesd be. Sőt legokosabban teszed, ha megtanulod a könyvkötést s magad kötöd be azokat. Igen hasznos időtöltés ez.

Nem fölösleges figyelmeztetnem arra sem, hogy minél rendesebben gondozd a könyveket. Számárfüles, összefirkált, zsírfoltos könyvet senki sem vesz kézbe szívesen. Sok diák belső lelkületét meg lehet ismerni könyveinek állapotából. A felvágatlan könyveket ügyesen *vágd* fel, s ne recézetten szakítsd a lapokat. Lapozásnál ne *nyálazd* az ujjadat. Még saját könyvedet se jegyezgesd összevissza (kivéve amiből iskolában tanulsz), legfeljebb finom vonásokkal *jegyezz meg* valamit a lapokon. Más könyvébe azonban egyáltalán semmi beírást nem szabad tenned.

Egy világtól elmaradt kis falu lakosait azzal bosszantják, hogy ez van náluk kiírva a falu szélén egy figyelmeztető táblára: »Ez az út nem út. Aki mégis rajta jár, 100 K-t fizet!« A könyvkölcsönzésről is ezt tartom: legjobb könyvet kölcsön nem

adni. De aki mégis ad, legalább írja fel, kinek adta, mert különben ráfizet! E tekintetben még a jellemes emberek sem elég lelkiismeretesek, a kölcsönzött könyvet vagy sokáig tartják maguknál elolvasás után is, vagy egyáltalában vissza sem hozzák. Pedig aki nem adja vissza a kölcsönzött könyvet, épúgy megkárosítja felebarátját, mintha meglopta volna. Legjobb helyzet lenne, ha neked sem kellene soha magánembertől könyvet kölcsönkérned. De ha már kölcsönvettél, tartsd becsületbeli kötelességednek, hogy arra jobban vigyázz, mint saját tulajdonodra, senkinek ne kölcsönözd tovább és idejében add is vissza tulajdonosának.

FELLÉPÉS.

E löbb-utóbb majd mindegyik ifjú kerülhet olyan helyzetbe, hogy családi társaság vagy nagyobb nyilvánosság előtt szerepelnie kell. A nagyszülők aranylakodalmára kis szindarabot rendeznek otthon az unokák, az önképzőkörben kell szónokolni, iskolai ünnepélyen szavalni stb. Szeretném, ha nem kényszerűségből vállalkoznál ilyen feladatokra, hanem – ha eleinte kissé félsz is – kapva kapnál az ilyen szereplések után.

Az én dédelgetett óhajtásom, vágyam u. i. az, bárcsak a közel jövőben minden vezető állást olyan jellemes, ideális, tiszta lelkű s művelt ifjak töltenének be, mint amilyenek téged gondollak. Az én ideálom az, hogy minél több, lelke mélyéig őszintén Vallásos, kristálytisza jellemű, acélos gerincű, elvhű, éleseszű férfiünk legyen, aki emellett talpraesett, ügyes, életrevaló is és ott van a közélet, a társadalmi élet minden vezető állásában.

Erre a későbbi fontos feladatra azonban már most kell készülnöd. Azért mondom, hogy csak

szerepelj, beszélj, szavalj minél többször, és nem baj, ha most még döcögve, ügyetlenül megy is a dolog. Inkább szüleid előtt sülj bele a mondókádba, inkább diáktársaid mosolyogjanak esetlen gesztusaidon, mint akkor kezdj el levegő után kapkodni az életben, mikor már komolyan megy a dolog.

Az ügyes fellépés, a jó szónoki előadás nagyrészt a gyakorlat eredménye. Minél többször gyakorlód magad benne, annál jobban fog menni, Az első nyilvános fellépéskor még óriási lámpaláz (diáknyelven »drukk«) vesz erőt rajtad. Szíved ijedten kalimpál, arcod elsápad, forog körülötted a világ. Mindegy! Ezen minden szónok átesett, nagy kár volna emiatt félrehúzódni és másnak adni át a helyet. Minél többször szerepelsz, annál inkább csökken ez a lámpaláz, teljesen azonban sohasem múlik el. Bizonyos fokú megilletődöttség, elfogódott hangulat eltölti még a leggyakorlottabb szónok lelkét is. És ez jó is, mert valami különös tüzet, melegséget ad a beszédnek, kiérzik belőle az a tisztelet, mellyel a szónok a hallgatóság iránt viseltetik. A kezdő szónokoknak kitűnő orvosság a lámpaláz ellen az a régi recept: »Úgy tekints az előtted ülő hallgatók fejére, mintha megannyi káposztafej volna előtted!« De akkor azután beszélj bátran, ha mosolyognak, ha köhögnek, ha nem figyelnek rád, mindegy, csak semmi ki ne zökkentsen utadból. Káposztafejek csak nem zavarnak bele a beszédbe!

ELŐADÁS.

Mi a főhiba az ifjak előadásában? A leggyakoribb a *szöveg lélektelen, egyhangú, lehadart, monoton elmondása*. Mintha gramofon állana előttünk, aki csak beszél és beszél (még

jó ha érthetően), de aki a szövegből egy árva kukkot sem ért, legalább is nem érzik a hanghordozásán s színezésén. Már pedig ez az első feltétele a

sikernek. »Ha meg akarsz engem hatni, előbb magadé-
nak kell meghatva lenned«, *si vis me flete, dolend-
um est primum ipst tibi!*

Mikor azután kissé már bátrabban mozognak az ifjak a »káposztafejek« előtt, ott leselkedik rájuk egy másik veszedelem: a *túlzott színészkedés*. Részben a lámpaláznak, részben azonban a helytelen fel«fogásnak eredménye, hogy a legtöbb bátrabb ifjú előadó színésszé válik. Nézd csak meg az önképzőköri elnököt, mikor a március 15.-i díszgyűlésen nekihajtja magát az asztalnak és csuklóban meg-görbített karját rászorítva az asztalra, falakat rengető kiáltások közt megnyitózik. Pedig a szónoklás nem színészkedés! *Vigyázz* tehát, hogy a beszédben a kiindulás természetes, közönséges, társalgó hangon történjék és csak a beszéd folyamán, ahol már az érzelmek igazán gomolyognak a lélekben, ott öntsd bele a páthosz izzó tüzét. Itt már lehet tüzelni, itt már lehet buzdítani, erős hangon beszélni, de itt sem ordítózni, itt sem torokszakadtából hasogatni a hallgatók fülét.

Olvass gyakran hangosan költeményt s prózát vegyesen. Kérd meg szülőidet, testvéreidet, vagy jöjjetek össze jó barátok ketten-hárman s ítéljétek meg egymást: érthetően olvasok-e, nem harapom-e el a szavak végét, jól hangsúlyozok-e, kiejtek-e minden szótagot tisztán, színezem-e kellően a szavakat stb.

A SZÓNOK HANGJA.

Nem kisebb nehézséggel kell megküzdenie a szónoknak akkor sem, mikor arra törekszik, hogy előadása minél érthetőbb legyen. Minden szereplésben elsősorban fontos természetesen az, hogy mit mondunk, tehát a beszéd tartalma. De ha megvan kéziratban akár a legjobb tartalmú beszédünk is, az még élettelen anyag, holt

kincs, amelybe életet a szónoki előadás művészete lehel. Elsősorban fontos tehát a jó beszéd és tartalom, de nem lehet azért nélkülözni a jó külső előadás kellékeit sem. A szónoki siker az előadástól s a jó gesztusoktól is sokban függ.

A szónok legértékesebb eszköze a hangja. Csodálatos eszköz az emberi hang! Mennyi megszámlálhatatlan árnyalata van színezésben és erősségben! Egy mély és magas hang között mily tömérdek fokozat! A szónoki ügyesség éppen abban áll: eltalálni, mikor mily erősségű és mily árnyalatú hangot kell használni.

Különösen figyelj a szónoki előadásnak két fő kellékére: *beszélj érthetően és természetes színezéssel.*

Beszélj érthetően! Hát lehet beszélni érthetetlenül is? – kérded talán csodálkozva. O, de még mennyire! Ha valaki nyilvános fellépésekor is csak oly kis erőfeszítéssel, könnyedén, lustán beszélne, mint társaságban vagy barátaival egymás közt szokott az ember, bizony teljesen érthetetlen maradna. Figyeld csak meg, hogy mikor az emberek egymással beszélgetnek, alig nyitják ki szájukat, ajkuk éppen csak hogy mozog. Hát ez a kényelmes beszélgetés, elegendő a szobához, de nem ám az előadóteremhez. Bizony a szónoknak jó nagyra kell kitérnie a száját, nézd meg, ha lefényképeznek valakit szónoklás közben, mekkora szája van!., és az ajkaival oly erősen kiformálni és azután oly világos tisztasággal kiejteni minden betűt és szót, amennyire csak bírja. Szónoklás közben az arcizmok sokkal többet dolgoznak, mint társalgás közben. Az ajakkal jól kiformált beszédet részben még a süketek is megértik, leolvassák a szájunkról.

Különösen ügyelj arra, hogy a szavak utolsó

szótagjait és a mondatok utolsó szavait is egész tisztán, hallhatóan ejtsd ki, sokan elnyelik ezeket. Ugyancsak az érthetőség követeli, hogy minél nagyobb teremben beszélünk, annál lassabban, szinte szótagolva ejtjük ki a szavakat, mindenestre sokkal lassabban, mint a rendes társalgás közben.

Beszélj színezéssel. Hát ez mi? Figyeld csak meg, mikor két ember fontos tárgyról beszélget. Nem megy az egyhangon, monoton darálással, hanem más és más hanghordozással és színezéssel, aszerint, hogy most bizonyít valamit, most cáfol, most elbeszél, most méltatlankodik, most csodálkózik, most sajnálatot fejez ki stb. Már most ropant fontos feladat, hogy ezt az életet, ezt az eleven előadást, ezt a hangszínezést belevigyed a szónoklásba is. Ha örömteljes dologról beszélsz, legyen hangod vidám, csengő, ha haragudnod kell beszédben, tompa, mély, vigasztalásnál szelíd, szemrehányásnál komoly, részvételnél lágy, kérésnél hízelkedő, fájdalomnál színtelen, tompa, lelkesedésnél, tüzes.

Es mindennek a hangnak még tömérdek változata is van. Ugyanannak a szónak a jelentését teljesen megváltoztathatjuk azáltal, hogy különbözőképen színezzük a kiejtésnél. Vedd csak pl. ezt a szót: »köszönöm«. Nagy beteg gyermekhez rohanva jön az orvos s megmenti a beteg életét, az anya megrendülve mond köszönetet: »Doktor Úr, köszönöm!« De mennyire másképp ejtjük ki ezt a szót, ha valaki olyan dolgot ígért, amihez, semmi kedvünk és azt mondjuk: »Köszönöm!« Es megint másképp, mikor a rendőrtől megkérdeztük, hol van ez vagy az az utca: »Köszönöm«. És megint másképp mondja a fizetőpincér, mikor a visszaadásnál azt mondtuk, hogy »a többit csak tartsa meg«: »Köszönöm«.

Ép így van a »kérem« szóval. Beteghez hívják sietve az orvost: »Doktor úr, azonnal jöjjön, kérem«. Telefonálsz és a számot kéred a központtól: »Kérem a J. 180-53-at«. Valamit kérdeztek tőled, de nem értetted: »Kérem? . . .« Vagy megköszöni valaki szolgálataidat, s te feleled: »Kérem! . . .« Vagy valakit magad előtt akarsz engedni a kijárásnál: »Kérem . . .« Vagy a villamoson meglökött valaki és nem kér bocsánatot, te pedig rászólsz: »Kérem?! . . .« íme, ahány »kérem«, annyi más és más jelentés, de persze teljesen más hangszínezéssel. Ebből láthatod, mily fontos megtanulni a színezett, természetes szónoki előadást.

A GESZTUSOK.

Az igazi szónok azonban nem csak hangjával beszél, hanem karjával, kezével, ujjával, arcjátékával, fejmozdulataival, szemmozgásával is. Ezeknek a mozdulatoknak egyetlen feladatuk az, hogy amit a szónok mond, világosabbá, érthetőbbé, elevenebbé tegyék.

Az előadástkísérő mozdulatok legfőbb szabályai ezek: Szemedet ne szegezd a szoba egy pontjára, hanem tekints végig könnyed természetességgel egész hallgatóságodon. Arcod vonásain tükröződjenek azok az érzelmek, amelyek a beszéd anyagának megfelelnek s amelyeket hallgatóságodban fel akarsz ébreszteni. Fejedet ne tartsd mereven, hanem egy kevéssé mozgasd, ha pedig keziddel gesztikulálsz, arra fordítsd fejedet, amerre kezed jár. A taglejtések legfőbb szabálya, hogy azokat könnyedén, kerekdeden végezd és ne mereven, szegletesen. Ehhez az szükséges, hogy a kézfejeket ne merevítsd meg,

hanem a csuklóban mozgassad. Tehát kissé a kígyómozgást vagy a hullámvonalakat utánozzad taglejtéssel. A gesztus alatt ne szorítsd felsőkarodat a testhez, azaz ne könyökből induljon ki a mozdulat, hanem a vállból. A jobb kéz balról kezdje a gesztust jobb felé., Ha mindkét kézzel gesztikulálsz, ne egyforma mozdulatot tégy mindkettővel, hanem egyik kéz végezze a vezetőmozdulatot, a másik pedig kissé utána menjen, hogy erősítve kiemelje az elsőt. Akárcsak énekléskor: ha két fiú ugyanazt a sopránt énekeli, sohasem olyan szép, mint ha az egyik vezet a sopránnal, a másik pedig alt-tal kiemeli, színezi az elsőnek énekét.

Se egyenesre merevített, se szétválasztott ujjakkal ne gesztikulálj, se ökölbe szorított kézzel. Hát akkor hogyan tartsad ujjaidat? Bizony ez épen egyik legnehezebb pontja a jó taglejtésnek. A festőknek is legnehezebb feladatuk az emberi kéz jó megfestése, így próbáld: a mutató- és a középujjakat egyenesen „nem mereven„, a többi hármat kissé behajlítva. Ezt a kéztartást azután gyakorold sokszor és nézzed, hogy esztétikus benyomást kelt-e. Egyáltalában ne szégyelj kezdő szónok korodban nagy tükör elé állani s végignézni saját előadásodat. Sok esetlen mozdulatodat fogod ezáltal kijavítani.

VIVE LABEUR!

Egazi és hasznos örömök csak olyan javakban lehetnek, melyeket kemény munka és fáradság által magad szereztél meg. E fejezetben sokat hallottál a munkáról. S a végén is csak azt mondom: *Age, quod agis!* »Amit cselekszel, egészen tedd« – azaz teljes erődből

feküdj bele minden munkádba. »Ez a fiú alaposan dolgozik s munkája megbízható« – kell-e ennél nagyobb dicséret? Jelszavad legyen: *Mindent a legjobban!*

Vannak ifjak, akik foghegyről veszik a kötelességet s mégis dicsekedve emlegetik: íme, így is meg lehet élni. Tényleg lehet, hogy valaki komoly munka nélkül is felszínen tartja magát s megél ideig-óráig, adja a bankot, s elvakít másokat. De ha egyszer igazi próbát kell kiállania, bizony úgy jár, mint a macska járt, mikor büszkén, púposra húzta össze magát, hogy őt is tevének nézzék, gögösen sétált fel s alá, mikor azután terhet raktak rá, egy-kettőre vége lett a púpjának sa-- gögijének.

Das Kätzchen bückelt sich und will Kamelchen sein,
Wenn man's beladen will, dann zieht's den Buckel ein.

/Röcke./

Az élet munka nélkül – keret kép nélkül! Ha nem hiszed, próbáld ki: milyen üres, levert a lelked semmittevésben elpocsékolt vagy léhaságokra tékozolt órák után, s viszont mily szelíd boldogság, mily *jóleső* öröm ömlik el rajta egy kemény, komoly munkában eltöltött nap estéjén.

Néha minden jóakarated s törekvésed mellett sem éred el a kitűzött célt, lehet pl., hogy sokat tanultál és mégis sokkal gyengébb bizonyítványt kapsz, mint érdemelnéd. Lehet, hogy komolyan dolgozol az életben, s mégsem tudsz, kielégítően előremenni. Ilyenkor egyetlen vigaszod lesz a kötelességteljesítés nyomán fakadó megnyugvás: »Mindent megtettem, ami tőlem függött. Nem vagyok hibás. Többet nem tudtam dolgozni.« Ha tényleg igaz ez, akkor nem fog letörni semmiféle csapás sem az életben.

Jeanne d'Arc, a hazáját megszabadító és hitét hősiesen megvalló orleansi szent szűz, szegényes családból származott. Domremy-ben kis családi házuk bejárata fölött ekét francia szó állott: *Vive labeur!* »Éljen a munka!« S ez a jelszó, annak rendületlen betartása szentté és honmentővé tette az egyszerű kis leánykát.

Vive labeur! – ez legyen ma minden magyar ifjú jelszava.

Éljen a munka! – mondd, mikor reggel kipihenve ugrasz ki ágyadból s reggeliimád után tankönyved vagy szerszámod után nyúlsz s iskolába vagy műhelybe indulsz.

Éljen a munka!, mikor napközben fáradni kezdesz és kedvetlenség vesz erőt rajtad.

Éljen a munka!, mikor fiúk csalogatnak a könyv mellől, hogy inkább menj játszani.

Éljen a munka!, mikor csalódás ér, mikor tömérdek akadály van utadban, mikor sokat kell küzdened nemes ideáljaidért. Mindegy! bljen a munka!

Minden magyar ifjú válassza élete programmjául *szent Ágoston* szavait: „*Úgy imádkozzál, mintha mindent csak Istentől várnál; s úgy dolgozzál, mintha Isten semmit sem adna.*”

AZ ÉRETT IFJÚ.

»Hazám reményei, romlatlan ifjak! Nem reszketne bennetek a szív, nem emelkedik-e a lelketek a mindennapiság főié. nem hangzik-e bennetek isten! szózat, hogy ti vagytok hivatva egy sarjadék népet megmenteni és egy fejletlen törzsökös nemzetet eszményi magasságra emelni? Egy szebb jövőnek uraivá lenni vágytok hivatva, ha mertek nagyok lenni.« /Széchenyi./

VÉGRE!...

»... és mindnyájan reméljük, hogy az életben – fiaim » – becsületet hoztok arra az intézetre, amelynek padjain nyolc évig nevelkedtetek. A jó Isten vezessen titeket minden lépésiekből! Ezekután kihirdetem az érettségi vizsgálat eredményét. A tanári kar ítélete alapján jelesen érettek: . . .«

Szíved szörnyen kalimpál, arcod rákvöröstre pirul, mikor nevedhez érnek. Te is a jelesérettek között vagy! Gratulálás. Nagy zsibaj. Oszoltok szét a díszteremből, jöttök lefelé a lépcsőn . . . Kezedben kissé reszket az érettségi bizonyítvány messzire lobogtatott papírja, most már az örömtől, nem a drukktól,

füledben még csengenek a búcsúzó igazgató szavai, aki a lelketekre kötötte, hogy további éltetekben dicsőséget hozzatok a régi intézetre. Csodálatos! Mintha mindenki reád nézne. A falon az annyiszor látott görög istennők arca mosolygósan integet. Sőt mintha még az öreg Homerosnak szoborfeje is kinyitná vak szemét ... Bizony úgy van! Jelesérett vagyok no! Mit bámultok rajta! Eleget tanul-tam nyolc év alatt!

A lépcsőn lefelé menet ünnepélyesen még egyszer végigkopogsz érett voltodat jelző sétapálcáddal az ismerős köveken, körülötted nagy sürgés-forgás, tárgyalás még néhány percig, leereszkedőleg fogadod itt is, ott is az irigykedő kicsinyek üdvözlő jókívánságait . . . Hanem mikor végkép kilépsz a kapukon melyeket talán annyiszor elátkoztál, valami ismeretlen szorongás lep meg: mintha vén öreg ember ülne ott a kapu lépcsőjén, kezében az időt egyre pörgető homokórával. »Igen, igen! Hiszen még csak most jön a java. Eddig gyermek voltam, gondtalan ifjú. De mi lesz most?« Gyorsabban dobban meg a szíved s kérdően belenézel a kék júniusi égbe: „*És most? Mi jön most? . . .*”

Vannak fiúk, akik így szólnak: Hogy mi jön most!? Ah, mi jön? A szabadság! Az öröm! Az élet! Az élvezet! ... az jön! Csakhogy leráztam magamról az iskola béklyóit! Csakhogy nem kell többé köszönnöm a számtantanárnak! Csakhogy nincs többé nyakamon a diri! Csakhogy nincs mindennap felelés! Szabad vagyok? mint a madár! Szabad élet jön! Szabad minden! Szabad a kávéház. Szabad a mulatozás. Szabad az éjszakázás. Szabad a nemtanulás ... .

Ezek érettek? Ugyan *mire* érettek? Mert vannak ilyen ifjak is. És te, fiam, *nem ilyen* leszel!

Nem ilyen? Hát nem szabad örülnöd? Dehogyan is nem! Hiszen nyolc évi kemény munkádnak jelentős állomásához értél, örülj, de ne feledd, hogy ez az állomás még mindig nem a végcél. Az érettségi nem befejezése sem lelki fejlődésednek, sem tanulmányaidnak. »Érett vagy«, de mire? Arra, hogy ezután önállóan tanulj. De tanulj! Sőt többet tanulj, mint eddig! Felnőtt korunkban elboruló lélekkel gondolunk vissza arra a mai visszás társadalmi helyzetre, hogy érettséggel zsebükben, mily védtelenül lökik ki ifjainkat az egyetemi váró-sok romlott levegőjébe. Az »érett« ifjú még korántsem kész jellem. Lelki alakulása korántsincs még végkép lezárva. Erkölcsi támasz, vezető nélkül kerül bele a léha frázisok s sekélyes életfelfogás hangos zúrzavarába. Ember legyen a talpán, aki a tömérdek kísértés zsidvásárján sértetlenül tudja magát átvágni.

De tanulmányilag sem kész még az érett ifjú. Az érettségi bizonyítvány csak útleveél az egyetemre, csak – talán el sem hiszed, míg meg nem próbáltad – jogosítvány arra, hogy ezután sokkal többet tanulhass, mint a középiskolában tanultál. Ha valaha, hát az egyetemen lesz igazuk *Schiller* szavainak:

Will einer in der Welt was erjagen,
Mag er sich rühren, mag er sich plagen.

(Wallensteins Lager I. 11.)

Igen, szabad vagy: nincs mindennap felelés, de te látod kárát, ha el nem készülsz rendesen. Szabad vagy: nincs nyomtatott órarend, de bizony beleizzadsz, míg összeállítod magadnak a tantervet, amelyet eddig készen kaptál. Szabad vagy: mulathatsz, éjszakázhatsz; csak te fizetsz rá, senki más,

Az érettségi után úgy nézek az osztályra, mint egy nagy tengeri kikötőre, amelyben hatalmas óceánjárók Horgonyoznak telve a legértékesebb rakományokkal. A zakatoló gépekkel már alig lehet bírni, már szeretnének nekivágni a tengernek. Mindnek más a rendeltetése, más a zászlaja, más a terhe, más a legénysége, csak egy közös bennük: a bízó reménység, a lelkes kedv, hogy célhoz fognak érni. Pedig némelyik hajó alattomos zátonyok szikláján ronccsá zúzódik, másikat kavargó orkánok borítanak majd el, s rendeltetésüket nem érik el soha. S ottan a másik parton hiába zokog az apa, hiába várja a fiát, kit elnyelt a tenger...

Édes fiam, téged is vár az örökkévalóság partján mennyei Atyád. Vigyázz! Jó hajóra szállj, mely nem visz zátonyra az élet tengerén, s mely dacolni tud az élet viharával.

Íme, reád mered kérdő szemével a végtelenül komoly kérdés: az anyyira óhajtott érettségi bizonyítvány végre kezemben van, de mit kezdjek vele? Mily pályára menjek?

PÁLYAVÁLASZTÁS ELŐTT.

Fordítsd le, mert ez latinul van: »Mi lesz fiam, komám uram?« viccelik egymást a kis gimnazisták. Aki aztán beavatott a titokba, nagy nevetéssel fordítja is: *Miles fiam, comam uram*, vagyis: katona leszek, bajuszomat leégetem.

Hej, ha ilyen könnyen menne az igazi pályaválasztás is! A kis gyermekeknél könnyen megy. Ugyan van-e, ki óvodás korában nem cukrászinas szeretett volna lenni? Majd huszárcapitány. Illetőleg villamos kalauz. Netalán tán mozdonyvezető vagy

soffőr. Később aztán felsős korában szörnyen szégyenli elemista terveit. Pedig nincs azokon restelleni való. Ugy van az rendjén, hogy amint fejlődik értelmű s az életnek egyre több és több oldalával ismerkedsz meg, lassankint komolyabban kezd felvetődni előtted is a nagy kérdés: Hová szánt engemet tulajdonképpen a teremtő Isten?

A pályaválasztás egyike az élet legfontosabb feladatainak. Csak ha jól eltaláltad hivatásodat, akkor leszel boldog az életben, akkor dolgozhatsz sikerrel s lelki üdvödet is akkor biztosíthatod legjobban. Eltévesztett pályán kedvetlen a munka, keserves nyűg az élet, ismeretlen a béke. Aki nincs a maga helyén, könnyen bűnös életre adja magát, íme tehát, a pályaválasztás egész életedet eldönti, sőt lelki nyugalmat és sokszor örök túlvilági életed sorsát is!

Az a pillanat tehát, amikor először kerülünk szembe az életben ránk váró nagy feladat kérdéssel és szent fogadással jegyezzük el magunkat ide vagy oda, döntően pecsételi meg életünk sorsát. Nem az a fontos tehát, hogy mily hivatalban vagy állásban vagy, hanem hogy oda szánt-e téged az Isten és mint gondolkozol te állásodról. Ez a legfőbb: *mire szánt az Isten?* Dobd a madarat a vízbe, tönkremegy – nem oda való. Vesd ki a halat a levegőre, tönkremegy, – nem oda való. Az ország és az egyén is egyaránt akkor szerencsés, ha »megfelelő helyen megfelelő ember áll«, mint egy *találó* angol mondás tartja: *The right man on the right place.*

Tehát, fiam, mikor életpályádról döntesz, sohas téveszd szem elől az Isten akaratát. Először *életcél*t tűzz ki s akkor könnyebb lesz megválasztani a *pályát*, mely « célhoz vezet. *Ám élet célja s az*

életpálya nem szólhat kizárólagosan e földre. Istentől vagyunk s Istenért vagyunk! Talán különösen hangzik előtted ez a figyelmeztetés, mert hiszen nem *így* szoktak előtted beszélni a *pályák*-ról. »Tehát nem az a döntő, hogy hol lesz legkönnyebb munkám?« kérded. »Nem az a döntő, hol lesz legkényelmesebb életem?« »Nem az, hol keresek legtöbbet?« Tudom fiam, sokszor hallottál eszerint mérlegelni, eldönteni egy egész életet. De te mégsem fogsz eszerint igazodni. Mert ha minden szellemi erőlködésed végső célja csak az, hogy hol élsz legjobban, akkor csapd sarokba könyveidet s állj be a Ritzbe főszakácsnak. Ha csak azért tanulsz, hogy hol lesz legkényelmesebb életed, akkor hagyd békét a könyvnek, tanulásnak s menj el török pasának.

MINDEN PÁLYA JÓ.

alamire különösen is szeretnék figyelmeztetni: ne kösd le gondolataidat annyira egyetlen pályához, hogy attól aztán eltérni semmiképen ne tudj. Lásd, a mai nyomorúságos helyzetünk következtében sok fiúnak pályáját merőben külső körülmények döntik el. Kedved volna pl. mérnöknek menni, de édesapádnak jónevű ügyvédi irodája van, menj hát inkább arra a pályára. Szeretnél orvos lenni, de édesapádnak kész patikája van, menj inkább gyógyszerésznek. Tanár akarsz lenni, de szüleid 500 hold földje reád vár, menj gazdásznak. Alapjában véve mindegy, milyen pályán vagy, mert minden pálya kötelességeibe vihetsz be ideális gondolatokat s ez a fő. Virággal, képekkel bármily sivár szobát kedvessé, vagy legalább is tűrhetővé alakíthatunk, ép így bármily

pályát kellene a kényszerítő körülmények miatt választanod, mindegyikben találhatsz fölemelő gondolatokat. Mély bölcsesség rejlik *Xavért Szt. Ferenc* tanácsában: »Amikor nem tehetjük azt, amit akarunk, elégedjünk meg avval, hogy csak azt akarjuk, amit tehetünk.«

Sokan vannak akik elrémítenek: »jaj fiam, csak az ne légy, ami én. Bármi más, csak az ne!« Pályatévesztett lelkek! Minden pálya jó, ha arra való vagy. Akik elégedetlenek a saját maguk által szabadon választott pályával, azért azok, mert saját pályájuk nehézségeit, kellemetlenségeit, jól ismerik, de apró örömeit semmibe sem veszik, – míg viszont egyéb pályáknak csak a kellemes oldalait, előnyeit látják s nehézségeit figyelmen kívül hagyják. A folyó túlsó partja is mindig szebbnek tűnik fel, mint az, amelyiken állunk.

Nem tagadom, vannak tényleg pályatévesztett emberek is. De azok közül, akik panaszkodnak, hogy más pályán boldogabbak, elégedettebbek lettek volna, a legtöbben csak magukat okolhatják. Más pályán is ép ily elégedetlenek, nyugtalanok, állhatatlanok lennének. Minden élet boldogítója a tiszta lelkiismeret és munkaszeretet, s bennük sokszor épen ez hiányzik. Az életnek szomorú napszamosai, kik lélek nélkül nyögnek pályájuk kötelességeinek terhe alatt, mindjárt könnyebben viselnék a munkát, ha abban Isten akaratának teljesítését, földi életcéluk betöltését, örök életet kiérdemlő eszközt s nem pusztán kenyérkeresetet látnának.

Bármily pályát választasz is, mindegyiken törődhetsz lelke üdvével s embertársaid javával és végtére is *ez a döntő dolog!* Minden pályának megvannak ideális oldalai is, téged ez vezessen a választásnál. Kereskedő leszel vagy gazdász, orvos vagy

hivatalnok – nagyjában egyre megy. Azért mondom, hogy egyre megy, mert bármily pályán is betöltheted azt a földi feladatot, amelyet Isten minden emberi élet elé írt, és ez: Istent dicsőíteni és embertársaidnak javára lenni.

Hogy tulajdonképen minden pálya jó, ha az van rajta, akit hivatása odarendelt és hogy minden pályán lehet lelked halhatatlan érdekeit biztosítani, arra nagyszerű bizonyíték a szentek élettörténete. A kath. vallás szentjei között nemcsak egyházi embereket, papokat s apácákat találunk, hanem képviselve van közöttük minden életpálya. Szent István király volt, Szent Imre herceg, Szent Rókus koldus, Szent Cezarius orvos, Szent Márton katona, Szent Pál földműves, Szent Zita cseéldleány, Szent Yves ügyvéd, Szent Kasszián tanító, Kenty Szent János egyetemi tanár stb.

Egyetlen egy esetben teszek kivételt: kedv nélkül, pusztán külső körülmények kényszere alatt semmi körülmények között ne légy pappá, de viszont semmi akadály se tudjon visszatartani ettől az életpályától, ha érzed magadban a hivatást hozzá.

HOGYAN KÉSZÜLJ A PÁLYAVÁLASZTÁSRA?

Boldogok azok az ifjak, akik Isten különös kegyelméből már egész fiatal korukban világosan látják, milyen pályára szánta őket a Gondviselés. Folyton erre gondolnak, minden munkájuknál ez lebeg szemük előtt és tényleg ide is mennek s boldogok lesznek. Sajnos azonban a pályaválasztás nem megy mindenkinél ilyen könnyen. Azért már korán gondolj erre. Nehogy úgy

jár), mint azok, akiknek kezében az érettségi, de nem tudnak vele mit kezdeni. Vakon beszaladnak az egyetemre s négy év alatt három fakultást is végigpróbálnak.

Elsősorban is imában sokat kérd az Úr Istent, hogy világosítson fel a neked szánt pályáról. Kérdezd, mint Szent Pál a damaszkuszi úton: »Domine, quid me vis facere?« »Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? /Ap. Csel. 9, 6./ Akárhová hívsz, oda megyek. Uram, add, hogy lássak, lássam, hová hívsz«. Különösen használd föl a szentáldozást követő perceket, amikor oly meghitt közelségben van nálad az Úr. Emlékezzél csak arra az ifjúra, akiről olvassuk a Szentírásban /Márk 10, 17–22./, hogy odalépett az Üdvözítő elé a nagy kérdéssel: »Mester, mit tegyek, hogy örök életre jussak?« Te is kérdezd: »Uram, mit akarsz tőlem? Mily pályára hívsz engem? Mily feladatot szántál nekem? Fiat volantas Tua! «

Természetesen mondanom sem kell, hogy csak a tiszta életű, a tiszta lelkű ifjú várhatja biztosan a lélekbevilágító Szent Lélek eligazító fényét. Pizkos ablaküvegen a napfény sem tud a szobába jutni. És ha szomorú, komoly botlásokat kellene már siratnod eddigi életedben, legalább igyekezzél végleges pályaválasztásod előtt alapos általános gyónásban leszámolni a múlttal s nyugodt lélekkel nekivágni a jövőnek, életgyónást az érettségi előtt!.

Emellett aztán sokat foglalkozzál magaddal. Vizsgáld, mire van tehetséged s mily pálya vonz különösebben.

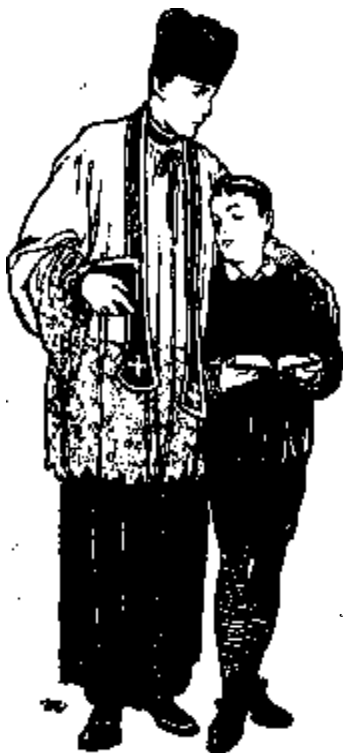
Kérd ki szüleid s lelkiatyád tanácsát is. Idősebb, tapasztalt emberek, mégis csak világosabban látják már az életet, mint te, aki előtt ismeretlenek az

ha belőlem is oly jéghideg, Istennel nem törődő felnőtt férfiú válik, mint amelyet oly sokat ismerek körülöttem? Nem, ez nem helyes! Mint pap, talán mégis csak könnyebben alakítom ki lelkemben az Isten képmását. Talán mégis könnyebben mentem meg lelkemet az örök életnek.« Ez is igen becsületes szándék.

A harmadik meg azt gondolja: »Mily fönséges méltóság s feladat lesz az, Krisztus követének, munkatársának lenni! Ha misézem, felszentelt kezemben az Isten fia fog nyugodni. Ha gyónta» tok, összetört lelkek támadnak új életre. Amit teszek, amerre járok, boldogság, vigasz, erő, szelídség ömlik szét lábam nyomán. Napsugaras, életet árasztó lélek akarok lenni a mai lelkeket *fojtogató* sötétségben! *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus!* – ez lesz nekem, mint papnak élethivatásom. Istennek dicsőséget, az emberi léleknek békeséget szerezni! Az igazság magvát elvetni ebbe a csalóka földi világba, a kegyelem harmataivai permetezni a száraz emberi szíveket, halhatatlan lelkek megmentőjének lenni. Tudom, nem könnyű ez a pálya. Az ur életében is volt Gethszemani kert s Kálvária, – lesz az enyémben is. De ha erre a pályára lépek, jelszavul választom: »áldózatnak jöttem« s nem kényelemre. Akarok pap, »alter Christus« lenni!« – Fenséges indítóok!

Hanem most robban ki az összeütközés, mikor ezzel a tervével odaáll az atyja elé. »Mi jut eszedbe? Egy mérnök fia, egy gazdag földbirtokos fia, egy ilyen életrevaló fiú, egy ilyen ügyes fiú, egy *ilyen* szép fiú – csak nem lesz pappá! Fiam, a te fejedet elcsavarták! Téged valaki feltüzelt! Fiam, minden pálya nyitva előtted. Nézd, mily gyönyörű jövő vár reád az életben. S te ezt el akarod

hagyni? Még nem is ismered a világot s te már búcsút akarsz neki mondani! Nem és nem! Akármilyen leszel, nem bánom ... De pap ... az nem!...«
Külföldön a vallásos szülők térdenállva adnak há-

lát, ha az Úr egyik fiukat az ő szolgálatára hívja, de nálunk bizony így beszél akárhány intelligens atya, mikor fia a nagy kéréssel elébe áll. Nézd fiam, én is azt mondom: ha nincs hivatásod erre a szent pályára, a világ minden kincséért el ne menj papnak. Inkább légy kötő vagy utcaseprő, mint pap, hivatás nélkül! De, édes fiam, azt is mondom: ha egyszer aztán érzed magadban a krisztusi elhivatottságot, *esto fortis et viriliter age*, légy erős és cselekedjél férfiasan. Szomorú, ha szemrehányást kapsz azoktól, akiktől joggal segítséget várhatnál, de

inkább kell engedelmeskedned Istennek, mint embernek /Ap. Csel. 5, 29./ inkább. Annak, aki így szólt: »Aki atyját, vagy anyját jobban szereti mint engem, nem méltó hozzám.« /Máté 10, 37./ Ne felejtkezzél el ugyan a megpróbáltatás e szomorú napjaiban sem a szüleid iránt tartozó tiszteletről. Lehet

valaki tisztelettudóan is állhatatos. És állhatatosságod biztosan győzni fog, ha feleleted mindig csak ez lesz; »Atyám, anyám, engedjete meg, de nem tehetek máskép. Mennem kell, A Mester hív. *Wie Gott will – ich halte still*«.

ORVOSI PÁLYA.

Orvos leszel? Bár én is együtt vallom *Schiller*-rel: »Das Leben ist der Güter höchstes nicht« /Braut von Messina IV. 10./, mégis kétségtelen, hogy a földi kincsek közt az élet s egészség a legelső helyen áll, S az orvos ezt akarja az emberek számára megóvni. Magasztos feladat segíteni a *beteg* embereken. Tömérdék testi szenvedést, bajt, nyomorúságot tud a jó orvos távortartani, szenvedő társaitól. Az orvos és a pap hivatása e pontban közös, mindketten a szenvedő emberiségen akarnak segíteni: az testileg, ez lelkileg. De rengeteg lelki jó is fakadhat egy nemeslelkű orvos munkája nyomán. Az ilyen nem éri be gyors vizsgálattal s a recept megírásával, hanem bátorító, vigasztaló szava is lesz a beteghez. És ha látja, hogy a betegen emberi tudomány már nem segíthet, figyelmezteti betegjét, hogy gondoljon a nagy életszámadásra, mely előtt áll és erősítse meg lelkét az egyház szentségeivel.

Gondold csak el, mennyi törődött, életküzdelemben felmorzsolódott lelkét, mennyi megfagyott, Isten iránt kihűlt szívet tudnak egy vallásos orvos tapintatos szavai az utolsó órában ismét kibékíteni stenével! És viszont az a sok nyomorúság, amellyel az orvos napról-napra találkozik, az ő lelkét is könnyebben emeli fel az örökkévaló gon-

dolatok feié. A jó orvos mindig érzi, amit egy wiesbadeni orvos írt ki a rendelő szobájában:

Gott ist der Arzt, ich bin sein Knecht,
Gefällt's Ihnen wohl, so mach' ich's recht.

Azonban nem akarom itt elhallgatni egy aggodalmamat: az orvosok közt jóval több vallásával nem törődő, sőt nyíltan hitetlen embert találunk,

mint más pályákon. Mi ennek a szomorú ténynek oka? Talán maga az orvostudomány? Talán aki orvossá lesz, okvetlenül hitét kell veszítenie? Szó sincs róla! Ma is igaz és mindig igaz marad, amit *Galenus*, az ókori orvostudomány fejedelme mondott, miután az emberi test csodálatosan főséges szerkezetét átkutatta: »Mások dicsérik isteneiket tömjénnel és áldozati állatokkal, én az ily csodálatos mű szerzőjét bámulatommal dicsérem. Ha csak leírom is az emberi testet, azt hiszem, éneklek,

hymnust éneklek, dicsérő éneket alkotója tisztele-
tére.«

Hát akkor honnan az a sok vallástalan orvos? Oka ennek az, hogy az egyetemi kiképzetésük nem történik kellő idealizmussal. A sok boncolási gyakorlat s anatómia úgyszólván erősen kikezdi a fiatal íélek ideálisabb lendületét. Ezt ugyan a fiatal lelkeket becsülő tanárnak tapintatos modora könnyen ellensúlyozhatná, sajnos azonban azt látjuk, hogy a tanárok egy része maga is vallásról s erkölcsről fitymálón nyilatkozik egyetemi előadásaiban s ezzel végkép megfagyasztja a fiatal orvosnemzedék vallási életét. Mindezeket pedig azért mondtam el, hogy ha medikus leszel, ezek tudatában kettőzött szeretettedél gondozd lelki ügyeidet. Annál inkább tördj lelkeddel, minthogy tanulmányaid alatt folyton csak a testtel kell foglalkoznod. A hallállal való közeli barátkozás könnyen cinikussá tehet.

Hogy a hitetlen orvos mint felel saját életével Isten előtt, az az ő dolga. De hogy a társadalom s a beteg nem bízhatja magát az olyan orvosra, aki nem érzi felelősségét az örök Bíró előtt, az kétségtelen. Ugyan hogyan is hagyhatnám magamat arra a materialista, darwinista orvosra, aki Istent s lelket nem hisz s aki az emberről azt vallja egy francia materialista kollégájával, hogy az ember »un tube digestif percé aux deux bouts«. Pfüj! »Az ember emésztő csatorna, amelynek két végén lyuk van!« Hát ez az ember?! Csak ennyi és semmi más?! Hát hogyan fog az ilyen orvos kezelni engem?! És az az orvos, aki előtt nincs lélek, nincs örök Isten, fogja-e egyforma szeretettel, egyforma odaadással gondozni a szegényt és gazdagot? S nem fog-e a hozzáfordulóknak egyes dolgokban olyan tanácsokat adni, amelyeket ha az

illetők követnek, lelküknek érintetlenségével s tiszta erkölcsükkel fizetnek rá!

Recamier világhírű orvos a XIX. század elején a párisi közkórháznak, Hotel-Dieu, volt orvosa s egyúttal tanárja az orvosi fakultásnak is. Minden napját imával kezdte s utána pár oldalt elolvasott a Szentírásból. Esti imáját közösen végezte családjával. Minden héten a szentáldozáshoz járult. »Egy ízben – így ír róla egy vallástalan orvostársa – egy orvosi consilium alatt kollégáim meg én észrevettünk Recamiernél, – tudja mit? egy rózsafüzért! Mondhatom, mindnyájan elképedtünk! A tudós Recamier, a híres professzor, az orvosi tudomány első tekintélye, fejedelmek s királyok orvosa, az a Recamier, akinek hírével telve egész Európa, rózsafüzért imádkozik! Mikor Recamier észrevette csodálkozásunkat, egész természetes hangon mondta: Igen, én imádkozom a rózsafüzért. Valahányszor egy betegemért komolyan aggódom és az orvosi tudományt már kimerítettem, Ahhoz fordulok, ki egyedül tud mindent meggyógyítani. S minthogy nincs elég időm, hogy Isten elé magam terjesszem kéréseimet, egy-két tizedet imádkozom az olvasóból közvetítőmhöz, a Boldogságos Szűzhöz.« Ugye, mily más világ él egy ilyen orvos lelkében! S mily másképp teljesíti az ilyen fontos kötelességét!

MÉRNÖKI PÁLYA.

élnök leszel? Mint gépészmérnök napról-napra szemléled az emberi szellem csodás alkotásait, a tökéletes, finom, érzékeny gépeket. Az emberi szellem legszebb diadalát készíti elő a mérnök, mikor a természet titkos erőit igába

fogja, folyókat áthidal, hegyet fűr stb. Mint építész magad is munkába állasz s tervezed a földi szépet, az isteni örök szépség visszfényét. Mint vegyész, a természet erőinek kutatásakor felfakad lelkedben azok Alkotójának tisztelete.

A hazafias és vallásos mérnökre emellett még

egy rendkívül fontos feladat is vár: a lelkileg ügyszólván teljesen elvadult gyári munkások szerető vezetése s érdekeik gondozása. A gyári munkásság manapság ügyszólván kivétel nélkül a szociáldemokrata agitátorok karjaiba került, akiknek pedig legelső törekvésük, hogy a munkásokat vallástalannokká s elégedetlenekké tegyék. A szociális kérdés mint valami nyomasztó köd üli meg az egész mai

társadalom életét. A társadalmi osztályok közt mindig voltak és lesznek ellentétek, de a szociáldemokrata izgatás ezt magasra szítja és arra törekszik, hogy a munkások elkeseredésével vörös lángba bontsa a mai a világot.

Már most a szociáldemokrata izgatók kezéből senki jobban nem tudja kimenteni a munkásnépet, mint a köztük dolgozó, panaszait résztvevő szívvvel meghallgató s azokat barátilag s atyailag elintéző, ideális lelkű mérnök vagy vállalkozó. A mérnök hivatásánál fogva együtt dolgozik a munkásokkal, tehát van előttük tekintélye, amelyet felhasználhat a munkások helyes irányú vezetéséhez. A szociális kérdés elsősorban nem gazdasági, hanem világnézeti probléma, azt tehát addig nem lehet megoldani, míg a munkás ismét vallásossá nem lesz. Az a mérnök, aki maga is példás vallásos életet él, a legjobb előkészítője az óriási fontosságú feladatnak: a munkásság visszavezetésének a kereszt alá.

TANÁRI PÁLYA.

anár leszel? Rengeteg sok jónak magvait veheted el a reád bízott fiúk lelkében s nagy hálaóra kötelezed az egész társadalmat, hogy idegőrlő munkáddal az egész emberi kultúrát elpusztítással fenyegető kis barbárokat – a gyermekeket – tudományra s műveltségre neveled.

A tanártól függ elsősorban, mennyire válik az iskola nevelő- s nemcsak tanító-intézménnyé, mennyiben fejleszti a fiúk jellemét is, s nem csak eszét. Ma már mindenki rájött arra, hogy az iskolának sokkal többet kellene az ifjak jellemének fejlesztésével foglalkoznia. Mert, ugye, az ország jövője szempontjából nem az a fontos, hogy az ifjak jól tudják, hogy

Junó papuccsal szokta-e felpofozni Zeust vagy puszta kézzel, hanem az, hogy az iskolából kikerülő új nemzedéknek milyen lesz az erkölcse, élete, jelleme. A jó tanár a világ legszebb szentélyeinek, a romlatlan ifjak szívének őrzője. Salamon templomának minden aranya, gyémántja, pompája semmi-ség egy tiszta lélek mellett. És a tanárra ennek az »élő templomnak« ápolása vár! A szülők, a család, az egyház bízik a tanárban, legértékesebb kincsüket küldik hozzá, hogy a jóért és szépért lelkesedni s büntől irtózni tanítsa őket. Ha azokból a gyenge» akaratú, állhatatlan s tudatlan fiúból valaha acélos jellemű s tanult férfiak lesznek, az nem utolsó sorban derék, lelkes tanárjuk érdeme. Az ideális gondolkozású tanárnak - bár munkája keservesen fá» rasztó is és anyagilag sem részesül kellő méltánylásban - mindig erőt ad az a tudat, hogy Isten előtt rendkívül érdemszerző feladatban veri fékeznek. A papon kívül senki annyit nem nevelhet az ifjúság lelkén, mint a vallásos és az ifjakat atyailag szerető tanár.

JOGI PÁLYA.

Kogász leszel, a bekötött szemű s mérleggel ábrázolt Justitia-nak, az Igazságnak lelkes bajnoka? Mily fölemelő hivatás a földi dolgokat az igazság szerint rendezni, az ártatlant kimenteni, a rágalalmazottnak becsületet vívni, az elnyomottaknak pártját fogni, a becsülettel szerzett jogos tulajdont megvédeni! És micsoda acélos gerinc kell hozzá, hogy semmiféle anyagi előny, csalogatás, barátság, elfogultság az igazságtalanság védőjévé ne változtasson! A becsületes, vallásos ügyvéd sok ártatlanul bevádolt embernek lehet

védőangyala. A lelkiismeretes jogász állandóan szem előtt tartja, amit Koblenzben írtak a törvény-szék épületére:

Gerechtigkeit bin ich genannt,
 Gift und Galle sind mir unbekannt.
 Ich sehe nicht an die Personen, arm oder reich,-
 Ich wäge dem Kaiser und dem Ärmsten gleich.

Ügyvédi pályára azonban csak az lépjen, akiben életrevaló fellépés, ügyes beszélőképesség s az igazság nagy szeretete önzetlenséggel s szilárd, tántoríthatatlan jellemmel párosul. Akiben erős a pénzvágy, nem fog megállani tudni a megvesztegetés kísértésével szemben, akiből meg hiányzik a nagyobbfokú életrevalóság, nem fog megélni tudni,»ügyvédnek csak az menjen, aki öt kör-mével még az eternit-pala tetőn is meg tud kapaszkodni«,.

KERESKEDELMI PÁLYA.

Éhány gondolatot a kereskedelmi pályáról is szeretnék elmondani. Régebben a keresztény ifjak nagyon húzódoztak ettől a pályától, nem tartották méltónak tanult, úriemberhez. Hagyták oly elemeknek, akiket sem fajuk, sem világnézetük nem fűz a keresztény magyarsághoz. Most aztán, mikor az idegenkedés miatt úgyszólván az egész kereskedelem s ennek révén mérhetetlen vagyon kisiklott a magyarság kezéből, végre kezd a magyar ifjúság is letenni erről a megokolatlan gögről s szívesen megy üzleti, kereskedelmi pályára, vállalatokba, bankokba.

A kereskedelem úgy az egyes ember, mint az állam életéhez nélkülözhetetlen. Népeket, országo-

kat hoz egymással érintkezésbe, fokozott munkára serkent s a világrészek termékeinek kicserélésével kényelmesebbé, változatosabbá teszi az emberi életet. Tehát ettől a látszólag anyagi pályától sem lehet megtagadni minden eszmei szépséget. Az ideális gondolkozású kereskedő az alattvalóival való szeretetteljes bánásmód által épűgy hozzájárulhat a szociális kérdés kedvező megoldásához is, mint a mérnök. Az a hátránya mindenesetre megvan ennek a pályának, hogy az embert könnyen teljesen a haszon, a nyereség irányában köti le s anyagi gondolkozásává teszi. Ettől a szenvedélytői, a könnyű meggazdagodás vágyától aztán már csak egy lépés a hamis üzlet és csalás. Ez a pálya különösen próbára teszi tehát a becsületességet, méltanyosságot, az igazsághoz-ragaszkodást s bizony a könnyen gazdagodás ördöge, az üzlet és tőzsde kísértései sok ember lelkét elvakíthatják a becsület iránt. Nagyon szeretném tehát azoknak a keresztény ifjaknak, akik ma ezt a pályát választják, lelkükre kötni, hogy tanuljanak. valamit a zsidó természetéből s felejtssenek el valamit a magyaréból. Tanulják el a zsidó kereskedelemtől az ügyességet, az élelmességet, az előreszámítást és a kétségtelenül óriási munkakedvet s szorgalmat,,de a csalást s hamiskodást sohasem,, viszont felejtssék el a magyar természet könnyelműségét s ha jól megy az üzlet, gyűjtsenek tisztességes vagyont családjuknak s ne adják magukat mulatozásra s kártyára, ami már annyi jól indult keresztény üzletembert tett tönkre.

A kereskedelem visszaszerzése magyar kezekbe elsőrendű feladata a ma növekvő ifjú nemzedéknek! Mindig örül a lelkünk, mikor rámutathatunk azokra a régi, tisztos keresztény családokra, amelyek névé-

hez akár Budapesten, akár a vidéken nagynevű kereskedelmi ház vagy ipari cég megalapítása s vezetése fűződik. Hogy csak néhány nevet említsek: Heinrich A. és fiai, Schopper /vaskereskedők/, Flandorfer /bor/, Hoffmann, Tschögl /fűszer/, Mösmer, /vászon/, Kochmeister, Thalmayer /droguista/, Rausch /malom/, Kertész Tódor /játék/, Dietl /szövet/, Gschwindt /szesz/, Brázay /csemege/, Törley /pezsgő/, Branswetter /órás/, Zsolnay /majolika/stb.

Erdész, gazdász leszel? A gazdászok élete sok ifjú előtt mulatozó, anyagi, földies gondolkodású életnek, örökös dínom-dánomnak, disznótornak s vadászatnak tűnik fel. De ez koránt sincs összekötte vele. Sőt! A szabad természetben töltött élet különösen alkalmas lehet az ideális gondolkodású ember számára, hogy lelkében ébrentartsa a nagy természet Teremtőjére való imádságos gondolatokat.

* * *

Menedem király fiát egy ízben *egyszerű* család hívta vendégségbe. »Atyám, elmehetek?« – kérdi a királyfi. Az apja komolyan a szemébe nézett: »Elmehetsz, de ne felejtsd, hogy *király fia vagy !*»

Így szeretnék téged is látni az élet minden helyzetében. Elmegy társaságba, még multságba, futballmeccsre és kirándulásra, bálba és zsúrba, de ne felejtsd soha, hogy *keresztény ifjú vagy!*

A rómaiak – bárhova vetette őket a sors – büszkén ütöttek mellükre: »Civis Romanus sum!« »Római polgár vagyok.« Te pedig nem tudnád értékelni a te nagyszerű honpolgárságodat, amit ez a szó kifejez: »Christianus sum!« »Keresztény vagyok!«

Főntebb elmondtam néhány gondolatot az életpályákról. Gondolkozz rajta, hova hív az Isten.

Ha döntöttél, menj bármelyik pályára. Ismétlem: Tartsd magad előtt *életcélodat* s akkor jól fogod megválasztani *életpályádat* Ne feledd: Isten fia vagy, Istennek a keresztségben hűséget fogadtál és nem ez a földi élet, hanem az örök élet igazi végcélod.

HITTUDOMÁNYI FŐISKOLÁK.

Aki papi pályára érez hivatást, annak az érettségi után hittudományi főiskolát kell végeznie. A papnevelő intézetbe való felvételért bármelyik püspökhöz lehet folyamodni. Személyes megjelenés kötelező az illető püspöki irodában egyházi keresztlevéllel, tehát nem állami anyakönyvi születési kivonattal, érettségi bizonyítvánnyal és a hittanár ajánlólevelével. A felvételi jelentkezés rendszerint június 29. és július 2. közt történik valamennyi püspökségnél. Csonka-Magyarország területén a követ»kező helyeken vannak püspökségek: Esztergom, Kalocsa, Eger, ez a három érsekség, Csanád, jelenleg Szeged székhellyel, Győr, Pécs, Székesfehérvár, Szombathely, Vác, Veszprém. A görög szert, katolikusok részére Hajdúdorog, Nyíregyháza székhellyel.

A papnövendékül felvett ifjak teljesen ingyenes lakást, ellátást és tanítást nyernek az illető püspöki város szemináriumában, a legjobb növendékeket pedig püspökeik részben külföldi egyetemekre, részben a budapesti Pázmány-egyetem hittudományi karára küldik, akik mint a Központi Papnevelő Intézet növendékei látogatják az egyetemet. Több püspök már gimnazistákat is felvesz papnövendékei közé. így pl. Esztergomba, Győrbe és Vácra lehet már a gimnázium IV. osztálya után, Kalocsára, Egerbe, Pécsre és Veszprémbe a VI. osztály után jelentkezni.

Aki szerzetesi pályára akar lépni, felvételért az illető szerzetesrend főnökségéhez kell folyamodnia, A szerzetesrendek közül gimnáziumi tanítással foglalkoznak a ciszterciták /felvételért folyamodni lehet a főapához: Zircz, Veszprém m./, bencések /főapát:

Pannonhalma,/ piaristák /tartományi főnök: Budapest, Váci=utca,/ premontreiek /prépost: Csorna, Sopron m./ és részben a jezsuiták|is,tart. főnök: Budapest, Mária-u.,. Lelkipázsztorkodással foglalkoznak a domonkosok /ház-főnök: Budapest, Thököly-út,/ ferencrendiek /tartományi főnök: Budapest, Margit-körút 23. és Ferenciek-tere 7./, karmeliták /Budapest, Huba-u.,/ lazaristák /tartományi főnök: Budapest, Ménesi-út/, szaléziak /tartományi főnök: Péliföldszentkereszt, Esztergom m./.

BUDAPESTI EGYETEMEK.

A budapesti kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetem./Egyetem-tér 3./ Az egyetemnek négy fakultása van: hittudományi, jogi, orvosi és bölcsészeti. Az 1. félévi beiratások rendszeresen szeptember 1.-21. közt történnek. Akik elsőízben akarnak az egyetemre felvétetni, azoknak augusztus 1.-31. között az illető fakultás dékánjához felvételi folyamodványt kell benyújtaniuk az alábbi okmányokkal: 1. születési anyakönyvi kivonat, 2. középiskolai érettségi bizonyítvány, 3. közhatósági erkölcsi bizonyítvány a folyamodó eddigi magatartásáról, különösen a nemzethűség szempontjából, városokban a rendőrkapitánytól, községekben a községi elöljáróságtól,, 4. közhatósági bizonyítvány a szülők vagyoni helyzetéről és foglalkozásáról, 5. annak a középiskolának, amelyben a VIII. osztályt végezte, igazgatója által kiállított bizonyítvány eddigi magatartásáról s arról, alkalmas-e a főiskolára. A folyamodványra hozott végzés szeptember első napjaiban vehető át a dékáni hivatalban.

A kir. József-Műegyetem./Sz. Gellért-tér 14./ A szükséges iratok, amelyek a felvételi kérvényhez melléklendők, ugyanazok, mint a tudományegyetemi kérvénynél. Ezen iratok a felvételi kérvénnyel együtt a kir. József-Műegyetem rektori hivatalába küldendők. A kérvényben a szakosztály feltüntetendő, amelyre a jelentkező beiratkozni óhajt: gépészmérnöki, mérnöki, vegyészmérnöki, építészmérnöki osz-

tály. A kérvények beadása augusztus 1.-15.-ig. Szeptember 15.-e táján a rektori táblán a felvételt kihirdetik és ezután történik a beiratkozás szeptember 22.-ig.

A közgazdasági egyetem./IV., Szerb-utca 23./ A budapesti kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetem mellett néhány évvel ezelőtt Egyetemi Közgazdasági kart létesítettek, melynek célja olyan hivatásokra előkészíteni, amelyek magasabb köz- vagy magángazdasági, mezőgazdasági és közigazgatási ismereteket kívánnak. Az egyetem négy évig tart és négy szakcsoportra tagozódik: a, egyetemes közgazdasági szak, b, mezőgazdasági szak, c, kereskedelmi szak, kereskedelmi iskolai tanárképzővel, d, konzuli és külképviseleti szak. Beiratkozási engedélyt a kar dékánjához benyújtott folyamodvánnyal kell kérni. A folyamodványhoz csatolandó mellékletek mint fent. A folyamodvány elintézését a kar hirdetőtábláján kifüggesztik. Ugyanúgy lehet beiratkozni az Állatorvosi Főiskolán /Rottenbiller-u. 23./.

A Országos kir. Képzőművészeti Főiskolán /V. Andrassy-út71/ három szaktanfolyam van: 1.művész-növendékek, festészet, szobrászat, grafika, 2. rajztanár- és rajztanárnőjelöltek, és 3. rajztanárok s tanárnők számára. Rendes hallgató csak az lehet, akinek középiskolai érettségije, vagy tanítóképzőintézeti, vagy iparművészeti iskolai, vegyipari szakiskolai képzettsége van. Felvétel előtt vizsgálatot kell tenni, mely két rajzfeladat elkészítéséből áll.

Budapest Székesfőváros Egyéves Kereskedelmi Szaktanfolyama Középiskolát Végzettek Számára /Vas-utca 9./ középiskolai érettségivel vagy tanítói oklevéllel, vagy ezekkel egyenlő értékű végzettséggel bíroknak nyújt kereskedelmi szakképzést. A felvételt a szaktanfolyam igazgatóságához címzett folyamodványban augusztus 1.-ig kell kérni, ugyanoly mellékletekkel, mint az egyetemeken. A beiratkozás rendes ideje szeptember 1-9.-e. – Ugyanilyen a Budapesti Kereskedelmi Akadémia egyéves tanfolyama. /Alkotmány-utca 9-11./

MEGÉLHETÉSI GONDOK.

Előbb meg kell élni, aztán lehet filozofálni, – tartja egy latin mondás, *primum vivere, dein philosophari*.

Rengeteg szegénysorsú ifjúra, mikor az érettségi bizonyítvánnyal kezében Pestre vagy más egyetemi városba készül, ily kérdésekkel mered rá ez a régi igazság: »Hol fogok lakni? Miből fogok megélni?«

Vidékről egyetemi városba kerülő ifjaknak első-sorban sok fejtörést okoz a megfelelő lakás kérdése. Étkezéshez a menzák révén még aránylag könnyebb jutni, de a lakásszerzés bizony nehéz feladat. A mai óriási szobaárakat egyesben nem bírják megfizetni s így többen kénytelenek együtt meghúzódní és pedig lehetőleg minél olcsóbb szobában. És mégis azt ajánlom, hacsak valamikép megteheted, ne béreld a legolcsóbb szobát, mert – ráfizetsz az olcsóságára. Az ily dohos, rideg zugokban egész természetesen nem érezhetik jól magukat az ifjak s örülnek, ha nem kell otthon lenniök. Szinte rákényszerülnek ezáltal a kávéházra, ahol aztán bőven elköltik azt a pénzt, amit a szobán megtakarítottak. Emellett meg, ami a legrosszabb, nem is tanulnak, mert a tanuláshoz kedves, bensőséges otthon is kell. Inkább takarékoskodjál bármi más téren, de szerezz magadnak meleg kis otthont, barátságos szobát, díszítsd fel a falat édes anyád s testvéreid fényképeivel s beszélgess velük, mikor rádszakad a nagyvárosi elhagyatottság magánya, sok kísértése.

A nehéz anyagi gondokon részben enyhítenek a különféle egyetemi s főiskolai internátusok. Csak részben, mert az ifjúság nagyobb részét képtelenek befogadni, másrészt meg sok ifjú még ezeknek mérsékeltebb díjait sem tudja megfizetni. Akinek zsebe

bírja, jól teszi, ha ezekbe igyekszik bejutni. A főiskolai kollégiumoknak nagy előnyük, hogy tagjaik sok időt takarítanak meg. Nem kell reggeliért, ebédért félórát szaladgálniuk egyik helyről a másikra, sok kollégával laknak együtt, akikhez felvilágosításért fordulhatnak, ha tanulmányaikban elakadnak. Aztán meg az internátusok lakója valamelyes felügyelet, ellenőrzés alatt is áll, ami szintén jó irányban befolyásolhatja fejlődését. Bár nem akarom elhallgatni előtted, hogy e tekintetben az egyetemi internátusok nevelő értéke nem valami ideális.. Jó, ha előre tudod, hogy akármilyen internátusba kerülnél is, egyaránt találsz ott komoly, munkás, vallásos ifjakat s találsz léha, könnyűvérű naplopókat is. Reád van bízva a választás, melyik csoporttal tartasz.

Felsorolom itt a főváros nevezetesebb kollégiumait.

INTERNÁTUSOK S MENZÁK.

A Széni Imre Kollégiumok. Két kitűnő katolikus kollégium a budai, illetve a pesti Szent Imre Kollégium, az előbbi 180, ez utóbbi 304 egyetemi hallgató részére. A budaiba főleg a technikusok mennek, mert egész közel van a műegyetemhez. A budainak címe: I., Horthy Miklós-út 17. A pestié: IX., Ráday-utca 43-45. A Szent Imre Főiskolai Internátus Egyesület által fentartott *budai Szent Imre Kollégiumban* külön szobában elhelyezett növendék részére 3 és fél métermázs, másodmagával elhelyezett növendék részére 3 méter» mázs búa ára a havi díj. A budai Szent Imre Kollégiumban kedvezményes hely nincs. Felvételre az éretlségi után június hó 30.-áig lehet jelentkezni, A jelentkezéshez mellékelni keli az érettségi bizonyítványt, vagy a leckeönyvet, másolatban, és válaszbélyeget. Akik a rendes időben jelentkeztek, felvételükről vagy

fel nem vételükről június végéig értesítést kapnak. A felvételéért folyamodó növendék kifejezheti kérését, hogy külön szobában vagy másodmagával kíván-e elhelyeztetni. Nagy fásított kert, társalgó- és olvasótermek állanak a növendékek használatára. Vívó-, tornahelyiségek és fürdők is vannak az intézetben.

A pesti Főiskolai Szent Imre Kollégiumban az ifjúságból 230-an egyedül, 74-en ketten laknak a szobákban. Ellátási díj a következő: egy-egy hónapra esik oly összeg, mely körülbelül megfelel $2\frac{1}{2}$ -2 métermázsa búza árának, az illető hónap elseje körüli középárat számítva. Felvételéért június végéig kell folyamodni. A szülő aláírásával, polgári állásának és lakóhelyének címével ellátott folyamodványhoz – a Pesti Főiskolai Szent Imre Kollégium igazgatósága címére – érettségi-, vagy indexmásolatot, keresztlevelet, és hittanártól vagy plébánostól, erkölcsi bizonyítványt, továbbá válaszbélyeget kell csatolni. Az érettségi másolatát, ha a folyamodás idején még nem áll rendelkezésre, ideiglenesen pótolhatja a VIII. o. félévi vagy évvégi értesítő, A felvételi folyamodványok a beérkezés sorrendjében lehetőleg azonnal elintéztetnek, A bentlakók közt Mária-kongregáció, cserkészcsapat, szociális kör, kollégiumi kör, ének- és zenekar működik. Mindkét kollégium előjárói kath. papok.

A báró Eötvös József Kollégium. Kizárólag középiskolai tanárjelöltek számára. A kollégium tagjai az egyetemi oktatáson kívül is kapnak szaktárgyaik szerint oktatást, továbbá vezetést a tudományos munkásságban. A német és francia nyelv tanulása mindenkire kötelező. Felvételéért azok folyamodhatnak, akik jeles eredménnyel tettek érettségi vizsgálatot. A kérvényhez csatolni kell az érettségi, V., VI., VII., VIII. osztályú bizonyítványokat, születési anyakönyvi kivonatot, a szülők anyagi helyzetét kimutató hatósági bizonyítványt, és végül orvosi bizonyítványt, továbbá jelezni, hogy az illető mily szaktárgyakat kíván választani s mily nyelvismerettel bír. A kérvényt július 5.-ig a kollégium igazgatóságához kell benyújtani, de a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve. A kollégiumi tagságok részben állami javadal-

mazásúak, ingyenesek, fél vagy egész fizetők,, részben egyéb iskolafentartók alapítványai. Az állami javadal-mazása helyeket nyilvános pályázat útján a közoktatás-ügyi miniszter adományozza, mindenkor a kurátor, jelenleg gróf Teleki Pál, előterjesztése alapján. Az iskola-fentartók jelöltjeit az illetékes hatóságok javaslatára a kurátor felterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi mi-niszter veszi fel. A kollégium címe: I., Ménesi-út 11.-13. sz.

A Bírói Internátus. Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület alapította. Az étkezés, minthogy az internátus messze esik az egyetemtől, csak a vacsorára szorítkozik s az sem kötelező. Ezidőszerint az internátusban 82 fő-iskolás ifjú van elhelyezve, A felvétel első feltétele, hogy a jelentkező bírónak, ügyésznek fia legyen. Csak év-közben, amikor a bírói s ügyészi főiskolás jelentkezők már mind elhelyezést találtak, vehetők fel elvélve mások is. A díjak mérsékeltek. Az internátus címe: I. Ráth Gyula-u. 20. szám.

Tanítók Háza. Felvehető, kinek szülője az »Eötvös-Alap« tagja. A felvételi kérvények az Eötvös-Λ laphoz, illetve a vármegyei tanító-testületekhez május hóban adandók be, ha alapítványi helyre akar az illető bekerülni. Jelenleg az alapítványi helyek sem kedvezményesek. Az Eötvös-Alap s egyúttal a Tanítók háza címe: VIII, Szentkirályi-u. 47.

A Horthy Miklós Kollégium. Egyetemi és főiskolai hallgatók számára létesített diákotthon. Van külön zgy tudományegyetemi és egy műegyetemi pavillonja 350–350 hallgató részére. Felvételt nyerhet tudományegyetemi, műegyetemi és más főiskolai hallgató. A bentlakók nagyon kedvező fizetés mellett lakást, fűtést, világítást nyernek. Nagyobb csoportokban laknak egy teremben Felvételi kérvényt a kultuszminisztériumba kel! beadni lehetőleg május és június hóban,- de évközben is lehet. A kollégium címe: I., Budaörsi-út 49.-63. szám,

Collegium Medicum. Bentlakóul kizárólag orvostan-hallgatókat vesznek fel, de az ugyancsak ottlevő »Mensa Medicá«-n másszakos főiskolások is étkezhetnek. Úgy a

bentlakók közt, mint a menzán kedvezményes helyek is vannak. Felvételi kérvényt a »Collegium Medicum igazgatóságához«, IX., Köztelek-u. 1., kell küldeni.

Nagy segítséget nyújtanak kedvezményes árú étkezéssel a különféle menzák (*Mensa Academica, Mensa Medica, Mensa Technica*). Ide elégséges az iskolaév elején jelentkezni. Legújabbán alakult három kitűnő konyhájú katólikus *menza* s katólikus ifjak részére *Adoibertinum* névvel, Próféta-u. 1., Nap-u. 33., Ráday-u. 36.,. Ide a folyamodványt, az »Adalbertinum vezetőségéhez« címezzve, L, Horthy Miklós-út 15.c. I. em. kell beadni.

EGYETEMI EGYESÜLETEK.

Ujabbán az egyetemi ifjúság sokféle bajtársi egyesületbe tömörül. De sok komoly gondolkozású ifjú említette előttem, hogy ő nem lép be a bajtársi szövetségekbe, még a katólikusokba sem, mert ő »tanulni jött az egyetemre s nem politizálni«. Ismétlem, igen komoly ifjak vannak ezen a véleményen, akik szorgalmasan kollektválnak s tanulnak. Nézetüktől nem is lehet minden igazságot megtagadni.

A legújabb időkben ugyanis tömérdek bajtársi egyesület alakult főiskolai s egyetemi ifjúságunk körében, de sajnos nem lehetünk mindről egyformán jó véleménnyel. Az oly bajtársi egyesületeknek, amelyek az ifjúságot szervezik s ügyeit felkarolják, mi örülünk legjobban. De amelyek az ifjakat elvonják a tanulástól, mert működésük kimerül a borozásban, ők ugyan »táborozásnak« nevezik, s valami pogány színűre festett nacionalizmusban, az úgynevezett »turáni kereszténységben«, ezeknek létjogosultságát nehéz belátni.

Az ember azonban mégis csak társas lény s rá-

szorul arra, hogy a hozzá hasonló gondolkozásúakkal együtt lehessen, eszmét cseréljen, a nemes irányban mások példáján buzduljon. Aztán meg ma, a szervezettség korában mindenütt a tömegek számítanak. És ha kath. egyetemi hallgatóink ügyeit előmozdítani akarjuk, kell lennie olyan szervezetnek, amely az egyesek szétszórt erejét döntő tényezővé szervezi össze. Te, fiam, iratkozzál be a Szent Imre Körbe /IV., Ferenciek tere 7./, ahol kifogástalan diáklklubot találsz, vagy az „Emericana”-ba, azaz a Katholikus Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szövetségébe. /Közponja: Horthy Miklós-út 15,c/ Az „Emericana” a katolikus egyetemistákat társadalmilag szervezi meg. Célja a katolikus ifjúságot gyakori érintkezés által egymáshoz s a már felnőtt katolikus társadalomhoz közelebb juttatni s családi estélyein megfelelő környezetben tisztességes szórakozást szerezni. Hitvallás is nyilvánul meg abban, ha a katolikus világnézet alapján szervezett szövetségbe állasz be. Ugyanazon eszmények szolgálatában egyesült ifjak közt fejlődhet ki nemes barátság, mint Ciceró találóan állapítja meg: »Est enim amicitia nihil aliud, nisi omnium divinarum humanarumque rerum cum benevolentia et caritate consensus.« Nem lesz tehát hátrányodra s tanulmányaidban nem fog akadályozni, ha belépsz a »zöldsapkások« közé.

Ez azonban csak társadalmi egyesület, amely mellett nagyon is szükséged lesz vallási egyesületre is. Ez az Egyetemi és Főiskolai Mária Kongregáció. /VIII., Horánszky-utca 20. Gyűlés szerdán 8 órakor, Továbbá a Regnum Marianumban: Damjanich-u. 50./ A kongregációban lelki fejlődésed biztosítását leled meg. Ha nem a fővárosban tanulsz, az egyetemi s főiskolai Mária Kongregációt s az

Emericana helyi corporatióit megtalálod már több vidéki egyetemi vagy főiskolai városban is. Főiskolai kongregációk vannak; Magyaróvárott, Keszthelyen, Sopronban, Debrecenben.,

Ha már középiskolás korodban kongreganista voltál, ne légy itt sem hűtlen *Szűz Anyádnak* tett ígéretedhez, melyről felavatásod napján azt fogadtatok: »Megtartjuk örökre«. Járj azután is a kongre-

gációba. Ha ellenben középiskolás korodban nem voltál kongreganista, hiszen, sajnos, még mindig sok iskolában hiányzik ez a kitűnő jellemnevelő intézmény! bizonyára ijedten nézel e sorokra, melyekben az Egyetemi Mária Kongregációt ajánlom figyelmedbe. »Brr! Az valami imádkozó, jámbor társaság lehet! Nem nekem találták azt ki! « Pedig, látod, mily alaptalanul ítélsz! Ha egy

jól vezetett ifjúsági kongregáció gyűlésén csak egyszer is részt vettél volna, elámultál volna azon a vidám örömen, elevenségen, amellyel a fiúk a gyűlés érdekes tárgysorozatát követik. A kongreganista első célja: az önnevelés, önjavítás, önmegszentelés, utána pedig másokra hatás, apostolkodás mások körében. Minden, ami a kongregációban történik, csak ezt szolgálja. Ha ott imádkoznak, ha a szentségekhez gyakrabban járulnak, *csak ezért* teszik: javítani magamon s példát adni másoknak! De nem csak imádkoznak ám ott! Sőt nem is sokat. Hanem a gyűléseken megbeszélnek, megvitatnak minden olyan időszerű problémát, az egyetemi előadások alatt vagy a társaságban, újságokban fölvetődő kérdést, amely a vallással valamiféle vonatkozásban van, hogy az ifjak mindebben művelt férfiakhoz illő határozottsággal tudjanak állást foglalni. Látni fogod, hogy a kongregáció az erős jellemű, acélos gerincű, bátor hitvallású, nyílt tekintetű ifjak legszébb, válogatott társasága, Látni fogod, hogy a kongregáció nem valami világtól elszakadt fiúk társulata, hanem az ideális gondolkozású ifjak elite-csapata, akik közt lelked további fejlődését biztosíthatod. Minden komoly ifjú úgysis érzi azt a hiányt, amely ma egyetemeinket a nevelés szempontjából szomorúan jellemzi, érzi, mily kár, hogy az egyetemen már nincs hittan s éppen azokban az években nem kaphat alaposabb vallási s keresztény bölcséleti képzést, amikor annyi töméntelen új benyomás tódul lelkére s amikor világnézete is végkép kialakul. Hát már csak azért is örömmel kapj olyan egyesülést után, ahol a heti gyűléseken a világnézeti nagy alapkérdésekről nyerhetsz részletes oktatásokat. Emellett nagy szerencsédnek tartsad, ha az egyetemi városban *jó lelkivezetőre* akadsz, akinél gyó-

násaidat állandóan végzed s akitől felvilágosítást kérhetsz bármily lelki ügyedben. Egy kis utánjárással mindenütt találhatsz ily lelkiatyát. Budapesten a Pázmány-egyetemnek külön egyetemi ifjúsági hitszónoka is van, aki az egyetemi templomban minden vasárnap fél 11 órakor szentbeszédet mond az ifjúságnak. Őhozzá bármily vallási kérdéssel bizalommal fordulhatsz, mindig örömmel áll rendelkezésedre.

VIDÉKI EGYETEMEK.

A Pécssett működő m. kir. Erzsébet Tudományegyetemre a beiratkozási kérvényt úgy kell felszerelni, mint a budapestinél. A pécsi férfi és nőhallgatók számára létesített internátusokba folyamodni az egyetemi rektori hivatalba kell az alábbi mellékletekkel: 1. Születési anyakönyvi kivonat. 2. Az érettségi bizonyítvány, először iratkozóknál, illetve az egyetemi tanulmányt igazoló leckekönyv, vagy annak hiteles másolata. 3. A szülők foglalkozását, társadalmi állását és vagyoni viszonyait feltüntető hatósági bizonyítvány, A m. kir. Erzsébet tudományegyetemi menzára a kedvezményes étkezés iránti kérvények az egyetemi rektori hivatalba nyújtandók be. A kérvény a folyamodó indexével, az első félévre beiratkozóknál pedig az érettségi bizonyítvánnyal, valamint a szülők vagyontalanságát, szegénységét, igazoló helyhatósági bizonyítvánnyal szerelendő fel.

A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem mind a négy karán, ref. hittudományi, jog- és államtudományi, orvosi, bölcsészet- nyelv- és történettudományi, a rendes beiratkozások a tanév I. illetve II.-ik felére szept., illetve jan. 1.-én kezdődnek és bezárólag 12-éig tartanak. Beiratkozni csak engedéllyel lehet. Beiratkozásért tehát mindenkinek folyamodnia kell ugyanoly melléklettel, mint a budapesti egyetemen, A beiratkozási engedélyt kérő folyamodványt annak a karnak a dékánjához kell benyújtani, amely karra a folyamodó beiratkozni kíván,

Internátusok Debrecenben: Tisza István Egyetemi Internátus. Felvételért minden egyetemi félév elején lehet folyamodniaz internátus vezetőségéhez. Földíjas helyek is vannak. – *A Református Kollégium egyetemi internátusában Vb.* 200 egyetemi és főiskolai hallgató nyerhet elhelyezést. Felvételért a ref. Kollégium igazgatóságához kell folyamodni, – *Szent László Kollégium Internátusa.* Kath. vallású főiskolai és egyetemi hallgatók részére bentlakást nyújt. A hallgatók ellátásáról az alább jelzett Menza Akadémika gondoskodik. – *Orvostanhallgatók Csaba Internátusában* szegénysorsú orvostanhallgatók nyerhetnek elhelyezést. – *A Keletmagyarországi Főiskolai és Egyetemi hallgatók internátusában* menekült székely egyetemi és főiskolai hallgatók nyerhetnek elhelyezést. Az internátus csak bentlakást nyújt. Kérvények az internátusi igazgatósághoz Debrecen, Péterfia-u. 25.-ik sz. küldendők. – *Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület debreceni internátusa:* Ferenc József-u. 24 III.-ik em. Bíró és ügyész szülők gyermekei részére, teljesen ingyenes, vagy mérsékelt díj fizetése mellett nyújt lakást.

Az egyetemi hallgatók élelmezéséről a Menza Akadémika gondoskodik. Jó előmenetelű és szegénysorsú hallgatók földíjas hely elnyeréséért folyamodhatnak. Felvételi kérvények a debreceni egyetemi Menza Akadémika feügylőbizottsághoz küldendők,

A m. kir. Ferencz József Tudományegyetem. Szeged. Négy kara van: a, jog- és államtudományi, b, orvostudományi, c, bölcsészet-, nyelv- és történettudományi és d, matematika-természettudományi.

A felvétel iránti, megfelelő okmánybéllyeggel ellátott folyamodványt a többi magyar egyetemeken e tekintetben fennálló szabályokkal egyezően kell felszerelni.

A m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem hallgatóinak a következő diákjóléti intézmények állanak rendelkezésükre:

Az Egyetemi Diákasztal /Menza Akadémika/, melytől az egyetem minden hallgatója jutányosan, a szegénysorsúak és jó előmenetelűek kedvezményesen vagy épen ingyenesen kaphatnak étkezést. Az Egyetemi

Diákasztaltól kérhető kedvezményekért az Egyetemi Diákasztal Felügyelő Bizottságához, Szeged, Boldogasszony-sugarút 4 sz., célszerű mennél korábban folyamodni. – *A Horthy Miklós Egyetemi Internátus* melyben az egyetemnek 150-200 férfi» és 20-25 nőhallgatója jutányos, esetleg egészen ingyenes lakást, fűtéssel s világítással, kaphat. A felvételért célszerű már augusztus hó második felében folyamodni, Szeged, Boldogasszony-sugarút 4 sz., – *A Keletmagyarországi Főiskolai Hallgatók Bocskay Internátusá*, melyben elsősorban a keletmagyarországi illetőségű egyetemi hallgatók, 50-60, kaphatnak jutányosán, esetleg ingyenesen lakást, fűtést és világítást. Kérvények augusztus hó folyamán az internátus igazgatóságához, Szeged, Vásárhelyi-sagarút 2. sz., küldendők. – *Az Egyetemi Szent Imre Kollégium*, melyben 50-60 katolikus vallású egyetemi hallgató nyerhet részben jutányos, esetleg részben kedvezményes, ingyenes lakást, fűtést, világítást és ellátást. A felvétel iránti kérvények évenként július hó végéig az intézet igazgatóságához, Újszeged, Szt. Imre Kollégium, küldendők.

VIDÉKI FŐISKOLÁK.

A magyaróvári m. kir. Gazdasági Akadémia. Az akadémia I. évfolyamára való felvétel az akadémia igazgatóságához intézett írásbeli folyamodvány alapján történik. A folyamodványok július 31-ig nyújtandók be, melyekhez a születési anyakönyvi kivonat, az eredeti érettségi bizonyítvány, továbbá a szülőknek vagy gyámnak azon nyilatkozata, hogy kiskorú fiuk az akadémián beiratkozhatnak és a tanítási költségeket viselik, melléklendő. A kérvényben feltüntetendő a szülők polgári állása, s földbirtokosoknál vagy a földbérlőknél hatósági bizonyítvány is melléklendő arról, hány kataszt. hold földbirtokuk van, illetve mekkora területet bérelnek. Az akadémia igazgatósága a folyamodókat az előjegyzésről, illetve az elutasításról augusztus hó 31-ig értesíti. Az előjegyzett hallgatók felvétel és beiratás végett a tanév elején, október 1-8. között személyesen tartoznak jelentkezni.

A tanulmányi idő három évre terjed. Minden tanév október 1.-én kezdődik és július 31.-én ér véget. A hallgatóság a városban, valamint a 2 km-nyire levő Mosonban talál elhelyezést hónapos szobákban. Vagyontalansági bizonyítvánnyal 24 hallgató részére állami, konviktus, van. Élelmezést az akadémiai menzán kaphat 120 hallgató mérsékelt díjért.

A keszthelyi gazdasági akadémia. A felvétel és beiratkozás előzetes jelentkezés nélkül, október hó 1.–8. időközben, az akadémia igazgatósága előtt való személyes megjelenés mellett történik, amikor a jelentkezőnek bizonyítványai, születési-, érettségi bizonyítvány, megvizsgálatnak. Az akadémia konviktusában szegényebb-sorsú, jó magaviseletű, leginkább II. és III. éves hallgatók részére 32 hely van rendszeresítve. A konviktusi helyek elnyeréséért az akadémia igazgatóságához címzett és vagyontalansági bizonyítvánnyal felszerelt kérvények szeptember 30-ig adandók be. Az akadémiai konviktus élelmezési helyiségében minden tanévben mérsékelt árú teljes élelmezés nyerhető. A menzában a létszám beteltéig egyszerű jelentkezésre az akadémia bármelyik hallgatója részesül.

Debreceni tn. kir. Gazdasági Akadémia. A beiratkozások október 1-8-ig személyes jelentkezés alapján történnek. Szegénysorsú és jó előmenetelű ifjak kérelmezhetik az akadémia konviktusába való felvételt, ahol kedvezményes árért lakást és élelmezést kaphatnak. Tekintettel arra, hogy a konviktusban csak korlátozott számban helyezhetők el hallgatók, összesen 165., a felvételért már augusztus 1-től szeptember 15-ig kell folyamodni, amely alkalommal az érettségi bizonyítvány, a születési anyakönyvi kivonat és a szegénységi bizonyítvány is beküldendő. A kérvények szeptember 16-ika után nyernek elintézését, melyeknek eredményéről értesítést küldenek.

A soproni m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskolán, azelőtt Selmecbányán működött, a felvétel szept. hó 6.-án és 7.-én történik. A főiskola első évfolyamára beiratkozni szándékozók előjegyzésüket legkésőbb augusztus hó 10.-ig kötelesek a főiskola tanácsától írásban kérelmezni. Az okmánybélyeggel ellátott kér-

vényhez mellékelendő: a, születési anyakönyvi kivonat, b, érettségi bizonyítvány, c, orvosi bizonyítvány jó látó-, halló» és beszélőképességről és *egészséges szervezetről*, d, hatósági bizonyítvány a szülők foglalkozásáról, állásáról, s vagyoni helyzetéről. A főiskolának négy osztálya van: bányamérnöki, vaskohómérnöki, fémkohómérnöki és erdőmérnöki osztály. A tanulmányi *idő négy évre* terjed. Van menza, ahol a hallgatók mérsékelt díj mellett étkezhetnek. A főiskolai internátusba csak korlátolt számú hallgatóság vehető fel.

Nagyjában ugyanígy megy a felvétel a vidéki jogakadémiákon is. Ezek jelenleg Egerben az érseki, Kecskeméten a református, Hódmezővásárhelyen a református, volt sárospataki, és Miskolcon a intéranus volt eperjesi, jogakadémiák.

TANULJ AZ EGYETEMEN IS.

Bizonyára furcsának találod, hogy külön is figyelmeztetek a tanulásra. »Hát ha valahol, – mondod – bizonyára az egyetemen kell tanulni! Ha sokat kellett dolgozni a középiskolában, mennyit kell majd az egyetemen!« Tökéletesen igazad van. Az az ifjú, aki komolyan veszi egyetemi éveit, bizony az első hetekben rájön, hogy a középiskola – minden rettenetes memoriterjével és minden algebra-dolgozat írásával – valósággal játék volt az egyetem mellett. Főképp az orvosi, mérnöki s a katolikus théológiai karon alig győzik a tanulást az ifjak. De a tanári s jogi tanulmányok is épen elég munkát adnak annak, aki komolyan veszi egyetemi kötelességeit. »Aki komolyan veszi . . .« Hát lehet nem komolyan is venni? Lehet tanulás nélkül is megélni az egyetemeken? Lehet tudás nélkül is diplomához jutni?

Sajnos, lehet. És látod, fiam, azért írtam külön ezt a kis fejezetet. Azért, hogy te *ne így* juss diplomához. Az egyetemek mai berendezettsége mellett átmehet a vizsgán olyan is, aki ott látja először tanárját és diplomához juthat az is, akinek tudása a legminimálisabb. És ezen az állapoton alig lehet változtatni. Az egyetemeknek ez már alig gyógyítható közös hiányuk. De ebből a hiányból csak a léha, könnyelmű felfogású ifjú farag előnyt saját lustaságának. Feljön az egyetemi városba, itt tölt 4-5 drága esztendő, költi szülei keservesen szerzett pénzét, de az előadásoknak feléjük sem néz. Hát mit csinál? Egyletezik, gyűlésezik, korzózik, bálozik, mozizik, – züllik, a szigorlatok előtt három hétig tanul s – levizsgázik. Hogy aztán a magyar haza mit nyer az ilyen új férfitagjában, hogy az az állás, ahová kerülni fog, mennyit nyög majd az ő tudatlansága miatt, hogy mennyi hibát s baklövést követ el az így ingyen szerzett diploma után, – az megint más kérdés. De egy bizonyos: az ilyen egyetemi élet nem lehet a te ideálad! Amelyik előadást felvetted, oda jársz el lelkiismeretesen és tanulj, amennyit csak tudsz.

Mily kevesen vagyunk mi, megtépázott szegény magyarok! Hullámozó népek árja csapkodja az idők óceánjában elhagyatottan búslakodó kis magyar szigetünket. Angol fiúk lehetnének erkölcstelenek, – pedig nem azok! – hiszen sokan vannak. Amerikai fiúk lehetnének könnyelműek, hisz' rengetegen vannak. Német fiúk lehetnének lusták, – nem azok! – sokan vannak. De mi, magnak hagyott maroknyi magyar nép, csak úgy fogunk talpraállani, ha nálunk minden magyar fiú az ideális élet és kötelességteljesítés hőségé magasztosul.

Persze légy okos a *tantárgyak megválasztá-*

sában is. A középiskolában ezzel nem volt bajod, minden évre ki volt szabva, mit tanultok. Az egyetemen azonban te válogatod össze, mit melyik szemeszterben veszel fel indexedbe. Ne légy mohó, s ne halmozz össze rengeteg heti órát, mért a végén semmiből sem tudsz majd komoly eredményt felmutatni. Beiratkozáskor kérdezősködjél efelől hasonló szakos idősebb kollégádnál.

Ugyancsak tőlük érdeklődjél, hogyan lehet a *tankönyvekhez* jutni. Minek mennél a méregdrága antikváriumokba, mikor sokszor közvetítő nélkül is megszerezheted egyenesen az idősb kollégáktól a könyveket s jegyzeteket?

Az előírt tankönyveken kívül *magánszorgalommal* is gyarapítsad szaktudásodat. Azok az egyetemi ifjak tetszenek nekem, akiket szabad idejűnkben nem a füstös kávéházakban lehet megtalálni, hanem az egyetemi könyvtár olvasótermeiben könyvekbe temetkezve. Budapesten a Fővárosi Könyvtár olvasótermében /IV., gróf Károlyi-utca 8./ rengeteg magyar és idegennyelvű folyóiratot is oí-vashatsz ingyen. Igaz, hogy válogatás nélkül nem ajánlhatom, mert sok, világnézetünkkel ellenkező lap is van, köztük. De megvannak a kifogástalan szelleműek is, és mégis mily kevés ifjút látok, aki felhasználná a művelődésnek ezt a kedvező alkal-mát. Pedig ha csak átlapozod is a folyóiratokat, a közlemények címéből is sokat tanulsz, legalább látod, mily kérdések foglalkoztatják a világot. Ren-desen több ú. n. »lyukas órát«, két előadási óra közt egy üres óra, mutat az ifjak tanrendje. Az ilyen időt hol tölthetnéd hasznosabban, mint a könyvtárakban. Télen fűtik is azokat.

ASTRA CASTRA, NUMEN LUMEN.

Eletünk célja: Isten dicsősége s embertársaink java. Ennélfogva kötelességünk kiművelni magunkban mindama tehetségeket, amelyek e cél eléréséhez segíthetnek. Arról az ifjúról, akit cselekedeteiben, gondolataiban, szavaiban, szóval életének valamennyi megnyilatkozásában ezek a nemes gondolatok irányítanak, azt mondjuk, hogy ideális világnézetű ifjú.

Ez a fő: ideális életfelfogás szerint cselekedni! Tehát nem elég, ha nemes gondolataink vannak, hanem szükséges, hogy ezekből hasonló érzelmek s az érzelmekből elhatározások és tettek fakadjanak. »Vess el egy jó tettet, – írja egyik angol bölcselő – és szokást aratsz belőle, vedd el a szokást s jellemet aratsz, vedd el a jellemet és sorodat aratod«. *Légy idealista tetteidben, szokásaidban, jellemedben.* Kihez illik jobban az ideális világnézet, mint egy nemeslelkű ifjúhoz? Kell, hogy anyagi megélhetését is ügyes munkával és szorgalommal biztosítsa a magyar diák. Azt azonban már nem akarom, hogy ezt az egyik Rotschild receptje szerint tegye, aki azt mondta, hogy az ember nem lehet dúsgazdaggá anélkül, hogy legalább egyik könyökével a börtönt ne súrolná.

De ha sürgetem is, hogy mindnyájan idealisták legyünk, nem értem ám ezalatt a felhők közt kalandozó, meddő ábrándozást s álmokképek kergetését. Aki folyton kártyavárákat épít képzeletében s délibábok után epedezik, az a diák nem annyira idealista, mint inkább ideálisan lusta. Az ideális világnézetet szeretném összekapcsolva látni a legnagyobb lelkesedéssel, munkakedvvel, energiával, mint amiknek az emberi nem minden haladását

köszönheti. Az ideális világnézet fő ismertetőjele, hogy az idealista ifjú nemcsak az anyagi haladást, a gépeket s motorokat, a gőzhajókat s emelődarukat becsüli, ezeket is!, hanem emellett rendületlenül hisz a láthatatlan eszmények valóságában is: a becsületben, tisztességben, lelkiismeretességben, hazaszeretben, emberszeretben.

Hisz ezekben s minden földi érdeknél előbbre helyezi ezeket. Minél több idealizmus van benned, annál inkább lelkesedsz ez eszmékért. Később ugyan férfikorodban rájössz, hogy ezeket az eszményeket teljes valóságukban e földön föl nem találhatjuk, csak árnyékuk surran, járókel! itt köztünk. Mindegy! Nem szabad kiábrándulnod belőlük, mint teszik a merőben realisták, hanem dolgozzál azon, hogy e fönséges eszméknek ködszerű képe minél élesebb valósággá sűrűsödjék legalább benned s a te kis családi s társadalmi körödben. A bajok csak a gyávát rettentik vissza, a jellemes férfiút annál inkább küzdelemre acélozzák. Küzdelem nélkül könnyebb lenne ugyan az élet, hanem az emberiség színvonala egész biztosan alább szállana, elpuhulttá lenne.

Az emberi nem még anyagilag, szellemileg s erkölcsileg egyformán óriási haladásra képes, és az idealista ifjúnak ismertető jele- épen az a lelkesedés, hogy szent meggyőződése szerint az isteni gondviselés reá, erőire is szabott egy kis részt ebből a még megteendő haladásból. Tehát reád is vár a feladat, hogy az emberiség fejlettebbé, okosabbá és jobbá váljék. Az idealista ifjú ezért nem azt kérdi: »mit kell tennem, hogy boldoggá legyek?«, hanem *így szól* magához: »Megteszem kötelességemet és tudom, hogy *ezáltal* boldoggá leszek!«

E könyv is nem arra tanít, mint térj ki rettenve

az élet nehézségei elől, hanem mint győzd le azokat. Ne légy ravasz, de légy erős, ne lesd a protekciót, hanem küzdj rettenthetetlenül célodért.

Gondolj merészet és nagyot,
És tedd rá éltedet,
Nincs veszve bármi sors alatt,
Ki el nem csüggedett.

/Vörösmarty./

Ne légy pesszimista, ki a világból egyoldalúan csak a bajt, bűnt, rosszat látja meg, hanem optimista, kinek a rengeteg erkölcsi sötétség mellett szemébe ötlük a tagadhatatlan jó is, A fiatalkor különben is az optimizmus kora, csak az a baj, hogy, ha valami nem sikerül, rögtön elkedvetlenednek az ifjak s könnyen pesszimizmusba csapnak át. Azonban az az igazi optimizmus, melyből tetterő fakad. Persze az ábrándozó diák, ki tétlenül szövi magának a jövő álmait, mikor azok be nem válnak, „mert nem dolgozott értük!, könnyen pesszimistává lesz, hogy »íme nem érdemes dolgozni!«, »rajtam már nem lehet segíteni« stb. A te optimizmusodból kemény kötelességteljesítés s lelkes munka fakadjon, ne tartozzál az olyan diákok közé, akik első félévben optimisták, a másodikban pesszimisták, de az egész évben – szörnyen lusták!

A világ nem teljesen rossz, nem is teljesen jó, jó és rossz vegyesen van benne. Ha ezt tekintetbe veszed, lehetsz helyesen optimista s helyesen pesszimista is. Ami tőled függ, tégy meg mindent, ha mindjárt gyengébb testalkatod, szegényebb anyagi helyzeted, mérsékeltebb szellemi képességeid, örökölt hátrányos tulajdonságok állanak is naponkint utadban – mindegy! Bízzál, küzdj s dolgozzál: akkor helyes optimista vagy, De lásd, érezd, hogy sok

a rossz is, benned is, körülted is, az egész világban, tudd, hogy a gonosz ellen résen kell lenned, küzdj ellene: akkor helyes pesszimista vagy.

Cézár, a nagy hadvezér, dühöngő viharban így szólt a rettegő matrózhoz: *Quid times? Caesarem vehis!* »Mit félsz? Hiszen Cézárt viszed!« Ha ez a gondolat képes volt megerősíteni az orkánnal küzdőnek izmait, mennyivel inkább az a tudat, hogy a tisztalelkű ifjú az Isten élő temploma, őt hordozzuk, s így minden küzdésünkben nem Cézár, hanem Isten áll oldalunk mellett. Ez az igazi, erőt adó optimizmus!

A pesszimizmus elcsüggeszt, lefokozza munkas életkedvet s ha rossz vagy, bizonyára rosszabbá tesz. Az optimizmus bizalmat ébreszt benned, életkedvet ad kitartásra s ezáltal győzelemre segít. Törekvéseid tehát a józan optimizmus legyen, jelszavad pedig ez: igazi hazám a csillagok közt van s világosságom az Isten! *Astra castra, numeti lumen!*

»SZERESD HAZÁDAT ÉS NE MONDD!«

Hgy szolgálhatod legjobban ezt a megalázott édes magyar hazát is. Hazánk erejét gyermekeinek száma, kultúrája s gazdagsága együttesen adják. Tehát nem az a jó hazafi, aki mellét döngeti minden március 15.-én s teli torokkal szavalja a »Talpra magyar«-t, hanem az, aki azon a helyen, ahová őt hivatása épen a jelen helyzetben állította, mindent elkövet, hogy az ott ráváró feladatot a legapróbb részletig tökéletesen teljesítse. A diák tehát akkor legjobb magyar hazafi, mikor jellemének kialakításán dolgozik és mikor

sokat tanul, mert ezzel növeli nemzetének kultúráját s értékét. Viszont az az ifjú, aki idejét lopja, hazaáruló, mert nemcsak önmagát hagyja kiműveletlenül, hanem ezáltal hazáját is szegényebbé s gyengébbé teszi.

Szűtökben legyen a haza és ha kimondani szükség,
Tetteitek zengjék nagy, diadalmi nevét. /Vörösmarty./

Szeretném, ha jól megjegyeznéd magadnak: egy ország nagysága nem természeti kincseitől, nem régi történelmének dicsőségétől, nem királyainak ügyességétől függ elsősorban, hanem polgárainak derekasságától, munkakedvétől s becsületes jellemétől.

Apa s anya, testvér s nővér, játszótársak és kis házunk, szülővárosunk s környéke, hegy és völgy, rét és patak, mindez együtt adják a haza fogalmát. A hazában együtt érző, egyformán gondolkodó emberek laknak, akik épúgy emberek, mint bárhol máshol a földtekén, de akiknek mégsem mindegy, hol élnek, mert ahhoz a kis földdarabhoz, amelyet magyar hazának neveznek, szívük különös szeretettel láncolja őket. Csodálatosan alkotta a nagy Isten az emberi szívet, bárhová veti el az életsors, hazájára, szülőföldjére mindig vissza-visszavágyik.

A Teremtő tervei szerint alakultak a különféle népek, melyek mindegyikének sajátos feladat betöltését írta elő a világot kormányzó isteni Gondviselés. Amint a világon minden egyes embernek különleges rendeltetése van, –neked is, fiam, és azt senki más helyetted betölteni nem képes!, – épúgy minden egyes nemzetnek megvan az isteni Gondviselés által reámért különleges feladata, tehát megvan a joga a léthez, az élethez. A kereszténység, mely oly fönséges erővel hirdeti minden ember

egyenlőségét Isten előtt és minden ember szeretését, mégsem szünteti meg a népek különállását s a nemzeti érzést, hanem megneemesíti azt. Szent vallásunk nem hirdet internacionalizmust oly értelemben, hogy le kell rombolni a nemzetek közt a különbségeket és sajátosságokat, mert hiszen ez a természet rendjének megbontása volna, hanem ellenkezőleg, a lehangosabban tiltakozik minden nemzeti elnyomás ellen. Maga az Úr Jézus adott legszebb példát a hazaszeretetre, amikor földi hazájának, Jeruzsálemnek pusztulását előre látva könnyekre fakadt.

Fiam, szeresd te is ezt a magyar hazát! S minél megalázottabbnak látod ma, szeresd annál inkább! Szeresd azt a helyet, hol bölcsőd ringott, hol először hallottad az »apa«, »anya« szót. Szeresd *ezt* a magyar népet s magyar földet. Szeresd s ragaszkodjál hozzá! Valaha, mikor dicső volt országunk története, talán nem is kellett ezt külön mondani. De ragaszkodjál most is ehhez a meggyalázott, megtépett, csonka hazához s ne készülj arra – amire, hallom, sok fiú készül: »Mihelyt diplomám lesz, kivándorlok.« Ubi bene, ibi patria? Ott a hazám, ahol jól megy a dolgom? Ezt nem a jellemes gondolkodás találta ki. Ha itthon is annyit dolgozol, mint amennyit külföldön robotolnod kell majd, meg tudsz élni idehaza is. S lesz-e itt valaha magyar feltámadás, ha a legderekabb magyar ifjak vándorbotot vesznek kezükbe, de itt maradnak épen azok, akiket szívesen küldenénk Palesztinába!?

»NAGGYÁ CSAK FIAID
SZENT AKARATJA TEHET.«

diák íróasztala az az üllő, amelyen a fiúk saját szerencséjüket, de hazánk jövő sorsát is kovácsolják, A nemzeti élet újralapozásához minden egyes ifjú eszére, tudására, szorgalmára elengedhetetlen szüksége van a hazának. A Trianonban megállapított önkényes határokat csafe fokozottabb kultúránkkal tudjuk szétfeszíteni.

S vér, veríték, vagy halál az,
Mít kíván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend- s viharban:
-Szent hazánk!
Mégfizzünk mind, mivel csak
Tartozánk.« /Vörösmarty! Fóti dal./

Ingyenélőket a világon túrni nem szabad. Mindenkinek kivétel nélkül dolgoznia kell. Tehát a fiúknak is. Ha nem akarsz ésszel dolgozni, menj el suszterinasnak és a csirizestálnál végzett becsületes munkáért tisztelettel megbecsüllek. De ha egyszer diák vagy, akkor végezd a te munkádat. Ez pedig a tanulás!

Az szereti hazáját, aki egynek érzi magát vele, együtt örül diadalán, együtt búsul romlásán, együtt pirul szégyenén, aki a haza jövőjét mindenestül a maga jövőjének tartja s aki együtt mondja *Vörösmartyval*:

És érezzük minden érverését,
Szent nevére földobog szívünk,
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk,
És óhajtjuk nagynak trónusában,
Boldog és erősnek kunyhójában. /Liszt Ferenchez/

De a hazaszeretet nemcsak *érzés*, hanem *akarat* is, a »mindent a hazáért« lelkülete.

Tégy érte mindent: éltedet   Tűrj érte mindent, ami bánt,
Ha kell, csekélybe vedd,-   Kínt, szégyent és halált,
De a hazát könnyelműen   De el ne szenvedd, el ne tűrd
Kockára ki ne tedd.   Véred gyaíázatát.

/Vörösmarty: Honszeretet./

Ha kell, tudj meghalni a hazáért. De minden-
esetre *tudj élni is a hazáért*, vagyis a lehető leg-
tökéletesebben betölteni azt az állást, ahová köte-
lességed állít – ma, mint diákot, holnap, mint a
haza egyik munkás, tanult, felnőtt tagját. Fiúk, a
haza elsősorban ti vagytok, mindenegyestek
külön-külön. A haza nagysága azon dől el, mint
állja meg helyét minden egyes ember, mily oda-
adással s lélekkel teljesítik az egyének kötelességüket.
Ki minél tökéletesebb ember, annál jobb hazafi,
tehát az ifjak, mikor lelkük s eszük tökéletesítésén
dolgoznak, a legszebb hazaszeretetet munkáját végzik.
Fiúk!

A gyűlöletnél jobb a tett,
Kezdjünk egy újabb életet.
Legyen minden magyar utód
Különb ember, mint apja volt.
Ily áldozat
Mindig szabad.
Mert még neked virulnod kell, ó hon,
Vagy – szégyen rögzik minden fiadon!

Kié e hon, ha nem miénk?
Ha érte mindent megtevének,
Ha tiszta kézzel áldozánk,
S lettünk, mi eddig valánk:
Nincs hatalom,
Mely visszanyom!
És még neked virulnod kell, ó hon,
Mert Isten, ember virraszt pártodon.

/Vörösmarty: Jóslat/

»VISSZAVESSZÜK AZ ŐSI HAZÁT!«

költők kifogyhatatlanok a nemzeti önérzet fontosságának hangoztatásában. Nem ér semmit az a nemzet, amely becsületéért minozatra nem képes.

Nichtswürdig ist die Nation, die nicht
Ihr Alles freudig setzt an ihre Ehre,

mondja *Schiller* a »Jungfrau von Orleans«-ban. Ha igaz ez a mondás, sokkal inkább igaz az, hogy nem ér semmit az a nemzet, amely ifjaiért minden áldozatot meg nem hoz, de viszont nincs reménye, jövője annak a nemzetnek, amelynek ifjai minden áldozatot meg nem hoznak saját lelkük, jellemük ideális kialakításáért.

Édes fiam! Dermesztő hólepel súlya nyomaszkozik a sírra, hová belehantolták az ezeréves magyar történelmet. De íme, hóvirágok emelgetik fejcskéiket a halotti lepel alól, – ti vagytok a tavaszi fakadási, új életet, új reményt jelentő hóvirágjai a magyar jövőnek. Minden reménye abban van ennek a szegény hazának, hogy a mai nyomorúság, gyűlölet, bizonytalanság s nélkülözés közt is acélosra edződik az új ébredésnek, a magyar feltámadásnak reménye: *a művelt magyar ifjú*. A nemzet tátongó sírjának omladozó szélén ti lesztek a második Árpádok, az új honfoglalók: ti, édes fiaim, magyar ifjúság!

Vagy visszavíja ős hazánk
Szabadságát karunk,
Vagy érte küzdve, hű felek
Egyért s együtt halunk. /Garay/

Így növekedjél, fiam, hogy az ifjúból *férfiú* váljék, *művelt* férfiú, *művelt* *katholikus* *férfiú*,

A budapesti gyakorló főgimnázium, másképp »Minta-gimnázium«, »Minta« Cserkészcsapatának van egy tüzesen pattogó dallamú csapatindulója. Búcsúzásul ezt írom le, mert jobbat nem ajánlhatnék életprogrammodul:

Fel, fiúk, »Minta«-Cserkészek!
Égbeszálljon hő imánk!
Jó munkára legyünk készek,
Ránk vár Egyházunk s Hazánk.

Fel!

Ős hitünknek, nemzetünknek
Reményei mi vagyunk,
Szent Imréhez, »minta« névhez
Méltón élni akarunk.
Nem félünk, nem rettent meg a harc,
Hisz' él bennünk a krisztusi arc.
Ifjú keblünkben így megterem
Hótiszta szív és hősi jellem.

Fel, fiúk, »Minta« Cserkészek!
Szórjon villámot szemünk.
Földre sújtott ezer évnek
Új reménye kél bennünk.

Fel!

Szívünk dobban, vérünk lobban,
Pírban mindnyájunk arca,
Számadóra hív az óra,
Álljunk készen a harcra!
Hatalmas Istenünk, légy velünk,
Gonosszal kell ha megküzdenünk,
S valóra váltjuk a jó munkát:
Visszavesszük az ősi hazát!

Ha úgy hozza a sors, hogy becsületedért, meggyőződésedért, elveidért küzdened kell, – hát fogsz küzdeni. Ha valaha, ma kell lelkébe írni e meggyötört haza minden igaz fiának *Horatius* szavait: *Vivite*

fortes fortiaque adversis opponite pectora rebus,
 – férfiasan éljetez és a szerencsétlenséggel férfiasan
 szálljatok szembe«.

Édes fiaim! Óriási, emberfeletti feladatot vár tő-
 letek a csonka magyar haza. Húsz milliónyian vol-
 tunk, nyolc milliónyian maradtunk, s amit országunk
 fizikai erőben veszített, szellemi erőben kell azt meg-
 nyernie. Kemény feladat, – de mindegy!

Ti meg fogjátok ezt tenni!

Mert meg kell tennetek!

És mert veletek a hatalmas Isten!

Nézd fiam; *Istened hív – egyházad hív –*
hazád hív!

Mi lesz válaszod?

Mi lehetne más, mint: Megyek, megyek!

TARTALOMJEGYZÉK.

Ki következik szólásra?/5/

I. FEJEZET. A MŰVELT IFJÚ.

Jó modor/11/ – Illem és jellem/13/ – Az udvarias fiú/14/ – Az úri fiú/17/ – Társaságban/19/ – Miről beszélgesz?/21/ – Leányok között/24/ – Még néhány tudnivaló/26/ – Táplálkozásod/28/ – Hogyan kell enni/30/ – Vendégségben/34/ – Ruházkodásod/35/ – A zsűrfiú/39/ – Atyádat s anyádat tiszteljed/43/ – »Az öregem«/45/ – A barátkozás/49/ – Ki a jó barát?/50/ – »Vigyázat! Törékeny!«/53/ – »0 kezdte!«/55/ – »Örök harag s magázás«/56/ – »Te maaarha!«/57/ – Ficesapónisaddarajjaujjé!!!/59/ – »De olyan ideges vagyok!«/61/ – A meggondolt ifjú/63/ – Hogyan bánj a cselédekkel/66/ – A nevetés/67/ – »Édes szüleim!«/68/ – Az egészség ápolása/70/ – Edzett test/72/ – »Szabadba fiúk/ a nap arca nevet!«/76/ – A testi munka/79/ – Sport/80/ – Az izomhős/82/ – Egészséges ifjú vagy atléta?/84/ – A játék/85/ – Világító lelkek/89//

II. FEJEZET. A TANULÓ IFJÚ.

Rézbőrűek Magyarországon/93/ – A tanulás művészete/95/ – »Tudtam/ csak elfelejtettem!«/97/ – A felejtés művészete/100/ – Divide et impera!/101/ – »Az az átkozott memoriter!«/107/ – Ne csak ésszel tanulj!/110/ –

Szemléltető tanulás/113/ – A ritmus/114/ – Ritmus a prózában/116/ – Még néhány apróság/120/ – Örömmel tanulj!/122/ – Mikor tanulj?/126/ – »Az életnek tanulunk!c/128/ – Esztorna/130/ – Latint? Görögöt?/132/ – Nix dájcs?/136/ – Mily nyelvet tanulj?/138/ – Hogyan tanulj nyelveket?/139/ – Tanulj zenét!/143/ – Az olvasás művészete/146/ – Hogyan olvass?/148/ – A »silva rerum«/150/ – A szép magyarság/153/ – Mit olvass?/154/ – Olvass-e újságot?/160/ – Mit ne olvass?/162/ – »De a műveltség! ...«/164/ – »De az igazság!...«/165/ – »De az élet!...«/167/ – Az író meg a rabló/169/ – Mily könyvet vásárolj?/172/ – Fellépés/173/ – Előadás/174/ – A szónok hangja/176/ – A gesztusok/179/ – Vive labeur!/180/.

III. FEJEZET. KI ÉRETT IFJÚ.

Végre!/185/ – Pályaválasztás előtt/188/ – Minden pálya jó/190/ – Hogyan készülj a pályaválasztásra?/192/ – Isten szolgája/195/ – Az orvosi pálya/198/ – A mérnöki pálya/201/ – A tanári pálya/203/ – A jogi pálya/204/ – A kereskedelmi pálya/205/ – Hittudományi főiskolák/208/ – Budapesti egyetemek/209/ – Megélhetési gondok/211/ – Internátusok s menzák/212/ – Egyetemi egyesületek/215/ – Vidéki egyetemek/219/ – Vidéki főiskolák/221/ – Tanulj az egyetemen is/223/ – Astra castra/numen lumen/226 – »Szeresd hazádat és ne mondd«/229/ – »Naggyá csak fiaid szent akarátja tehet«/232/« – »Vissza«-

v